REVERENDISSIMI
IN CHRISTO
PATRIS,
PATRICII ADAMSONI,
SANCTI-ANDREÆ
In Scotia Archiepiscopi dignissimi ac doctissimi,

Poëmata Sacra, cum alijs opusculis.

Studio ac industria THO. VOLVSENI I.C. *Expolita & Recognita.*

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM,
ANNO M.DC.XIX.

8

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MON DROIT

Ad Augustissimum & Inuictissimum Monarcham,

IACOBVM

Magnæ Britanniæ, Franciæ & Hyberniæ *Regem, Fideiq; Propugnatorem* strenuum.

Εὐδαιμόνως διὰ Ζῆν.

Vm ante triginta plus minus annos, Rex Serenissime, *Patricius Adamsonus Sancti-andreæ Archiepiscopus, T. Maiestatis auspicijs plurimas cum in re Theologica, tum ciuili lucubrationes, & Poëmata ab ipso etiam iuuene cum in Scotia, tum Gallijs ante aliquot annos conscripta, ac doctissimorum ex vtraque gente calculis comprobata, publici iuris facere instituisset; ea temporum incidit calami-*

tas (cuius ingratam memoriam vsurpare, & vulnera propè obducta refricare, non est animus) vt Archiepiscopus hic noster, non tam in scriptis edendis, quàm in fama tuenda, & vita anxiè toleranda, maleuolorum calumniis, fraudibus, & vi aperta appetitus, laborarit; & morbis diuexatus ægrè respirarit, tandemque oppressus, sacram Deo animam reddiderit. Ne tamen cum caduco corpore, ingenij monumēta interiisse videantur; nonnulla, quæ sola ab inimicorum (qui omnia ipsius opera suppressa voluerunt) improbitate, vindicare licuit; pro ea, quâ generum soceri memoriam prosequi decet, pietate, in publicum dare constitui. Sed cui posthumos auctoris fætus dedicandos putem, dubitare est nefas; vt qui probè sciam, non modò omnes eius, tum stricta, tum soluta oratione vigilias, & opera ab ipso viuo T. Ma^ti^ destinata, sed omnia insuper ipsius studia, industriam, labores, conatūs, fortunas, vitam denique

denique ipsam eidem consecrata, & non sine summo discrimine saepius exposita meminerim. Neque verò M^{tem} T. latet, quantum vitae periculum adierit, cùm Parisiis, famâ de augustissimis & faelicissimis tuis natalibus percrebrescente, Genethliacon, iisdem, quibus nunc Maiestas tua insignita est titulis conscripsit, & quod typis ibidem audaciùs commisit; arctiore carcere, velut omine eorum, quae pro sua in M^{tem} T. obseruantia & obsequio passurus esset, per menses senos conclusus est: nec nisi magnorum Principum precibus & intercessione, grauius periculum euasit. Taceo (nemini mortalium, aequè ac M^{ti} T. ista sunt nota,) quae in Antistitum Ecclesiae dignitate & munere asserendo, ac fundamentis Ecclesiastici regiminis, quod nunc tandem tuis auspiciis in Scotia viget & floret, iaciendis, insaniâ potius, quàm odio nonnullorum phreneticorum pertulerit; cùm vnicum ipsi in tua,

 post

post Deum, Mate positum esset præsidium. Quo tempore, cùm nefariis nonnullorum artibus, & flagitiosis consiliis, insani de tua in Pontificiam superstitionem propensione, per vicinam Angliam rumores spargerentur: Archiepiscopum hunc tuum, verè inquam tuum, cum amplissima legatione ad Serenissimam Elizabetham *Angliæ Reginam mittere est visum: Qua in legatione, cùm Reginæ animum, malè feriatorum hominum calumniis præoccupatum penitus denudasset, & omnes scrupulos amouisset: concionibus in summa omnium ordinum frequentia Londini persæpe habitis, cùm singularem, in Orthodoxæ Religionis mysteriis explicandis, & controuersiis diiudicandis peritiam, quin & acerrimum in eadem tuenda & amplificanda studium ac zelum, rarissimâ quæ ipsi innata erat, & literis politioribus exculta, facundiâ, solerter & copiosè exposuisset, & à perditissimis Satanæ mancipiis dissemi-*

natas

natas calumnias abundè diluisset; ea ab omnibus qui certatim confluebant auditoribus, tantâ gratulatione & applausu excepta sunt, vt templa omnia consonis T. M^ti fausta & fælicia comprecantium vocibus, velut celeusmate, personarent. Hæc cùm Reginæ, per quosdam, qui concionantem aliquoties audiuerant, tandem innotuissent; ea verita, ne quantum popularis auræ, adolescenti tum T. Ma^ti accresceret, tantum deuergenti suæ decresceret; ex sanctioris consilij sententia missus est Reginæ nomine, qui Archiepiscopum moneret, vt omni in Anglia concionandi munere abstineret; Nec tamen omni oblata occasione desiit, imperitos multos ius illud quo Angliæ regnum T. M^ti, secundum Elizabetham *debebatur, priuatim edocere, vacillantes erigere, gnaros pronosque confirmare. In Scotiam autem reuersus, cùm imperitæ multitudini, fanatici nonnulli, obiecto Religionis & Reipubl. velo, imposuissent*

fuissent, & qui tunc rerum erat tam in Ecclesia, quàm in aula status, insectarentur, Libellus Apologeticus T. M^{tis} iussu ab ipso est editus, quo consilij tui rationes tam in Ecclesia quàm in Repub. ordinanda explicantur, & fanaticorum hominum furor detectus retunditur. Atque hic quidem pro tempore profuisse non parum est visus. Neque verò M. Tuam fugit, quo subinde periculo versatus sit, frequentibus Regni, & Ecclesiæ comitiis, pro Ecclesiæ & Reipub. moderamine acturus, Præsertim in Ecclesia & Vrbe Edinburgena, ad Proceres & populum verba facturus, dum eos per Iehouam adhortatus esset, vt ex Apostoli præscripto, officij debiti & charitatis norma, obnixè orarent & preces supplices instituerent pro Serenissima matre Regina tunc superstite, aliisque legitimis occasionibus. Et cùm id temporis, de Episcoporum dignitate & munere, magna contentione quæstio agitaretur

taretur; visum est T. Mti in Academia Andreana præsente Gulielmo Salustio Bartaßio, quid tuus Archiepiscopus inopinatò & ex tempore in hoc argumenti genere contra Andream Meluinum posset, experiri: atque ibi quidem, quantum non modò in historia Ecclesiastica & Patrum orthodoxorum scriptis, sed in reconditis Sacræ Theologiæ mysteriis, & omni politioris eruditionis genere potuerit, omnium qui tunc aderant sententiis est probatum. Non multò post, subsequuta sunt ea tempora, quorum ipse in suis ad Mtem T. in Apocalypsin & Ieremiæ Threnos præfationibus, suâque ad Musam Apostrophe, ac ad M. Tuam adhortatione, aliisque suis scriptis disertè meminit. Quibus non modò ab incepto in restauranda Ecclesia, ac eiusdem hierarchia constituenda conatu, est retardatus; sed dignitate, fortunisque omnibus exutus, vitam miserandum in modum tolerare est coactus:

b vnde

vnde; vxore, liberis, & familiâ, in summa egestate ac inopia relictis, T. M[tis] *fidem & opem implorans, morbis & animi angore absumptus, sacro Enthysiasmate & carmine plane diuino animam Deo commendans, vitam hanc mortalem cum immortali commutauit.* *Quamobrem*, Rex Serenissime, *cùm Archiepiscopus tuus, quoad vixit, omnes vitæ suæ rationes, tibi tuisque negotiis addixerit, nihil me absonum, aut à genio tuo alienum admissurum spero, dum opera ipsius, quæ nunc conquiri possunt, nasutissimo hoc seculo in lucem emittens, ea M*[ti] *T. consecrauerim.* *Atqui hoc quidem eò confidentiùs aggredior, quòd non modò authorem ipsum dum viueret, variis tempestatibus & procellis iactatum, in tutissimum & tranquillissimum T. M*[tis] *portum recipere & fouere, sed patrocinio tuo ipsum, eiusque opera dignari, eaque posteritati, præmisso Elegantissimo tuo Epigrammate, commendare*

dare non sis aspernatus. Accipe igitur, Rex Serenissime, *eadem fronte, posthuma hæc ipsius opera, quâ viuum eorum parentem excipere consueuisti, & nostram hanc opellam, qua soceri Clarissimi & reuerendissimi memoriæ consulimus, patrocinio tuo protege: Necnon miserandos ipsius liberos orphanos, qui ex calamitate & morte paterna, nil præter orbitatem & egestatem retulerunt, tueri ac subleuare non dedigneris. Deus ille misericors, tibi vndique propitius, Augustiss.* **M.** *Tuam Regnis, Reipubl. & Literatis omnibus, quàm diutissimè seruet incolumem. Amen.*

Mtis **T.**

Obseruantissimus,

THO. VOLVSENVS.

Ad eundem Serenifs. Regem.

Ccipe Nectareos, ô Rex *Excelse, liquores,*
(Præses Apollinei, Pierijque chori.)
Non hæc Picenis in collibus vua pependit,
Gallia, nec Rhenus, nec Tagus ipse dedit.
Non Thuscis innata iugis, tergoue falerni est,
Maßica non illam, Cressaue terra tulit.
Manauit suauis patrijs de vitibus humor,
His poni voluit quas pia cura locis,
Hæc loca si memini, cunctis præferre solebas,
Dicebas ipsos hîc habitare Deos.
Nil mutata loci facies, ijdemque penates
Nunc sunt, mens eadem quæ fuit illa prius.
Hæc vatis monimenta tui, Rex *excipe lætus,*
Cæcropiæque sacris debità thura choris.
Quicquid Arabs, Seresque ferunt, & odorifer Indus,
Rubraque gemmiferi deuehit vnda maris.
Hæc & purpureos superant, virides que lapillos,
Quicquid & aurifero gignit in amne Tagus.
Et quamuis numeros tua gloria ducta per omnes
Vlterius nihil est quo ferat illa gradum.
Ille tuas cecinit victuro carmine dotes,
Et toto Nomen clarruit Orbe tuum.
Impiger & vestri cultor, Regnique perennis
Gloria; sed veræ Relligionis amans.

Atque

Atque sub auspicijs, Rex Augustissime, faustis,
Hæc prodire iuuat munia parua tuis.
Maior vt accedat scriptis ex Nomine tanto
Gloria, quæ nulla stet moritura die.
Intereà dum fila sinunt me currere Parcæ,
Nec summi iniussu Regis abire licet.
Ipse ego tale aliquid modò si promittere possum,
Castalioque fluit si mea fonte lyra;
Ingenium mentemque tibi, Rex *magne, dicabo,*
Gloriaque æternùm perpete laude cluet.
O nimium tali, Brittannia, Principe fælix,
O Princeps, hominum gloria, cura Deum.

M^tis^ T.

Obseruantissimus

THO. VOLVSENVS.

The Kingis most excellent Maiestie, In commendation of the Author.

IN vandring vealth through burbling brooks and bevvis,
Of tripping troups and flocks on fertil ground,
In cattell great of syndrie schaips and hevvis,
Vith hoises all haill, or in á parted round,
In heapes of gold and riches in all vvaies;
As Iob exceld all vthers micht be found
Of Monarchs great or Princes in his daies:
So this Translatour merites no les praise
For giftes of spreit, nor he for giftes of geir,
And God in grace hath giuen such counterpaise,
As his translation to the vvork is peir;
He did in him his giftes so vviselie mell,
Whose heauenlie vealth Iobs earthlie vealth doeth tell.

Latinè

Latinè.

OMnigenis gregibus, fuluo niueoque metallo
Regnorum dominis maior Iöbus erat.
Sic cui nunc sacrum pandunt Helicona Sorores,
Omnibus ingenij dotibus auctus erat;
Inclytus omnigenis animi virtutibus: ille
Ditior armentis, mente nec iste minor.
O quàm Ioua bonus lance hæc librauerit æquâ,
Vt compar Iobo versio docta foret.
In quem prudenter confert sua dona Creator,
Iobi vt terrenas carmine cantet opes.

TO

To the enuious, or euill willer.

THy thoughts, thine hopes, and purposes ar gone,
Thou buildis on clouds thy pallace all of stone.
For this Arch'bishop is immortall made,
By learned Workes that shall not after fade.
Whom thou and thine did causles euer blame,
Heere thy reward shalbe great endles shame.

LATINE.

In Vappam, siue Zoïlum.

IRrita te lusit tua spes, fundamina nubes
Dum super aërias saxea Mome iacis.
Præsulis eximij laudes super astra feruntur,
Cuius iam nequeunt scripta decusque mori.
Dum tu falsiloquæ post tot conuicia linguæ,
Inuidiæque refers dedecorisque notas.

In

IN IOBVM,

A PATRICIO ADAMSONO Sancti-Andreæ Archiepiſcopo, in medio belli ciuilis, quo Gallia anno 1572. conflragrauit, incendio, Poëticâ Metaphraſi illuſtratum.

THOMAE MORAVII Schediaſma.

Gallia ciuili cùm debacchata furore
Facta eſt heu! populi carnificina ſui.
Mœſtus Adamſonus, flammâque & cæde piorum
Continuata videns funera funeribus,
Iam dubius vitæ, ſolum ſibi legit Iobum
Aerumnis comitem, conſiliumque ſuis.
Hinc & Adamſono ceßit benè, ceßit Iobo
Res benè; pro meritis munus vterque tulit.
Debet Adamſonus vitæ ſolamen Iobo,
Quodque pius raptas fert patienter opes.
Iobus Adamſono Latiæ præconia linguæ
Debet, & exortum nunc ſibi Virgilium.
Debet vterq; Deo, quod flammâ, cæde, rapinis,
Turbinibus, morbis; carnifices, Satanas
Nil poterant; vel quod poterant, vtriuſque ſaluti
Profuit, & noſtris fit medicina malis.

Nec medicina malis tantùm : mala nunc bona, vitæ
Et pignus fiunt, arrhaque perpetuæ.
Perpetuâ nobis vitâ hac vtique fruique
Dum liceat, valeant carnifices, Satanas
Turbinibus, morbis, flammaque, & cæde rapinis
Cunctaque concutiant, cunctaque disiiciant.
Se cruciant, sese perdunt; nobisque caducam
Dum vitam hanc rapiunt, perpetuam pariunt.

Magni
IVLII CÆSARIS SCALIGERI,
In Iobum
ELOGIVM.

Hinc tecum est Dominus, hinc tecum seruus, amicus
Hic fouet : hic fotas atterit hostis opes.
Ingens præsidium : sed cedunt magna minori,
Tandem vt deterior vis potiore ruat:
Ignoto nimium res est operosa labore:
Si quateris, quo mox firmior esse queas.

In

In Authorem, deque eius Scriptis, curâ & charitate *Tho. Volseni* excussis.

Viribus ingenij nunc se Brittanna propagat
Gloria, cui Pallas præuia pandit iter.
Personat eloquio mundi vatesque per axes,
Perque sonat versu solis vtrumque torum.
Quod dedit Arpinum Magnæ, quod Mantua Romæ,
Stirps dedit Adami, Scotia docta tibi.
Volseno Clerus, referat quoque Brittana grates,
Quo sine Adamsoni Musa sepulta foret.
Non sinit egregij monumenta perire Poëtæ
Qui calet à gelida morte superstes amor.

GEOR. BARCLAYVS.

Ad Authorem.

EVge Caledoniæ decus admirabile, vates,
Quem præsens ætas posteritasque canet.
En sacer ipse chorus, doctæ pia thura cohortis,
Vatis Adamsoni Nomine, digna litat.
Phœbus & ipse sacer, diuina arcana Tonantis
Pandit Adamsonus Numine digna ferens.
Et vatum reserat, prudens Oracla piorum
Quam facili vena, quàmque fluente fauo.
Quale Pericleo manabat nectar ab ore,
Quale suo recinit funere carmen olor.
Quale melos Siculo tenuit cita vela profundo,
Tale refers carmen, docte poëta, tuum.
Quas tua non adijt, vates doctissime, gentes
Gloria? Patricium quæ tacitura dies?
Læta nouum mundo natura fauentibus astris
Addidit in Lucem te veniente decus.
Tu Pater eloquij, trinæ præstantia linguæ,
Ingenio priscis æquiparande viris.
Tu decus Orbis eras, doctæ tu gloria gentis;
Gloria crede mihi nec moritura tua est.
Vos decuit, Musæ, sacro succurrere vati,
Ille ope, Phœbe, tuâ viuere dignus erat.
Sed tamen & luctu vestro lachrymisque Mineruæ,
Pegaseas vndas intumuisse ferunt.

THO. VOL.

Eius-

Eiuſdem in eundem.

NOſtra licet vatum careat fautoribus ætas,
Turbaque Pierios ſpernat inepta lacus.
Non tamen in magnâ caligne temporis huius
Ingenium latuit docte Poëta tuum.
Atra ſed erumpit veluti per nubila Phœbus,
Formoſumque refert luce nitente diem.
Sic tua ſe propriâ virtute induſtria tollit,
Nec ceßit fato ſuccubuitque malis.
Quinetiam illuſtres inter, magnoſque Poëtas,
Candida ſublimem dat tibi Muſa locum.
Parnaßique licet multus verſeris in vmbris,
Gratus facundi nec nitor oris abeſt.
Quin tua Pegaſeos dulcis libare liquores
Auſa, atque Aonium Muſa ſubire nemus.
Et tibi conueniunt cytharæ, tibi laurea ſerta;
Gloria quæ doctis contigit ingenijs.

De operoſis Authoris vigilijs & Lucubrationibus, malè feriatorum hominum odijs & fraude ſurreptis.

Eiuſdem.

IN te conſumpſit vires fortuna nocendo,
Nil ſupereſt, quod iam poßit obeſſe tibi.

Non tamen iſta valent rectam infortunia mentem
Eripere, & virtus inuiolata manet.
Candidus ille viget morum tenor, & pia vitæ
Simplicitas, nullis eſt labefacta notis.
Parſque tui melior, rabiem prædonis iniqui
Deſpicit, ac diras igniferaſque minas.
Nanque ſacros inter celebraberis ecce poëtas,
Seraque poſteritas ſcripta diſerta leget.
Et clarum toto ſtabit tibi Nomen in Orbe,
Donec in æquoreas & Taüs ibit aquas.
Dura fuit rerum iactura (vt conſtat) at illud
Triſte magis, ſcripta heu tot perijſſe tua.
Namque bona, & gemmas, nummoſque & prædia ſi quis,
Perdidit, hæc aliqua ſunt reparanda viâ.
Caſus, & indulgens hominum præſentia, multis
Amiſſas duplici fænore reddet opes.
Quis tibi reſtituet, non exemplaribus vllis
Tradita per longas tot monimenta moras?
Quò fit, vt indigner doleamque, impunè quod auſus
In te ſit tantum Barbarus ille nefas.
Ille ſacras ædes potuit ſpoliare, Deoſque,
Qui vertit rabidas in tua damna manus.
Non illum pudor, aut pietas, aut gratia mouit,
Nec vindex magni terruit ira Dei.
Et bona Pieridum dextro tibi Numine parta,
Sacrilegâ clepſit liuidus ille manu.

Eiuſdem

Eiuſdem in eundem.

ORnat te, facilis cohors Camænæ,
Ornat Caſtalidum nemus benignum,
Nutrijt te ſapiens Apollo lacte:
Secli crede caput colit Minerua.

Eiuſdem ad Libellum

Apostrophe.

DEſpice parue liber, morſus liuoris edaces,
Regis nanque tibi contigit ore legi.
Maxima perpetuæ referes præconia laudis,
Carmina iudicio dum probat ipſe ſuo.
Semper inextincti diuino carmine vatis
Quod peritura tulit dextera, viuet opus.

PROLOGVS,

In Iobum.

ANtiquæ laudis, & ineffabilis boni, res est; Oracula diuina, populo orientali Hebræo, Linguâ Hebræâ concredita (vnde omnis diuini verbi veritas, & certitudo, ad nos propagata est) à Græcis interpretibus inter alias gentes fuisse diuulgata. Æternæ laudis est, Magnum illum Primitiuæ Ecclesiæ Patrem, Hieronymum, eadem Oracula ex Hebræo fonte, in linguam Latinam traducta, Ecclesijs Christi Occidentalibus primò reuelasse. Inde, quanta luce verbum diuinum, consequentibus aliquot sæculis refulsit, tantis postea tenebris obscuratum est, quando linguarum sacrarum, & interpretationis, Diuinum donum negligi cœpit, ac diu admodum cessauit. Tandem verò, à clarissimorum istorum luminum Santis Pagnini, Theodori Bezæ, Immanuelis Tremellij, & Francisci Iunij, (præter alios insignes) exortu, cœpit lux Verbi Dei, per ipsorum labores, & vtriusq; Paginæ Sacræ, orthodoxas & probatissimas versiones, rursus inualescere, vt quum procedit Sol in robore suo: Quos ob id, immortalis gloriæ memoria prosequuta est, & prosequetur in sæculum. Etenim ex recta verborum intel-

a ligen-

ligentia, rerum cognitio certior dependet: Sic eorundem ignoratio, ceu falsum speculum, res fucatas & falsas menti obijcit, & speculantem eludit, vt inepti planè sint, qui sine huius idiomatis adminiculo, diuinas res tractent, aut se illas enarrare posse præsumunt. Quæ opinio, mater est omnium absurditatum; quibus (proh dolor) Christianismus nunc scatet. Vnde omnium auribus dignum est, quod de hoc vir magnus scripserit. * Plerique ex veteribus, etiam eruditissimis, sacrarum literarum interpretibus, Hebræorum idioma, non modò non tenuerunt, sed etiam contempserunt: quæ res fecit, vt plerisq. in locis, miserabiliter sanè cæcutierint. Haud dubiè sciunt docti, & qui saniores rei literariæ nomina dederunt, idq; ne sublestâ fide, quàm vtilis, imò quàm necessaria sit, etiam in vtroque fædere ac instrumento, sacrarum literarum cognitio. Hoc animaduertere licet apud Chaldæos, Syros, Græcos, Latinósque interpretes, qui non rarò à genuino verborum Hebraicorum sensu aberrarunt. Verborum nanque intelligentia, rerum cognitionem præcedat necesse est, ne verbis non intellectis, res falsas pro veris comprehendat, & alios secum in errorem ducat; quod multis periculosè accidit. Nulla enim rerum cognitio, absq; verborum intellectu, tam certa vnquàm esse potest, quin aliquando aut imperfectior, aut dubia, ant certè falsa sit. Hoc, veritas est, cui pauci in hoc negotio aures aduertunt. Atqui

* Beza. Matth. 16.13 in magnis annot.

vt

vt pleriq; omnes ad huiusce boni perfectionem contendentes, singularum vocum proprietatem, & varietatem explicare voluerunt; Duo tamen defectus continuò mansêre, qui hactenus nunquam satis dignè sunt expleti: Prior, qd. de coniuncti sermonis ratione, et Hebraïsmorum explicatione, in quibus purior linguæ nitor, & vera elegâtia percipitur, paucißimi fuerunt solliciti. Alter, qd. in solo Biblico sermone explicando substiterunt; neq; in alia etiã Hebræorum scripta, & adminicula necessaria penetrarunt. Ignorantia, hîc plerumq, comitem contemptum habuit. In Hebraïsmis quippe, vis & ἐνέργεια orationis, singularis; vsus insignis, ornatus varius deprehenditur. Ibi, certa aliqua loquendi proprietas, sæpè magnarum controuersiarum momenta, dextrè diuellit. Verùm, vt & virtus, & vir bonus, mensura rerum omniũ est, (vt scribit Philosophus, Ethic. 9. cap. 4.) Sic Author, quasi alter scientiarum, & linguarum sacrarum Orbis, in hoc suo Iobi volumine, ad veritatis Hebraïcæ fontem atq; normam omnia dimetiens, sese omnino conformauit; opere, dextrè quidem & scienter exprimit, ac vsu publico in aliorum commoda conuertit: In quo quidem, sermonis coniuncti modos perspicuè illustrat, Hebraïsmos exulantes explanat, & poëseos Hebraicæ numeros, Poeticè quidem, grauiter & eruditè imitatur. Non tantum enim prosaicè (vt loquuntur) sed & metricè, aliquot veteris testamenti libri, vt Iobi, Psalmorũ Prouerbiorum, qui tres libri, Hebræis אמת dicti sunt,

sed & alij scripti leguntur, vt Ecclesiastis & Canticorum; Qui quinq, libri Poëtici, nuncupati sunt, tertiam Bibliorum partem complectentes: Quinetiam metricè conscripta sunt, Sanctorum quædam Cantica, vt Israëlitarum Exo. 15. Mosis Deut. 32. Deboræ & Barak, Iud. 5. Hannæ 1. Sam. 2 Habacuci Hab. 3 & alia, vtpote Dauidis, Esaiæ, Ezekiæ, Iirmeiæ, &c. Quippe placuit Deo, quandoq; solutâ, simplicíq; oratione, suam voluntatem hominibus, per homines sanctos & propheticos aperire, quandoq; numerosâ & concisa, quæ breuitate sua, ingens præstaret memoriæ subsidium, & piâ modulatione (quæ ad eam ferè accedebat) ad animos ardenti pietatis studio afficiendos, & suauibus cantionum modulis leniter demulcendos & delectandos, adminiculum suppeditaret efficacissimum. Vnde de poëseos dignitate & antiquitate, (quæ sane summum quiddam sacrum & diuinum, teste diuino Platone, semper spirat & suo ambitu complectitur) non est quod quisquàm quærat; Quum nihil ipso verbo Dei, scriptis comprehenso (cum quo poësis fuit publicata) nihil nobis diuinius, dignius, aut antiquius. Neque tamen tunc primum fuit nata; Quippe quæ cum ipso sermone populari orta, & vt Aristoteles loquitur in poetica, Elocutioni iam constitutæ, natura ipsa mox proprium adinuenit metrum: sed vsus eius, præclaro excercitio confirmatus, & Dei laudibus consecratus. Esse autem quædam scripta Biblica poëtica

tica, præter omnes Hebræos, etiam in Latina Ecclesia; B. Hieronymus, Christianorum omnium sui temporis Hebraicè doctissimus, in suo, in Iobum prologo testatur, dum scribit: A principio voluminis, vsq; ad verba Iobi, quæ tertio capite incipiunt, apud Hebræos, prosa oratio est. Inde vsq; ad versum septimum capitis vltimi, Hexametri versus sunt, Dactylo Spondæoq; currentes, & propter linguæ idioma, crebro recipientes & alios pedes, non earundem syllabarum sed eorundem temporum. Interdum rhythmus ipse, dulcis & tinnulus fertur, numeris pedum solutis, quod metrici magis, quàm simplex lector intelligunt. A supradicto autem versu, vsq; ad finem libri, paruum comma quod remanet, prosâ oratione contexitur. Quod si cui videtur incredulum, metra scilicet esse apud Hebræos, *& in morem nostri flacci, Græciq; Pindari, & Alcei &* Sappho, *vel Psalterium, vel lamentationes Ieremiæ, vel omnia fermè scripturarum Cantica comprehendi, legat Philonem, Iosephum, Originem, Cæsariensem Eusebium, & eorum testimonio me verum dicere comprobabit.* Hæc ille. *Iosephus, in fine libri secundi Antiq. Iud. de cantico Mosis & Israelitarum, scribit: Moses, carmen, laudes Dei, & ob præsentem fauorem, gratiarum actiones continens, hexametro versu composuit. Præter hæc, idem non obscurè demonstrat ipsum genus orationis, ab omnibus alijs libris diuersum, concisum scilicet & breuibus membris*

 conclusum

conclusum, sublime, allegoricum, hyperbolicum, & quibuslibet figurarum luminibus illustre, quale ferè poeticum in omnibus linguis esse solet. Deniq; accentuum specialis, in libris istis & Canticis vsus, id euidenter euincit. Sunt enim ad metron & cantum ita accommodati, vt modulationem & numerum poeticum, singulari artificio olim regerent; qua in re sanctam Hebræo*rum antiquitatem, optimè excercitatam fuisse credendum. Quanto verò scientiùs, prisca* Hebræorum *sedulitas, in vero tàm variorum accentuum vsu excercendo versata fuit; tanto negligentiùs posterior Rabbinorum ætas, ab eo remisit, quæ vniuersum accentuum vsum, penè insuauis cantillationis arte conclusit. Si quæ autem alia dimensionis ratio in hac sacra poesi fuit, quàm fortassè occulta accentuum dispositio indicarit, ea inde à prisca illa vetustate, cum sapientibus* Hebræis *in obliuione sepulta iacet. Fuerit ergò hæc quasi infantia quædam poeseos istius sacræ, solo syllabarum numero circumscripta, quam popularis vsus, suauitate rhythmi & accuratiore dimensione expoliuit.* Sic *sanè & in alijs quibuslibet gentibus animaduersum est, primitiuam poesin, sine vlla longarũ vel breuium dimensione, solo rhythmo definitam fuisse. Vnde Quintilianus lib. 9 ca. 4 scribit, rhythmum, aurium mensurâ, & similiter decurrentium spatiorum obseruatione, esse generatum, mox in eo repertos esse pedes; Ante*

enim

enim carmen ortum eſt, quâm obſeruatio carminis: indeq́;
illud, — Fauni vatéſque canebant.
Sed cùm metri ſacri modus, numerúſq; artificioſus, poſt prophetarum tempora negligi cœperit, ac tandem decreſcente magis, magiſque priſcâ Hebr*æorum ſapientiâ, heu pudendâ nimis apud eos obliuione ſit deletus, Tota illa poeſis ſacra, ac proſodia planè diuina, quâ Iudæorum vetuſtiſsimi in ſynagogis et ſacris decantandis vſi ſunt, ſitu et ſqualore prorſus obducta iacuit; vimque, vſum, et ornatum peculiarem penitus ferè amiſit. At ne quis putet accentuum vſum, ſolùm metricum eſſe, & poëticæ peculiarem; Sciendum eſt, Accentuum vſum in ſacris literis vniuerſalem eſſe, neque tantùm poeticis, ſed Pentateucho, Prophetis, alijſque ſolutâ ſimplicique oratione conſcriptis libris Biblicis, vſui eſſe maximè antiquo & pernéceſſario. Quanquam enim puncta vocalia, à* M*aſoritis non ita pridem inuenta eſſe, ex Elia intelligitur, annis nempe à Chriſto quadringentis ſeptuaginta ſex; ad tollendam illam vetuſtam confuſionem trium iſtarum literarum* אוי *quæ apud Hebræos olim pro omnibus vocalibus fuere, (vnde etiam Hebræis matres lectiones appellatæ ſunt) & conſonis etiam notandis, nihilominus ſeruiebant; iuxta illum Latinarum literarum,* I. & V, *abuſum hodiernum: longe tamen alia eſt Accentuum apud Hebræos ratio & dignitas, vſus vetuſtiſ-*

tustissimus, et maximè necessarius, quorum mysticam illam, sacram & arcanam dispositionem, Moses ipse & Prophetæ vno consensu adscripserunt, ac si vna & eadem hora additi essent; imo cum ipso Decalogo & tota sacra Scriptura, ab origine nati sunt & exorti: Vnde celebris illa sapientis, Aben Ezræ, Rabbinorum omnium longè doctissimi ac præstantissimi sententia; Quæcunq; expositio non fuerit iuxta rationem accentuum, ne acquiescito, neque audias eam: Author enim accentuum, nouit expositionem melius quàm ipse. Et alibi: Momentum magnum est, obseruare rationem accentuum, Ies. 1. 9. Sic R. Salomon Iarchi, in commentarijs suis Biblicis, plurimis locis scribit, Accentus scripturæ euincit hoc, cùm scilicet, accentuum distinctione pressus, coactus fuit hoc vel illo modo exponere. Sic Ezech. i. ad v. 11. scribit: Nisi vidissem accentum Sakeph gadol punctatum super vocem ופניהם non sciuissem exponere eam: accentus enim iste docuit me, secernendã istam vocem à sequente, &c. Hoc etiam Hebræi, à Mose, primo suo in lege diuino præceptore, institutum esse scriptis testantur: Vnde & in hodiernum diem, cùm Sacra, diebus Sabbathinis, atque alijs festis agunt, Paraschas & Haphtaras, id est, sectiones, siue lectiones Mosaicas, & Propheticas, iuxta accentuum rationem modulantur et cantillant, nunquam moderatè legunt. De genere autem

Carminis

Carminis, quo Iobi liber iste, vt & reliqui libri אמ״ת dicti, (Psalmi nempe & Prouerbia) conscripti sunt, & quodnam in illis metri genus sit; id deprehensum est, non in versibus ipsis, sed in horum singulorum membris comparatis, consistere. Versus vero omnis plerunque bimembris est, rarò trimembris. Et in membris, numerus tantùm syllabarum, (teste doctissimo Schindlero) non quantitas, nec rhythmus, nisi is casu insit, consideratur. Ac scheua mobile, sicut & patach ascititium, pro syllaba computatur. Duo igitur sunt carminum genera: Vnum, quando in versu bimembri, aut trimembri, membra sunt æqualia, hoc est, numero syllabarum conueninut. Et hoc genus, à membrorum numero, bicolon, aut tricolon; ab eorundem æqualitate, Isosceles, metaphorâ geometricâ, & à numero syllabarum, heptasyllabum, octosyllabum, enneasyllabum, decasyllabum, sicut hendecasyllabum potest appellari. Nec me quidem fugit, quosdam esse terræ filios, Edomitas potius quàm Iacobæos, hoc est verè Israëlitas, qui poesin omnem, quâ quid diuinius? aut corrupto suo iudicio prorsus spernant, aut saltem, prophanarum rerum admiratione capti, nullum carmen aptum existiment, si desint Thespiades, Ioues, Veneres, Ledæ, & fabulosa id genus Græcorum commenta. Sed ne Iupiter quidem ipse (vt in prouerbio est) omnibus

placet. Et cur non etiam, diuinum poëma, poëmate reddi conuenit? Hæc autem poesis sacra, si rem ipsam, dignitatem, prudentiam, constantiam, patientiam & admirabilem Dei gloriam, ac omnipotentiam spectes, singularis est, & prorsus diuina; vtpote creationis, redemptionis, resurrectionis, et administrationis Diuinæ prouidentiæ sacra et cælestis Epitome, in Ecclesiæ & membrorum eiusdem bonum et oblectatmentum suauissimum, contra omnes eiusdem afflictiones, miserias et ærumnas quantumuis graues. Continet autem insignia multa, Christianæ religionis et Doctrinæ capita; vtpote de piorum afflictione, de prospero, hypocritarum (pro tempore) et impiorum statu, de secretissimis Dei iudicijs, de singulari prouidentia, rerum omnium moderatrice, de infinita clementia et misericordia Dei, de benigna piorum restitutione ab ærumnis, et ad æternam vitam resurrectione. Quæ omnia manifessimè arguunt, Christum Seruatorem diuo Iobo agnitum fuisse. Quem enim Iudiciorum Dei metus non opprimeret, nisi in Christo bene sperare disceret? Cui clementia illa infinita innotesceret, nisi agni sanguine esset delibata? Resurrectio autem nullo modo constare posset, nisi Seruator viuificam vim resurgendi, mortuis corporibus nostris indidisset. Et capite, de morte, triumphante, membra ipsius non sunt interitura. Quæ omnia, tam

accuratè

accuratè, tamque eruditè, tot comparationibus appoſitis, tanquam floſculis dicendi deſcribuntur; vt in ea ſententia ſim, quanuis hæc reuera geſta ſint, ac non per parabolam propoſita; Librum tamen hunc ab ipſo Iobo, aut ab aliquo alio, prophetico ſpiritu inſpirato, poſt recuperatam Iobi valetudinem, concinnatum fuiſſe, ſtrictoque ſermone, & numeris, in Dei gloriam, fuiſſe ligatum: Quæ omnia, ex tempore loquentibus, vſu uenire non ſolent. Quare, cùm tota cæleſtis Toeologia, in vera Dei, noſtriq; cognitione ſita ſit; Habemus hîc theſaurum (vt inquit Ambroſius) virtutum omnium, Speculum naturæ diuinæ, adminiſtrationis, & gratiæ, cum vanitatis, tum officiorum noſtrorum omnium indicem & πάγχρυσον σύλλαβον: in quo explicatam cernas, totius hominis & ψύχης, & ſpiritualis anatomen, hortum animæ Chriſtianæ & odoramentorum omnium inſtructiſsimam παναρέτων, medicamentorum officinam, certiſsimumque (vt Epiphanij verbo vtamur) πανάριον. Quamobrem (vt cum Arnobio loquamur) hunc ſacræ Scripturæ laticem haurientes, eos omnes qui Spiritu Sancto videntur ebrij, & qui reipſa participes ſunt cæleſtium donorum eius, obnixè rogamus, obſecramus ac per Sanctiſsimum Nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, & glorioſum ipſius aduentum, vt nulla tamen ſitientibus impedimenta patiantur inferri, Authoris ſtudium gratioſè

& beneuolè probent, tanquam à Deo inditum, laborem lubenter accipiant, vt Deo Sacrum; rem denique ipsam religiosè ac indefinenter colant, vt diuinam ortu, argumento & fructu venerandam, ac alienæ industriæ, quoad eius fieri potest, parcant; quodq; sibi nolint, alteri ne fecerint. Hunc animum, Deus omnibus nobis largiatur, qui sanctimoniæ et charitatis officijs, ex promisso benedicturus est in Christo Iesu. Amen.

Lecto-

Lectori Pio & Beneuolo.

IObi librum, metro constrictum, Author primus conscripsit, Biturigibus Gallorum (vbi iuri ciuili tunc operá dabat) ante annos quadraginta septem, in ipso belli ciuilis furore & incendio, in cænaculo (vt fert ipse) apud hospitem Biturigensem, quotidiano vitæ periculo septem menses delitescens, dum Martyrij Parisiensis rabies conflagraret, misitque Lugdunum ad Rouillium, typis excudendum, vnà cum tragædia illius Herodis, qui ab Angelo percussus, teterrimé expirauit, sub eodem etiam tempore ab authore conscriptâ: atque aliud exemplar, apud veterē amicum Lambinum, Parisijs prælectorem Regium, amicè deposuit. At cum temporis iniuriâ, & summa Regni rabie in orthodoxos Christianos, non licuit ibidem vlterius consistere, nec Lugdunum, Lambinum, aut Rouillium inuisere, chartis omnibus, schedisque, rebus desperatis, vrgente necessitate relictis, & vasibus (quod aiunt) minimè conclamatis, in patriam, non sine summo vitæ discrimine, confestim & oportunè se contulit. Inde haud multo post, demortuo vtroque, Rouillio, simul-

ſimulatque Lambino, ſchediſque hinc inde omnibus, eadem communi calamitate diſiectis, vtrunque haud dubiè exemplar perijſſet, niſi multis poſt Lambini mortẽ annis, Henrici Blacuodæi, Scoti, doctiſſimi medici operâ, inter diſiectas Lambini ſchedas, liber hic repertus, ad Authorem, amiciſſimâ atque optimâ fide, ſaluus & integer in Scotiam tranſmiſſus foret. Quo quidem libello apud eum quotannis reſeruato, donec occaſio ſuppeditaret oportuna, vt cum alijs authoris operibus prelum ſubiret, hucuſq; publicum nondum accepit. In hoc autem argumento, author primus fuit, nec ante hunc quiſquam (quod ſciam) tentauit; vtcunque alij fortaſſis, non ita pridem hũc inſequi conati ſunt. At in re poëtica quis ſit, quantuſue, res ipſa loquitur. Hoc vnum audeo affirmare, Neminem nec Theologię ſcientiâ, fidei Chriſtianæ analogiâ, Sacræ paginæ notitiâ, neque linguæ ſanctæ genuinâ ac orthodoxâ verſione, ex idiomatis proprietate, nitore ac puritate (quod citra cuiuſquam contumeliam dictum velim) ſimile quid tentaſſe. Hunc natura φιλοκαλεῖν, hoc eſt pulchri & honeſti ſtudioſum finxit; cui vera inſidebat εὐθυμία, animi ſcilicet tranquillitas, in quo virtutis omnis

bractea,

bractea, & seminariũ quoddã; naturali sua indole, medullitùs quidẽ (vt plautina voce vtar) & diuinitus inhærebat, cũctis animi & corporis dotib' præditus, & iuxta M. Tulliũ, naturæ munerib' adeò ornatus, vt nõ natus, sed à Deo fictus videatur; & cui arte benigna (vt fert Iuuenalis) & meliore luto, finxit præcordia Titan: Diuinus Theologus, linguæ sacræ sui temporis Coriphæus, Orator summus, suadendo aptissimus; Poeta insignis; fœlix in eo calor, cultus non inuisus, temperatum iudicium, dictio candida, numeri non affectati; vsu rerum, prudentiâ & experientiâ plurimum pollens, & quasi alter scientiarum & linguarum orbis, nihil hominem latuit; immo quod omnium maximè mirum & rarum est, rei semel lectæ seu auditæ, obliuisci nunquam potuit. O quæ profusissimæ lachrymæ, tantum literarum decus, gentis suæ illustrissimum lumen, tantam prudentiæ affluentiã, morte, in vno illo extinctã, satis dignè vnquam deflere possunt! Hunc Iobi libellum, constantiæ & patientiæ ὀρθότυπον, ad veritatis Hebraicæ fontem atque normam dimetiens Author, poëticè conscripsit, & Iobi poëma diuinũ, sacro primitus idiomate, metricè & poëticè scriptum; poëmate (vt par est) & numeroso stylo

lo reddidit, quasi illam Hesiodi πανδῶραν, ipsumque eiusdem μεγαποῖμα. In quo, poëseos Hebraicæ numeros, numerosè quidem, artificiosè & eruditè imitatur. Quod si legentium animis morositas absit & αὐθάδεια, auribus suis minimè indignum existimamus. Hunc igitur, quasi Iobum ipsum loquentem exaudiamus, & ea qua meruit dignitate excolemus. Adieci etiã huic operi, ne quid ad euidentiorem rei subiectæ notitiam deesset, libri & singulorum capitum argumenta ex optimis quibusuis scriptoribus deprompta; adscriptis etiam cuiusuis paginæ frontispicijs, rei subiectæ, paginâ tractatæ, Epigraphis. Vale, pie Lector, & alieno labori parce. Regiâ Regni nostri, Edinoduno, Pridie Cal. Augusti 1617.

Tui Studiosissimus,

Tho. Volusenus.

Breuis Libri Summa.

SVmma huius Libri, hæc esse videtur. Eos grauiter in Deum peccare, qui de hominum iustitia, vel iniustitia, ex fælicitate aut infælicitate, ipsis à Deo immissa, iudicium faciunt. Nam quemadmodum sæpè fit, Deo ita volente, vt mali, hominum iudicio prosperè agere videantur: Sic etiam Deum, suos aliquando, licet cæterorum comparatione iustos & innocentes, grauiter adfligere, non vt eorum peccata & iniustitiam vlciscatur, sed potius vt eos probet, & suam in ipsis gloriam manifestet. Sed & bonos, quamlibet afflictionibus oppressos, non debere cum Deo, de iniuria expostulare, etiamsi iustitiam suam & innocentiam coram hominibus tueri possint: nec ideò minus iustum esse Deum, quod vulgò nesciant homines, quare id agat quod sibi visum est; quippe ipsi iustitiæ suæ rationem constare, quam nulli reddere teneatur: item, licet calamitates plerunque, mentes hominum, de rationis sede deijciant, & ad impias voces & querellas quodammodo adigant, si tamen postea erroris pænituerit, misereri Deum protinùs, & ablata in duplũ restituere. Denique, Deum tàm facilè ignoscere eorum imbecillitati, qui inter aduersa labuntur, quàm impatienter eorum fastum & arrogantiam fert, qui de alijs temerè iudicant, & quasi dominicarum rationum calculum ineunt.

De Patientia: Sacræ Scripturæ Testimonia.

Patiens Deus, Exod. 34. Rom. 15.
Patientiâ sua, prouocat Deus ad pænitentiam. Rom. 1.
Patientia Dei, erga Paulum. 1. Tim. 1.
Patientiæ exemplum, Prophetæ. Iacobi. 5. cap.
Patientia Iob. Iobi. 1. vers. 20. 21. 22. Iobi item 12. vers. 1. 2. 3. 4.
Patientiæ commendatio. Prou 16.
Patientes simus. 1. Thes. 5. cap.
In Patientia fructum referentes, Luc. 8.
Patientia in tribulationibus. Heb. 10.
Vt patiamur exemplo Christi, vocati sumus. 1. Pet. 2. & 4.
Pati propter iustitiam. 1. Pet. 3. c.
Patientes, imò miseri simus, vt fælices efficiamur.

Iob. vnde dictus, eiusque descriptio. Iobi vita, & Acta.

Iob. gemens, dolens. à nominis Etymologia describitur: Cuius vita, & acta describuntur è Libro ipsius, quem imitari debemus in patientia. Iacob. 5.

Testi-

Testimonia, à Christo & Apostolis, de Iobo citata.

S. Iacobus, cap. 1. vers. 12.

Beatus est vir, qui sustinet tentationem : quoniam probus compertus, accipiet coronam vitæ, quam promisit Dominus ijs à quibus ipse diligitur. Nemo quum tentatur, dicat, à Deo tentor : Deus enim non tentatur in malis, & ipse hominem non tentat. Sed quisque à concupiscentia sua tentatur, & allicitur & attrahitur. Iob. 5.

Eiusdem B. Iacobi, cap. 5.

Patiente igitur animo estote, Fratres, vsque ad Domini aduentum. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter animo eum expectans, dum accipiat pluuiam matutinam & serotinam. Patiente animo estote & vos, & stabilite corda vestra, quoniam aduentus Domini appropinquat. Ne suspirate alius aduersus alium, fratres, vt ne condemnemini. Ecce iudex ante fores adstat. Sumite, fratres mei, pro exemplari vexationis, ac patientis animi, Prophetas qui loquuti sunt in nomine Domini. Ecce beatos prædicamus eos, qui aduersa sustinent, tolerantiam Iob

audistis, & finem Domini vidistis. Nam abundat intimâ misericordiâ Dominus, & est miserator.

Cor.1.cap.3.vers.19.

Sapientia mundi huius, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim. Carpit sapientes in versutia ipsorum.Iob.5.vers.13.

Timoth.priore cap.6.vers.7.

Nihil intulimus in hunc mundum, videlicet nec efferre quicquam possumus. Iobi.1.vers.21.

Iob.1.Iob 5.Iob.13.

Corripit Deus iustos, in bonum.

Iob. 13.

Homo, folium impulsum & stipula arida.

Iob. 26.

Deo nibil est ab homine adiutorij.

B. Hieronymus.

VEteris Testamenti Libros, Christus Iesus, in Legem, Prophetas, & Psalmos, simplicissimè partitus est, Matthæi septimo, vndecimo,

&

& vicesimo secundo, ac Lucæ vltimo. Hæc sunt, inquit, verba, quæ locutus sum ad vos, cùm adhuc essem vobiscum; quoniam necesse est impleri omnia quæ scripta sunt in lege Mosis, & Prophetis, ac Psalmis, de me. Quam distinctionem sequuti sunt Apostoli, Patresque nostri Latini. Nec ab hac aliena est Hebræorum distinctio; Thorath, vocantium legem: Nebjim, Prophetas; Chetubim, Hagiographa: Inter quæ, Iob, & Psalmi Dauid numerantur. Iob autem in terra Husitidi habitasse fertur, in finibus Idumęę & Arabię, cui erat ante nomen Iobab. Et Accepit vxorem Arabissam: & genuit filium, quem vocauit Ennon. Erat autem ipse filius quidem Zarę, de Esau filijs, filius: de matre verò Bosra; ita vt sit quintus ab Abraham. Et hi sunt Reges qui regnauerunt in Edom, in qua & ipse regnauit: Sed primus in ea regnauit Bela, filius Beor: & nomen ciuitatis eiusdem Denaba. Post hunc autem Bela, Iobab, qui vocatur Iob. Post Iob autem, Husam, qui erat Dux, ex Themanorum regione. Et post illũ regnauit Adad, filius Badad, qui excidit Madian, in campo Moab: & nomen ciuitatis eius Auith. Iob verò, exemplar patientiæ, quæ non mysteria suo sermone complectitur? Prosâ incipit, versu labitur, pedestri sermone finitur: omnesq; leges

Dialectica; Propositione, assumptione, confirmatione, & conclusione determinat. Singula in eo verba, plena sunt sensibus. Et (vt de cæteris sileam) resurrectionem corporum sic prophetat, vt nullus de ea vel manifestiùs, vel cautiùs scripserit.
Iob.14.vers.15. serit. Scio, (inquit) quod redemptor meus viuit,
Iob.19.vers.25.26 27. & in nouissimo die, de terra surrecturus sum: & rursus, Circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum, quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo.

Idem S. Hieronymus.

MEmini me ob intelligentiam huius voluminis, Lyddæum quendam præceptorem, qui apud Hebræos primus haberi putabatur, non paruis redemisse nummis: Cuius doctrinâ, an aliquid profecerim, nescio: Hoc vnum scio, nó potuisse me interpretari, nisi quod ante intellexeram. A principio itaque voluminis, vsque ad verba Iob, apud Hebræos, prosa oratio est. Porrò à verbis Iob, in quibus ait, Pereat dies, in qua natus sum; & nox in qua dictum est, Conceptus est homo: vsque ad eum locum, vbi antè finem voluminis scriptum est: idcirco ipse me reprehendo, & ago pænitentiam in fauilla & cinere: Hexametri versus sunt, dactylo, spondæoq; currentes.

rentes: & propter linguæ idioma crebrò recipientes & alios pedes, non earundem ſyllabarum, ſed eorundem temporum. Interdum quoque rhythmus ipſe dulcis & tinnulus fertur, numeris pedum ſolutis: quod metrici magis, quā ſimplex Lector intelligunt. A ſupradicto autem verſu, vſq; ad finem libri, paruum comma quod remanet, proſâ oratione contexitur. Quod ſi cui videtur incredulum, metra ſcilicet eſſe apud Hebræos, & in morem noſtri flacci, Græcíque Pindari, & Alcæi: & Sapphus, vel Pſalterium, vel lamentationes Ieremiæ, vel omnia ſcripturarum cantica comprehēdi; legat Philonem, Ioſephum, Originem, Cæſarienſem Euſebium; & eorum teſtimonio me verum dicere comprobabit.

Eiuſdem ad Tobiæ cap. 11.

HAnc autem tentationem ideò permiſit Dominus euenire, vt poſteris daretur exemplū patientiæ eius, ſicut & Sancti Iob. Nam cùm ab infantia ſemper Deum timuerit, & mandata eius cuſtodierit, non eſt contriſtatus contra Deum, quòd plaga cæcitatis euenerit ei, ſed immobilis in Dei timore permanſit, agens gratias Deo omnibus diebus vitæ ſuæ. Nam ſicut, beato Iob inſultabant Reges; ita, iſti parentes & cognati eius, irridebant vitam eius, dicentes: Vbi eſt ſpes tua,

pro

pro qua eleemosynas & sepulturas faciebas? &c.

Eiusdem Diui Hieronymi Ad Lætam. Tom. 2.
De Sacræ Scripturæ lectione.

DIscat primò Psalterium; His se canticis auocet: & in Prouerbijs Salomonis erudiatur ad vitam. In Ecclesiaste consuescat, quæ mundi sunt calcare. In Iob, virtutis & patientiæ exempla sectetur, &c.

Idem, in cap. 6. Epist. ad Galat.

IN præsenti sæculo scimus, siue orationibus, siue consilijs inuicem posse nos adiuuari. Quum autem ante tribunal Christi venerimus, nec Iob, nec Daniel, nec Noë rogare posse pro quoquam, sed vnumquemq; portare onus suum.

Idem, in Iob. cap. 26. De vera Catholica Ecclesia.

IPsa Ecclesia, quæ est Sanctorum omnium congregatio, pro æterna sibi in Domino stabilitate, Columna & Firmamentum dicitur veritatis.

Clemens Alexandrinus.

Καίτοι καὶ τῆς εὐγενείας ὑπερβολῇ, καὶ πίστεως ὑπεροχῇ, πένης μὲν ἐκ πλουσίου ἄτιμος δὲ ἐξ ἐνδόξου, αἰσχρὸς δὲ ἐκ καλοῦ, καὶ νοσερὸς δὲ ἐξ ὑγιοῦς γενόμενος, ἡμῖν τὲ ὅσῃ παράδειγμα διαγεγραμμένος· δυσωπῶν τὸν πειράσαντα. εὐλογῶν τὸν πλάσαντα· φέρων οὕτω τὰ δεύτερα ὡς καὶ τὰ πρότερα· διδάσκων εὖ μάλα τοῖς πειραστικοῖς ἅπασιν οἷόν τε εἶναι καλῶς χρῆσθαι τὸν γνωστικόν.

Q. Se

O Fæliciſſimum illum quoq;, qui omnem patientiæ ſpeciem, aduerſus omnem Diaboli vim expunxit: quem non abacti greges, non illæ in pecore diuitiæ, non filij, vno ruinæ impetu adempti, non ipſius denique corporis in vulnere cruciatus, à patientia, fide Domino dedita, excluſit; quem Diabolus totis viribus fruſtrà cęcîdit. Neque enim à reſpectu Dei, tot doloribus auocatus ille eſt, ſed conſtitit nobis in exemplum & teſtimonium, tàm ſpiritu, quàm carne, tàm animo quàm corpore, patientiæ perpetrandæ: vt neque damnis ſęcularium, nec amiſſionibus cariſſimorum, nec corporis quidem conflictationibus ſuccidamus. Quale in illo viro feretrum, Deus, de Diabolo extruxit? Quale vexillum de inimico gloriæ ſuæ extulit, quum ille homo ad omnem aceruum nuntiorum, nihil ex ore promeret, niſi Deo gratias, quum vxorem iam malis delaſſatam, & ad praua remedia ſuadentem execraretur? quid? ridebat Deus. quid? diſſicabatur malus; quum Iob, immundam vlceris ſui redundantiam, magna æquanimitate diſtringeret, quū erumpenteis beſtiolas in eoſdem ſpecus, & paſtus foraminoſæ carnis reuocaret. Itaque ope-

rarius ille victoriæ Dei, retuſis omnibus iaculis tentationum, lorica clypeòque patientiæ, & integritatem mox corporis à Deo recuperauit, & quæ amiſit, centuplicata poſſedit. Et ſi filios quoque reſtitui voluiſſet, pater iterum vocaretur: ſed noluit in illo die reddi ſibi tantum gaudij; ſecurus de Domino, diſtulit. Suſtinuit tàm voluntariam orbitatem, ne ſine aliqua patientia viueret. Adeò ſatis idoneus patientiæ ſequeſter Deus.

D. Cæcil. Cyprianus lib. De bono Patientiæ.

SIc Iob examinatus eſt, & probatus, & ad ſummum faſtigium laudis, patientiæ virtute prouectus. Quanta aduerſus eum, Diaboli iacula emiſſa? Quanta admota tormenta? iactura rei familiaris infligitùr, numeroſę ſobolis orbitas irrogatur: diues in cenſu dominus, & in liberis pater ditior; nec dominus repentè, nec pater eſt. Accedit vulnerum vaſtitas, & tabeſcenteis ac fluenteis artus, edax quoque vermium pœna conſumit. Ac ne quid omnino remaneret, quod non Iob in ſuis tentationibus experiretur; armat Diabolus & vxorem, illo antiquo nequitiæ ſuæ vſus ingenio, quaſi omneis per mulierem decipere poſſet & fallere, quod fecit in mundi origine:

gine: nec tamen Iob, grauibus ac densis conflictationibus frangitur, quò minus inter illas angustias & pressuras suas, Dei benedictio, victrice patientiâ prædicetur.

D. *Augustinus, lib.* 18. *cap.* 47. *De Ciuit. Dei.*

NEc ipsos Iudæos existimo audere contendere, neminem pertinuisse ad Deum, præter Israëlitas, ex quo propago Israël cepit esse, reprobato eius fratre maiore. Populus enim reuera, qui propriè Dei populus diceretur, homines autem quosdam, non terrena, sed cælesti societate, ad veros Israëlitas, supernæ ciueis patriæ pertinenteis, etiam in alijs gentibus fuisse, negare non possunt: quia si negant, vincuntur de Sancto & mirabili viro Iob, qui nec indigena, nec proselytus populi Israël fuit, sed ex gente Idumæa genus ducens; ibi ortus, ibidem mortuus est: qui diuino sic laudatur eloquio, vt quod ad iustitiá, pietatemq; attinet, nullus ei homo suorum temporum coæquetur. Quæ tempora eius, quamuis non inueniamus in Chronicis, colligimus tamen ex libro eius, quem pro sui merito, Israëlitæ in auctoritatem canonicam receperunt, tertia generatione posteriorem fuisse quàm Israël. Diuinitùs autem prouisum fuisse non dubito, vt ex hoc vno sciremus etiam per alias gentes esse

 po-

potuisse, qui secundum Deum vixerunt, eique placuerunt, pertinentes ad spiritalem Hierusalem.

Sulpitius Seuerus, lib. 1. Historiæ Sacræ. Cùm Hebræorum in Ægypto seruitutem descripsisset.

HOc, inquit, tractu temporis Iob fuit, lege naturæ & agnitionem Dei, & omnem iustitiam complexus: prædiues opibus, atque eo illustrior, quod ijs neque integris corruptus, neque amissis deprauatus est. Nam cùm per Diabolum exutus bonis, filijs etiam esset orbatus, ad extremum diris vlceribus esset affectus, non potuit vinci, vt prę doloris impatientia, aliqua in parte peccaret. Mercedem denique diuini testimonij consecutus, sanitati redditus, omnia quæ amiserat, in duplum recepit.

B. Theodoretus Quæst. in Genesim.

Ὁ Ἰὼβ πόθεν κατάγει τὸ γένος; ἀπὸ τοῦ Ἡσαῦ. τοῦτο γὰρ ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία διδάσκει. ἄνθρωπος γὰρ ἦν, φησὶν, ἐν χώρᾳ τῇ ὑσίτιδι. δεδήλωκε δὲ τοῦτο καὶ ὁ μακάριος Μωϋσῆς. τῶν γὰρ ἐκ τοῦ Ἡσαῦ βεβασιλευκότων τὰς διαδοχὰς συγγράφων οὕτως ἔφη. ἀπέθανε δὲ Βαλαὰμ, καὶ βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ Ἰωβὰβ υἱὸς Ζαρὰ ἐκ Βοσόῤῥας. συμφωνεῖ δὲ ταῦτα τῇ τοῦ Ἰὼβ ἱστορίᾳ.

Gre-

Gregorius Turonensis, lib. 1. Histor. Francor.

ABraham, cùm centum esset annorum, genuit Isaac. Porrò Isaac, sexagesimo ætatis anno, nati sunt filij gemini de Rebecca. Primus Esau, qui & Edom, id est, terrenus, qui propter gulam vendidit primogenita sua. Ipse, pater est Idumæorum, de cuius generatione quarta, natus est Iobab, hoc est, Esau, Raguel. Zara, Iobab, qui & Iob. Is vixit annos CCXLIX. Octogesimo nono, ab infirmitate liberatus est: post infirmitatem autem CLXX. annis, restituta in duplum omni facultate, cùm tot, quot perdiderat, filijs iocundatus est. Locus est Genes. cap. XXXVI.

Gregorius cognomento Magnus.

BEatus Iob, Sancto Spiritu afflatus, potuit sua gesta, quæ erant videlicet, supernæ aspirationis dona, quasi non sua scribere: quia eò alterius erant, quæ loquebatur, quò homo loquebatur quæ Dei sunt: & eo alter, quæ erant illius loquebatur, quo Spiritus Sanctus loquebatur, quę hominis sunt.

Eiusdem, in cap. 16. Iobi lib. 13. cap. 8.

REdemptoris nostri sanguinem, quem persecutores sæuientes fuderant, postmodum credentes biberunt, eumque esse Dei filium prædicarunt: Sicut & maleficij exprobratus, & in Ludibrium traductus, Beatus ac Sanctus Iob, ab ijs immeritò, qui ob id, reatus iudicio, à Iehoua damnati sunt, & suę conscientiæ testimonio conuicti.

Idem in 39. cap. Iobi, lib. 31. cap. 21.

SAnguinem lambere, est Passionis Dominicæ infirma venerari.

NE te lateat (Pie Lector) quas lucubrationes ac operosas vigilias Author conscripserit, has in vsum tuum subiungere visum est. Scripsit autem complura. Ac primùm aduersus Papismum, in crassiores eiusdem abusus; ac de superstitiosis papicolarum ineptijs. Catechesin etiam, τὰ στοιχεῖα τῆς πίστεως complectentem, Ecclesiæ bono, in pietatis studiosorum gratiam, latino carmine redditam; vnà cum Augustiss. Ma^tis, Iacobi, Magnæ Britanniæ, Franciæ, & Hyberniæ Regis &c. Genethliaco, sub ijsdem quibus nunc titulis, ab authore prudentissimo, ac verissimo veri vatis insignito vaticinio, apud Gallos Parisiis conscripto, & ibidem tunc typis audaciùs commisso. Scripsit etiam Biturigibus Gallorum, in ipso belli ciuilis furore & incendio, in cœnaculo (vt fert ipse) apud hospitem Biturigensem quotidiano vitæ periculo septem menses delitescens, dum Martyrij Parisiensis rabies conflagraret, Iobi illam Historiam præclaram, patientiæ & constantiæ ὀρθότυπον, cum Tragœdia illius Herodis qui ab Angelo percussus, teterrimè expirauit. Vbi maximas persecutiones perpessus vir pius, & per omnes Galliarum prouincias, quasi summus Papicolarum hostis strictissima indagine indagatus, indies extremo vitæ dispendio vixit: Hospite intereà septuagenario è summitate turris suæ, ob hospitium miserè deiecto & præcipitato: Quod præ cæteris, pium virum anxiè tenuit. Tandem ad suos reuocatus, & ad fanum Andreæ (qui Regni Primatus est) Archiepiscopatu insignitus; vbi grauioribus lacessitus curis, sex de Politia Mosaïca libros, cum Ecclesiæ orthodoxæ hierarchia, solutâ oratione disertè conscripsit. Ex quibus lucidè constat, quantum ciuili scientiâ & Sacrarum literarum studijs polluerit. Scripsit etiam limato carmine Apocalypsin B. Iohannis, ac ἐρεύνησιν, seu scrutationem in eandem, quam commentaria vulgò vocant. Solomonis Ecclesiasten, de summo hominis bono concionem complecten-

plectentem; quæ de vera beatitudine & rectis vitæ officijs præcepta continet. Vaticinia etiam Danielis, Ioëlis, Amosi, Abdiæ, Ionæ, Habaccuci, Haggæi: Complura etiam Poëmata sacra, aliaq; fragmenta, vtroque idiomate conscripta. Scripsit etiam de Politia, & disciplina Ecclesiastica: De veneranda Antistitum dignitate, & cum B. Paulo, Orthodoxa Episcopali authoritate. De eiusdem B. Pauli peregrinatione. Prælectiones etiam doctissimas, in vtranque ad Timotheum Theologicas, vnà cum scrutationibus in reliquas omnes Paulinas. Psillum, siue Psyllion, cum animaduersionibus in sectas Meluinianas. Apologiam, seu Libellum Apologeticum, pro Augustiss. Regia Mate anno 1584. aduersus pertinaces suæ Mtis obtrectatores mordacissimos, & malè feriatos. Apologiam contra suos æmulos. Orationes etiam Apologeticas, & funebres Illustriss. Matris Mariæ Reginæ, & insignium Regni Procerum. Regni etiam, totiusque Britanniæ Annales candidè conscripsit; quos ad extremum non perduxit. Scripsit etiam & alia complura, tam ad Religionem, quàm ad Reipub. statum pertinentia. Vltimò verò cum Threnis Ieremiæ carmine redditis, (vt quæ de calamitoso Sanctæ vrbis statu prodidit Propheta, suis nostrisque temporibus minimè aliena) & sacro simul enthysiasmate ac carmine planè diuino animam suam Deo commendans, diem fæliciter clausit extremum. Quæ nisi summa temporis iniuriâ, & maleuolorum hominum odijs atque inuidiâ, huc illuc disiecta, in varias forent manus discerpta; iampridem in lucem prodijssent omnia: ac nunc demùm, Regiæ Mtis auspicijs fælicissimis & autoritate fretus, Numine bene propitio, quotquot apud nos sunt aut ad manus nostras deferri contigerit, propediem apparebunt; & quod ipsi nostro Præsuli superstiti non licuerit, iusto penso, memoriæ eius, cum bono Deo persoluendum statui. Vale, pie lector, & Authoris industriæ, ac operosis vigilijs ingenuè Faue.

Tui Studiosissimus, THO. VOLVSENVS.

Quæ

Quæ hoc volumine continentur:

¶ 2 cepta,

cepta, ac publicis (vt aiunt) Regni comitijs approbata, ſolutâ oratione conſcripta.

---

7 EPIGRAMMATA,

Authoris, quædam Selectiora.

8
9 } EPIGRAMMATA.
10

Quædam Thomæ, ac Florentij Voluſeni Selectiora. Cum Florentij Voluſeni vita & morte, &c.

IOBVS:
SIVE,
DE
CONSTANTIA.

Argvmentvm Lib.

IOB, Sanctum exemplum patientiæ, plurimis & grauißimis calamitatib. probatus à Deo, & omni ope destitutus: duriorib. adhuc tentationib. ab vxore & amicis petitur. Nam illa quidem insanis ludificationib. exagitat virum: Hi verò à prouidentia & iustitia Dei sapientißima & potentißima; à peccatrice hominum natura, atq́; à prima illa Iobi perturbati oratione coniecturam facientes; statuunt in singulis suis rationib. Iobum, aut maleficentißimè vixisse apud homines, aut hypocritam fuisse coram Deo: alioquin nunquam futurum fuisse, vt à Deo iustißimo tàm graues plagæ infligerentur ipsi, Hæc summa propositionis illorum: status coniecturalis. Iob verò, etsi interdum plus æquo, infirmitate carnis exardescens, criminationes amicorum ita refellit, vt neq́; iustitiam Deo, neq́; sibi adimi patiatur: sed duab. rationib. vtitur ad defendendum se: vna, quod iudicia Dei, vtcunq́; iusta sint, hominib. sunt incognita; ac proinde temerè amici de ipso iudicant: altera, quod Deus ipse communi

muni experientia, contra ostendit quàm illi asserant, etiam in hac vita bonis sæpius malè esse, quàm malis. Ita ad se ipsum veniēs, primò vtitur testimonio conscientiæ suæ, cui aliquando lacessitus, aspergit murmura: deinde per ἀντικατηγορίαν *siue criminis translationem, amicos reprehendit, quod causam Dei (vt sibi videbantur) suscipientes, ipsum iniustè criminarentur. His sermonib. vltrò citròque habitis, Elihu velut comparans animos dissidentes ad reuerentiam; Documenta exponit de iustitia, & misericordia Dei, vtrósque reprehendit, & docet Iobum humilitatem, à comparatione maiestatis Dei cum humana sorte. Postremò, Deus idem documentum confirmans ab operum suorum exemplo, Iobum primò ad silentium, deinde ad Confessionem & resipiscentiam, amicos verò eius ad reconciliationem adducit: restituto denique Iobo ampliùs quàm antè, benedicit.*

CAP. I.

Iob pius, operâ Satanæ, à Deo exercetur, amissis facultatibus & liberis: quâ calamitate pressus, in pietate permanet; & seipsum consolans, benedicit Deo.

TErra est, Vzæam prisci dixére parentes,
Cultor vbi recti, & vitæ, degebat Iobus
Integer; ante oculos cuius, pietasque, metusque
Numinis, & sceleris malesuadi, serius horror.
Septem illi nâti, dilectæ pignora tædæ:
Fœmineæ tres sortis erant: Quid ruris honores
Commemorem? lâtis armenta errantia campis;
Lanigeræ pecudes, septênis millibus ibant;

Millia complebant robusti terna Cameli,
Mille boues curuis, solers iungebat aratris,
Lætaque quingentæ carpebant pascua, asellæ:
Crebri aderant famuli, nec quis possederat alter,
Latius, Eois quâ Sol se porrigit oris.
Septem inter sese, fratres, de more solebant
Exercere epulas, charasque ad festa sorores
Poscere, & alternis mulcebant pectora mensis.
At Pater vt primùm conuiuia mutua vidit
Impleuisse vices, misit qui protinus omnes
Expiet, & mundæ lustret libamine lymphæ.
Ipse autem primò supplex, se manè ferebat
Ante aras, sacris adolens Holacaustaque flammis,
Pro numero sobolis: Nam si mea forsitan inquit
Progenies, interque epulas, interque lyæum,
Quid temerè effudit, factoue, aut voce tonantem
Læserit, offensi placabo numinis iras.
Inq; dies talem, se matutinus agebat;
Iamque aderat tempus, quo, Iouæ celsa frequentes
Atria, Cælicolæ celebrant ante ora parentis.
Ecce autem Satanas: cui sic moderator Olympi,
Fare, age, Tentator, quibus huc adueneris oris?
Ille autem, magni circum pomæria mundi
Erro fui, & vastæ peragraui iugera terræ;
Pars orbis nulla est, nostri non plena laboris.
Cui Pater omnipotens. Nusquam ne inspectus Iobus

Est tibi, vir nostri metuens, quo iustior alter
Non manet in terris, aut obseruantior æqui?
Scilicet, ille pius, nulla mercede tonantem
Suspicit, inuicto circum munimine septus
Vndique, cui pleno demanat copia cornu
Cælitùs, aduersis nunquam tentata procellis:
Verte vices rerum, fortunæ nixa beatæ
Terga dabit pietas, inque os conuitia fundet
Libera, blasphæmisquè lacesset te maledictis.
Talia Tentator. Cui mox immittit habenas
Omnipotens, quicquidque bonus possedit Iobus,
In Satanæ dedit esse manu; tantùm imperat, ipso
Abstineat: non hæc hosti concessa potestas.
His monitis, sese subducens, iussa capessit.
Et iam tempus erat, quo, natû primus Iobi
Excepit fratres epulis, charasque sorores,
Vinaque libabant læti, genioque fauebant.
Ecce autem, celeri accurrens velociùs Euro
Nuntius exclamat, populantes arua Sabæos,
Intentos operique boues, asinasque per herbam
Pascentes, cæsis ferro custodibus, omnes
Diripuisse; & se solum superesse furori,
Qui Iobi tantam cladem perferret ad aures.
Vix ea fatus erat, sese cùm nuntius alter
Intulit, é cœlo flammanti turbine tactos
Esse greges, sese de tot pastoribus, vnum

Crudeli

Crudeli ereptum lætho, qui vera referret
Flammiuori monumenta ignis; Subit inde loquenti
Tertius, & terno partitis agmine turmis
Chaldæos, secum raptos egisse Camelos
Commemorat, cædem latè, stragemque dedisse,
Nec famulum superesse refert, se ex hostibus esse
Elapsum, Dominum clades ne tanta latéret.
Iamque aderat quartus, qui verba loquentis ab ore
Arripit, & mæstâ sic voce affatur Iobum:
Dum nati natæque tuæ, conuiuia læti
Concelebrant, fratrisque sui subiére Penates
Primœui, extremis deserti à finibus, ingens
Incubuit ventorum agmen, iunctasque resoluit
Compages, parte ex omni, concussaquè sæuo
Turbine, tecta ruunt; subitâ, heu, tua pignora clade
Strata iacent; misero soli mihi dura negarunt
Fata necem, tanti vt luctus tibi nuntius adsim.
Tum verò exurgit, vestemque à pectore Iobus
Diripit, abraditque comam, tùm numen adorat
Pronus humi, ac infit: nudum me in luminis oras
Edidit infantem genitrix, nudusque reuertar
In cineres, generis quondam primordia nostri.
Ioua mihi largitus opes, mihi rursus easdem
Abstulit, eius honos semper, laudésque manebunt.
Sic fatur; nec vocem illi scelerata resoluit
Impietas, Numenue, iniusto murmure læsit.

CAP. II.

Iob conſtanter pergens in pietate, per Dei voluntatem à Satana, corpore ſuo grauiſſimè affligitur: ab vxore deridetur, & ab amicis inuiſitur.

IAmqúe iterum Angelicæ præſtó venère cohortes
Ante Deum, ſummi expectantes iuſſa parentis;
Nec Satanas aberat, fraudíſque, dolíque magiſter:
Cui Pater omnipotens; dic quæ te, perdite, nobis
Aduexit regio, aut vnde hæc ad limina tendis?
Ille autem, vaſtæ linquo circundata terræ
Mænia, & ambîtum varijs erroribus orbem.
Quem ſic affatur, nutu qui temperat axem,
Vidiſtine, inquit. Iobum? cui nulla per orbem
Par pietas puram recto qui tramite vitam,
Ingreditur, noſtri metuens, fugienſqúe malorum?
Haud ille abſtinuit rectos inſiſtere calles,
Immeritum contra quanuis odia aſpera fruſtrà
Moueris, & verbis nos Irritaris iniquis,
Perdere iam diues quicquid poſſedit Iobus.
Tentator contra, non hæc ego magna putarim
Argumenta pij, quis enim ſe funere demens
Seruare alterius, quis opes, cunctáſque paciſci
Diuitias, dulcis nollet pro munere vitæ!
Sin tabo ipſius carnes, atque oſſa medullis
Contigeris, quantas contra te colliget Iras?

Tum

Tum Pater excelsas Cœli qui condidit arces
Lora manu demens, dilecti corpus Iobi
Permittit Satanæ, tantùm, inquit stamina vitæ
Nolo seces, vitæ, moneo, parcatur Iobi.
Haud mora, pallenti pestes mox euocat Orco
Tentator, Stigiâquè lue, en liuentia membra
Inficit, & toto diffundit corpore virus.
At constans, patiensquè mali, degebat Iobus
In cinere, & durâ radebat vulnera testâ.
Quæ simulatquè oculis couiunx percepit iniquis,
Siccinè, ait, moriens, & clade oppressus acerbâ
Integer es, Iouamquè illum laudasque, colisque?
At Iobus, muliebri, inquit, te more loquutam
Arguit imprudens sermo, nos rebus opimis
Ditati quondam diuino munere, Numquid,
Aduersos æquâ toleremus mente labores?
Sic ait, & nullo temerauit crimine linguam.
Et iam per cunctas rumor penetrauerat vrbes,
Atque Themaniten Eliphan, Bildadquè Subiten,
Et Naamathiten Sophoar, quos sanguis Iobo
Iunxerat, & miseri casus commôuit amici,
Euocat, vt rebus consolarentur in arctis.
Quem procul vt cernunt oculis, ignotaquè discunt
Ora viri tandem, ruptam de pectore vestem
Diripiunt, fædantquè suos in puluere vultus.
Prostratique iacent, dum septima lumina Phœbus

Perdit, & assiduo pascunt ieiunia fletu,
Nec voce appellant vllâ, sic improbus illum
Vrgebat dolor, & totos insederat artus.

CAP. III.

Iob ex Angustijs, diei ortus sui maledicens, contra Naturam & contra Deum, propter vitam acceptam & conseruatam contendit.

TVm Iobus emissâ sic voce silentia rumpit,
Nataléßque suos, & primos deuouet ortus.
O vtinam, æthereas qui me produxit in oras,
Ille dies, fætâ quæque efformauit in aluo
Effinxitque marem, tantæ nox conscia cladis,
Dispereat: lux illa atris immersa tenebris,
Ignoret sine fine diem, sit nulla supernè
Cura Deo, nunquam Phœbæo splendeat ortu.
Atra dies, tristi sed morte, & noctis opacæ,
Horrificis semper deuota expalleat vmbris.
Nocti illi, densus cæcâ caligine nimbus
Incubet, infaustusqúe æternum obnubilet æther.
Infœlix, solisque vias, lunæque labores
Perpetuò, & menses redeuntis nesciat anni.
Sit desolata, illætabilis, vndique luctu
Perstrepat; ingratos vitæ quicunque labores

Ingemit,

Ingemit, hæc illi nox excrabilis esto.
Nec matutinos vuquam eius Lucifer ignes
Induat, & toto pallescant sydera cœlo;
Expectentque diem, qui nullo mobilis æuo,
Infortunatæ cupiat succedere nocti.
Scilicet illa mihi miseræ primordia vitæ
Attulit, atque vsum lucis monstrauit acerbæ.
Eheu, cur nostros vterum patefecit in ortus,
Nil sobolem miserata parens! cur vbera suxi
Lactea, cur genibus sedi, cur lumina vitæ
Prima videns, plures auxi infæliciter annos!
Me nunc alta quies, tacitum sub nocte silenti
Conderet, & magnis fœlix par Regibus essem,
Principibusque viris, qui solis ardua campis;
Tecta struunt, sæclis olim monimenta futuris,
Aut vbi tuta locent argenti pondera & auri.
Meuè mori miserum fætâ genitricis in aluo
Non potuisse, ipsouè animam hanc effundere in ortu?
Fata ibi crudeles æquali sorte tyrannos
Pauperibus miscent, nec iniquus creditor vrget
Fænora, nec famulos nexorum vincula terrent.
Et paruus magno, & captiuis libera colla
Æternum, nullo læthi discrimine distant.
Sed quorsum Pater omnipotens, mortalibus vsum
Largitur vitæ, quos semper dura malorum
Exercet series, & mors optata quietem

 Inuidet,

Inuidet, & ſurdâ clamantes deſpicit aure?
Vtque actis ſcrobibus, defoſſum quæritur aurum,
Haud aliter gens preſſa malis, tellure ſub imâ
Scrutatur mortis foueas, gaudétque ſepulchro.
Cur, inquam, dat vitam homini, cui ſemita vitæ
Nulla patet, cæcos obducunt nubila greſſus?
Antè cibum ex imo duxi ſuſpiria corde,
Aſſiduos gemitus, qualis vis turbida aquarum
Defluit, aut rabidos cernas rugire Leones.
Quippe iſtos metuit ſemper mens ægra dolores,
Heu veri præſaga nimis: menè vlla quietum
Securumuè dies, carpentem gaudia vidit?
Aduênit tamen, heu vênit commotio grandis,
Mæſta dies nobis, & ineluctabile tempus.

CAP. IV.

Eliphaz, Iobum fracti animi arguens, iuſtitiam iudiciorum Dei, quam Iob reprehendiſſe videbatur, multis argumentis aſſerit, & homines peccati damnat, deinde omnes ad Dei miſericordiam, ſuo exemplo reuocandos eſſe docet. Poſtremò concludens, Iobum dehortatur à peccato: & hortatur ad fidem & obſequium, propoſitis promiſſionibus.

M*Ox Eliphas, Iobum tali eſt ſermone ſequutus.*
Non ingrata tuas ſi fortè accedit ad aures

Vox mea. pauca tibi conabor dicere; Sed quis
Temperet à fando? tu qui ſub pondere preſſas
Firmaſti vires dextrâ, & genua ægra trahentes
Fulſiſti auxilio: nunc primo in turbine rerum
Greſsibus incedis dubijs, & limine in ipſo
Das victas ſub faſce manus, vbi fortia quondam
Pectora, & afflictis conſtans patientia rebus,
Et pietas laudata, & mens ſibi conſcia recti?
Quin age perpetuos annorum euolue labores;
Nùm iuſti periêre vnquam, ſinceranè cuiquam
Attulit exitium pietas, at perdita contrà
Impietas, lætis quanuis concredita ſulcis,
Germinat in pœnas; triſteſquè educit ariſtas,
Cultori ingratam meſſem: cùm infrenduit ore
Omnipotens, iuſtaſquè animum commouit in iras.
Cùm rugiunt crudi, ſæuâ feritate Leones,
Accenditqúe fames rabiem, catulique minaces
Prædæ inhiant, denteſquè acuunt, gens impia fruſtis
Commolitur, perditque immanis bellua campi.
Hæc equidem vidi, ſed nondum cognita nobis
Cauſa fuit, donec rerum monſtrauerat auctor.
Nam dùm grata quies mortalia pectora ſomno
Occupat, & placidæ ſpirant obliuia noctes,
Ecce repentinus ventus pernicibus alis,
Præſentis dat ſigna Dei, mihi protinus horror
Incubuit, gelidoſque tremor penetrauit in artus.

Tum non visa priùs per noctem effulsit imago,
Et venti posuére animos, molliq; susurro
Aura leuis, tacitâ hæc nobis immurmurat aure.
Num poterit quisquam mortali è semine cretus
Iustitiâ præstare Deo, rebusuè creatis?
Ille opifex cedat, qui factum temperat orbem?
At non ipsi audent illo consistere coràm
Cælicolæ, velatque suos gens conscia vultus.
Quin quosdam scelus ante alios immane parantes
Nocte sub obscurâ dedit atra in Tartara quondam
Præcipites; quisquamnè igitur quem terrea cingit
Congeries, putrisque expectat blatta Sepulchri;
Audebit posthàc tanto se attollere fastu?
Nam veluti verno surgunt qui germine flores,
Quos matutinus tepido Sol elicit ortu,
Sole sub occiduo prima moriuntur in herbâ:
Sic generi humano breue, & irreparabile tempus:
Principium finemque adfert, vitæque caducæ
Hora breuis, multo turbarum fluctuat æstu.
Et nisi diuinæ clementia prouida dextræ
Obstaret, certè æternum sine fine perirent.
Nec sapiens vitare vllus fatalia poßit
Tempora, cùm mentis truncum vis viuida corpus
Liquerit, & gelidis abit excellentia claustris.

Cap. V.

Dehortatur Iobum Eliphaz à peccato, malo, & contentione cum Deo, tacitam includens reprehensionem dictorum Iobi, hortaturque tùm ad officium erga Deum, tùm ad doctrinæ comprehensionem, præmijs & promissionibus propositis.

QVin tibi sectandos potius proponis, Iobe,
Insignes pietate viros, iustósque, probósque
Consulis, an sancto quicquid dignetur in albo
Respondere tibi? stultos si fortè rogâris,
Exemplarque illud placeat, diuina repentè
Ira premet, zelúsque, ac indignatio Iouæ.
Vidi equidem quos nulla tenet reuerentia summi
Numinis, assiduo rerum ditescere luxu.
Non aliter quàm quæ læto se germine tollunt
Pampineæ vites, & pleno palmite turgent.
At subitò execrata domus, deuotaquè diris
Corruit infœlix, nec spes super vlla salutis
Affulsit soboli, nullo quæ vindice pœnas
In portis luit, & maturæ præmia messis
Prædoni cessit rabido, nec culta labore
Semina, nec grauidas autumno colligit vuas.
Non hæc, crede mihi, cæco fortuna rotatu
Aduehit, aut casu quicquam sine numine nobis

Eueniſſe poteſt, cultæuè è puluere terræ
Proueniunt ærumnæ homini: ſed Rector Olympi
Addidit has vitæ comites; & præmia culpæ
Certa dedit, nec certa minus, quàm pruna ſub altum
Scintillas vomit, & leuibus petit æthera flammis.
Ergo erit ille mihi ſemper Deus, illius arctis
Perpetuò in rebus numen, nomenque vocarim.
Innumera illius paſsim miranda per orbem
Facta patent, pluuijs, qui fidens æthæra nimbis,
Fæcundat terræ gremium, cui diuite venâ
Flumina proſiliunt latis errantia campis.
Ille ſalutiferam miſeris in tempore dextram
Porrigit, atque humiles excelſâ in ſede reponit.
At quoties prauos coiens gens impia cætus
Inſidias ſtruit innocuis, ſcelerata coercet
Conſilia, & vanas reddit ſine viribus artes
Prouidus, vt proprijs ſeſe verſutia technis
Induat, & cæcis erret deprehenſa tenebris.
Non aliter luce in media, quàm nocte profundâ
Palpet, & incerto titubet veſtigia greſſu.
At Pater inſontes cœlo miſeratus ab alto
Eripit omnipotens, non illis hoſticus enſis,
Aut vis vlla oberit, minitantis ſæua tyranni.
Spes illos nam certa fouet, Sed perdita contrà
Impietas, mutóque ſilet malè conſcius ore.
O fortunatos nimium, clemenſquè bonuſquè

Quos

Quos Deus affligit, non illa afflictio, verùm
Dulce rudimentum, & patriæ correptio dextræ,
Non spernanda tibi, sæuo te quippe dolore
Sauciat, & doctâ rursum medicabitur arte.
Sex cladem patiêre vices, totidemq; salutis
Propitius monstrabit iter, sed septima nunquàm
Innocuæ ærumnis turbabit tempora vitæ.
Nec tibi sæua famis rabies, nec Martius ardor
Adferet exitium: nec portentosa timebis
Omina, nec fœdæ metues conuicia linguæ.
Sed cùm damnarent steriles ieiunia campos,
Vbertìm largo pascet te copia luxu,
Nec lapidi plantam impinges, nec bestia lædet
Noxia, sed stabili coniunges fœdere agrorum
Saxa tibi, tutamque colet fera bestia pacem,
Pacem, inquam, domui, ventura in sæcla perrennem,
Perpetuamque tuæ, quæ tu spectacula Lætus,
Seposito tecum quondam mirabere fastu.
Instabisque viam recti, callesque beatos
Iustitiæ, sanctoque premes vestigia gressu.
Vtque vides gratos flores sub vere tepenti,
Gemmantes passim lætis herbescere campis,
Sic tua progenies in sæcula sera nepotum
Fælici crescet serie, & longæua senectus
Effæto ostendet numerosæ gaudia prolis.
Vtque suas messor segetes spem colligit anni,

Et grauidis flauam Cererem componit aceruis:
Exaturatum annis, ſic te expletumquè dierum
Excipiet tumulo tellus, gremióque fouebit.
Certa quidem ſunt hæc, vſúquè edocta magiſtro.
Quæ ſi fortè ſapis memori ſub mente repones.

CAP. VI.

Iob reprehenſis grauiter amicis neglecti officij, & confutatis Eliphazi rationibus, cauſſam ſuam de integro conſtituit coram illis. Quam deinde explicat, narratione ærumnarum ſuarum, & indignationis, in quam, ex tantarum ærumnarum ſenſu, animus eius abripiebatur vehementiſſimè.

Tùm Iobus, O trutinæ, ſi quis moderamina rectæ
Suſtineat, queſtúſque meos, ſæuóſque dolores
Quos patior, iudex æquato examine penſet!
Námque meâ leuior plagâ vaſti eſſet arena
Oceani, & totis pelagi præponderet aruis.
Nec verbis æquare queo; mortalia quippe
Sollicitum me nulla tenent, ſed tela veneno
Imbuit, & ſiccas exhaurit ſanguine venas
Omnipotens, trepidiſquè infert terroribus arma,
Conglomeratque aciem, & multo me turbine vexat.
Anne rudit teneris onager benè paſtus in agris?

Aut

Aut bos mansuetus plena ad præsepia mugit:
Cui placitura albugo, salis si copia desit?
Me cum dira lues tabo consumat inerti,
Ingratumq; cibum præstent languorque, dolorque,
Mirum est transuersam rapiar si à cardine mentem?
Quis dabit, vt, voti compos, cælestibus armis
Obruar, & posito mitis solamine dextræ
Irarum laxis in me grassetur habenis
Omnipotens, tantos vt mors extrema labores
Finiat? O nobis, inquam, mors vltima rerum
Optatâ, ventura, die, dum lingua recusat
Nostra nefas, vitæq; mihi benè conscius actæ
Celarim nunquam diuinæ encomia laudis.
Sed cui tàm validæ superant in corpore vires
Hæc vt ferre queat? non sic adamantina nobis
Ferro corda rigent, nec duro pectora aheno,
Vt valeam tantos tolerando æquare labores.
Num mihi nulla meæ superest defensio causæ?
Num penitus fugit ratio, mentemq; reliquit?
Nec quisquam est, adeò pietas mortalia liquit
Pectora, qui miseri casus soletur amici?
Nanq; vt præcipiti torrens delabitur alueô;
Sic noti subitò, & cuncti fugêre propinqui.
Ac tanquam tellus hyberno tempore multas
Sudat aquas, cælo supra quam, plurimus imber
Irrigat, vt passim vastis exæstuet agris,

Nix tegit, & pigro torpeſcunt marmore foſſæ.
At qui Sabbææ feſſus ſitientis arenas,
Siccaq; Themaneæ peragrat deſerta viator,
Flumineos hauſtus, ſæui ſub ſydere Cancri.
Faucibus expectat ſiccis, tamen arida potum
Vnda negat, calidiſque exhauſti ſolibus amnes:
Haud aliter ſubitâ tacti formidine, vanam
Oſtentaſtis opem, & me ſpe luſiſtis inani.
Cur quæſo vos terror habet? num munere veſtro,
Pauperiemque grauem, duræq; incommoda vitæ
Solari volui, num collo hoſtilia vincla
Excutère, immitiſuè iugum exitiale tyranni?
Quin potius rectum ſi quo me deuius error
Abripuit, monſtratis iter? nec vera loquentem
Arguite, aut fictis vltrá contendite verbis?
O quàm acris, fundóque animum mihi verberet imo
Sana ſalutiferam ſpirans reprehenſio vocem.
Cur technas ſtruitis proli genitore carenti?
Et foueam Inſonti nequicquam aptatis amico?
At nunc quæſo iſthæc animis, atque auribus æquis,
Accipite, haud noſtro ſermo manabit ab ore
Futilis, & noſtras iterumquè, iterumque querelas,
Conuerſi iuſtâ tandem perpendite lance.
Non iniuſta peto, nunquid vox impia linguam
Polluit? inſipidumuè palatum infecit amaror,
Vt nequeam ſano ærumnas diſcernere guſtu?

CAP.

Cap. VII.

Narratio ærumnarum Iobi, & indignationis in quam ex earundem ſenſu animus eius vehementer & acriter abripitur, cùm commiſeratione præſentis conditionis.

Stat ſua cuique dies, & meta extrema laborum,
Nec ſemper trepidis miles Mauortia campis
Bella fremit, placidiſq; ſubit pax aurea pennis.
Atque æſtum fugiens ſeruus ſe recreat vmbrâ,
Et pretio, & gratâ ſolatur nocte laborem.
At mihi amara dies, & noctis amarior vmbra,
Mutua ſollicitis producunt tempora curis.
Nox vbi pallenti cingit caligine terras,
Sic aio, ſeros ſegnis cur Phoſphorus ignes
Occulit? at niueo poſtquam iubar extulit orbe
Excrucior, donec ſero decedat Olympo.
Eſt furtìm nobis lento durantia tabo
Viſcera, ſordeſcitquè imo ſub pectore virus,
Diſſoluitque cutem, & putri carnem vlcere findit.
Non citiùs cuiquam radijs decurrit acutis
Trama leuis, noſtræ quàm ſpes deperdita vitæ.
Sis memor, vt nobis fugitiui flaminis auram
Indideris, rerum Genitor, ſi lumina vertas,
Illicò ſuccedent tenebræ, nec tecta ſubibo
Terrea, nec charis vltrà ſpectabor amicis.

Sed veluti nubes, celeris vis concita venti
Dissipat; haud aliter supremo tempore nobis
Vita perit, non hos iterum inuisura penates.
Ergo ego cur parcam vociq;, ireq;, doloriq;,
Ampliùs, afflictoue premam sub pectore questus?
Neuè putes pelago, tanto quem turbine perfles,
Assimilem, videorué immanis bellua ponti
Esse tibi, vt tali custode, & carcere fræenes?
Forsitan afflictos, lectus mihi molliet artus,
Quum, dixi, tacitam portenta obiecta quietem
Terrificant, dirisq; agitant insomnia monstris,
Fessaq; mens toto suspirat pectore læthum.
Ne me afflige, precor, cui non in sæcula curem
Viuere, sed vanæ detestor tædia lucis.
Sed quæ laus hominis miseri, quæ gloria tanta est,
Vt Pater omnipotens semper mortalia corda
Aurorâ monstrante diem, exploresq;, probesq;,
Et fragilis vitæ inquiras momenta per horas.
Quin finis humentem saltem absorbere saliuam.
Non ego me immunem culpæ, & sine crimine vitæ
Profiteor, Sed quâ culpam mercede piabo.
O hominum custos, cur tot me hostiliter armis
Aggrederis, nullusq; inimicâ finis in irâ est?
Quin potius scelus omne aufers, & crimina deles
Nostra, Deus, tutum vt cognato in puluere somnum
Edormire queam, plagarum expérsque, metúsque?

Bildad Iobum grauiter reprehendit, quasi obloquentem iustitiæ Dei: eam Testimonijs & exemplis probat, & Iobum minis deterrere conatur, promissionibusque reuocare.

His dictis Bildad soluens mox ora Subites,
Siccine, ait, trepidi tanquam vis concita venti,
Verba amens studio semper iactabis inani?
Num Pater omnipotens, celsi qui flammea Olympi
Templa colit, iustisque orbem moderatur habenis,
Iudicio cœli solium fædabit iniquo?
Quid? tua cùm nuper nec opinâ pignora clade
Perdidit, & letho natos inuoluit acerbo,
Immeritas numquid vindex exarsit in iras?
Sin tu cùm primos aurora infecerit ortus,
Integras supplex tendens ad sydera palmas
Voce humili fidens poscas in vota Tonantem,
Audiet extemplò, & pleno tibi copia cornu
Affluet, & firmis stabunt tua tecta columnis
Iustitiæ fundata manu: tibi gloria surget
Inclyta, & è paruis tollet se prospera rebus.
Quin æui tecum recolis monumenta prioris,
Maioresque tuos, & priscos consulis annos?
Non sic immissis trepidant à solibus vmbræ,
Quàm vitæ breuis hora fugit, momentáque parua
Nos planè expertes rerum, ignarósque relinquunt.

Plurima sed nobis prudens exempla vetustas
Suggeret, & docto te sic affabitur ore.
Iuncus vt humenti crescens vligine turget,
Et carex elegit aquas, tamen vtraque marcet
Ante alias, primâque arens flaccessit in herbâ:
Talis erit quicunque Dei præcepta monentis
Spreuerit, aut fictâ pietatem ostenderit arte.
Non citiùs telam, quàm pendula texit Arachne
Æolus aduersi proturbat murmure cauri,
Quàm perit impuræ spes, & fiducia gentis.
Quid struit incassum? subitâ inclinata ruinâ
Corruet, & nullis stabit domus impia fulcris.
At tanquam pigris, quæ primùm innascitur aruis,
Et duro damnata solo, cui noxia fibras
Saxa premunt, lapidosa inter vix rudera surgit;
Ast illam postquám prudens solertia docti
Agricolæ, terrâ imbutam meliore recondit,
Tollitur in Cœlum ramis fœlicibus, arbos;
Nec soles curat, medio nec deficit æstu,
Miratur fontes, & amæni iugera campi,
Et subeunt sterilis gaudentem obliuia glebæ:
Sic Pater omnipotens humiles è paupere tecto
Eriget, & multo pietatem ornabit honore.
At contra impietas, sese malè conscia nunquam
Tollet humo, nunquam diuinæ munera dextræ
Sentiet, vt lapso poßit consurgere greßu.

Tuque

Tuquè adeò lætam ſolues in gaudia mentem
Et labra, & largo ſatiabis pectora riſu,
Oſores, hoſteſque tuos, cùm dedecus atrum
Induerit, tetróque horrens infamia vultu,
Et cernes deiecta imo tentoria fundo
Impia, né euerſis reſtent veſtigia tectis.

Cap. IX.

Iob agnita & celebrata iuſtitia, ſapientia, ac potētia Dei, inficiatur criminationem vitæ ſuæ, ſibi ab amicis obiectam; & iuſtitiam ſuam aſſerens, docet ex præſentibus Dei iudicijs nōn eſſe de hominibus iudicandum. Poſtremò quærimonias ſuas repetens; à Deo, multis argumentis adductis, mala ſua deprecatur, & concludit flebili optato.

QVæ poſtquàm effatus, ſiluit; reſpondit Iobus.
Non obtuſo adeò, Bildad, me pectore finxit
Omnipotens, quenquam vt polluto é ſemine cretum
Iuſtitiâ credam perfecta æquare Tonantem.
Quippe homini patrata, Deus, ſi crimina mille
Imputet, an quiſquam ſeſe purgauerit vno?
Illi cor prudens, & fortis robora dextræ,
Non illi iniuſtus quiſquam ſe impunè rebellem
Præbuerit, montes qui imis radicibus altos

Verrit, nec modicæ apparet tamen impetus iræ.
Qui labefacta manu trepidæ fundamina terræ
Concutit, & simul ac celsi de vertice Olympi
Annuerit, cæcis Titan caput occulit vmbris,
Et fraudat splendore diem, signatáque claudit
Sydera, qui nitidi solus tentoria cæli
Explicat, & tumidas sicco pede permeat vndas.
Arcturum, paribus somnum qui diuidat horis,
Atque diem, gelidæ rursum sub tempora brumæ
Imbriferi madidos, pluuiosquè Orionis ignes,
Verè renascentis gratam spem Pleiadas anni
Euocat actutùm, septem ornamenta trionis,
Et quæcunque alter nobis intercipit orbis
Australi distincta polo: tàm grandia facta
Exuperant laudum cumulos, mirandaquè virtus
Illius, haud numero, poterit nec fine teneri.
Non illum celeri quum præterlabitur aurâ
Cernere fas, & cùm pigro se tramite sistit,
Consilij quisquam norit secreta latentis?
Num prædam eripiet quisquam? Num poscere caussas
Audeat, iratum contra subsistere numen
Num vis vlla potest? forti sub pondere tanto,
Genuâ labant, fractísque superbo corde tyrannis.
Quid mihi tum misero verbis contendere frustrà
Proderit, aut numen dictis incessere amaris?
Quod si pura mihi, nullíque obnoxia culpæ

Vita

Vita foret, supplex tamen ante aduoluerer ora
Iudicis, & quanuis leni bonus annuat aure,
Haud equidem credam vocem exaudisse precantis.
Quippe atro cæcæ correptum turbine noctis
Implicuit tenebris, pronusq; in vulnera nostra
Immeritas cumulat clades, nec mollia nouit
Interualla furor, litem finire duello
Qui potero inualidus? dicam illi, vt polleat armis,
Iure diem quis tam audaci præfiniet ore?
Si me sinceræ vestigia carpere vitæ
Profitear, proprio damnatus protinus ore,
Non alio sub teste cadam; sin vita vacaret
Crimine, non ausim tamen hoc inducere mentem
Ignaram, & miseræ spernentem tædia vitæ.
Vnum id me torquet, quonam discrimine iustos,
Iniustosq; viros mundi distinxerit auctor?
Vtraquè nonnè vides paribus gens quomodo pœnis
Fungimur, & similis patimur compendia læthi.
Vtque suâ omnipotens Rector securus ab arce,
Innocuæ ridens spectet tentamina vitæ?
Nonné orbis dedit immani feritate tyrannis
Fræna manu, & mundi passim præfecit habenis,
Artifices scelerum? quorum velamine vultus
Obtegit, vt cæco titubent per deuia gressu,
Ignorentq; æqui leges, turba inscia recti;
Hæc Deus, annè alius quisquam presinijt auctor?

Non citius summas, qui vix pede lædit arenas
Cursor abit, ventouè ratis delata secundo,
Aut pauidas aquila in campis sectata columbas,
Quàm nostri fugêre dies, nec gaudia vitæ
Carpsimus, aut miseri lætis indulsimus annis.
Sæpe mei, dico, venient obliuia luctus,
Atque iræ statuam finem, positoque furore
Mulcebunt placidam tandem solatia mentem.
Sed dirus circum ærumnarum exæstuat horror,
Percellitque animum, nec tu me crimine mundum
Decernes: Quorsum vana hæc me cura fatigat?
Quòd mihi si niueo candor certaret olori;
Inuoluet cæno, & lutulentos protinus artus
Polluet, & nullo sordes cælabit amictu.
Nec nostri est similis, cum quo contendere possim,
Omnipotens, nobis nec se interponere quisquam
Audeat, arbitrio litem qui terminet æquo.
Virgam aufer, Deus alme, & me terroribus istis
Exime, tum vitæ farer benè conscius actæ
Intrepidus, timido nec me sermone tuêrer.

CAP. X.

Quærimoniarum Iobi repititio, qua tertia responsionis & pars in mediũ affertur, ἔκθεσις indignationis quærimoniæ; propositione, confirmatione, confutatione & conclusione constans; hinc mala sua deprecatus à Deo, flebili optato concludit,

concludit, descriptione Sepulchri tetri, lethalis, & tenebricosi, periphrasticâ.

At nunc, inuisæ quoniam me tædia vitæ
Sollicitant sæuo iuuat indulgere dolori.
Ne me condemnes, quæso, verùm æde roganti,
Iudicio mecum cur experiaris iniquo?
Siccinè cura tibi est, ambages nectere fraudum
Innocuo, propriæq; effictum munere dextræ
Perdere opus, prauosque inter tibi nobile cætus
Nomen, & egregias hoc pacto acquirere laudes?
Num tibi quæ humanas obducunt nubila mentes,
Mortales hebetant oculos? num tempora vitæ,
Atque tui fluxis decurrunt mensibus anni,
In nostram vt vitam, & peccata inquirere pergas
Sedulus, & pænis insontem affligere tentes?
Non ignota tibi est pietas mea, nec tamen vsquam
Apparet, tantam vindex qui auerterit iram.
Cur me disperdis, propriæ plantaria dextræ,
Quemque tuæ quondam mirâ fæliciter arte
Vndique perfecêre manus? quin mente reuoluis
vt generi humano limosæ è puluere terræ
Corpora limasti, vtque iterum collapsa redibunt
In cineres, generis quondam primordia nostri?
Num me ceu niuei libamina mollia lactis
Fudisti in matris gremium? num caseus vt fit

Musteus, haud aliter tepidâ concreuimus aluo?
Num superinductam per te cutis arida carnem
Vestijt, & toto distentos corpore neruos,
Ossaque formasti solidas firmantia vires?
Æthereosq; haustus, corpus ne informe iaceret
Naribus accepit, generosæ semina vitæ?
Quod viuo & vegetus, quod spiritus hos regit artus
Sola tua est bonitas, Domine, & clementia sola.
Intereá, tantos occulto corde dolores
Cælasti tecum, nec me sententia fallit.
Num quoties pecco, memori mea crimina semper
Mente notas, nec me delicto absoluere curas?
Væ mihi, si vitæ fuero peruersa sequutus,
Non impunè feram: sin ipso tramite recti
Ingrediar, non vllam ausim sperare salutem,
Me mala tanta premunt, tot vexant vndique clades.
Nam veluti rabidus pecora inter inertia sæuit
Ingluuie stimulante, Leo; sic irruis in me
Hostili, Deus, ense ferox, & vulnera victor
Congeminas, semperque nouas insurgis in iras.
Cur eduxisti miserum, genetricis ab aluo
Seruatum in pænas, nec nobis fata subire
Ante diem, & letho licuit præuertere lucem?
Ecce mihi subitò miseri mors terminus æui
Aduolat, intereá sæuâ paulisper ab irâ
Desine, dum modico recreem solamine mentem,

Parua mora est, cæci subeam quin limina ditis
Non iterum calcanda mihi; caligine regna
Æternisq; horrent tenebris, quæ semper opacat
Terrificâ mors atra vmbrâ, nox incubat illic
Perpetuò, nusquam se ordo, nec lucida monstrant
Sydera, sed tristis pallor, sed liuida squalet
Effigies, cæcumque æternum obnubilat antrum.

Cap. XI.

Tzophar sermonem Iobi, à comparatione Maiestatis diuinæ refellens, docet vnicam salutis viam esse, fidem & resipiscentiam, ad quam Iobum hortatur.

T*Vm Naamathites* Sophoar, *sic ora resoluens,*
Siccine, ait, quisquam patientem accommodet aurem
Spermologo, tua nec prudens mendacia fando
Arguat, & nugas solers confutet inanes?
Scilicet illa tua, vt iactas, oratio munda est
Ante Deum, vel te tua garrula reddet, Iobe,
Lingua pium, culpâque vacas & crimine vitæ?
Ast vtinam arcanos genitor recludere fontes
Consilij velit omnipotens, & tollere nubem
Mortales hebetantem oculos, vt conscia cernas
Pectora nequitiæ, & duplo maiora mereri
Supplicia, inq; tuis numen mitescere pœnis.
Sed quæ te tandem regio in penetralia ducet,

Secretosque adytus, & magna arcana Tonantis?
Ille etenim immenso longè spatiosior orbe est,
Latior Oceani campis, supra ardua cœli
Eminet, infernoq; patet decliuius antro.
Ille simul iubeat, totius machina mundi est
In priscum reditura chaos nutuq; mouentis,
Ex nihilo, rursumq; nouus coalesceret orbis.
Nec quisquam impediat, nec facta immensa moretur,
Nec nostra impietas diuinos fallit ocellos.
Qualis enim solis natus lalisio campis
Brutum animal, stolidum, indocile, indomitumq;, ferumq;
Talis homo, nisi naturâ rationis egenus,
Cordatus fiat diuino munere, rectè
Incipiat sapere, & cœli mysteria discat.
Quin tu igitur mentem sacros accingis in vsus,
Exilioque scelus damnas, & crimine tendis
Ablutas in vota manus? tunc integer ore
Sublimi, erectos tolles ad sydera vultus,
Firmâque securo figes vestigia gressu
Intrepidus, nusquam facies aduersa laborum
Immemori occurret, rapidi sed fluminis instar:
Sic tibi præteritos condent obliuia luctus?
Sol tibi sublimis medio fulgebit Olympo,
Restituetque diem, tuque almæ lucis amictu
Splendidus, auroræ gratos imitabere vultus,
Et tibi firma dabit fiducia nixa Tonanti,

Securos

Securos habitare lares, experſque pericli
Nil metuens, dulces carpes in gramine ſomnos:
Quippe hoſtis tibi nullus erit, ſed plurima ſupplex
Turba, fidem dextramque tuam, implorabit egenis
Rebus, & vt tuto ſeſe committat aſylo.
At contrà impietas, ſperatam tempore nullo
Sentit opem, nullo finit ſua tædia luctu.

CAP. XII.

Iob, confutatis amarulenter, ab experientia & communi rerum creatarum teſtificatione, argumentis Tzopharis, & reliquorum mendacibus ſermonibus repudiatis, omnes iniuriæ in Deum arguit.

TVm Iobus, nec vos ſolos prudentia rerum
Erudijt, nec me ſtolidum, & rationis egentem
Obſcurâ inuoluit cæca ignorantia nocte,
Nec vobis cedo, nec vulgo ignota refertis.
Sed ſimplex quoniam ſtudium me detinet æqui,
Et recti ſincerus amor, ludibria mente
Voluitis, & ſannis miſero inſultatis amico
Qui Dominum inclamat, facilem qui commodat aurem.
Sic lampas, quæ nutantes in paupere greſſus
Dirigit, & modicâ ſolatur luce tenebras,
Diuitibus ſordet: multo hæc gens ebria luxu
Vi potitur rapto, ac opibus confiſa ſuperbis

Pauperiem, & tenuis rident incommoda vitæ.
Quos lentas Domini patientia seruat ad iras.
Nec tamen, vt spero, cuiquam tàm cornea fibra est,
Condita quin olim cælesti sæcula dextrâ
Nouerit, & vastam mundi subsistere molem.
Hinc pecudes, armenta, viri, genus omne ferarum,
Quæque secant liquidum stridentibus aëra pennis,
Et quæ marmoreo spirant sub gurgite ponti,
Plantæq;, & duris nascentia robora syluis,
Arcessunt tenuis genitalia semina vitæ.
Nos equidem fidam tantum dimissa per aurem
Percipimus, sani vel gustu experta palati,
Aut quæ canicies prouectis attulit annis.
At rerum genitor, fortis, prudensq;, bonusq;,
Cuncta potest, nouitquè simul, nutuquè gubernat.
Eruit ille arces, fundoquè exterminat imo
Heroum monimenta, & stringit compede sontes,
Nec reparare iterum fas, aut recludere cuiquam;
Ille simul iubeat vacuos subsistere fontes,
Protinuus exhaustum tellus absorbeat æquor.
Et nisi vim ponti modicâ compescat arenâ,
Effusis terram videas immergier vndis.
Nam Pater omnipotens æternæ robore dextræ
Consilioque valet, prudentique omnia secum
Expendit trutinâ, & iusto moderamine frænat.
Ille malos vates, sua qui delyria spargant

Excitat,

Excitat, auſcultatores erroribus afflans.
Iudicibus ſanam mentem prudentibus aufert,
Conſilijque inopes, & inertia pectora reddit.
Quin ipſis rerum dominis, Regalia ſceptra
Eripit, & famulis præcingit colla cathenis.
Inſignes ſpolijs ſatrapas, prædator, opimis
Exuit, & valido ſubuertit robore fortes.
Et quos commendat fandi vis aurea, balbos
Efficit, vt comptis diſcedat gratia labris.
Et quos prudentes ſeris facit vſus ab annis,
Deliros reddit ſenio, crudoſque tyrannos
Excutit è ſolio, quos turpis dedecus æui
Inſequitur, tetroque horrens infamia vultu.
Quid memorem vt ſolus tenebris immerſa profundis
Eruat, & cæcâ ſub nocte, & morte repoſta
Proferat in lucem, & patulas educat in auras?
Vtque auget numero populos, auctoſque repentè
Hoſtili metat enſe ferox, fecundaque rurſum
Suppeditet ſobolis rediture ſemina genti.
Dat fatuos populo Reges, & ſceptra rebelli
Impia, qui ſummo turbati culmine rerum
Per loca ſenta ſitu, noſtroque imperuia cultu
Errabunda legunt veſtigia, perque tenebras
Cymmerias palpant, ſoliſque, & lucis egeni
Incertò titubant, tanquam gens ebria, greſſu.

CAP. XIII.

Iobus redintegrans constitutionem causæ suæ, expostulat cum Deo de illatis calamitatibus, easque argumentis aliquot deprecatur.

HAud ignota loquor, sed visa, auditaque tantùm,
Et longo nobis vsu comperta recordor,
Nil vestrum inferior quoquam, nunc voce Tonantem
Aggrediar, summoquè Deo certare iuuabit.
Non ego vobiscum vanæ certamina linguæ
Instituam, quippe impurâ mendacia fronte
Fingitis, & medicas frustrà prætenditis artes.
Quin potiùs præbete aures, atque ore silenti
Quæ dicam, accipite, vt vobis prudentia honorem
Conciliet, quoniam hoc ambitis nomine laudem.
Argutâ nunquid sese vult fraude tueri
Omnipotens, fictosuè innoxia caussa patronos
Postulat, ambages nectant qui, & retia fraudum?
Siccine vobiscum, vt sub iniquo iudice, regnat
Gratia, personamque Dei spectare lubebit?
Siccine tentatis numen, vobisué putatis
Vtile, si vestras inuestigauerit artes,
Nil homini similis? pro quo mendacia fingi
Expediat, num ficta animi secreta latentis
Proferet in lucem, sceleratosque arguet ausus?

An nullâ trepidas vobis formidine mentes
Territat æterno, qui temperat omnia nutu?
O modò limosæ fragilis de puluere terræ
Progenies, quo te vexat vesania fastu?
Vos linguæ cohibete nefas, sed nostra silere
Lingua nequit, de me rerum prouiderit auctor.
Cur laniata cutis, putri caro rancida verme,
Exosam horrentes dentes inuitat in escam?
Assiduoquè animam lethi discrimine vexat?
Me licet occîdat, non desperabo, nec ipsâ
Discedet nobis vnquam fiducia morte.
Speque salutiferâ plenus, si in morte recumbam,
Illa mihi victâ statuit de morte triumphum.
Intereá, vitæ recolo delicta peractæ;
Nam cur dissimulem? Num iudicis ante tribunal
Impietas ausit sceleratos sistere vultus?
Arrigite, hic surdas sermo non postulat aures:
Non ego iudicio cuiquam certare recuso,
Nec quin absoluar dubito, laudemque reportem
Iustitiæ; sed quis mecum contendere porrò
Audeat, emoriar iustam quàm liquero caussam
Ora premens, mutoquè silens malè conscius, ore.
Tu tantùm, Pater omnipotens, ne territa turbes
Pectora, & assiduo finem largire dolori.
Non ego tum metuam fidens, actorué, reusué
Esse velis, cedò nobis quo crimine vitæ,

Quo numero, merui tantas exoluere pœnas?
Cur faciem cœlat, cur me sibi comparat hostem
Omnipotens? laudem egregiam, & spolia ampla parabis
Scilicet, attrito folio, quod turbine cæco
Aura leuis rapidis torquet ludibria ventis.
Ergò, dicam nobis cur sic inscribis acerbam,
Et memor oblitæ recolis delicta iuuentæ?
Duraquè conclusis circundas vincula plantis?
Insculpisque tui pedibus vestigia cippi?
Ne quoquam aufugiam, nec spes soletur eundi.
Sed quis ego vilis, qui sum putredine trunci
Vilior, & veteri, quam rodit tinea veste?

CAP. XIIII.

Adferuntur argumenta & loci contentionum ad captandam misericordiã, cum conclusione pathetica, ex comparatione seueritatis iudiciorum Dei, cum infirmitate rerum omnium creatarum, nominatim verò miseri hominis, transeundo à thesi ad hypothesin.

GEns humana equidem duris obnoxia fatis
Nascimur, ac natos breuis infortunia vitæ
Excipiunt, tanquam verno flos germine lætam
Pingit humum, tenero primùm qui carpitur ortu.
Non citius pereunt vmbræ, quàm futilis æui
Flabra silent; & te tantâ mortalia curâ

Sollicitant!

Sollicitant! hominesque tuis dignaris ocellis
Scilicet, & miserum tot me in certamina poscis!
Quis, primos semen patrium cui polluit ortus,
Expertem reddet sceleris? si stamina vitæ
Dimensis currunt spatijs, vitæque, necisque
Arbitrium à te vno pendet, moderare furori
Paulisper, miseros donec mors finiat annos,
Mors optata diu, mercesque extrema laborum.
Ecce arbos succisa, nouis se frondibus ornat,
Et veteri quanuis putris radice senescat,
Læta tamen rursum, rediuiuo germine surgit
Stillanti perfusa polo, ramisque superbit:
At pereunt, ipsâque velut radice reuulsi
Intereunt homines, & vbi post funera degunt?
Vtque neget si fortè suas in flumina vires
Oceanus, fontesque vndâ recreare perenni
Negligat, arenti disparet gurgite torrens:
Sic hominis tenues vita euanescit in auras,
Et longos gelido dormit sub marmore somnos,
Experrecturus nunquam, dum tecta nouentur
Cælica, & istius facies mutabitur orbis.
O vtinam Iouæ donec pertranseat ira,
Securam tumuli carpam sub mole quietem,
Præscribatque diem, nostri nec desinat ille
Esse memor, clemensque in me sua lumina vertat.
Sed num mortalis viuet post funera quisquam?

Illam sollicitâ semper mihi pectus anhelat
Mente diem, quâ me supremâ voce ciebis
E tumulo, dextramque dabis, promptusq; vocantis
Parebo imperio, & nictu immutabor ocelli.
Intereá sæuo nè quà via ducat ab hoste,
Dinumeras gressus, nec paruo tempore differs
Supplicium, memoriquè tenes signata libello
Fasciculisque, meæ compacta volumina culpæ.
Ac veluti rupe excelsâ, cùm fragmina magna
Præcipitata cadunt, & celsos fluminis iræ
Irruerint montes, atque ardua culmina pulsant;
Aut cùm vorticibus rapidis se spumeus amnis
Explicat, & tumido depascit littora fluctu,
Saxa cauans, voluensque, sinu latè obuia cuncta:
Sic homines perdis, sic spem mortalibus aufers
Fortior, & validæ metuendus robore dextræ.
Mutabitquè illis, tristes mors lurida vultus.
Haud illos tanget viuentis cura nepotis,
Seu fælix degat, miserosuè inglorius annos
Exigat, istius tanta est obliuio sæcli.
At caro putrescens ingenti afflicta dolore
Ingemit, & magno mens se mærore fatigat,
Dum colit infirmos moribundi corporis artus.

CAP.

Cap. XV.

Eliphaz, altera hac oratione, Iobum, insipientiæ & proteruiæ in Deum nomine, obiurgans, reuocat ad agnitionem peccati sui, per comparationem iustitiæ Dei: deinde iustitiam Dei commendans à manifesto exitio impiorum in hac vita, Iobum ab ista fiducia sua dehortatur.

At Eliphas illi obiurgantia verba retorquens.
Tenè, inquit, frustrà prudentem dicere quisquam
Audeat, Æolijs turgent cûi pectora ventis,
Vanaque mendaci fundis conuicia linguâ?
Nec satis est læsisse homines, ipsumque Tonantem
Voce petis, nec te summi reuerentia tangit
Numinis, & sacro decet ascultare timori.
Non ego nunc testis, Iobe, in tua crimina vêni,
Sat linguæ impietas, & subdola labra prophanum
Euincunt, damnantque: rudi num primus in orbe
Extiteras, cernens facti incunabula mundi?
Scilicet assessor fueras cum surgere montes
Iusserat, & patulis valles subsidere campis.
Secretosque aditus calles, arcana Tonantis!
Aut alit occultas in te prudentia vires?
Num paucis tecum prudentia canuit annis,
Nos longo rerum fatui stultescimus vsu?
Nam tuus haud nobis genitor certauerit æuo.

Cur ſic diuinæ ſpernis ſolamina vocis?
Quid tibi tranſuerſam rapuit de cardine mentem?
Cur faſtum ſignant oculi, nutuquè rebelli
In Dominum ferris, blaſphæmaque polluis ora?
Scilicet eſt quiſquam peccati aſpergine liber,
Mortali exceptus gremio? non incola cæli
Immunis degit ſceleris, nec tegmina mundi
Labe carent; quàm fœda & deteſtabilis ergò
Colluuies impuri hominis, nanque arida tellus
Ceu bibit humentes vndas, ſic ſemina culpæ
Sugimus, & totos penitus perfundimur artus.
Pauca tibi fabor, memorem ſi aduerteris aurem,
A priſcis accepta atauis, qui regna tenebant
Iuſtitiæ ſtudio, queîs rectas figere leges
Cura fuit, populoſque æquis aſſueſcere ſceptris,
Nec quiſquam externis pacem violauerat armis.
Vt cruciata diu, multoque enixa dolore
Fæmina, perpetuò tali ſub ſorte laborat
Impietas, vitæque tremit malè conſcius actæ,
Ignorantquè diem ſubitæ quæ nuntia cladis
Aduolat, vt nequeant vltrà ſæuire tyranni.
Horrida vox illis trepidas circumſonat aures,
Vaſtatorque repentinus, nil tale timentes
Exitio premet, & ſubitâ clade obruet hoſtis.
Perpetuas metuet tenebras, lucemque, diemque
Oderit, vt strictus ſemper ſi impendeat enſis,

Emendicabit

Emendicabit victum, caligine tectus
Cymmeriâ, & tristis semper vexabit erynnis.
Ac veluti firmâ Regem stipante coronâ,
Classica cùm bello insonuere, globoque cohortes
Confertæ iunctas acuunt in prælia vires:
Sic illos vallo, fossâque, ac aggere circùm;
Et metus, & cingit trepidis angustia curis.
Vtque Deo forti toto conamine bellum
Indixêre, illis fractâ ceruice vicissim
Irruet in collum, & quà pars densissima parmæ est,
Per clypei iaculum figet septemplicis oras.
Ecce nitet, multâ splendens pinguedine vultus,
Et lateri fallax aruina incumbit obæso,
Magnificasque vrbes vacuis instaurat in agris.
At subitò labentur opes, peiusque peribunt
Parta malè, instabili tandem deuota ruinæ.
Nec fibras aget impurus, radicibus altas,
Nec primo veris gemmantes tempore ramos
Proferet in lucem, quippe eius germina carpet
Flamma vorax, flatuque Dei spirante peribit,
Perpetuas palpans cæcâ sub nocte tenebras.
At vix vana tamen (sic vanus fascinat orbis
Luxus opum, & nostros sic ludit gloria sensus)
Esse putat; donec seró vana omnia tandem
Senserit, & fluxis discat diffidere rebus.
Ante diem subitò, nec opinâ morte peribit,

Nec patulâ virides frondebunt arbore rami.
Ac veluti sterilis viti sua germina ventus
Inuidet, ac Euro mites nudantur oliuæ,
Flos cadit, & nullo sequitur vindemia fructu:
Sic iacet impietas, sic spe frustratur inani,
Et desolatas deserta per auia terras
Incolet, & vastus latè populabitur ignis
Impuras arces, summa ad fastigia tecti;
Restingui in reliquis poterit nec flamma fauillis,
Nulla illis æqui ratio, iura omnia vendunt
Dorophagi, produntqué bonam pro munere caussam,
Parturiuntquè dolos, & fraudem in pectore versant.

Cap. XVI.

Iob, increpatis grauissimè amicis, ostendit quàm indignè ab ipsis exagitetur, quàm grauiter manu Dei prematur, & quantoperè se ipse abijciat: deinde confirmationē, grauissimâ reprehensione redorsus, patronum & cognitorem à Deo sibi dari petit, ad tuendam gloriam Dei, & innocentiam suam coràm omnibus. Postremò amicos ad resipiscentiam hortatus, concludit sibi tantùm de morte cogitandum esse.

Talia iactantem, Iobus sic ore repressit;
Frustrà istis nostræ surdescunt vocibus aures,
Nec toties repetita placent: semperne molestos

Esse iuuat, vanæ nec fræna imponere linguæ?
Quid vobis tales animum firmauit in ausus?
O mihi si liceat vel parui temporis vsu
Vobiscum mutare vices! conuicia numquid
Eloquerer, quateremuè caput probrisquè, minisque?
At vobis nostro robur manaret ab ore,
Augeremquè animi vires, morbumque furentem
Lenirem, & grato plagas sermone leuarem.
Nunc mihi seu taceam, tacitâ iactata quiete
Membra carent, & cùm fandi me ceperit ardor,
Nulla quies, sic me cunctorum lerna malorum
Exagitat, fractosquè dolor sic dissipat artus.
Adducitque cutem macies, nec corpore succus
Vllus inest, rugæquè in me testantur inanes.
Me Pater omnipotens, infestæ more leænæ
Dilaniat, sequiturquè odijs, frendetque minaci
Dente ferox, oculosque truces scintillat in iras.
Heu quibus opprobrijs petimur, quæ vulnera linguæ
Exacuunt, certantque meis impingere malis
Dedecus, & magnâ pergunt comitante cateruâ.
Me Deus impuro seruandum tradidit hosti,
Auertitque meos recto de tramite gressus.
Fortunatæ olim carpenti gaudia vitæ
Prosperitas mihi grata fuit, nunc rebus acerbis
Pressus humi iaceo, nunc me ceruice reflexâ
Conterit imbellem, & validis circundedit armis.

Ac veluti iaculis freti, qui figere metis
Signa solent, sic ætherei moderator Olympi
Contortis in me direxit brachia telis,
Perque mihi renes, atque ilia vênit arundo,
Effusiquè bibit fellis, terra atra cruorem.
Quin etiam insultat misero, fortisque, potensque,
Vulnera vulneribus cumulat, meque obruit armis.
At non his acto furijs, mihi corda rebellem
Nostra vnquam sumpsere animum, sed corpora vili
Præcinxi sacco, summoque à vertice crines
Asperfi cinere, & fædatos puluere vultus
Immersi limo, lachrymisque humentia laui
Lumina, palpebrasque ipsa sub morte natantes.
Quid puras seruasse manus, cæloque supinas
Proderit, innocuæ si sunt hæc præmia vitæ?
Ne nostrum, tellus, celes ingrata cruorem,
Quæque ob vindictam iustorum ad sydera clamas,
Ne sileas, si fortè mihi malè conscius erro.
Vtque neget tellus, celsi qui culmina cœli
Possidet, & summâ tellurem despicit arce,
Testis erit, cordisque, & vitæ haud inscius actæ.
Vos socij, comptæ delectet gratia linguæ,
Sannisque, & probris, miserum irridetis amicum.
At mea perpetuis decurrunt lumina riuis,
Assiduóque madent luctu, lachrymisque profusis
Quæsiuere Deum, vt clementi exaudiat aure.

O mihi

O mihi fas fuerit, rerum certare parenti
Vt socio, liceatque æquâ contendere lege.
Nam breuis aduenit fugitiui terminus æui,
Atque iter ingrediar mox irremeabile lethi.

CAP. XVII.

Confirmatio, cùm grauissima reprehensione, adhortatus amicos ad resipiscentiam, concludit sibi tantum de morte cogitandum esse.

IAmque adeò tenues noster rarescit in auras
Spiritus, & rigidæ nobis nent fila sorores,
Extremâ sub parte coli, spes sola sepulchri
Permanet, vt busto summos soluamus honores:
At vos insontem intereá ridetis amicum,
Qui sannis gemit assiduò irritatus acerbis;
Quis mihi sponsor erit pro te, quo pignore nobis
Obstringis, Deus alme, fidem, qui nescia veri
Istorum nunc corda facis, nec tollis honore
Qui socio blandæ tendunt venabula dextræ?
Inque ipsos vindex punis delicta nepotes.
Ipse ego nil equidem meritus, iam fabula vulgi
Constituor, gemitúq; meo obscurata fatiscunt
Lumina, & affecto marcent in corpore vires.
Vmbræ instar, primo Titan quam territat ortu.
Res miranda pijs, cùm prauis prospera cedant.

Omnia, quæquè illos ſanctas accendat in iras.
At non hæc quæcunque pijs ſunt tædia vitæ,
Iuſtitiæ nobis ſtudium, & virtutis amorem
Ex animis delere queunt: ſed ficta labaſcit
Impietas, agitata malís, fiducia contrá
Iuſtorum, aſsiduis creſcit firmata procellis.
Non equidem veſtrûm cûiquam prudentia curæ eſt,
Huc aures ergò, & memores conuertite mentes.
Iam vitæ exegi ſpatium, præcordiáque imís
Deficiunt fibris, extremaquè munera claræ
Lucís habent oculos, mox atro vellere mortis
Iuduar, & triſti pallens circundabor vmbrâ.
Si mihi ſpes reſtat ſolius certa ſepulchri,
Et lectum ſternam tenebroſo mortis in antro,
Ac foueæ dicam, genitor dulciſsime rerum,
Et vermi, ſoror, & mater cariſsima, ſalue,
Tùm quorſum promiſſa cadent, quæ maxima nobís
Fingitis, & mundi ſpes oſtentatis inanes!
Cùm mors cuncta ſimul læthali vulnere ſternet.

CAP.

Cap. XVIII.

Bildad, Iobum grauissimè increpat, velut omnia sibi arrogantem, & amicorum monita, iudiciaq; Dei damnantem: deinde elegantissimis allegorijs, improborum statum infœlicem percurrit.

Tum his offensus, Bildad, sibi proxima fandi
Iura capit; nunquamnè tibi iactantia finem
Inueniet, monitusquè sacros sub pectore figes
Indocili, & charis aurem præbebis amicis?
Cur, ceu bruta tibi, pronas spectantia terras
Despicimur, vilisque instar sordescimus algæ?
Fare, quis indomitas tantus furor excitat iras?
Num solido impellas stabilem fundamine terram?
Et firmà poteris rupes è sede mouere?
Et cœlum terræ, & terrum miscebis Olympo?
Lux impuri hominis, multo si splendeat igne,
Mox extinguetur, tenuis sine lumine flamma,
Lux sese in tenebras vertet: nec lampadis vsus
Vllus erit, cæcæque tegent tentoria noctes.
Deficiet robur, nec mens improuida cernet
Exitium, propriâquè cadet, quam texuit, arte.
Retibus impediet timidæ vestigia plantæ,
Nec sese expediet, laqueisque, & casse dolosâ
Excipient pedicæ, & validus multo impete prædo.
Decipulæ tellure latent, callesque per omnes

Funiculi, neruoque pedem fallente tenentur.
Vndique pulsabit terror, subitamque capesset
Erro fugam, pedibusque inerit spes nulla salutis.
Absumetque fames robur, laterique recumbet
Pernicies, nec mors parcet sæuissima membris,
Depascetque artus, firmasque in pectore vectes,
Robora, spesque domus multo terrore labascent,
Horrificique ipsum deducet ad ora tyranni.
Quòd si fortè suâ tutus videatur in arce,
(Sed quid dico suâ, quam iam terrorque, metusq;
Incolit?) ambustis subitò consumpta fauillis
Corruet, excipietque auidis incendia venis
Aspersum sulphur, non ipsâ condita radix
Tellure effugiet flammas, ramosque per omnes
Fructusque, & frondes vulcania sæuiet ira.
Perpetua ingratum tenebris obliuio nomen
Obruet, & splendore procul, procul orbe repulsus
Exul erit, cæcæ æternum sub tegmine mortis.
Nullus ei natus, nulli post fata nepotes:
Nec reliquus quisquam desertos incolet agros.
Hæc olim pauidi, memorabunt fata nepotes,
Adque hæc attoniti stupeant spectacula viui.
En tibi quo miseras tandem gens impia terras
Fine colat, monitus spernens secura Tonantis.

Cap. XIX.

Iob, reiectis superioribus contumelijs, amicos explicatione suarum ærumnarum, ad misericordiam hortatur: fidem & innocentiam suam palàm fieri optat, testificatione Dei, & beneficiò resurrectionis vitæque æternæ se consolatur: postremò illos dehortatur ab insectatione sui.

AT non hæc tacito passus conuicia Iobus
Ore infit, non sat, credo, me magna malorum
Exercet series, nisi nostra in vulnera amici
Arma ferant, sæuæque acuant opprobria linguæ,
Iam decies posito perfrictâ fronte pudore.
Si vitam addixi sceleri, me pœna merentem
Digna manet, verbis non exagitanda superbis;
Nanque Deus solus, nobis hæc vulnera fecit.
Me Pater omnipotens fallacibus vndique cingit
Retibus, & nostras auersâ negligit aure
Iudicio cessante preces, cœlestia quanuis
Atria, perpetuo supplex clamore fatigem.
Ille iter, vt nusquam nobis loca tuta relinquat,
Sepsit inaccessum tenebris, capitique coronam
Abstulit, vt degam reliquos inglorius annos.
Destruxitque ferox, tanquam radicibus arbos
Vulsa iacet, steriles deflens sine pondere ramos.
Quinetiam hostili contrà me incanduit irâ,

Turmatimquè suas cogens in bella cohortes,
Vndique metatur castra, & tentoria circum
Nostra, fremit pugnas, & firmis obsidet armis.
Ecce mihi charos quondam solatia fratres,
Reddidit infestos animis, notosque remôuit,
Ne quisquam mihi ferret opem, nec sancta propinqui
Iura colunt, fictique aduerso tempore amici
Potauêre simul lethei obliuia fontis.
Nec vernæ auscultant Domino, nec iussa parati
Accipiunt famuli, seruum si fortè rogaro,
Conticet, & tacitus ius dedignatur herile.
Ipsa vxor, miserum spernitque ac horret anhelæ
Vocis iter, putri fætor sic defluit ore,
Nec sobolis curat coniunx communis amorem.
Me pariter risu excipiunt, iuuenesque, senesque,
Consilij pars magna mei; quosque ordine primo
Præcipuos inter quondam amplectebar amicos.
Iam caro diriguit macie, vixque ossibus hæret
Pellis, & arenti dependent in cute dentes.
Vos, si qua est pietas, miserandi casus amici
Commoueat, qui nunc diuinæ subiacet iræ.
Cur plagas inferre nouas, affligere fortis
More Dei, nostrasque placet depascere carnes,
Nec satiari esu, nec crudo parcere denti?
O vtinam eductum plumbo mea verba volumen
Ærato excipiat calamo, sculptorque peritus

Quæ dicam, nunquam perituro in marmore figat!
Credo equidem, sine fine perennem degere vitam
Seruatorem orbis, qui me de puluere tandem
Eruet, vt lætus rediuiuo germine surgam.
Ipse ego cùm caries renouatos liquerit artus
His oculis cernam Dominum, propriâque videbo
Carne Deum, quamuis defecto corpore renes
Putrescant nobis, certæ spes illa salutis
Haud dubium monstrabit iter, sæuosque dolores
Leniet, & victà statuet de morte triumphum.
Ergo hæc vobiscum; cur insectamur Iobum?
Cui radix pietatis inest, quæ germina tandem
Proferet, & folijs tellurem vmbrabit opacis?
Nunc autem vobis acri à mucrone cauendum est,
Et ferri metuenda acies, nam feruidus ensis
In scelera, & vindex diuinæ stringitur iræ.
Vt vobis constare queat, iustum esse tribunal
Iudicis, & recto ferri libramine mundum.

CAP. XX.

Tzophar, occasione ex verbis Iobi sumpta, eandem propositionem de misero improborum exitu repetit: & à iustitia Dei, exemplis ordinarijs, atque authoritate [verbi] diuini confirmat.

VIx ea fatus erat, vocem cùm Sophoar vltrò
Præcipitat. Cui sic gelido sub pectore torpens

Sanguis hebet, tacito vt ferat hæc conuicia vultu?
Quin animo tecum memori momenta reuoluis
Alta vetuſtatis, poſtquàm conceſſa creato
Eſt tellus habitanda homini, nùm perdita ſemper
Impietas, primis ſcelerum defecerit auſis?
Vtque petat Cœlum, & caput inter nubila condat,
Immundas feriet reſupino pondere terras:
Stercoris inſtar erit, quod fædâ excreuerit aluo;
Quique illum rebus quondam vidêre ſecundis,
Dicent, quo tanto deceſſit gloria luxu?
Vtque intempeſtâ volitant inſomnia nocte,
Quæque graues ſomno turbant phantaſmata ſenſus:
Sic ſpes tota eius tenues vaneſcet in auras,
Nec cernent oculi, nec tecta antiqua videbunt.
Fraude Pater creſcit, patrio dat crimine pœnas
Natus, & iniuſto reparat vi rapta parenti.
Indulget vitijs iuuenis, penituſque medullas
Eſt tabes, non oſſa priùs putredo relinquet,
Quàm ſimul extremo carpant in puluere ſomnum.
Ac veluti linguæ, medicatum melle venenum
Dulce ſapit, cupidiſq́; tenet læthalia labris
Toxica, quæ gratâ fallunt dulcedine guſtum:
At cibus vt ſtomacho, primùm diſcendit hianti,
Vertitur in virus, ſæuæ fel dix[illegible]s eſſe
Aſpidis, & ſubitâ turgent præcordia morte:
Talis diues opum, quem mundi blanda voluptas

Faſcinat

Fascinat, & feruor sceleratus vexat habendi.
Nulla illi satias, plenóque absorbuit ore
Diuitias, auidusque aurum sub viscera condit:
At miseri subitò turbatum nausea pectus
Aggreditur, vomit ille ingrato gutture quicquid
Hausit opum, fortisque illi Deus ilia pulsat.
Mortiferæ infœlix læthalia pocula suget
Aspidis, ardentiq; extinguit vipera morsu.
Butyri haud riuos, nec flumina euntia melle
Cernet, & aßiduo bullantes nectare fontes.
Reddet opes raptas, alieno parta labore
Restituet, quisquam nec deglutisse putaret
Quæ citò cùm rebus prædo mutarit egenis.
Nam triuit tenues, miserosque è paupere tecto
Exuit, haud stabiles instauraturus in ædes.
Nulla quies ventri, optatis fraudabitur aluus
Delicijs, nullâque famem medicauerit escâ.
Nec reliquus cibus vllus erit, victum vigor omnis
Deseret, vtque illi non desit copia rerum,
Pauper erit, spolijs prædo potietur iniquis.
Cumque ineat lætus festæ conuiuia mensæ,
Numinis offensi trepidis furor irruet armis.
Comminùs ense cadet, ferratoque eminùs arcu
Tela venenatâ spirabunt cuspide mortem.
Inuadet terror, splendescent spicula felle,
Quâcunque ingeditur per claustra occulta viarum

Occurrent tenebræ, vel missus cælitùs ignis
Sæuiet, vt tantâ nemo de clade supersit.
Sentiet hostiles cœlos, inimicaque tellus
Nequitiam tribulo, & sterili vlciscetur auenâ;
Et fortuna domus, celeri ceu flumina cursu
Defluet, irati sic stat sententia Iouæ.
Hæc sors impuri est hominis, hæc portio prauis
Conuenit, haud aliud nequam possederit hæres.

CAP. XXI.

Iob, aculeis Tzopharis stimulatus, grauiùs amicos increpat: propositionem ipsorum, de infœlicitate improborum confutat ratione, exemplis, & auctoritate Dei: quæ deinde nominatim sibi accommodat, & amicorum consolationes responsáque arguit.

QVæ contra, non hoc, inquit, solamine Iobus
Tempus eget, præbete aures, solaminis instar
Illud erit, iustam sannis nec lædere caussam
Pergite, dum verum patienti accipitis aure.
Non ego mortali vanæ certamina linguæ
Institui, mundi mentem mihi territat auctor.
Quin mea perspicitis nunc infortunia cæci,
Et stupidi dextras taciturno apponitis ori?
Nam quoties memini, totos exterreor artus
Horrescuntque pili, & trepidanti carne tremisco.

Cur rerum aßiduo ſuperat gens impia luxu,
Proſperitaſque illis ſeros arridet ad annos?
Grata illis colitur tellus, atque vbere creſcit
Gleba ſolo, ſteriles ſucco nec fraudat ariſtas.
Læta domus, nunquam aduerſis obnoxia fatis.
Non vaccæ abijciunt fœtus, armentaque campos
Plena terunt, ſoboliſque ſuæ fœcunda propago
Exultat cytharis, numeroſaq; tympana pulſat.
Cùmque diu ærumnis vacuum tranſegerit æuum,
Momento optatâ claudit ſua lumina morte,
Impia nec tamen hæc gens, imo in pectore muſſat;
Omnipotens, procul à noſtrâ ſecede cohorte,
Nobis nulla tuos cura eſt cognoſcere calles,
An fruſtra ignotum numen dignemur honore?
Fundemuſque preces ad ſurda altaria noſtras?
Odi equidem impuras voces, procul illa faceſſant
Conſilia, haud ſtabili quicquam gens impia dextrâ
Poßidet: ah quoties extinctâ lampade noctem
Ingemit, inſtantem ignarus vitare ruinam.
Aut Pater omnipotens, paleæq; & pulueris inſtar,
Turbineq;, & rapidis ventorum diſsipat alis.
Sæpè luunt nati praui delicta parentis,
Agnoſcitq; Deum cùm pocula plena furoris
Ebibit, & Domini accenſâ ſe proluit irâ.
Scilicet extinctus, victuri damna nepotis
Vlla timet, curatuè ſuos poſt fata nepotes.

Quis tua, summe Deus, tacitis arcana tenebris
Eruet, humanæ non vnquam peruia menti?
Hic opibus diues fœlices munere vitæ
Fungitur, & pleno despumant vbera lacte,
Irriguisq; madent semper solida ossa medullis.
Ast ille in luctu miserando carmine mortem
Sollicitat, tristisq; exôsus luminis vsum,
Gaudia nulla capit mæstas solantia curas.
Et tamen æqua pari tandem mors funere vtrumque
Mergit, & ærosam proponit vermibus escam.
Non me allata quidem nuper, quæ captio vestra est,
Argumenta latent, vbi nunc excelsa tyranni
Mænia, magnificis vbi nunc domus inclyta tectis?
His aliquis melius reddet responsa viator,
Hæc documenta notans. Sed sese substrahit iræ
Impius, & sæuos euitat sæpe furores.
Quis scelus obyciet, quis reddet digna tyranno
Supplicia, & pœnas crudelibus exigat ausis?
Illum deducit per amænæ semita vitæ
Ad tumulum, assiduóque illâ sub mole quiescit.
Dulcis ei vallis; dulces in puluere glebæ,
Innumeras post se gentes, atque agmina ducet,
Innumeræ gentes, atque agmina præcesserunt.
Cur ergò vanæ instruitis solamina linguæ,
Vester iners fœdis putet nam sermo cauillis?

CAP.

Cap. XXII.

Eliphaz, Iobum à contentione aduersus Deum reuocans, iustitiam Dei asserit, iniustitiæ, & impietatis Iobum arguit, exemplo diluuij deterret, & ad seriam resipiscentiam, ac tempestiuam reuouocat, adiunctis Dei promissionibus.

Mox Eliphaz linguæ Themanites claustra resoluit.
Num Iouæ quisquam forti, multúmque potenti
Mortalis prodesse queat? si tramite recto
Sinceram carpis vitam, nùm iustior inde
Omnipotens, prauos si contra insistere calles
Eligis, an iustas metuet deposcere pœnas?
At tu, nè simulem, non vllo fine ruebas
In facinus, durum sub iniquo pignore fœnus
Fratribus extorquens, & nudos vestibus artus
Dispolians, non te pauper miserante ferocem
Ore famem pepulit, nec grato munere quisquam
Tædia longa viæ modicis compescuit vndis.
Quinetiam insigni tellus captiua tyranno
Colla dedit, nunquam caussâ te iudice, diues
Succubuit, nunquam viduæ, nunquam orphanus infans
Liquerunt tua gaudenti subsellia vultu.
Et mirum est, si te terror, si retia cingant
Cæca pedes, tenebræq;, & præceps fluminis ira
Ante oculos Furias, & sæuam sistat Erynnin!

Nec tamen intereà credis mortalia quenquam
Procurare Deum, tenet alti culmina cœli
Scilicet, & summis nequicquam præsidet astris.
Neuè acie terras possit spectare patentes,
Impediunt nebulæ, & chaos ætheris interfusum.
In gyrum, vacuasque poli circum ambulat oras.
Sicne exempla tibi statuis sectanda prioris
Nequitiæ, sic trita placet tibi semita mundi?
Nec memor es quando effuso luit æquore pœnas
Tellus, & grauidi vastarunt æthera nimbi?
Gens secura Dei, rebusque elata secundis,
Ante diem, procul hinc, procul hinc, discede, ferebant,
Omnipotens, nec enim nos verba minacia terrent
Deliri vatis, nec tali à clade timemus.
A tàm peruersis semper mihi pectus abhorret
Consilijs, gaudentq; ista ad spectacula iusti,
Et sancto rident zelo, dum funera cernunt
Impia, dum præceps quicquid non læserat vnda,
Flammiuoro iustus iudex consumit hiatu.
Qualis erat quondam Sodome, cùm sulphure cœlum
Depluit, atque ignis miseras exhauserat vrbes.
Iudicij intereà iustos spes certa supremi
Sustinet, ac alæ diuinæ protegit vmbra.
Ergò, si vlla tuæ tangit te cura salutis,
Promptus adi Dominum; pacem, veniamque precatus:
Disce lubens sacræ perfecta oracula vocis,

Et

Et memori præcepta eius sub pectore versa.
Ille simul videat versæ penetralia mentis,
Sufficiet vires soboli, scelerisque nefandi
Illuuiem arcebis tectis, arxque aurea surget
Protinùs, haud flauis ophiræ cessura caminis.
Instar rupis erit valido fundamine turris,
Argenti, ac auri cumulis, quos india mittet
Diues opum, nec opem celsi moderator Olympi
Abstrahet, argentóque, auróque vt puluere replens.
Solus delitiæ, suauis tua sola voluptas
Ioua erit, erectóque coles hæc numina vultu.
Orabisque Deum, patulaq; exaudiet aure,
Votaque persolues, succedent omnia rectè
Quæ statues, gressus semper tibi præuia lampas
Diriget, & clarâ fulgebit semita luce.
Nec mala te tantùm duris pressêre periclis
Elatum, tumidúmque animo; quem tollet honore
Ioua, humiles occulos, dimissaquè lumina cernens.
Nec sese seruat solum, qui tramite recto
Ingreditur, sæpè illi & noxia turba salutem
Debet, & innocuæ seruatur munere dextræ.

Nec tamen intereà credis mortalia quenquam
Procurare Deum, tenet alti culmina cœli
Scilicet, & summis nequicquam præsidet astris.
Neuè acie terras possit spectare patentes,
Impediunt nebulæ, & chaos ætheris interfusum.
In gyrum, vacuasque poli circum ambulat oras.
Sicne exempla tibi statuis sectanda prioris
Nequitiæ, sic trita placet tibi semita mundi?
Nec memor es quando effuso luit æquore pœnas
Tellus, & grauidi vastarunt æthera nimbi?
Gens secura Dei, rebusque elata secundis,
Ante diem, procul hinc, procul hinc, discede, ferebant,
Omnipotens, nec enim nos verba minacia terrent
Deliri vatis, nec tali à clade timemus.
At tàm peruersis semper mihi pectus abhorret
Consilijs, gaudentque ista ad spectacula iusti,
Et sancto rident zelo, dum funera cernunt
Impia, dum præceps quicquid non læserat vnda,
Flammiuoro iustus iudex consumit hiatu.
Qualis erat quondam Sodome, cùm sulphure cœlum
Depluit, atque ignis miseras exhauserat vrbes.
Iudicij intereà iustos spes certa supremi
Sustinet, ac alæ diuinæ protegit vmbra.
Ergò, si vlla tuæ tangit te cura salutis,
Promptus adi Dominum; pacem, veniamque precatus:
Disce lubens sacræ perfecta oracula vocis,

Et

Et memori præcepta eius sub pectore versa.
Ille simul videat versa penetralia mentis,
Sufficiet vires soboli, scelerisque nefandi
Illuuiem arcebis tectis, arxque aurea surget
Protinùs, haud flauis ophiræ cessura caminis.
Instar rupis erit valido fundamine turris,
Argenti, ac auri cumulis, quos india mittet
Diues opum, nec opem celsi moderator Olympi
Abstrahet, argentóque, auróque vt puluere replens.
Solus delitiæ, suauis tua sola voluptas
Ioua erit, erectóque coles hæc numina vultu.
Orabisque Deum, patulaq; exaudiet aure,
Votaque persolues, succedent omnia rectè
Quæ statues, gressus semper tibi præuia lampas
Diriget, & clarâ fulgebit semita luce.
Nec mala te tantùm duris pressêre periclis
Elatum, tumidúmque animo; quem tollet honore
Ioua, humiles occulos, dimissaquè lumina cernens.
Nec sese seruat solum, qui tramite recto
Ingreditur, sæpè illi & noxia turba salutem
Debet, & innocuæ seruatur munere dextræ.

CAP. XXIII.

Iob ægrè ferens obiurgationem amicorum, ſibi iudicium conſtitui à Deo petit; fidem ſuam, & integritatem profitetur in medijs calamitatibus. Deinde propoſitionem aliorum conuellens, docet improbis in hac vita plurimum benè eſſe, Deum verò, tempus iudiciorum ſibi aſſeruare, & quomodo, & quando decreuit, ea demùm in improbos, familiamque eorum exequi.

IObus ad hæc, triſti defixus pectora curâ,
Non vlla affulget requies, maioraque ſumit
Incrementa dolor non enarrabilis vlli.
O vtinam liceat me iudicis antè tribunal
Siſtere, & innocuæ rationem reddere cauſſæ!
Non tamen ille velim toto conamine vires
Exerat, & iuſtum nobis in prælia robur
Suppeditet, qualis ſuêuit, quantuſque videri
Cùm claris vitæ merito, & pietate decoris
Ius reddit clemens, & iniquis liberat auſis.
Aſt ego quas cingam ſolers indagine terras?
Vertar ad Eoi redeuntia lumina Phœbi
Nuſquam eſt, occiduis nec quâ ſol cingitur vndis,
Nec Boreæ in campis, nec quâ ſol feruidus axem
Ducit in flammas, & ſolis æſtuat aruis.
Non illi, qui cuncta videt, noſtræ orbita vitæ

Diſplicuit,

Diſplicuit, quippe erecto veſtigia calle
Inſtitui, nec me carpentem deuia vidit
Vlla dies, ſacræuè oblitum oracula legis.
Vtque aurum multâ purgant fornace recoctum;
Aduerſis me ſic explorat Ioua, Caminis,
Exeam vt è flammâ obrizo purgatior auro.
Ille ferox in me ſolum ſua ſpicula torquet,
Quis tela auertet, quiſnam illius irrita fraudet
Conſilia, & vanas reddet ſine viribus iras?
De me perfecit quicquid decreuerat olim,
Et forſan grauiora manent, (arcana Tonantis
Quippe latent homines,) hinc illius horreo vultus
Aſpicere, & multus vexat mihi pectora terror.
Et mihi ceu ferrum diuturno mollijt ictu
Corda Deus, repletque ſui tremefacta pauore.
Menè mori miſerum tam diras ante tenebras
Non potuiſſe, nec hos letho præuertere luctus!

Cap. XXIV.

Conuellit aliorum propoſitionem, & docet quis ſit improborum ſtatus in hac vita; Deum verò ſuo tempore oportuno, iudicia exequi in eos eorumque familiam, vti volet.

CVr ſeries rerum, mundi cur tempora norit
Ioua, ſuis non hæc ſeruis myſteria pandens?
Cernimus vt ſæuis mundus det colla tyrannis,

Qui neque legitimè diuisos limite campos
Esse volunt, adeò latè discrimine nullo
Omnia vi complent: aliena armenta gregesq;
Diripiunt, patulis nec cessant pascere campis.
Pupilloq; asinum, & tenuis solamina vitæ
Abducunt vaccam viduæ, quam pignore seruent.
Obuius haud prodit pauper; per deuia tutum
Carpit iter, cæcisq; abdit se hæc turba latebris.
Vtque onager dubiæ expectans confinia lucis
Inuigilat prædæ desertos bellua campos
Incolit, ad crudum assuescitque lalisio victum:
Sic inhiant illi rapto, natisq;, sibiq;
Prospiciunt, multâque exercent strage rapinas.
Semináque alterius frustrà sudata labore
Falce metit, nunquamque suâ se proluit vua
Impius, ac prædo in iustos vindemiat agros.
Nec vestem linquit miseris, dum frigore bruma
Sæuit, & effusis humoribus ingemit æther,
Diluuijque metu per montis summa vagantur,
Pignora diripiunt inopi, non orphana pubes
Tuta latet, pendens lactantis ab vbere mammæ.
Quique famem raras post meßem vt pellat, aristas
Colligit, ereptis luget sine pane maniplis.
Quique oleum prælis, & torcularia calcat
Aßiduò, haud æstum modicâ leniuerit vuâ
Sedabitue sitim, quamuis labor improbus illum

Vrgeat,

Vrgeat, & plenis spumet vindemia labris.
At miseri intereà replent clamoribus vrbes,
Et luctu ingenti cœli conuexa fatigant
Atria ne quicquam, innocuóque imbuta cruore
Ætherium frustrà tellus implorat Olympum.
Et tamen impietas vmbrâ se noctis opacæ
Occulit, accensæque odit confinia lucis.
Manè latro iugulat, sub lucem occîdit egenos,
Luce notat quas fur sub noctem perforet ædes,
Se furuis credens tenebris, his mollis adulter
Vertitur ad facinus, vicinaque lumina mortis
Instar habens, fœdum in tenebris delibat amorem.
Mox vbi res patuit, fugit ilicet ocyor vndâ
Precipiti trepidans, incultaquè sentibus arua
Occupat, errantem paßim vestigia terrent
Omnia, quâ multo purgatur vinea cultu.
Ac tanquam gelidus, canis in montibus humor
Loquitur, & calidos metuens nix frigida soles
Terra bibit sitiens, auidéque ingurgitat vndas:
Carnea sic subitò putres se gleba resoluit
In cineres, vires præstant peccata sepulchro:
Nec memor est eius genitrix, obliuia cunctos
Alta tenent, gratâ pascunt dulcedine vermes.
Frangitur & putris tanquàm succiditur arbos.
Ille etenim affligit steriles, viduasque relinquit
Parcus opis, fortique viro, multúmque potenti

 Instruit

Instruit exitium, si quis consistere contrà
Audeat, hunc propriæ cogit diffidere vitæ,
Illum fidentem Iouæ indulgentia reddit.
Qui tamen assiduo peruersos lumine gressus
Perspicit, intentisque vias perlustrat ocellis.
Sublimes tollit subitò, subitóque premuntur
Exitio, sicuti summis qui culmen aristis
Demetit, & grauidas succidit arundine spicas.
Quis me mentiri, quis verbis dicere contrà
Audeat, aut sese tàm iustæ opponere caussæ?

CAP. XXV.

Bildad, Iobum confirmantem integritatem suam, ex comparatione Maiestatis diuinę, cœlestiumq; corporum reprehendit.

IAmque adeò vocem vacuo collegerat ore
Bildad, & hæc infit: superi quem cernimus Orbis
Concentum nunquid constanti pace ligauit
Omnipotens, rerum soli cui summa potestas?
Nùm quæ eius cingunt solium, laudantque cohortes
Angelicæ, constant numero, nùm lumina mundo
Perspicuâ solus fundit radiantia luce?
Et tamen impuro quisquam de semine cretus,
Iustitiâ audebit sese conferre Tonanti?
Tanta est humanæ fiducia turgida mentis!
O scelus infandum, non illi candida Phœbe

Luceat,

Luceat, aut rutilis pallescant ignibus astra.
Et quæ laus hominis miseri, quem dicere vermem
Possis, & vilis pollutum reptile terræ!

Cap. XXVI.

Iob reiectis ironicè sermonibus Bildad: ampliùs prædicat omnipotentiam & sapientiam Dei, à rerum cognitione, creatione, & administratione.

Finierat, quem mox alterno excepit Iobus
Alloquio; quânam pressas sub pondere vires
Arte leuas Bildad? quis te secreta magistro
Ardua, & immensi discat miracula mundi?
Semina sub terris rediuiuo germine surgunt,
Squamigeriq́ greges, & valdè immania cæte,
Æquorei solùm norunt cunabula ponti.
At rerum æternus genitor, Cocytia latè
Regna videt, nullis tenebrarum imperuia velis.
Ille sui per inane altùm tentoria cœli
Explicuit, solidæque appandens pondera terræ
In medio, nullis docuit subsistere fulcris.
Ille etiam liquido suspensas fornice lymphas
Comprimit, effuso vastent ne gurgite terras,
Flammiferumquè arcet nebulis volitantibus æstum.
Neuè suâ Nereus turgesceret altiùs vndâ,
Præscriptô rabiem ponti compescuit alueô,
Altaquè vel nutu solo concussa tremiscunt

Atria, & attonitæ cœlo titubante columnæ.
Nunc ſeſe attollit, iactatquè ad ſydera fluctus,
Et mox horriſono ſubſidit murmure pontus,
Tanta Dei virtus mundi ſe corpore miſcet.
Quin & mirando cælos ſua tecta decore
Imbuit, & tortum ſtellas formauit in anguem.
Ille inter geminas vrſas ſeptem implicat orbes,
Et ſpiras ſeptem, & ſinuoſa volumina torquet,
In gyrumq; vrſæ circundat ſigna minoris,
Et caudâ ſeſe à maiori ſeparat vrſâ,
Ornamentum inſigne poli: quis cætera fando
Explicet, aut Iouæ exhorrenda tonitrua pandat?
Ad nos vix horum tenuis perlabitur aura.

CAP. XXVII.

Iob, Deum teſtem adhibens, amicos reprehendit, probos & improbos, vſu afflictionum docet innoteſcere: ac poſtremò, ſapientiam Dei, hominib⁹ quantumuis ſagacibus, imperueſtigabilem, & Deo ſoli ab æterno cognitam fuiſſe oſtendit.

CONticuit, ruptóque hæc inſuper addidit ore;
Vt viuit Deus, vtque eius nunc numina teſtor,
Qui me Iudicio miſerum circundat iniquo,
Nec noſtros vllo dignatur fine labores,
Æthere dum veſcar, dum ſpiritus hos reget artus,
Iniuſto nunquam temerabo crimine linguam.

Abſit

Absit ut à recto declinans tramite, vestrum
Ingrediar periturus iter, sunt conscia nobis
Pectora iustitiæ, diro nec mollia vinci
Hortatu scelerum, & prauis imperuia telis.
Sit, quicunque in me dictis insurgit iniquis
Impius, & prauus quicunque inuaserit hostis.
At quæ spes homini nequam, si copia rerum
Affluat, ereptâ subitò de corpore vitâ?
Nam nec pressa malis sceleratæ factio turbæ
Ad Iouam sua vota facit, nec victa procellis
Spectat opem Cœli, nec si se voce fatigent,
Omnipotens illis rebus succurreret arctis.
Me contrà, quis sim diuinæ tempore plagæ
Cernitis, & planâ non cesso voce fateri.
Vosque hortor vanis vltrà desistere verbis.
Namque hæc iniustis sors est præscripta tyrannis,
Hæredi hæc patrio succedit portio iure.
Illis si fuerit sobolis numerosa propago,
Crudeli cunctos cernas occumbere ferro,
Aut rabies inopes consumet tabida edendi,
Aut ipso lethi iugulo, sub morte sepultos
Haud vnquam viduo deflebit nænia cantu.
Quod si larga beet pictaï vestis, & auri
Copia, quàm multæ Oceano numerantur arenæ,
Vtraque iustitiæ cedent, partísque fruetur
Innocuus, rerúmq; pio ditabitur vsu.

Ille ſuas ædes, æuo ſua tecta perenni
Extruit, & ſæclis ſperat monumenta futuris.
Non aliter quàm quæ decuſſâ tinea veſte
Decidit, aut aruis condit mappalia paſtor.
Aut quæ maturos ſeruant vnbracula fructus.
Nocte cubat diues, non illi copia maior
Affluxiſſe poteſt, deterſo pollice ſomno
Indiget, horrorúmque atris circundatur vmbris.
Diuinæ præceps tempeſtas ingruit iræ,
Abripiet turbo, & violentior irruet Eurus,
Turbabitq; loco, concuſſaq; murmure tellus
Eijciet de ſede virum, plagaſq; repentè
Ingeminans, iuſti rector non parcet Olympi.
Ille fugam, ſi quâ poſſit vitare, capeſſens,
Diuinæ nunquam vindictam effugerit iræ.
Quis non applaudat, cernit cùm tale tyranni
Exitium, exertâ illudit cuî ſannio linguâ?

CAP. XXVIII.

Sapientia Dei imperueſtigabilis homini, Deóque ſoli cognita.

FErri, æris, fuluíque auri, argentique metalla,
Scindimus è terræ venis, doctáſq; ſequuntur
Artificis liquefacta manus, arcanaquè pandit
Naturæ ſecreta labor, lucemque reuiſunt

Æthercam

Æthercam, infernis altè subducta cauernis.
Exundat torrens, terræquè illapsa meatus
Præbet iter tutum, sed subterranea lympha
Ingenio cedit, doctâque educitur arte.
Est vbi flaua Ceres excultis nascitur aruis,
Sulphureis subtùs spirans incendia venis.
Illic sapphirus lapis est, ramentaquè flaua
Suppeditat puluis, generosum vt dispareat aurum.
Non illas volucri, quæ sulcant æthera, pennâ
Cognouêre vias, nec solis vulturis aruis
Sentit iter, rabido tellus ignota Leoni,
Et quæcunque terit desertos vngula campos.
Quinetiam montes imâ à radice reuellit.
Subuertitque ferox, durisque è cautibus amnes
Elicit, & silicum prorumpunt flumina venis,
Et cohibet ripis, & fontibus obligat ora.
Ille videt quicquid pretioso occulta reseruat
Terra sinu, ac imis Acherontia regna lacunis.
Sed quibus in terris eius prudentia fixit
Ignotas homini sedes, quo comparet illam
Mercator pretio, quæ non has incolit oras?
Quæris abyssum vbi sit, sese nouisse negabit,
Ignorant alto demersi gurgite campi,
Nusquam eius venalis honos, argentea sordent
Pondera, nec flauis Ophyre confisa caminis
Iactat opes, non hanc Sapphiro aut Onyche quisquam,

Cryſtallouè paret, puro eſt præſtantior auro,
Sardius haud æquet, non ipſa eſt vnio tanti,
Nec qui perſpicuo ſplendet Carbunculus igne,
Nec ſe Smarragdus, nec ipſe Topazius æquet
Æthiopum, nec quod gemmarum maximus orbis
Illachrymat, Tethyſuè ſuis irrorat arenis.
Aſt vbi ſecretas fixit prudentia ſedes,
Ignorat quicquid mortali carpitur aurâ,
Neſcit iter leuibus cœlo quæ remigat alis,
Perditio, & mors ipſa, imis defoſſa latebris,
Fama, aiunt noſtras tantùm peruênit ad aures,
At Pater omnipotens, rerum cui ſumma poteſtas,
Secretos nouit calles, arcanáque tecta.
Namque illi totum Nereûs, quà perſonat orbem,
Et cœli conuexa patent, qui pondera nimbis
Ventorumque alis ſtatuit, libramine iuſto
Menſus aquas, ſuperâ ſeu pendent fornice lymphæ,
Seu pelagus vaſtum concluſis æſtuet vndis.
Cùmque ſuas pluuiæ, fulgur, tonitrúque tremendum.
Acciperent leges, illîc prudentia viſa eſt;
Exeruit vires, factas res ordine cunctas
Omnibus aptauit numeris, penitúſque repoſta
Conſilia, atque aditus perueſtigauerat imos:
Aſt hæc ſcire hominem voluit; ſapientia ſumma eſt
Ex Animo metuiſſe Deum, & prudentia prima
A vitio fugere, & rectos inſiſtere calles.

Cap. XXIX.

Iob, priſtinæ amplitudinis pluribus recordatus, exoptat redintegrationem illius, præſentium calamitatum vim, ex comparatione illius fœlicitatis, grauiſſimè amplificat: ſtudium ſuum in colenda humanitate, pietate, officijſque omnibus in Deum, & homines profitetur: propter quod in præſentis mali indignationem irrumpens, dira ſibi imprecatur, ſi contra quàm debuit, fecerit, Deum prouocat, & iudicium conſtitui petit.

PErrexit Iobus, linguæ ſic clauſtra reſoluens.
O mihi præteritæ referat ſi tempora vitæ
Omnipotens, qualis primæ ſub flore iuuentæ
Numinis auxilio fueram, cùm præuia lampas
Dirigeret certos nobis per inhoſpita greſſus.
Non eius noſtros tùm dedignata penates
Cura fuit, numeroſa mihi cùm luderet aulâ
Progenies, Oleóque meæ veſtigia plantæ
Abluerem, & rupes ſuccos ſtillaret oliuæ,
Cùmq; vrbis peterem portas, ſolióque vocatis
Iura darem populis, tunc inconſulta Iuuentus
Condere ſe latebris, aßurgere cana ſenectus
Suêuerat, intenti Proceres tacita ora tenebant,
Nec quiſquam ſoluit nocituram in murmura linguam.
Me, quicunque aderant, vno ſimul ore ferebant

Ad cœlos, quoniam pauper me iudice tutam
Senſit opem, & nullo pubes defenſa patrono
Patris egens, linguis nobis, animiſque fauebant
Afflicti, & vidui deflentes tædia lecti.
Vndique conſpicuum circumradiabat amictus
Iuſtitiæ, & recti cinctus diademate vertex.
Pro pedibus claudis fueram, pro lumine cæcis,
Atque orbis genitore, parens; mihi ſedula cura
Adfuit, ignotas ſtudio perquirere lites.
Cùmque inopes tererent, diſperſos ore molares
Illiſi, & fracto prædam de dente recepi.
Tùm mihi fœlicis promiſi ſæcula vitæ,
Extremumque diem fati, ceu feſſa ſenectam
Morte nouat Phænix terris Oriente Remotis.
Ac veluti irriguæ quæ conſita margine ripæ eſt
Arbor ero fœcunda diu, cœlíque perenni
Rore fruar, nomenque meum, laudeſque manebunt
Perpetuò, nullis fortunæ obnoxia telis.
Accreſcent firmæ renouato robore vires.
Parebat populus, cupidàque exceperat aure
Dicta mea, & muti me conſultante ſilebant;
Nec mea prudentûm quiſquam reſponſa refellit:
Intereà totus noſtro pendebat ab ore,
Dura ſiti tanquàm tellus, cui roſcida ſtillat
Vnda poli, & lymphis arentia temperat arua.
Si me fortè ioci caperent, & gaudia Riſu,

Vix me credebant vultus liquiſſe ſeueros,
Offenſæ timidi, ſemper primaria ſedes
Cœtibus in medijs ceſſit mihi, regius vni
Eſt delatus honos, ceu rex, cingente coronâ,
Solatur luctum verbis, & pectora mulcet.

CAP. XXX.

Irrumpit in indignationem præſentis mali, & miſeriarum ſuarum, calamitatum commemoratione flebili, altius repetito.

NVnc me ludibrio iuuenes, viliſque popelli
Quiſquiliæ excipiunt, quorum vix ante parentes
Dignatus catulis fueram præponere noſtris,
Aut armenta ſequi, ſordes, & inertia terræ
Pondera, quos male ſuada fames, & turpis egeſtas
Damnatos ſceleris procul in ſpelæa ferarum
Compulit, aſsiduo terras vbi vomere nunquam
Taurus arat, nullos damnant ſua vota colones
Sed vitam vrticis tolerant, ſpinoſaque carpunt
Arbuta, vulcanumque fouent in ſtipite raro
Iuniperi: medias ſi fortè intrauerit vrbes,
Vt furem exſibilant, coguntque excedere portis.
Ille ſubit foſſas alto torrente cauernas,
Et ſcopulos vipreta inter, frigúſque famemque
Ingeminat, rabidos credas rugire leones.

Fæx vulgi, genus impurum, ignauóque parente
Progenitum, limi ac telluris inutile germen,
In me decantant Satyras, ac carmina dicunt.
Elongant sese, & læuo procul omine vitant,
Nec cessant fœdare suo mea tempora sputo.
Quippe Deus nostri neruum iam discidit arcus,
Afflixitque malis, & frænum his depulit ore.
Insurgunt in me pueri, dextrâque iuuentus
Irruit, impellitque pedes, vestigia calcat
Exitij, tritóque premor, ceu semita, calle.
Diruta nostra via est, quanuis nil hostibus ista
Profuerint, ruptóque hostiles tramite turmæ
Irrumpunt castra, & victâ statione triumphant.
Vndique circundat terror, ventíque ruentes
Abripiunt animam: ceu concita turbine nubes
Fracta salus perijt totis emarcida neruis.
Nec mihi nox curas minuit, iactataque vastat
Ossa dolor, fœdum virus mihi sordida vestis
Imbuit, & cingit polluto tegmine corpus
Infectum triuijs, & multo puluere mersum.
Tu tamen intereà cælestis conditor aulæ
Nusquam ades afflicto, sed multâ voce rogatus
Vota sinis leuibus ventorum errare procellis:
Ipse quoque hostiles animos, inimicáque spiras
Pectora, & infestis contra me accingeris armis,
Sublimemque altis ventorum subuehis alis,

Diffluat vt tenuis conſumpto corpore vita.
Non equidem ignoro tandem quin debita fatis
Perſoluenda mihi, ſed nunquid meta laborum
Certa manet vitâ functum, vel vindicis ira
Sæuiet in mortem, & cineres affliget inertes?
Lugebitque ſuis cæcâ ſub mole querelis?
Menè vnquam ſiccis quiſquam conſpexit ocellis
Cùm gemeret pauper, rebuſque attritus egenis
Suſpiraret opem? ſed me tum proſpera cuncta
Sperantem, aduerſa excipiunt, lucemq́ tenebræ
Eripiunt, regnatque imo ſub pectore, nullo
Fine, dolor: nigrum, ſolis non reddidit ardor.
Auſcultat magnâ clamantem concio voce,
Miraturque nouas voces, lamenta draconis,
Aut quales vacuos terret cùm Struthio campos:
Decolor ecce caro eſt, calidóque exæſtuat intus
Ardens ore vapor, cytharæq́ & nablia cantum
Mutarunt lachrymis, & fletu pectora pulſant.

CAP. XXXI.

Iobus, integritatem ſuam, diris imprecationibus profitetur: prouocans Deum, & iudicium conſtitui petit.

IPſe ego cùm proprijs, quondam ſum pactus ocellis,
Accepique fidem, nè me vreret vlla videndo
Fæmina, & arcanum virgo ſpiraret amorem:

Nam quæ ſpes nobis ſuperis reſtaret in oris.
Si vitij ſectarer iter, quod tramite vaſto
Ducit ad infernas, pallentia regna, tenebras?
Ante oculos, pater alme, tuos noſtræ orbita vitæ
Tota patet, binas æquato examine lances
Sume manu, quo ſe ſceleris contagio noſtri
Deprimat, innocuæ vergant quo pondera vitæ.
Si me peruerſos calles, oculiq́ ſequutum
Illecebras, patulæ macularunt munera dextræ:
Tunc quæcunque ſeges noſtris adoleſcit ariſtis
Me fugiat, cedatque nouis tranſcripta colonis.
Si cuiquam inſidijs, obſedi limen amatæ
Coniugis, aut caſtas violaui crimine tædas,
Crimine quo nullum ſæuas magè concitat iras
Iudicis, atque imâ populatur ſede penates.
Per me nulla mora eſt, noſtri quin fœdera lecti
Polluat, & mollis ſtupro ſe iactet adulter.
Non ego Iudicio famulos crudelis acerbo
Oppreſsi, memor vt fragilis conceperit vlua,
Humanam effigiem, & ſimilis primordia vitæ.
Sic ſe propitium ſummi clementia patris
Præbeat, excelſâ cùm maieſtate tribunal
Iudicis ingreſsus trutinæ moderamine rectæ,
Vrgebitq́ hominum vitas, & præmia ponet.
Si fera pauperies, noſtram indignata repulſam
Ingemuit, viduiſuè auerti quæſtibus aurem.

Si

Si ſine pupillis cerealia munera feſſus
Indulſi genio, teneris nam primitùs annis
Accreuit mecum, & ſenſit gens orba parentem.
Si mihi deſpectus pauper, ſub frigore quiſquam
Veſtis inops iacuit, noſtræ nec vellere lanæ
Ceſsit hyems tergo, & nobis bona multa precatus
Cinxerat exultans; ſi me ſub iudice iniquo
Orphana ſuccubuit pubes, luxata lacertis
Brachia, & attritis marceſcant oſſa medullis.
Quippe imo ſemper ſedit mihi pectore terror
Numinis, & celſæ metui faſtigia dextræ.
Si mihi mentem vnquam fului fiducia nummi
Extulit, aggeſti quanuis ſuperauerat auri
Congeries, ſi me illexit Titania Phæbe
Accenſum radijs, vel qui ſol temperat orbem,
Oſcula ſi iunxi dextræ, per ſydera iurans,
Infandum ſcelus & iuſtâ mercede piandum,
Quodque nefas Iouam gentili more negaßem.
Si mihi cum fractis hoſtis diſsideret armis,
Gaudia tentarunt mentem, ſi vindice linguâ
Impuras vltus voces maledicta rependi,
Si non abſtinui famulum, cum nomine noſtro
Exigeret pænas, odio irritatus acerbo.
Hoſpitij mihi cura fuit, nè clauſa viator
Limina, & obſtructas defleret cardine portas.
Si quando occului commiſsæ crimina culpæ,

Et tacui vano nostri occæcatus amore,
Qualis Adam, primi suxit cùm mala veneni,
Syluarum densâ sese caligine texit;
Posteritas sequitur tristis malè conscia culpæ.
Quòd si fortè fuit, populo turbante, coorta
Seditio, impauidum medio me concio cœtu
Vidit pacificis mulcentem pectora dictis.
Nulli vim feci, nec læsi ignobile vulgus,
Sed iustæ patulo resonabant cardine portæ.
O mihi si liceat iusto sub iudice causam
Dicere, si calamo vitæ momenta peractæ
Digerat, & dicam nobis inscriberet hostis!
Illa meis monumenta humeris, & vertice celso
Obuia gestarem cuuctis, & principis instar
Ingrederer tali fulgens sublimis amictu.
Si mea lugenti tellus defleuit aratro,
Si sulci gemuere mei, si dura coloni
Conditio, nullâ Cererem mercede ministrat:
Tùm generosa licet committam semina terræ,
Carduus, & spinis surgat paliurus acutis.
Hæc Iobus, & facto sic tandem fine, quieuit.

Cap. XXXII.

Elihu, silentio Iobi amicorumque, velut occasione vtens, & partim illius verbis quibusdam, partim horum taciturnitate offensus, sermonem aggreditur:

greditur: & ab excuſatione orſus, neceſſitatem dicendi, ſibi afferri docet à ſpiritu Dei, illorum ſilentio & teſtificatione ſuæ conſcientiæ: tùm verba Iobi repetens, pluribus argumentis redarguit: ac poſtremò, Iobo copiam reſpondendi, ſi velit, facit.

At tres non vltrà pergunt contendere amici,
Quod ſeſe nullo maculatum crimine vitæ
Crederet, idque vltrò verbis iactaret Iobus.
Quæ poſtquàm Elihu vidit, Barachelia proles,
Qui Buzen numerabat auum, Ramitide clarâ
Stirpe ſatus, calidos irarum concipit æſtus.
Hinc indigna virum iactantia mouit Iobi,
Qui ſeſe auderet rerum præferre parenti.
Illinc ardebat furijs, quòd muta tenerent
Ora omnes, & quem firmâ ratione nequibant
Vincere damnantes, animos auxiſſe ſuperbos.
Non tamen indulſit linguæ, verituſq; ſenectam,
Canitiem merito prudens affecit honore.
Sed cùm nulla illis pulſarent murmura linguas,
Iratus tales diffudit ab ore loquelas:
Hâc me noſtra tenùs, primæ lanugo iuuentæ
Terruit, auderem canæ nè noſtra ſenectæ
Senſa loqui, nanque attritis prudentia ab annis

Visa mihi, seróq; vsu pendere magistro.
At Pater omnipotens, sacri spiramine flatus
Imbuit humanos animos, & cælica pandit
Dona viris: sapiunt diuino munere parui,
Desipiunt multi, quos spargunt tempora cani.
Audite, expendi vestræ certamina vocis
Alternásque vices fandi, nec victor Iobum
Arguit, aut rectâ quisquam ratione refellit.
Nam ratio vobis hæc prudentissima visa est;
Non illum mortale aliquid, sed concita terret
Ira Dei, iustísque luit sua crimina pœnis.
Ipse illum, quoniam potior sub pectore nobis
Sermo sedet, prior aggrediar, iustèq; mouebo.
Terror habet reliquos, tacitâque silentia signant
Ora manu, mutèque hærent in gutture voces,
Quid moror? ipse meo promam de pectore verba,
Pectore quod multo iamdudum murmure claustris
Æstuat, & patulas certat proferre sub auras:
Non aliter conclusa cadis, bullantibus vndis
Musta gemunt intus, spumat vis ignea Bacchi.
Ergo iter expediam linguæ, grauidóque leuabo
Fasce animum, nec personam, aut discrimina vultus
Respiciam, nec me mutato nomine quenquam
Compellare iuuat, fictis præfatio verbis
Displicet; vtentem, subitâ me morte Creator
Perderet, & tristi Æternùm consumerer igne.

Cap. XXXIII.

Altera Oratione Iobum aggreditur Elihu, cuius partes ſunt quatuor: Exordium, Propoſitio, confutatio, & Concluſio. Exordium ſcz. vſque ad verſum 8. Propoſitio, vſque ad verſum 12. Confutatio vſque ad 31. verſum, & concluſio.

Nunc his, quæ dicam memorem te aduertere mentem
Iobe precor, puro quoniam de pectore ducam
Sinceram nullo fucatam crimine vocem.
Me ſacer effinxit fragilis de puluere limi
Flatus, & accendit vegetam ſpiramine vitam.
Reſponde, & promptis contra me accingere verbis.
Quid metuis? quin noſtra vides, interritus, ora?
Figmentum mortale times, non aſpera nobis
Verba ſonant, quamuis meritus ſis aſpera verba.
Annon iſta meas nuper vox perculit aures?
Immunem ſceleris vitam, ſine labe peregi,
Oppugnat me fraude Deus, Mauortia frendens
Ora ferox, neruóque pedem, atque obſeſſa viarum
Clauſtra tenet, nonnè agnoſcis veſtigia vocis
Iniuſtæ? quid enim diuina potentia cedet
Iobe, tibi, tolléſque animos, cœlumque laceſſes,
Si tecum omnipotens verbis certare recuſet?
Sed quibus ille modis humanas, accipe, mentes
Erudiat; nam vel ſeſe ſub nocte ſilenti

Cùm tacitos voluit Phæbe Titania currus
Exhibet, inquè sonum sinuosas explicat aures,
Informátque animum monitis, quid quemque sequi fas,
Quæ via declinet recto, quàm dira rebelles
Pœna manet, tùm quâ poßint ratione supremum
Exitium, ferrique acris vitare furorem.
Aut quatit affectos labefactis oßibus artus,
Immittitque luem, non illum pocula Bacchi
Vlla iuuant, sordet Cereris genialis arundo.
Carnea marcescit moles, flaccetque medullis
Omnis honos, superest mortis nisi nomen inane.
Tùm si quis pietate valens, cûi pectore suada
Insidet, interpres diuini, & nuncius oris,
Iustitiæ pandat calles, veniamque precatus,
Vota ferat Iouæ: afflicti miserere redemptor,
Interitu serua, spes in te sola recumbit:
Propitium nobis Christi te victima reddat,
Restituet primæ quondam ceu flore iuuentæ;
Ille colet Iouam supplex, & pectore toto
Diliget, & vultu lætus gaudebit amæno.
Gratuito reddet miseratus Ioua fauore
Iustitiam, tunc ille altâ per compita voce,
Peccaui miser, & recto de tramite flexi
Infœlix, iter; haud istos insistere calles
Profuit, heu nostræ sensi infortunia culpæ.
Ille meam medijs animam de faucibus Orci

Eruit,

Eruit, atque nouâ dignatur luce redemptor.
Hæc fortis sunt facta Dei, bis terque monentis,
Qui seruat foueâ, qui viuâ lampade lustrat.
Ausculta, attentas hic sermo postulat aures.
Si quid habes dignum profer: sed, Iobe, silere,
Profuerit, nostro prudentia manat ab ore,
Seruandi mihi namq; tui, primaria cura est.

Cap. XXXIIII.

Elihu, Iobi tacentis superiora verba repetens, absurditatem eorum demonstrat à iustissima naturâ, & operibus Dei; præfractos perdentis, & seruantis calamitosos inuocantes ipsum: tum ad misericordiam Dei eum reuocans, à superioribus obmurmurationibus dehortatur, & Deum postremò orat, vt illud iudicio suo præstare velit.

Conticuêre alij, ruptôque hæc insuper ore
Addidit Elihu; vos O quibus abdita rerum
Scire datum, rectique vias callêre latentes,
Huc adhibete animos, studio explorata fideli
Eloquar, occultasque æqui tentabo latebras.
Auris sermonis iudex, gustusque palatum est.
Immunem sceleris sese proponit Iobus,
Iniustas clades, & iniquas numinis iras
Arguit, afflictamque omni sine crimine vitam.
Mentiar haud, inquit, quum sim sine crimine, telis

Obrutus, & ſpirent lethalia ſpicula mortem.
Num par impietas Stygio ſeſe extulit antro?
Inuentuſue Iobo ſimilis, ludibria tanta
Qui voret, innocuæ ceu dulcia munera lymphæ?
Séque illis addit ſocium, quos nulla Tonantis
Cura tenet, nullis virtus compeſcit habenis?
Quorſum, inquit, ſtudio quiſquam ducatur inani,
Et gratam curet Iouæ traducere vitam?
Vos, O cordati, appello; ſcelerata faceſſant
Verba procul, nec enim nouit cæleſte tribunal
Flagitium, arbitrio mundum quod temperat æquo,
Et pœnas ſceleri, & virtuti præmia ponit.
Annè alium quenquam terræ præfecit habenis,
Immenſoué præeſt alter, quem condidit orbi?
Ille ſimul flatum vaſti quo machina mundi
Tota agitur, ſpirantque iſtis animantia terris,
Euocet ad ſeſe, ſubitò exanimata fatiſcent
Omnia, & informi ſoluet ſe tabe cadauer
In cineres, generis quondam primordia noſtri.
Da mihi te facilem, ſi quid tibi mentis, Iobe,
Reſtat adhuc, tantumnè tuo ſcelus excidit ore,
Æternum rerum Dominum, Cœlique perennem
Regnatorem, odiſſe pios; indicere bellum
Iuſtitiæ, & ſanctum maculari labe tribunal?
At non hæc impunè ſinit patrare per orbem,
Iniuſtoſque duces populi, Regeſque ſuperbos

Magna-

Magnatésque, inopesque æquo discrimine pensat.
Cùmque furor vulgi fæcem populatur inertis,
Nulla à clade tegent iniustos sceptra tyrannos,
Sed sine vi pereunt mediæ sub tempora noctis.
Ille etenim intentis orbem perlustrat ocellis,
Obseruatque vias hominum, tenebrosa profundæ
Mortis claustra subit, ne quo se condat in antro
Impietas, fidatué vllis occulta latebris.
Nec tamen immeritâ quenquam iustissimus vltor
Clade petit, fortésque viros, multúmque potentes
Conterit, vt solio iustus succedat iniquo.
Facta iniusta patent; nam noctis protinùs vmbras
Discutit, & clarâ resplendent omnia luce.
Ac veluti inflatos quisquam comploserit vtres,
Sic ille in propriâ tumidus statione peribit:
Namque Dei spreuit leges, & noluit eius
Pacta sequi, gemitusque inopes, & tristia verba
Pauperis, excelsas Iouæ deduxit ad aures.
Ille simul pacem dederit, quis territa turbet
Pectora, quis vultus rursum condente serenos
Pandat opem miseris, an non offensus iniquo
Dat fatuos reges populo, rursumque rebelli
Immites frænat populo turbante tyrannos?
Ergo Deum implora fortem, cui parcere cordi
Insidet, inuitus sese conuertit ad iras.
Quod video, scelus agnosco, me crimina tecta

Instrue, nam posthàc semper peccare recusem;
Ex animo hæc numquid profers? clemensque rependet
Ioua tibi, sed si porrò contendere pergas,
Elige, nam talem nequaquam elegero sortem;
Quin loqueris, quæ fert animus? prudentia posco
Pectora, nùm stolidis violarit vocibus aures
Iobus, & indigno fœdarit crimine linguam?
Alme parens, priùs his Iobum ne desere pœnis,
Quam victas dedat palmas pro talibus ausis,
Ne scelus accumulet sceleri, ludibria iactet
In socios, ipsi indîcat certamen Olympo.

CAP. XXXV.

Elihu, Iobum ad peccati agnitionem hortatus, ostendit neque iustitiam efficere, neque iniustitiam officere Deo, sed oportere, vt omnes afflictionibus edocti, se abijciant coram Deo, ac proinde Iobum ad agnitionem sui, & spem in Deum hortatur.

PRomit adhuc tales Elihu de pectore voces,
Siccine te vanæ tollit fiducia mentis,
Vt pietate parem credas non esse Tonantem?
Quid mihi profuerit, dices, quòd talia passus
Supplicia, & tantas exoluo corpore pœnas?
At te nunc, Iobe, admoneo, sociosque per orbem
Quos hic error habet, sinuosi tegmina Cœli

Aspice,

Aſpice, ſuſpenſaſque altâ ſub fornice lymphas.
Si ſceleri indulges, nunquid nocitura Tonanti
Arma geris? contrà, ſi recto tramite vitam
Dirigis, an poteris quicquam prodeſſe Tonanti?
At tua te ſeruat pietas, vicinia tota
Sentit opem, ſceleris contrà contagio latè
Serpit in exitium, luctúque inuoluit acerbo.
At dices, gemit aſsiduo plebs multa tyranni
Fracta iugo, & largo ducit ſuſpiria luctu,
Nec tamen attingunt inopum cœleſtia curæ.
Haud equidem inficior, ſed non ea turba potentem
Ritè vocat Dominum, Deus O mihi conditor adſis,
Vt te nocte canam: nam ſunt mihi plurima laudis
Argumenta tuæ, pronas ſpectantia terras
Bruta, fugit ratio, nec auis quæ præpete penna
Ingreditur didicit prudentis dogmata vitæ.
Sed quonam vanas pacto vocéſque, precéſque
Audiat, auſcultetue tibi, qui cernere ſummum,
Nec contemplari, credis mortalia Iouam?
Iobe hanc expendas, ipſo te iudice, cauſam.
Expectéſque Deum; nam quod neglexeris illa,
Ignorans quàm munificus, clemenſq;, bonuſq;,
Quanta illi largo diſtillet gratia fonte,
Hinc plagæ, & tantas Iouæ furor induit iras.
At tu dilatas ſceleratis ora querelis,
Nec facinus ceſſas verbis augere ſuperbis.

CAP. XXXVI.

Elihu proponit Iobo omnipotentiam, bonitatem, iuſtitiam, ac miſericordiam Dei, ijſque confirfirmatis, ab exemplis recentibus ac priſcis; & ab operibus Dei ordinarijs atque extraordinarijs, Iobum excitat, ad comparandam ignorationem, & infirmitatem ſuam cum infinita notitia, potentiaque Dei, & reuocat eum ad miſericordiam gratuitam illius.

Accipe quæ dicam, non longa ſilentia poſco,
Nec mihi vox deerit, cauſam quæ iudicis æqui
Aſſerat, ipſa ſuos pandet prudentia fontes.
Non equidem omnipotens, fortis qui robore dextræ
Præualet, afflictos rebus deſpectat egenis:
Propitiumué videt ſceleratæ factio turbæ;
Aut quoquam à iuſto flectit ſua lumina cætu:
Sed tandem extollit ſolijs, & Regibus æquat.
Quod ſi compedibus vincti, ſtrictâque ligati
Pauperie fuerint, illis commiſſa repentè
Indicat, & cauſas diuinæ nunciat iræ.
Hortatur retrò à vitijs veſtigia flectant.
Si corde inducat, Iouæ parêre monenti,
Illum tarda dies numerantem gaudia vitæ
Imponet tumulo; ſed ſi parêre recuſet,
Non aciem ferri, aut mortem vitabit acerbam.

Nam

Nam fallax animi, & pœnis gens nescia flecti,
Thesauros iræ cumulat: primâque Iuuentâ
Occumbet, viles inter sua scorta cynædos.
At pater insontes, & opis miseratur egenos
Omnipotens, nec te, si certa in vota vocaris,
Despiciet, trepidíque ereptum è faucibus Orci,
Luxificis lætum faciet discumbere mensis.
At tu iudicio es totus repletus iniquo,
Peruertisque æqui leges, quibus omnia fulcit.
Hinc iras spirat, te sæui verbere flagri
Auferet, & nullo seruabis munere vitam.
Quid tibi diuitiæ, quid fuluum proderit aurum?
Quid vires? nè mortem opta sub nocte silenti,
Innumeræ cuius clauduntur tegmine gentes,
Nec mentem addìcas sceleri, quo te effera ducit
Paupertas, suadetque suis afflictio telis.
Ecce Deus, cunctis virtute et robore præstat.
Illi quis doctor similis, præscribere leges
Qui recti queat, & Iouam incusabit iniquis?
Sis memor, vt magni miracula plurima mundi
Facta Dei nostros circumfulgentia sensus,
Magnificis verbis, & multa laude celebres.
At Iouam immensum qui cuncta hæc condidit auctor
Vix nouisse datum est, æternæ tempora vitæ
Quis numeret, noritque dies, annosque perennes?
Ille simul calido euectos à sole vapores

Colligit in pansas tanquam tentoria nubes,
Et facit arenti discurrere nubila vento,
Aut lauat æthereo demersos gurgite campos.
Franguntur nubes, multo terrore resultant
Fulmina, collucent accensâ lampade campi;
Mox piceâ nubes pontum caligine celat.
His modò terra luit pœnas, modò pascua rura
Irriguis saturantur aquis, modò lumina soli
Obtegit, & currus Phœbæos inuidet Orbi.
Hoc intercedunt diuini tempore vates,
Placaturque Deus, solioque exaudit ab alto.

CAP. XXXVII.

Pergit Elihu, infinitam Dei potentiam prædicans, & inde desumptis argumentis, & à Dei operibus, Iobi infirmitatem extenuat.

IPse animi quoties rerum admiratio versat,
Destituor, quatiorque imis terroribus artus.
Mugitu tonat horrendo, vis ignea flammæ
Emicat, ingenti miscetur murmure Cœlum
Voce boans Domini, mistâ cum grandine nimbus
Insequitur, fugit omne genus pecudumque, hominumque,
Attonitique imis subeunt sua tecta cauernis.
Turbine perflantur campi, sata læta tepenti
Excipiunt lymphas gremio, stat marmore pigro
Vincta palus, Boreæ horrificis calcata pruinis.

Facta equidem miranda Dei, qui temperat orbes
Æthereos, totumque regit liberrimus axem:
Seu placidas vultu terras prospectat amæno,
Seu sæuam immittit meritis mortalibus iram:
Arrige nunc aures, & mundi arcana patentis
Disce lubens; num te comitem sibi legit, Iobe,
Cùm statuit legem vacuo, cùm figeret arcum
Qui bibit innumeros aduerso sole colores?
Num caluit quondam tepefacto vestis ab austro,
Austro quo ponunt sedati turbine venti?
Adfuerasnè illi, celsi cùm tegmina Cœli
Explicuit, solido tanquam conflata metallo?
Nos equidem obruimur tenebris, tu si quid, Iobe,
Prouida mens alto secum sub pectore versat,
Pande mihi rerum causas, cur nubila Cœlo
Nunc solem impediunt, Boreæ nunc flabra minacis
Diffugiant, redeatque iterum lux aurea mundo:
Scilicet hæc rerum solus sibi vendicat auctor,
Iustitiâ, virtute potens, & robore multo
Conspicuus; quales non vlla afflictio vires
Vel sentit, vel ferre queat, penetralia mentis
Nouit, nec dubijs opus est inquirere rebus:
Nec sibi qui sapiunt, cordatique esse videntur,
Respicit, aut dignos prudentûm nomine censet.

CAP. XXXVIII.

Deus, Iobum increpans, ac velut in aciem prouocans, euincit de ſapientia, potentia, & bonitate ſua, argumentis creationis, & adminiſtrationis vniuerſæ, atque ſingularis, in res creatas omnes, Cœlo, aëre, terra, mari & abyſſo: quamobrem, Iob interrogatus à Deo, cedit auctoritati eius, & ſe inferiorem causâ confitetur.

AT Pater omnipotens rapido de turbine Iobum
Appellans, capiant, inquit, certamina tandem
Veſtra modum, & promptis contrà me accingite lumbis.
Quæ te habuit regio, ſolidæ fundamina terræ
Cùm iacerem, & primus mundi conſurgeret axis?
Quis rexit rubricam oculis, Orbiſque profundum
Menſus iter, ſtatuit ſuſpenſæ pondera terræ
In medio, aërijs tantùm ſuffulta columnis?
Quis Cœli conuexa procul tentoria flammis
Imbuit, æternumque melos, laudeſque parentis
Ætherij, angelicis docuit decurrere plectris?
Quis rabiem ponti, rudibus quum ferueret vndis
Continuit, mulcens animos? retinacla furenti
Quis dedit, & certas vetuit tranſcendere metas?
Anné vnquam roſeum linquens aurora cubile
Eſt monitus experta tuas, vt lampade terras

Viſeret,

Viseret, alternis iterum obseruanda tenebris?
Tempore quo impietas densis sese occulit vmbris,
Brachia franguntúrq; elati sæua tyranni.
Dic si mensus iter pelagi es, quo gurgite Nereus
Altior, ima petens lethæos misceat amnes?
Vidistinè domos Ditis, regna inuia luci?
Quàm longa est tellus, quàm largo in Tartara cliuo
Præcipitat, quanto circus se colligit orbe?
Sin te scire vias rerum, momentáque mundi
Nosse putas, paucis ne dedignare rogantem.
Quas habitant terras tenebræ, quo limine lumen
Exeat, vnde atrâ rediens nox palleat vmbrâ?
Vtque hæc cognoris, numquid primordia vitæ
Cæperunt tum prima tuæ? nunc cana senectus
Ascribit tibi tot numeratis mensibus annos?
Copia quanta niuis, quàm largo militat æther
Grandine, quo sese tollunt è tramite venti,
Fulguraque, & duras motura tonitrua mentes?
Ecquis fœcundos, grauidis è nubibus imbres
Diuidit in terras, ne desolata querantur
Arua sitim, & lætis tellus arrideat herbis.
Quis pluuiam genuit, rorem, canamque pruinam,
Horrentemque gelu glaciem, quâ turbida aquæ vis
Sistitur, & pigro torpescunt marmore fluctus?
Quis super alta poli flammantia temperat astra?
Arcturum, pluuiasque hyadas, sydusque Orionis,

Virgiliasque suâ virtute, atque ordine pandit?
Num simul increpitet tua vox è nubibus altis,
Præcipitem dabit vnda gradum, num fulgura parent
Imperio subiecta tuo? quis tanta repentè
Scire dedit, sophiamque animis accenderat auctor?
Quis nubes docuit sapphiri ritè colorem
Exprimere, & sudo volitantia vellera Cælo?
Vtque vtres alto suspensas æthere lymphas
Diffluere in terras, sparsus per compita puluis
Cogitur in glebas, fœcundaque recreat arua.

CAP. XXXIX.

Pergit Iehoua aduersus Iobum, Argumentis ductis ab administratione singulari animantium terrestrium & volatilium, ac ferarum: quo in genere duo singularia adducit exempla, Onagri & Rhinocerotis seu vnicornis, tandem interrogatus à Deo, cedit causæ, & Creatori Iehouæ.

SEd quorsum ætherij curas speculamur Olympi,
Fare mihi solùm, quo docta leæna magistro
Insidias struit, vt catulos soletur hiantes?
Vnde cibus manat coruis, cùm flebile pulli
Ingeminant, poscuntque suo clamore Tonantem?
Nostin' rupicapræ, & ceruæ quo tempore primùm
Concipiant, quotus absumat fastidia mensis?

Illa vi multâ partum nituntur in auras
Edere, qui pinguis detondens pabula campi
Luxuriat, missâque colit deserta parente.
Vincula quis soluit? qui sunt qui libera colla
Restituêre onagro? solus campestria iussi
Tecta colat, sterilesque agros, desertaque salsa;
Delicias vrbis ridet, vocemque tyranni
Non metuit, montana illi sunt pascua, gramen
Sectatur viride, incultis per inhospita terris.
Rhinocerosnè vlli domitus sub pondere aratri
Ingemet, aut rastro glebas perfringet inertes,
Sulcabitué viam Cereri, aut spem colliget anni
Plaustra ferens dorso, non hos robustus in vsus
Ornasti pauonem alis, qnibus ille superbit?
Aut tibi depictis decorata ciconia pennis?
Aut struthius pansis nequaquam inglorius alis?
Hæc fatua est volucris, medijs sua negligit aruis
Oua, nec incertus metuit, nè fortè viator
Conterat, aut vacuos depascens vngula campos:
Oua mihi curæ, calidoque fouentur ab æstu:
Dura illa est genitrix; sed rerum prouidus auctor
Noluit esse piam, voluit cùm surgeret alis
Temnere equum cursu, & volucres sessoris habenas.
Sed quis equo robur tribuit, qui hinnitibus auras
Territat? accendunt rabidæ spiramina nares,
Insurgitque iubis, vastum quatit vngula campum,

Voce ciens Martem? non illum spicula terrent
Gnosia, nec rutilis ardens mucronibus ensis,
Exardetque animis, & Martia concipit arma
Terribilis clangore tubæ; nùm fecit Iobus
Accipiter calidos vt cursu inuaderet austros,
Et rabidos aquilæ auderent contemnere soles?
Ille super celsas deserta cacumina rupes
Ardua tecta colit, notasque cadaueris auras
Haurit, & intentis prædam speculatur ocellis,
Iamdudum crudos assuescens sanguine natos.
Et Dominus Iobo, hæc illum fecisse necesse est
Qui dubio mecum subeat certamine Martem.
At Iobus, nimium, fateor, temeraria nobis
Lingua fuit, tacitus posthác tua iussa verebor.

Cap. XL.

Deus, Iobum reprehendit, docens non satis esse vt desistat à causa, nisi gloriam omnem ipsi tribuat: propterea in superiore argumento pergens, iustitiam & omnipotentiam, sibi duobus illustrissimis exemplis vendicat.

AT Pater omnipotens vocem de turbine pandit,
Tune es quem studium commendat amabile recti,
Nos vitio intenti pollutum degimus æuum?
Num tibi stant æquæ firmo sub pectore vires,
Aut tali vox ore tonat? Sume ardua, quæso,
Sceptra manu, auricomis plaudat tibi gloria pennis.
Vndiquè cingat honos solium, dent sæua superbi
Supplicia, afflictis iaceat gens impia terris.
Non ibo inficias, propriæ quin munere dextræ
Seruari, innocuamque queas producere vitam.
Ecce tibi Behemoth, nostri pars vna laboris,
Tondeat vt fœnum campis, fortissima lumbis
Robora habet, virtus magna insidet vmbillico.
Cauda instar cedri est, neruoso tegmine testes
Occulit, assurgunt validis firmata medullis
Ossa, velut ferri rigidis conflata caminis.
Excellens opus est Iouæ, nec ferrea desunt
Arma illi, gladium pro boscis, & arma ministrat.
Et tamen innocuis Elephas sua pabula campis

Carpit, & alludunt lætas armenta per herbas.
Illa ſub vmbroſo producit tegmine ſomnos,
Et ſalicum quærit latebras, ſubſiſtere credas
Flumina cùm medijs ingens ſeſe abluit vndis,
Quòd ſi fortè ſitim ſedet, non ebria, quamuis
Iordanem vacuum totis abſorbeat vndis.
Aſt illi validæ tendens venabula dextræ
Omnipotens, laqueis nares præfigit acutis.
Nùm Balæna tibi fallaci pendeat hamo
Ore trahens funem, maxilláſque ære rigentes
Perfodies ſpinæ ſtumulo, monſtrumq́; domabis
Indocile, iratum verbis, vt leniat hoſtem?
An tibi perpetuâ tradet ſe lege miniſtram
Seruitij ſubitura iugum, vel paſſeris inſtar
Delitias faciet pueris, conuiuaque menſæ
Appoſitas libabit opes, cautuſuè redemptor
Diuidet in partes? non harpagonibus vti
Piſcanti prodeſt, nec acuto fuſcina dente.
Siſte manum, durâ bellum nam ſorte capeſſis:
Spes capiendi eius mendax, terrorquè repentè
Deijciet, tantis quis non fruſtabitur auſis?

CAP. XLI.

Superiorum exemplorum ἀπόδοσις, ſiue accommodatio ad præſentem cauſam, argumentis ductis à potentia, à iuſtitia, & iure: & in ſuperiore argumento

gumento progrediens, iuſtitiam & omnipotentiam ſibi vendicat, duobus illuſtriſſimis propoſitis & adductis exemplis.

Illa ſoporifero cùm dat ſua membra cubili,
Quis leuet è ſomno, quis ſeſe opponere nobis
Audeat, inuicta eſt cui magna potentia ſoli;
Omnia cuî parent? Sed paucis ora reſoluam.
Quum decus & firmis ornet compagibus artus,
Nùm veſtis quiſquam ſtrictæ patefecerit oras,
Et docili fræno patulos conſtrinxit hiatus,
Nil veritus multâ ſæuos formidine dentes?
At veluti iuncto irrumpunt vmbone phalanges,
Sic ſeſe impediunt ſquamæ, clypeiquè teguntur
In morem, & tutos arcent à cuſpide morſus.
Nec tenues vllo penetrant ſpiramine venti.
Naribus eructat ſparſæ vaga lumina flammæ;
Purpurei radiant oculi, vulcania tædas
Ora vomunt, fumus flagrantibus æſtuat auris.
Ardua colla iubis, quâcunque immania verrit
Æquora, crudelis latè comitatur egeſtas.
Stat ſolidâ compage caro, ſub pectore cautes
Poſsidet, obductóque rigent præcordia ferro.
Illa, immane ſimul tumidis caput extulit vndis,
Diffugiunt omnes trepidi, quêis gloria laudem
Conciliat bello, nec enim ſubſiſtere contrà

Ferri acies, thoraxuè potest ex ære rigenti.
Mucro instar paleæ est, glacies ceu futilis æra
Dissiliunt, fundæ ridet Balearis habenas.
Nec catus arcitenens, nec stridula terret arundo:
Lancea cùm multo vibratur robore ridet.
Feruescit velut olla vndis bullantibus æquor,
Spumea quâ graditur canescit semita ponto;
Non illi vastis viget æqua potentia terris,
Terrorisque, metusque expers, cuî rector Olympi
Imperium tribuit supra genus omne ferarum.

CAP. XLII.

Iob, Maiestatem diuinam, & ignorantiam suam confessus, se docendum tradit Deo, & resipiscentiam suam protestatur: quâ probatâ, Deus alios reprehendit, reconciliationis viam ostendit, administro Iobo, & huic omnibus modis benedicit.

TVm Iob respondens conuerso pectore dixit;
Non equidem ignoro tandem, quin summa potestas
Sit, pater alme, tibi, motus quem corda latentes
Non fugiunt: fateor, cæcâ mea pectora nocte
Caligasse diu, fateorque ignota fuisse
Et neglecta mihi facta excellentia Iouæ.
Cælestes crebrò monitus his auribus hausi,
Audiuique lubens diuinæ oracula vocis:

At non ante datum manifesto in lumine Iouam
Perlustrasse oculis: nunc me & mea putida facta
Detestorque, odique, & abominor, vndique nobis
Luctus erit; testésq; mihi saccusq́, cinisque,
Et fœdum multo conspersum puluere corpus.
Tunc sic Ioua Eliphæ; Calidâ mens æstuat irâ
In te Elipha, contráque duos feruescit amicos:
Non etenim puro vobis de pectore sermo
Processit, qualisque meo manauit Iobo.
Nunc grege de toto taurorum corpora septem,
Balantes totidem numero, mactare repentè
Profuerit, scelus hæc vobis holocausta piabunt
Immensum, ipse meas Iobus proiectus ad aras
Vota simul, veniamque feret: nec tetricus aures
Dilecti potero precibus diuertere serui.
Haud mora, festinant omnes, & iussa capessunt.
Nec duro clemens vultu respexit Iobum
Omnipotens, auxitque bonis, fortunaque risit
Blandiùs, & dupla lætum cumulauit opum vi.
Quæ simulac rumor vicinis attulit aruis,
Accurrunt subitò fratres, & læta sororum
Concio, nec paucis epulæ celebrantur amicis.
Munus quisque suum, cultóque monilia collo
Attulit, & verbis animum solantur amicis.
Intereà pleno diffusa est copia cornu
A Ioua, duplicique accreuit gloria luxu.

Ferri acies, thoraxuè potest ex ære rigenti.
Mucro instar paleæ est, glacies ceu futilis æra
Dissiliunt, fundæ ridet Balearis habenas.
Nec catus arcitenens, nec stridula terret arundo:
Lancea cùm multo vibratur robore ridet.
Feruescit velut olla vndis bullantibus æquor,
Spumea quâ graditur canescit semita ponto;
Non illi vastis viget æqua potentia terris,
Terrorisque, metusque expers, cuî rector Olympi
Imperium tribuit supra genus omne ferarum.

CAP. XLII.

Iob, Maiestatem diuinam, & ignorantiam suam confessus, se docendum tradit Deo, & resipiscentiam suam protestatur: quâ probatâ, Deus alios reprehendit, reconciliationis viam ostendit, administro Iobo, & huic omnibus modis benedicit.

TVm Iob respondens conuerso pectore dixit;
Non equidem ignoro tandem, quin summa potestas
Sit, pater alme, tibi, motus quem corda latentes
Non fugiunt: fateor, cæcâ mea pectora nocte
Caligasse diu, fateorque ignota fuisse
Et neglecta mihi facta excellentia Iouæ.
Cælestes crebrò monitus his auribus hausi,
Audiuique lubens diuinæ oracula vocis:

At

At non ante datum manifesto in lumine Iouam
Perlustrasse oculis: nunc me & mea putida facta
Detestorque, odique, & abominor, vndique nobis
Luctus erit; testésq; mihi saccusq́;, cinísque,
Et fœdum multo consperʃum puluere corpus.
Tunc sic Ioua Eliphæ; Calidâ mens æstuat irâ
In te Elipha, contráque duos feruescit amicos:
Non etenim puro vobis de pectore sermo
Processit, qualisque meo manauit Iobo.
Nunc grege de toto taurorum corpora septem,
Balantes totidem numero, mactare repentè
Profuerit, scelus hæc vobis holocausta piabunt
Immensum, ipse meas Iobus proiectus ad aras
Vota simul, veniamque feret: nec tetricus aures
Dilecti potero precibus diuertere serui.
Haud mora, festinant omnes, & iussa capessunt.
Nec duro clemens vultu respexit Iobum
Omnipotens, auxitque bonis, fortunaque risit
Blandiùs, & dupla lætum cumulauit opum vi.
Quæ simulac rumor vicinis attulit aruis,
Accurrunt subitò fratres, & læta sororum
Concio, nec paucis epulæ celebrantur amicis.
Munus quisque suum, cultóque monilia collo
Attulit, & verbis animum solantur amicis.
Intereà pleno diffusa est copia cornu
A Ioua, duplicique accreuit gloria luxu.

Et iam bis ſeptem balantes millibus ibant,
Nec iuga mille boum deerant; ſex mille cameli,
Mille aſinæ errabant campis, ſeptemque beatæ
Fulcra domus genuit natos, ternáſque propagat
Fæmineæ ſortis; quarum quæ maxima natu,
Iemima nomen habet; quæ proxima, kezia dicta eſt;
Clara kerenhappuch, poſtremo eſt edita nixu:
Præſtanti nymphæ formâ, nec talia vidit
Corpora, quâ latum radijs ſol temperat Orbem.
Illas iure pater voluit cum fratribus æquo
Sortiri, quæcunq; ſibi poſt fata manerent.
Ipſequé poſt cladem centum ſuperaddidit annos,
Et bis Vicenos: tandem matura ſenectus
Exaturata annis, ſeriem mirata nepotum,
Lumina compoſuit, tumulóque excepit auito.

FINIS.

THRENORVM SIVE LAMENTATIONVM IEREMIÆ PROPHETÆ F. ELCIÆ

Libellus, Latino Carmine redditus,

A PATRICIO ADAMSONO, *Scoto, Sanctiandreæ Archiepiscopo. Et nunc denuò per* THOMAM VOLVSENVM I. C. *recognitus & expolitus.*

LONDINI,

Apud IOANNEM BILLIVM.

Anno 1618.

MAGNI

IVLII CAESARIS SCALIGERI

Hieremias.

Vm flerem Solymæ mortalia fata caducæ;
Ad flendum, certâ sede, fuere loca.
Ast vbi nunc sedeam? nonne hæc sunt funera nostra?
Extremumue dies vltimus ante diem?
Quomodo lecta patri, meretrix euadere, virgo?
Et non sollicitant perdita monstra Deum?
Quis tibi carnifici fœdissima vulnera dextrâ?
Hostis? an infanti tetrior hospes atro?
Ne repete, Oceani genitor, diffundere fluctus:
Vltricis flammæ hos altera regna manent.

TRistia sic vates cecinit sua tempora, nostri
Temporis vt cernas præcinuisse mala.
Nec mirum, vigeant scelerum quum monstra per orbem,
Peccatis, pænas esse pares, paribus.
Certa sed & nobis præbet solatia Vates,
Præsentem extremis rebus adesse Deum.
Ergò non Solymis frustrà hæc monumenta supersunt,
Quæ nos erudiant, ac mala nostra leuent.
Rebus in aduersis digna illa, & digna secundis,
Quæ nocturna manus, quæque diurna terat.

Aliud.

NOn hic excidium Troiæ, AEnææue labores,
Aut canitur fictæ Pallados ira Deæ.
Non Venus, aut Iuno, vel nomina ficta Deorum:
Ponitur hîc stulti fabula nulla ioci.
Hîc Solymæ excidium canitur, quæ funditus olim
In cineres, dextrâ vindice versa Dei est.
Hîc disces, Domini quàm spretæ iniuria legis,
Atque nefas alta mente reposta manent.
Quò præstant igitur, Patrici, sacra prophanis,
Hoc cedit musæ, musa prophana, tuæ.

AD AVGVSTISSIMVM ET INVICTISSIMVM PRINCIPEM, IACOBVM SEXTVM SCOTORVM REGEM.

Værenti mihi (Rex Augustisſime) in his domestici nostri mali calamitatibus, ex alieni comparatione leuamentum, commodum ſe obtulit in ſacris libris, excidij Hieroſolymitani, quod ſub Ioacimi, & Sedeciç temporibus, poſt Ioſiæ mortem accidit, Hiſtoria ab Ieremia deſcripta, & flebili carmine, libro ſingulari deplorata: quam, dum crebra Lectione & meditatione, altiùs in animum infigo, multa in ea haut abſimilia noſtris temporibus reperio, pleraque grauiora multó & calamitoſiora. Quare hos θρήνους aliqua mea induſtria illuſtratos, Sacræ tuæ Maieſtatis nomine apparere volui, vt & veſtram Maieſtatem, & omnes bonos, qui Regnum hoc, & cum regno religionem ſaluam cupiunt, externi mali exemplo, ad proprium propulſandum cautiores & incitatiores redderem: mihi interim priuatum aliquod ſolatium compararem. Vale Rex Illuſtriſsime. Fano Andreæ Cal. Ian. Anno Sal. cIↄ Ic. Lxxxx.

Maieſtatis veſtræ

Seruus, & Orator addictiſſimus

Pa. Adamſonus.

AD REGIAM MAIESTATEM,

In Threnos Ieremiæ carmine redditos
Iani Calendis, 1590.

Accipe Iirmyjæ, PRINCEPS, *lamenta Prophetæ,*
Fatidico vates quæ pius ore canit.
Accipe, quas patriæ lachrymas, vrbiq; parētat,
Flebile diuini carmen oloris habe.
Cùm Solymen cecidisse vides, mortalia nulla
Crede diu stabili posse manere loco.
Cùm perijt Solyme, scelerati rudera mundi,
Mirùm est peccati mole perire sui?
Altera sed Solyme est, quæ Christi Ecclesia fertur,
Sæua procelloso quam quatit vnda mari.
Quam contra insidijs, sinuosus dimicat anguis,
Regnaque Tartareo commouet ima lacu.
Illam inuicta fides, clypei munimine sacri
Protegit, & Galeam crista salutis amat.
Thorax iustitiæ est, veri sunt cingula lumbis,
Verbi acies sacri, bellicus ensis adest:
Gestantur pedibus lætæ sandalia pacis,
Quæ crucis in ligno cuderat arma Deus.
His Satanæ furias, his iras despicit Orci,
His semper victrix, in sua castra redit.
Hanc Regem nutrire æquum est, dextrâque tueri,
Propitium regno qui cupit esse Deum.

Huc

Huc contende Heros, ſolida hæc & gloria ſola eſt;
Quæ dederat, Chriſto ſubdere ſceptra duci.
Eſt etiam Solyme ſublimibus alta columnis,
Quà via ſtelliferum lactea ſulcat iter.
Hanc tibi ne optarem, vetuit fauſto omine Ianus,
Tempora qui retrò, quique futura videt.
Dum famâ impleris terras, virtutibus aſtra,
Iunctaque ſint ſceptris vtraque regna tuis.
Dum fælix ſoboles numeroſâ geſtiat aulâ,
Et ſpes perpetui longa nepotis erit.
Dum numeres multos generoſo Marte triumphos,
Neſtoriјque æques tempora longa ſenis.
Dum Solyme vindex quæ terræ militat oris,
Cæleſtis Solyme ciuis adeſſe velis.
Sic bifrons, Phœbique nouæ fulſêre Calendæ,
Et flammâ exarſit candidiore dies.

Maieſtatis Tuæ

Obſeruantiſ. & humillimus Orator

Pa. Adamſonus.

LECTO-

LECTORI PIO.

THrenos hosce Ieremiæ, metro constrictos, ante annos viginti octo Author conscripsit, & Augustissimo nostro Regi sacrauit: In quibus constringendis adeò religiosè versatus est, vt ad Hebraicæ veritatis fontem genuinum & orthodoxum contextus sensum cuncta reuocauerit, ab eoque vel pilum deficere, nefas duxerit. Quare non est quod mirere (pie Lector) sicubi authoris stilum numerosum & Poëticum vndiquaque non redoleant, vtpote qui huic prorsus palo astrictus foret, quod secus, numerosius multò reddere potuisset. Adieci etiam, ne quid ad Lectoris captum deesset, libri & singulorum capitum argumenta, vnâ cum Epigraphe, rei cuiusuis paginæ, subiectæ frontispicio adscripta. Vale, pie Lector, & hisce, vt & alijs mecum vtere, & boni consule. Regia Regni nostri Edinoduno pridie Cal. Augusti. 1617.

THRENORVM SIVE LAMENTATIONVM IEREMIÆ PROPHETÆ *F. ƐLCIAE*

Libellus Latino Carmine redditus.

ARGVMENTVM.

LIber Lamentationum, querimonias lugubres continet de miserabili Iudæorum statu, inde à morte Ioschijæ Regis, quo tanquam calamitatum omnium primordio, Iirmeia adductus est ad deflendum præsentes & instantes Ecclesiæ Regníque totius miserias. Quapropter ipse tum suo, tum piorum omnium nomine conqueritur de malis grauissimis acceptis, peccata publica, priuatáque confitetur: omnes ad resipiscentiam, fidem & orationem reuocat; Iram Dei deprecatur, gratiam petit, & misericordiam implorat ex fœdere.

Cap. I.

Ecclesia, extincto Ioschija, & regno Iudææ per AEgyptios diuexato, de calamitatibus suis conqueritur, quas peccatis suis acceptas ferens, Deum orat pro remissione peccatorum & salute sua: Deinde, sermone ad Gentes conuerso, ostendit omnia à Deo profecta esse, ipsarum fuisse vt afflicti populi misererentur, Deumque orat, pro earum excidio ad gloriam ipsius.

Vomodò sola sedet, tot nuper ciuibus orba
Vrbs, inter cunctas quæ populosa fuit?
Vt quæ triste gemit defuncto coniuge coniunx,
Et vidui deflet tempora mæsta thori.
Quomodò, quæ gentes supra caput extulit omnes,
Victa, tributorum fert patienter onus.
Nec luctum minuunt cæcâ sub nocte tenebræ,
Et grauido madidas depluit imbre genas.
Nec quisquam ex priscis miseram solatur amicis,
Belláque crudeli sæuius hoste gerunt.
Quomodò sic patrijs migrat de finibus exul
Iuda, sui fugiens limina chara soli?
Nec spes est inter gentes iucunda quietis,
Augustúmque atrox obsidet hostis iter.

Quo-

Quomodò mæsta Sion, deserto tramite luget,
Et populus regni sabbata rara colit?
Et desolatæ deflent sine iudice portæ,
Et vacua à mystis atria sola gemunt?
Squalida virginitas, tundit sua pectora palmis,
Nec sibi amara vnquam desinit esse Sion.
Nam rerum potitur, miserescere nescius hostis,
Lætáque tranquillâ gaudia pace colit:
Scilicet ardescens offensi numinis ira,
Artifici scelerum tristia fata tulit.
Hinc captiua phalanx, iuuenilibus exulat annis;
Eximium amisit nata Sione decus.
Territa nobilitas nullo discrimine belli
Venit in hostiles deditione manus.
Vtque volant trepidi campis per pascua cerui,
Sic illi, cerui more fugacis eunt.
O Solyme, deflens inimicæ vulnera dextræ,
Num subeunt animum gaudia prisca tuum?
Cùm populi turmas hostilis demetat ensis,
Et toruo festos rideat ore dies.
Peccauit Solyme, impuris ceu mensibus vxor
Abstinet à casti fœdere sola tori;
Nuda sinus, latas ostentat fimbria sordes
Vilis, amatori despicienda suo.
Ingeminat luctum, tristemque auersa dolorem,
Mercedem hanc sceleris vix memor esse sui.

Nec cùm corruerit, mirando perdita casu,
Solamen miseræ qui ferat vllus adest.
Adsis ô mihi, Ioua, fauens, nam turgida cristas
Tollit, & hostilis colla superba furor.
Prædantur gentes prætiosa, & sancta prophanant
Atria, barbarico non adeunda choro:
Assiduo populus pascit ieiunia fletu,
Nec modicam pellit res pretiosa famem.
Alme parens, miseram clementi respice vultu,
Nec vilis serui despice vota Deus.
Huc aduerte animum, transis quicunque viator,
Esse pari quicquam posse dolore putas?
Ioua furens, in me feruenti exæstuat irâ,
Ossáque deiecto cælitus igne coquit.
Intendit pedibus, cæcâ, venabula, fraude,
Né possim tortos arte cauere dolos.
Transuersum me retrò agitat, terræque supinum
Alligat, & totos langueo sola dies.
Vtq; gemunt fortes torto sub vimine tauri,
Sic, iuga me scelerum crimine texta premunt.
Nec superant vires, nec fracta in corpore virtus,
Nec disiecta iterum tollere membra licet.
Conculcat pedibus, præstantem robore pubem,
Et cecidit validâ, fracta iuuenta manu.
Atque vt torcular, maturas exprimit vuas,
Sic virgo, Iudæ filia trita fuit.

Hinc

Hinc mihi perpetuis decurrunt lumina riuis,
Et madidi ex oculis flumina roris eunt.
Nec spes affulget rediuiuæ parua salutis,
Pignoráque hostiles diripuere manus.
Mæsta Sion tendit pansas ad sidera palmas,
Suppetias nusquam, qui ferat, vllus adest.
Finitimos omnes, sunt hæc præcepta Tonantis,
Iussit Iäcobo bella ciére suo.
Immunda est Solyme, & iustus sine crimine vindex;
In mea crudeli crimina Marte furit.
Huc oculos populi, & nostras aduertite clades,
Quas capti iuuenes, quas mea virgo luit.
Cùm posco auxilium, spes me frustratur amantûm,
Enecuit mysten cum seniore fames.
Me conclamatis tandem, Ioua aspice, rebus,
Cor mihi ceu medio fluctuat vnda mari.
Et tanquam Pelagi, tumidis vexata procellis,
Viscera sunt crasso turbida nostra luto.
Deflexi, fateor, nec parsit pœna rebelli,
Ense foris pereo, mors mihi certa domi est.
Nec cum lugubri resonant mea pectora planctu,
Quisquam est qui molli leniat ore malum.
Interea, festis celebrant Pæana choræis,
Lætáque sit plagis gens inimica meis.
Quin Deus à sanctis olim prædicta prophetis,
Vertis in hostiles tristia tela greges?

Conſpectum ſubeant inimicæ crimina gentis,
Parq; pari crimen conditione luant.
Me ſcelus afflixit, pauido cor pectore languet,
Soluit & in luctus ſqualida membra dolor.

Cap. II.

Propheta, lamentum facit de euerſo populo, regno, cultu Dei, & regione tota: grauitatem malorum, & indignitatem amplificat: Iudæoſque inſtituit quomodo ſint imploraturi Dei miſericordiam.

QVomodo nata Sion, piceâ caligine tecta eſt,
Sublimiſque ruit de ſtatione poli?
Nec memor eſt ſcamni, (ſic feruens æſtuat irâ,)
Quod pedibus ſuberat, motus Ioua, ſuis.
Quomodò munitas, Iudæ fundo eruit arces,
Ne reliquas habitet gens Iacobæa domos?
Abiecit regnumque ſimul, proceresque potentes,
Et cum principibus, ſceptra prophana ſuis?
Quomodò diuino peryt ſic impete robur,
Viſque Iſraëlis tota repentè ruit?
Et retrahit dextram, dextram ne conſerat hoſti,
Flamma Iäcobæas vndique paſcit opes:
Quomodo more hoſtis, tenſóque minaciter arcu,

Diri

Dirigitur celeri certa ſagitta manu?
Electos perimit populi, læthalis arundo,
Ignis edax, vaſtæ tecta Sionis habet.
Quomodò ſic vultus hoſtiles vertit in iras,
Nec firmas arces, nec loca culta ſinit?
Et multo Iudæ confecta eſt filia luctu,
Triſtia perpetuo lumina rore lauat.
Vtque hortus, rupto firmæ munimine ſepis,
Contra ſylueſtres non habet arma feras.
Conuentus ſpernit, vileſcunt Sabbata, Regem
Deſpicit, Antiſtes ſentit abeſſe Deum.
Quomodò reiecit ſacris altaria flammis,
Reſpnit & templi tecta verenda ſui?
Ac vrbis muros, & celſas occupat arces,
In Iouæ & reſonat gens inimica domo?
Quomodò diſruptis admota eſt linea muris,
Ac æquata ſolo mœnia celſa ruunt?
Langueſcunt firmæ circum pomæria turres,
Nec retrahit dextræ vulnera Ioua ſuæ.
Quomodò conuulſis, miſerandum, vectibus alto
Sublimes portæ, ſic cecidere loco?
Vates, Rex, Princeps, peregrinis gentibus errant,
Hi ſine lege, illum viſio nulla monet.
Quomodò cana cohors ſeniorum ætate verendâ,
Et cinere, & ſacco corpora ſtrata ſilent?
Dimiſſo graditur Solyme tua lumine virgo,

Nec

Nec lachrymas oculi suppeditare queunt.
Viscera sunt lutulenta, & putri turbida cæno,
Ex iecore immensi sanguinis vnda fluit.
Me tristes populi casus, nil conscius infans,
Et media lactens obrutus vrbe mouent.
Appellant pueri dulces cognomine matres,
Sed nulla est vini copia, nulla cibi.
Mors triuijs regnat, genitrix miserabilis artus
Excipit, & gremio tabida membra fouet.
Quos testes tibi, nata Sion, quæ exempla requiram,
Vt te consôler, par tibi qualis erit?
Non pelagus tumido Boreas cum turbine perflat,
Tanta procellosis verbera sentit aquis?
Quis medicam præstabit opem, cum futile vates
Somniet, & vano te grauet ore nimis?
Nec reducem, vt par est, peregrinis euocat oris,
Sed noua captiuæ semina gentis alit.
Complodit manibus, læuo caput omine quassat,
Sibilat, hoc gradiens quisque viator iter.
Hæccine ait cunctas inter præcelluit vrbes,
Causáque lætitiæ gentibus vna fuit?
Effundunt hostes toruo conuitia rictu,
Dentibus infrendit turba prophana suis.
Hæc optata dies, albo signanda lapillo,
Hæc aiunt nostri meta laboris erit.
Ioua olim priscis à se decreta diebus,

Con-

Consilij præstat firma statuta sui.
Quod te destruxit, quòd cornu erexerit hosti,
Eius solîus dextera sola fuit:
Interea tumido turgent præcordia fastu,
Clamat & in Iouam gens inimica nefas.
Nata Sion, fac vt muris noua flumina currant,
Et riui ex oculis nocte, diéque fluant.
Nox precibus sit parua tuis, confinia lucis
Testentur vigiles in pia vota manus.
Nec te cor pudeat, liquidæ vt libamina lymphæ
Fudisse in Iouæ pectora nuda sinum.
Respice, Ioua, meos clemens mea pignora natos,
Tabida quos mediâ conficit vrbe fames.
Respice palmares pueros, quos languida mater
Cogitur ingratis mandere delitijs.
Siccine qui sacris operantur mystica templis,
Et cadet ante aras ipse Propheta tuas?
Nec virgo, paruusque puer, iuuenesque, senesque,
Euadunt ensis vulnera cruda tui.
Concilium vocitas, passim terrorque, metusque,
Aduolat, & cogens agmina multa pauor?
Nec quisquam est reliquus qui tantâ è clade supersit,
Barbarico lactens concidit ense puer.

R Cap.

Cap. III.

Ecclesia Iudæorum, de malis grauissimis à Deo immissis expostulat: certamina sua spiritualia exponens, declarat se fide in Deum ex rebus præsentibus, antecedentibus exemplis, naturâ & promissis Dei in spe salutis viuere: ac postremò confitens peccata sua, & pœnas præsentes amplificans, Deum supplicat pro salute sua & aduersariorum exitio.

ILle ego sum, tanto qui sic discrimine vexor,
Edidit in quem iræ tot documenta suæ.
Inuoluit tenebris, cæcâ caligine mersit,
Nec lux est oculis vlla relicta meis.
Instar me aduersum crudi se comparat hostis,
Ingeminans iræ fulmina sæua suæ.
Ossa quatit, frangitque, imis concussa medullis,
Trita caro est, marcens & sine carne cutis
Extruxit vallum, fossâque ac aggere cinxit,
Obsidet & castris dira cicuta suis.
Vtque colunt tenebras, vitâque & lumine cassi;
Sic me mortiferâ nox tegit atra domo.
Vndique me sepsit, ne spes mihi restet eundi,
In laqueosque chalybs ingeniosus erat.

In-

Inclamo numen, leuibus ſed vota procellis
Credimus, & ſurda negligit aure preces.
Inuia facta via eſt, cæſi munimine ſaxi,
Per ſalebroſa meum, deuia flectit iter.
Inſidias vrſique inſtar, crudique leonis
Comparat, vt lacerum vexat ouile fera.
Contra me tenſo torquet ſua ſpicula cornu,
Lethalis renes tranſit arundo meos.
Me rident gentemque meam, me paſcit amaror,
Illita lethifero pocula felle bibo.
Deprimit in cineres, fractos in rudera dentes
Euomo, pax animæ nulla relicta meæ eſt.
Penè omnis Lethæa boni me obliuio cepit,
Et dixi, robur, ſpes mea tota perit.
Cùm plagas recolo, planctus, abſynthia, mentem
Lurida cùm ſubeunt toxica pota meam.
At poſtquam hæc alto rurſum ſub pectore verſo,
Spes rurſum nobis pectora mæſta fouet.
Summa Dei eſt bonitas, ſumma eſt clementia Iouæ,
Quod ſupereſt, noſtri gratia ſola fuit.
Certa fides dictis, factis conſtantia ſumma eſt,
Solus vt Eoo qui vehit axe diem.
In te Ioua mihi, fiducia tota recumbit,
Eſque animæ tu ſors illa beata meæ.
Ioua bonus, ſi quis ſpe non confidat inani,
Aque ſalutifera pendeat eius ope.

Fælix ô nimium teneris qui assueuerit annis,
Sub ferula Domini sustinuisse iugum!
Fælix qui tacitus, læuo sine murmure perfert,
Ora gerens tristi puluerulenta situ.
Fælix qui fœdæ patitur conuicia linguæ,
Et plagis læto porrigit ore genas.
Scilicet expectant Dominum, qui tempora signans,
Auxilio nunquam desinit esse suis.
Mœstitiâ affecit, sed qui modo vulnera fecit,
Ille idem medicam mox tibi reddet opem.
Inuitus fateor, tales se accinxit in iras,
Nec propria quenquam sponte perire cupit.
Quod calcant inopes, crudi iuga sæua tyranni,
Iuraque peruertunt insidiosa pijs.
Quod nulli est æqui ratio, flectitque tribunal
Gratia, vel munus; num probat ista Deus?
Vnde hæc sunt dices, si Ioua haud fecerit auctor?
Num bona, nonne eius prodit ab ore malum?
Cur contra Iouam, dictis insurgit iniquis,
Qui pro peccatis vix leue sentit onus?
Quin nosmet potius trutinæ moderamine rectæ
Pendimus, & verso fundimus ore preces.
Alme Deus, qui templa colis procul ardua Olympi,
Respice nunc pansas in pia vota manus.
Nos eheu curuos sequimur per deuia gressus,
Externæ procul hinc orbita legis abest.

De-

Defectrix gens nostra fuit, populusque rebellis,
Non impunè tamen res scelerata tulit.
Persequeris nos more hostis, atque obtegis irâ,
Nec finem cladis bellicus ensis habet.
Te Ioua intereà, nube & caligine velas,
Ne nostræ penetrent in tua vela preces.
Nos viles animas, fædæ vt purgamina terræ,
In medio istius gentis inesse finis.
Dilatant patulis contra nos rictibus ora,
Nec mors, nec clades, nec pauor vllus abest.
Hinc lachrymæ largis humectant lumina riuis,
Maxima de paruis fontibus vnda fluit.
Nec prius arrescent flentes in flumina venæ,
Vulnera quàm clemens viderit ista Deus.
Afficiunt oculi turbatam in pectora mentem,
Nata Sion, causa pectora mœsta tui.
Immeritò me contra, hostis venabula tendit,
Vt solet immites, qui capit arte feras.
En iaciunt lapides, & saxa minantia torquent,
In foueam subitò mors truculenta rapit.
Supra me exundant multis vaga flumina riuis,
Vt me nil aliud quàmperijsse putem?
Inclamo numen lacco me Ioua profundo
Audijt, atque omnem iussit abesse metum.
Ioua mihi patronus erit, quo vindice fretus,
Vita mihi in medijs est mea tuta malis.

Cerne Deus, iudexq́, æquo moderamine libra,
Quæ mala pertulerim, quanta ferenda mihi.
Non te quæ tacito secum sub pectore mussat,
Nec fugit illa oculos vltio sæua tuos.
Probra audis, nostique animi secreta latentis,
Cognita quæ dicunt, quæ meditantur habes.
Seu surgunt, placidoue locant sua membra cubili,
De me perpetuò quod modulentur habent.
Redde vices, meritásque luat gens impia pœnas,
Et referant factis præmia digna suis.
Tu defende pios, & forti protege dextrâ,
His animi inuigilet cura benigna tui.
Ast illos diræ, & crudelis vexet Erynnis,
Atque ardens furijs torua Megæra suis.
Quantum iráque, odióque potes, tot concipe flammas,
Ne rideant cæli tegmina celsa tui.

CAP.

CAP. IIII.

Propheta, Ecclesiæ & populi mala deplorans, causam eorum narrat, positam esse in iudicio Dei, qui contra Iudæos propter peccata, ipsorum vanitatem, obfirmationemque exarserit: postremò aduersarijs exitium, pijs liberationem suo tempore venturam prænuntiat.

QVomodò sordescit rutilis fulgoribus aurum,
Et templi lapides compita cuncta terunt.
Nata Sion quondam obriso pretiosior auro,
Facta est vt vilis terrea testa luti.
Ecce, phocæ lactant catulos atque vbere pascunt,
Nata Sion, duræ cor Struthionis habet.
Quomodò adhærescit lactentis lingua palato,
Nec datur infanti quâ leuet, esca, famem.
Quomodò delicijsque fluens, vestitaque cocco
Gens inter cineres stercore fæda iacet.
Nec subito Sodome flagrans à sulfure pœnas,
Quàm longo Solyme fracta furore dedit.
Non lac candidius; nec nix est pulchrior alba,
Formosus quondam quàm Nasaræus erat.
Non sic effulget rubeo carbunculus igne,

Pul-

Pulchraque Sapphiros vincere forma potest.
Quomodo nunc nigra vultus fuligine pallet,
In vicis faciem lurida membra negant.
Vtque arens lignum, sic imis ossa medullis,
Carne carens tenuis vix tegit ossa cutis.
Quomodò, quos rabies consumit tabida edendi,
Hostili cupiunt oppetijsse manu?
Et satius ducunt effusam in vulnera vitam,
Quàm victum sterilis prata negare soli.
Quomodo maternos genitrix oblita fauores,
Sic sua funestâ pignora clade vorat?
Ioua furens, laxas irarum effudit habenas,
Nata Sion, auido funditus igne perit.
Quis regum Solymam, quis totius incola terræ,
Vastatam hostili crederet esse manu?
Sic vates peccata luunt, delicta sacerdos,
Et gens innocuo sanguine tincta manus.
Cum cæci plateis errant, aspergine vestis
Sanguinis, & fluido tincta cruore madet.
Hinc tamen impuri clamant procul este profani,
Ne tangas tetro fœda cruore, caue.
Intereà celeres sparsis in gentibus errant,
Exilij dicunt parua futura mora est.
Quos facies Iouæ peregrinis expulit oris,
Quos vultu non est intuitura suo.
Cùm neque trux senibus, nec mystis parserit hostis,

Mo-

Momento Solymem posse redire putas.
Intereà auxilij nos spe lactamur inani,
Ægypti frustrà cùm speculamur opem.
Impediunt quâcunque imus, venabula, gressus;
Mæsta dies, summus iam mihi finis adest.
Pernices superant aquilas, hostesque sequuntur,
Aërios montes, seu loca sola petant.
Spes quæ sola fuit, quâ vitæ traximus auram,
Quæque inter gentes lætior vmbra foret.
Iouæ vnctus, sacrâq; caput perfusus oliuâ,
Nunc etiam hostiles incidit in foueas.
Gaude Hutzi tellus, plaudens læteris Idume,
Pocula letifero mutua felle bibes.
Ebria eris, discincta sinus, nudataque corpus,
Vix mentis compos terra futura tuæ.
Cùm tua, Ioua, Sion, tandem delicta piarit,
Tunc postliminij ius habitura tui es.
At te cum patrijs Edom reiecerit oris,
Nulla dies longi meta doloris erit.

Cap. V.

Ecclesia Iudæorum, de malis suis cum Deo expostulans, confitetur peccata sua: de illis, de supplicijs, & sua euersione gemit: iram Dei deprecatur, & implorat misericordiam.

IOua memor nostri, tristes aduerte querelas,
Quæque ferunt hostes probra pudenda vide.
Ecce peregrinus nostras nouus aduena sedes
Occupat, & culti iugera lata soli.
Pupilli sumus, & soboles orbata parente,
Et viduæ mater tædia sortis habet.
Nec gratìs fruimur currentis munere Lymphæ,
Inque focum gratìs cedere ligna nefas.
Incumbit collo qui nobis insidet hostis,
Et veluti indomiti terga fatigat equi.
Cùm panem supplex posco nos accola Nili
Negligit, Assyrius nil mea vota facit.
In tua peccarunt nostri mandata parentes,
Nos iræ luimus fulmina sæua tuæ,
Imperium patimur crudi seruile tyranni,
Sed quis seruili liberet imperio?
Pauxillum victus multo discrimine vitæ
Quærimus, & sterilis non caret ense locus.

Atra

Atra cutis calido ceu furni obduruit antro,
Præstaret dicas enecuisse fame.
Vim patitur virgo, nec fœdis abstinet ausis,
Inuita impurum fœmina passa nefas.
Suspendunt teretis, proceres, ex arbore trunci,
Canities illos nil reuerenda mouet.
Deduntur iuuenesque molæ, pistrinaque versant,
Succumbunt pueri, sic graue vexat onus.
In portis legesque silent, cessatque senatus,
Lugubri Iuuenes Carmina voce fremunt.
Nec ludunt choreis, nec ducunt ordine saltus,
Heu capiti cecidit læta corona meo.
Væ peccasse mihi, scelere irritasse Tonantem;
Hinc oculis tenebræ languida corda pauent.
O mihi chara Sion, non parui es causa doloris,
Cùm vulpes habitent per sacra templa feræ.
Tu Ioua alterni vicibus non subderis æui,
Qui fueras; idem tu quoque semper eris.
Tu Iudex æquis Orbem moderaris habenis,
Fixaque sunt solij, iuraque, fasque tui.
Redde iterum me, Ioua, tibi, vt mea pectora vertam;
Et renoua nostros ceu fuit ante Dies.
Num nos omnino spernes, sic concitus æstues,
Æternum vt nullo sæuiat ira modo?

FINIS

APOCALYPSIS
S. IOANNIS THEOLOGI,
Latino Carmine reddita.

PATRICIO ADAMSONO, Scoto,

Sanctiandreæ Archiepiscopo

Authore.

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM.
Anno 1618.

AD AVGVSTISSIMVM

ET INVICTISSIMVM PRINCIPEM,

IACOBVM SEXTVM

SCOTORVM REGEM.

CVm post tuum in Noruegiam discessum (Serenissime Rex) eò fundi nostri Scotici calamitas serperet, vt scelerati isti & nefarij homines, Ecclesiæ & pacis publicæ conturbatores, id vnum sedulò agebant, cum sua factiosorum turba, vt Regno & Reipub. faces accenderent, & in medijs hisce turbinibus, ne ego saluus essem; qui ad Regni miserias ab illis iniectas ingemiscerem; è re duxi, mecum intereà habitare, & cum amicis viuere, vt ad meliora tempora, Ecclesiæ & Reipub. saluus forem. Interim, ne hac rerum perturbatione nihil

agerem, reuoluere cæpi Apocalypsin, superiore anno à Ma.te tua, paraphrasi illustratam, & ad me delatam, accuratâ sane & eleganti; cuius perlectio, animum mihi addidit, vt in tam præclarum opus aliquid auderem; Itaque primùm constrinxi carmine; In quo sum ita religiosè versatus, vt cùm scribat Hieronymus, tot in libro mysteria quot verba esse; penè verba ipsa expresserim: Adieci etiam ἐρευνήσιν; Nam cum iubeat seruator, Nos scrutari scripturas, Cur non industriæ nostræ fructus, scrutationem potius sacram appellemus, quàm commentaria, arroganti & prophano nomine? Psillum etiam in hoc eodem otio conscripsi; Nam cum plerique ministri, Meluino authore, hoc est, seditiosorum antesignano, me damnassent hæreseos, quòd legitimam & orthodoxam Episcoporum authoritatem, aduersus eorum ineptias tuear, & suum in Ecclesia locum Principibus tribuam; Psillum conscripsi, in quo, quæ factionis istius venena sparserunt, Psilli instar exugenda curo, Vicinamque Angliam admoneo, vt sibi ab ijs scopulis caueant, ad quos rationes nostræ impegerunt. Viuimus enim hîc in ea rerum confusione, qualem ne accerimus quidem hostis no-

nobis optaret: Non diffido tamen, quin Maiestas tua, rebus omnibus bene pensatis, & officijs meis erga Maiestatem tuam ritè examinatis, honorificam sit mei, meorumque rationem habitura. Bene vale, cum Serenissima ac lectissima Coniuge tua, Deusque multa vos reddat prole beatos. Sanctiandreæ Cal. Maijs 1590.

Maiestatis tuæ humillimus & obseruantißimus Orator

Pa. Adamsonus.

Prologus in Apocalypsin.

IBER hic Apocalypseos, dictante & reuelante Sancto spiritu (ex veterum doctissimorum indubitata sententia) à magno Ioanne Apostolo & Euangelista, (qui & idem Theologus cognomento dictus est, κατ᾽ ἐξοχὴν à veteribus sic appellatus, quòd de Christi diuinitate nemo vnquam hominum apertius aut diuinius scripserit, quo cognomento nihil dici potest augustius) idque in Pathmo insula (vt ipse profitetur) quâ, exilio relegatum, veteres summo consensu tradunt, mirâ quidem sanctimoniâ & integritate conscriptus est; vtcunque de libri huius authore, authoritate ac styli Apostolici dignitate & grauitate, veterum nonnulli, iampridem non minus dubium & varium iudicium statuerunt, quàm de Canonica olim B. Pauli Epistola ad Hebræos, quòd pro Nouatianis facere videretur. In hoc diuino Libello vetustissimo, ac preciosissimo, Spiritus Sanctus, Apostolica quidem dignitate ac grauitate, de rebus futuris agit, & quidem præscriptis verbis: In quo Spiritus Prophetici nomẽ vbique eminet, & veterum Prophetarũ non tantũ vestigia, sed sentẽtiæ, ipsáq; verba & Characteres apparent, quum manifesta & magnificentissima vbique cum diuinitatis Christi, tùm nostræ redemptionis testimonia, in eodem perspicuè extent; immò tantæ Maiestatis plenæ prophetiæ, non vni alicui Ecclesiæ, sed (quod Apostolicæ planè dignitatis est) Asiaticis ipsis Ecclesijs, de earundem Ecclesiarum excidijs conscriptæ ac denuntiatæ, & scorti illius septẽ collibus insidentis, regno, prædictiones. Adeò vt pro certo statuendum sit, Spiritum Sanctum, hîc congerere voluisse, quæ ex superiorum prophetarum prædictionibus implenda, post Christi aduentum supererant: ac nonnulla etiam addidisse, quatenus nostrâ interesse

teresse

teresse cognouit. Et, vt Danielis prophetiâ, manifestè continentur prædictiones malorum & afflictionum Ecclesiæ, à deportatione Babylonica vsque ad Christi aduentum; Sic hac Prophetiâ & Apocalypsi reuelantur afflictiones, & mala Ecclesiæ destinata, à Christi aduentu ad consummationem seculi, & eiusdem reditum in iudicium. Mysteria quidem arcana continet, eáque maximè abstrusa & obscura; at minimè noua in Prophetarum (ac præsertim Ezechielis) scriptis. Et quod prouerbio fertur τὰ καλὰ χαλεπά, difficilia scilicet quæ pulchra. Verum nouit Dominus quid quatenus nosse expediat, Ideoque Prophetarum lucem, pro sua infinita sapientia, non aliter iam olim temperauit, quàm Ecclesiæ vtile fore præsciuit. Et de arcanis scripturæ piè quidem dictum est. Bonæ sunt in Scripturis S. mysteriorum profunditates, quæ ob hoc teguntur, ne vilescant: ob hoc quæruntur, vt exerceant: ob hoc autem aperiuntur, vt pascant. Sentent. 87. Ista tamen Spiritus Sancti mysteria, vtcunque arcana & abstrusa, si ea quâ sanctos & sinceros decet, pietate & integritate, sobriè & citra fastum scrutentur, & cum scripturis sacris & Propheticis studiosè ac diligenter conferantur, lucem adferent haud dubiè manifestam. Cæterum expedit, vt mysteria hæc sacra, Sancti Dei homines, cum timore & religione, quatenus fas & vtile est, scrutentur: Omnes verò, siue quæ nouerint, siue quæ non nouerint, hoc Libro comprehensa Dei mysteria, veneranda potius & admiranda, quàm fastuosis & prophanis suis commentis fædanda & curiosius indaganda existiment. In hoc verò libro, metro constringendo, planè quidem (quod in tanto mysterio magnum est,) perspicuè & dilucidè, ab authore explicantur omnia: In quibus adeò religiosè (vt fert ipse) versatus est Author, vt cùm scribat Hieronymus, tot in libro mysteria quot verba esse, penè verba ipsa expresserit: & qui à Prophetarum, qui Hebraicè scripserunt, ne verbis, nedum

dum Caractere, cum genuino & Orthodoxo textu, ipso Sancto Spiritu dictante, conscripto, discedere voluerit. Qui nisi huic palo, & inseparabili quasi vallo alligatus esset, multò quidem numerosius & artificiosius in hoc argumento poëtico, quod voluit, efficere potuisset. Adieci præterea huic operi, ad dilucidiorem eiusdem intellectum, cum hoc Prologo, libri etiam & singulorum Capitum Argumenta, ex optimis scriptoribus deprompta; adscriptis etiam cuiusuis paginæ frontispiciјs, rei subiectæ paginâ tractatæ, Epigraphis. Edinoduno pridie Cal. August. 1617.

APO-

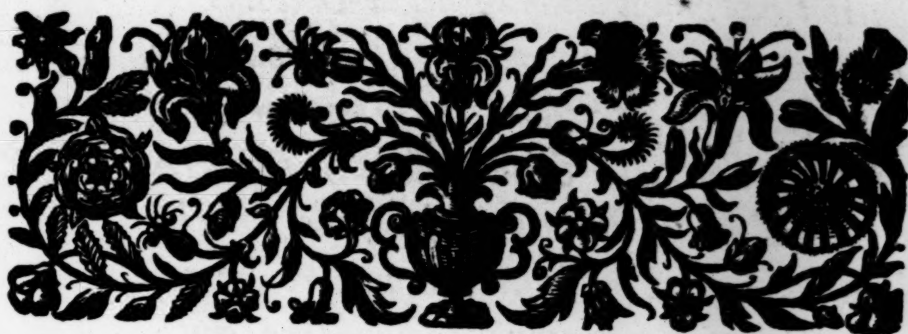
ARGVMENTVM LIBRI.

Ac diuinâ Prophetiâ continentur, quæ Spiritu Sancto dictante ac reuelante, conscripsit Apostolus, & Ecclesiæ Christianæ patefecit, de rebus futuris vaticinia: Ac primùm visiones duæ mysticæ; Quarum prior est mysterij septem Candelabrorum aureorum, hoc est, septem Ecclesiarum Asiaticarum (In quorum medio, consistere visus est Filius hominis; Saluator, & Dominus noster Iesus Christus) & septem stellarum, hoc est septem Angelorum, seu earundē Ecclesiarum ministrorum, ad quos scribere iubetur Apostolus. Ephesiorum scilicet, Smyrnæorum siue Smyrnensium, Pergamenorum, Thyatirensiū, Sardiensium, Philadelphiensium, & Laodicensium. Posterior Visio, Diuinæ Maiestatis gloriam continet, quæ à quatuor animalibus & viginti quatuor senioribus celebratur. Hinc librum, septem sigillis obsignatum, quem nemo aperire potuerat, Agnus ille Dei purus & castus, solus qui aperiat dignus, omnium cælestium voce decantatur. Dein, liber apertus, ab Angelo nube amictus, Oraculi iussu, Ioanni deuorādus traditur. Templum metiri iubetur: Duo testes à bestia interfecti, in vitam reuocati, ad Cælum euocantur: Terrentur impij: Bestia multiceps describitur; Eiusdem Character & numerus. Septem diuini furoris phialas effundunt septem Angeli: Quarum effusionem, plagæ septem vltimæ consequuntur. Bestiæ mysterium; Excidium Babylonis; Mercatorum terræ luctus. Christi descriptio. Bestia comprehensa, cum Pseudopropheta. Angelus, Satanam vinculis ad mille annos constringit; quibus solutus, & exacto tempore, Gogum atque Magogum, hoc est occultos et apertos Ecclesiæ hostes, cum cæteris terræ gentibus à Satana seductos, in

Sanctos Dei concitat; quorum tamen insolentiam, Domini vindicta coërcet. Vltimum denuò apparet iudicium, quo aperiuntur libri conscientiæ, operumque nostrorum indices ineluctabiles, & nostri quasi rationales, ex quibus iudicantur viui & mortui. Hierusalem noua describitur. Aquæ viuæ fluuius & arbor vitæ. Vltimò denique, Prophetiæ huius veritas & certitudo indubitata, diuino testimonio approbatur; Cui quiduis addere, vel diminuere, nefas, interminatione magna, & sacro anathemate strictè cauetur.

APO-

APOCALYPSIS S. IOANNIS THEOLOGI,

Latino Carmine reddita.

Cap. I.

Indicat doctrinæ genus quod hic tractatur: nempe illius, qui est principium & finis: Deinde septem candelabrorum & stellarum mysterium explicat.

Ecce Relegatus per tesqua Imperuia Pathmi
Magnus Ioannes, quâ Christus luce resurgens
Perdomuit mortis furias, Orcumque subegit:
Extra se raptus, dum sacras pectore flammas

Concipit, hæc hausit diuina oracula vates.
Quæ rerum pater omnipotens, quæ Christus Iesus,
Qui fuerat, semperq; idem est, & temporis expers
Tempore præscripto veniet, qui cuncta gubernat
Imperio, Regum Princeps, sobolesque subactæ
Prima necis, memori Iussit committere chartæ.
Vix ea fatus erat, cùm me conuertere cœpi,
Percipere vt cuius mihi vox post terga sonaret;
Et iam conuerso, septem sese aurea monstrant
Candelabra mihi, medióque in tramite, Christo
Persimilis, lambens deducto syrmate terram
Vestis erat, cingens victrices aurea mammas
Zona, relucebant niuei candore capilli;
Et rutili flammis oculi, pedibusque politi
Effigies æris, calido candentibus igne:
Vox multas referebat aquas, septémque tenebat
Astra, manu dextrâ; gladium vibrabat ab ore
Ancipitem, facies, quali Titania lampas
Lumine, cùm medium scandit sol aureus axem.
Obstupui, visu exanimis, pedibusque voluto;
Imponens dextram, sum primus & vltimus, inquit
Pone metum, qui nunc æterna in sæcula viuo,
Expertus tristes quondam sub morte dolores.
Infera regna mihi parent, mortísque tenebris
Impero, Tu calamo tantùm committe fideli
Quæ cernis, quæ sunt, quæ postera viderit ætas.

Stella-

Stellarum nomen, (typicis vis mystica verbis
Namque subest) claros vitâ, & pietate decoros
Pastores verbi fulgentes lampade signat:
Aurea candelabra, Greges, queîs purius aurum
Nullum est, & Christi radiantes sanguine puro.

CAP. II.

Iubetur Ioannes scribere quæ Dominus necessaria nouerat Ecclesijs Ephesiorum, Smyrnensium, Pergamenorum, & Thyatirensiũ, vt quę ab Apostolis acceperunt, teneant.

PAstori hæc Ephesi scribas; qui sydera septem
Gestitat, in medio candelabra aurea lustrans;
Sic inquit; nec me factorum obliuio cepit,
Nec duri, quos tu pateris, fugêre labores;
Sed mihi nota tua est constantia, nescia virtus
Ferre malos, illos ritè explorásque, probásque?
Quisquis Apostolico mendacia nomine velat.
Sed contra te pauca habeo; nam pristinus ille
Cessat amor, fugére procul dilectio chara,
Et feruor tuus ille olim, quo sidera adibas:
Nunc memori perpende animo, quo culmine præceps
Exciderìs: resipisce ergo, & tua ritè priora
Facta obeas, sed si nolis parere monenti,

Mox adero iudex, candelabrumque mouebo
Sede suâ, ingratâ vt Christi grex exeat vrbe.
At laus ista tua est, quod fœdæ pessima sectæ
Nicolaï constans odisti crimina semper
Detestanda pijs: Victori, ex arbore vitæ
Quam medio Paradisus alit gratissimus horto,
Mensa erit: arrectas hic poscit Spiritus aures.
Smyrnæo pastori hæc, primus & vltimus, inquit,
Qui viuit, passus tristes sub morte dolores:
Non ignota mihi tua facta, afflictio dura,
Pauperiésque grauis, quanuis tibi copia cornu
Affluat, & verâ ditescas pauper opúm vi.
Blasphæmas voces scio, quas Iudæus Apella
Euomat, haud Iudæ illius generosa propago,
Sed Satanæ Synagoga, cohors & degener Orci.
Crux vobis toleranda grauis, pædórque ferendus
Carceris, hæc in te statuit Tentator acerba,
Sed breue tempus erit; decimâ nam luce procellas
Finiet, haud metuas constanti pectore mortem;
Præmium erit, nunquam perituræ gloria vitæ;
Arrigite huc aures, hæc Sanctus Spiritus inquit:
Victorem semel, haud iterum mors altera lædet.
Pastori hæc Asiæ scribas, qui Pergama celsa
Incolit; hæc, gladius dicit cui militat anceps,
Cui dubia est acies; noui tua facta, fidémque
Egregiam, nec te fidi mors martyris olim

Ter-

Terruit Antypæ, meme, vt noménque fidémque
Abnueres; stabilis, nixus fundamine petræ.
Sed contra te pauca habeo, nam nouimus istic
Sectantes Balaam, Baláácum hîc scandala Regem
Israëliticæ docuit proponere genti,
Mactata idolis ederent, & corpora pulchris
Polluerent scortis, irritamenta Tonanti.
Sic tibi Niccolao haud desunt auctore profecti,
Ossa mihi retinent fœdæ qui dogmata sectæ:
Tu resipisce ergo; quod si non feceris, ecce
Mox veniam, gladioque mei pugnabitur oris:
Arrigite huc aures; hæc Sanctus Spiritus inquit.
Victori statuam confecti præmia belli
Manna occultum illud; dabitur quoque calculus albus
Innocuo, noménque nouum, quod nesciat vllus
Inscriptum, tanto præter qui munere gaudet.
Hæc verò Thyatirensi rescribe Ministro;
Sic satus ille Deo, rutilis cui flamma coruscat
Luminibus, cui pes puro purgatior ære;
Noui operam, quantóque fides tua præstet amore,
Subsidióque pijs, dubijs patientia rebus
Enituit, videóque tuos increscere fructus:
Sed Iesabelem falso sub nomine vatis
Scortari, paterisque meos seducere seruos,
Vt scortis operam nauent, mactatáque vesci
Idolis, discantque illorum accumbere mensæ.

Illam

Illam ego, si nostris monitis parere recusent,
Infaméſque simul mœchos sub tegmine lecti
Conijciam, væ quanta illos afflictio, quámque
Dura manet, quantâque luent mihi morte nepotes?
Me tunc esse illum diuina Ecclesia noscet,
Cui cordis pateant adytus, secretáque renum
Scrutor, pro meritis iusto libramine pensans
Facta hominum: at reliqui Thyatiræ ex vrbe fideles,
Qui Satanæ occultas nequaquam agnoscitis artes,
Dogmatis expertes huius, non durius vllum
Tanget onus, tantùm quod habetis, firmiter illud
Seruate, adueniam certo dum tempore iudex.
Victori mea qui constans mandata tenebit,
Quæ Pater ipse Deus me quondam in regna vocauit,
Imperium in gentes tribuam, quas ferrea sceptra
Comminuent, tanquam fragilis vas fictile terræ.
Auroræ primo sydus quod lucet Eoo,
Et matutinam gratus dabo præmia stellam.
Quisquis habes aures, quæ dicit Spiritus, audi.

CAP.

CAP. III.

Sequitur epiſtola quinta ad Paſtores Eccleſ. Sardiẽſium, Philadelphienſium, & Laodicenſium, ne tepidi ſint, ſed gloriam Dei promouendi operam dent.

SArdibus hæc ſcribas paſtori, pneumata ſeptem
Illa Dei qui habet, & totidem qui ſidera geſtat,
Sic inquit; noui te nomine viuere ſolo,
Cùm ſis exanimis, cùm ſint tua mortua facta:
Sed vigila, lacerôſque artus moribundaq; membra
Collige, confirmáque, ac obſeruare memento
Quæcunque audieris, perfectæ ſemita vitæ
Non eſt trita tibi; reſipiſce, & peruigil eſto:
Sin nolis, mediæ veniam ſub tempora noctis,
Tanquam fur veniam quâ non ſperaueris hora.
Sed ſunt nonnulli, quos nunquam ſordida veſtis
Polluit, hos albo mecum dignabor amictu:
Victorem albato circum velamine cingam,
Nec vitæ illius nomen delebitur albo,
Verùm id Patre meo coram cætúq; fatebor
Angelico, patulas quin huc aduertitis aures,
Quod Gregibus Chriſti mandatum Spiritus effert.

Pastori ista tuo, sanctus, Philadelphia, dicit
Et verax, cui Dauidicæ custodia cessit
Tota domus, clauesque tenens, quique ostia pandit
Et claudit nemo, clauditque, & nemo recludit.
Omninò tua facta patent, patulisque reclusi
Ostia liminibus, quæ nemo occludere possit,
Et tibi magna meæ est oblata occasio laudis.
Scintillas virtutis habes, nostræque tenacem
Doctrinæ præstas animum, nec tempore duro
Doctrinámque, fidémque meam, nomenq́ negasti.
Ecce tuos faciam Satanæ Synagoga vt adoret
Ante pedes, qui se mendaci nomine Iudæ
Progeniem, & sanctà iactant è stirpe creatos:
Cognoscéntque tibi quanto coniungar amore;
Et quoniam nostri seruasti oracula verbi,
Temporibus dubijs patiens, tentatio nulla
Est nocitura tibi, totum quæ gentibus orbem
Affliget, populósque ipsum explorabit ad vnguem.
Ecce citò aduenìam, sinceri dogmata verbi
Pura tene, tua præripiat ne præmia quisquam;
Victori tribuam firmam, stabilémque columnam,
In templo remanere Dei: noménque beatum
Inscribam, Iouæque, ac quam Ioua incolit, vrbis
Quæ noua sublimi Solymæ discendit Olympo.
Et nostra inscribam calamo noua nomina viuo.

Quis-

Quisquis habes aures, quæ dicit Spiritus audi.
Hæc Laodicensi scribas mandata Ministro.
Sic tibi dicit Amen, verax testisque fidelis,
Principium diuini operis, cui cuncta creata
Esse suum debent, nascentis tempore mundi.
Facta tua agnosco, nec friges ipse, calesue:
O vtinam aut feruens zelus te, aut frigus adurat!
Sed quoniam es tepidus, totum mihi nausea pectus
Occupat, & nostro mox eructaberis ore:
Affluis, vt speras, opibus, nullius egenum
Esse putas, nec te miserum, ærumnosum, inopémque,
Et cæcum, & nudo gradientem corpore, nosti.
Consulo emas aurum de me, quod septimus ignis
Coxerit, vt veris poßis ditescere nummis.
Quam superinducas vestem mercaberis albam,
Dedecus vt cæles nudum, medicamina ocellis
Nostra para, queîs te lippusque, & cæcus inungas.
Quos amo, castigo; quos acriter arguo, amore
Prosequor; ô igitur resipisce, ac æmula præsta
Pectora, diuino feruens super omnia zelo:
Ecce fores peto, sto patiens, atque ostia pulso,
Si faciles præstent aditus, hic hospita mecum
Iura colet, cænabo vnà, mecumque vicißim
Hospes cælestis cænabit fercula mensæ.
Victori tribuam cælesti in sede sedere
Sede meâ, Pater vt solio residere paterno

Concesßit mihi, ducenti de morte triumphum:
Quisquis habes aures, quæ dicit Spiritus, audi.

Cap. IIII.

Alia narratur visio diuinæ maiestatis gloriam continens: quæ à quatuor animalibus, & viginti quatuor senioribus celebratur.

Panditur intereà domus omnipotentis Olympi,
Vóxque audita meas è cælo perculit aures
Clangentis de more tubæ, quin ocyus istas
Scande arces, ventura vide, quid tempora portent.
Iamque animo abreptus, positum cæleste tribunal
Aspicio, gratâ splendebat Iaspide sessor,
Et viridis, quali collucet Sardius ore.
Circum, iris, solium pacato ambiuerat arcu,
Smarragdum aspectu referens, sellæque ter octo;
Sunt totidem positæ senibus, quos candida vestis
Circuit, ac auro gestabant fronte coronas.
Prodibant solio fulgur, tonitrúque tremendum;
Voces, quæq; ardent septenâ lampade flammæ.
Ante thronum, magni sunt septem hæc Pneumata Iouæ.
Illic & pelagus vitreum, & crystallina cerno
Æquora, tum quatuor ceu bruta animantia circa,
Inq; throni medio multâ radiantia luce,

Plena

Plena oculis ante & retrò : primum ore leonem
Prætulerat, vituli fert altera bestia formam,
Tertia, vultu hominem, sublimi expresserat ore,
Quarta, aquilæ similis, pansis per inania pennis.
Senas quæque alas habuit, nec nocte quietem
Indulgent oculis, Sanctus sed voce perenni
Terque canunt, sanctus Deus es, cui summa potestas.
Semper eras, sempérque idem es, qui tempore iudex
Præscripto venies toti iustissimus orbi.
Cúmque Deo viuo tribuere animalia laudem,
Tum longæua cohors seniorum ætate verendâ
Procidit ante pedes, & cæli numen adorat,
Sessorémque throni qui in secla perennia viuet.
Ante thronum abyciunt, quod gestant frontibus aurum,
Sícque aiunt, Domine, ô soli tibi gloria, honósque
Conueniunt, virtúsque omnis, tu cuncta creasti
Arbitrio, placitóque tuo, tua sacra voluntas
Conseruat mundi molem, nutúque gubernat.

Cap. V.

Liber septem sigillis obsignatus, quem nemo aperire poterat: Agnus ille Dei, dignus qui ipsum aperiat, omnium cœlestium voce decantatur.

TVm vidi ad dextram solij, soliôque sedentis,
Intùs, & à tergo descriptas vndique chartas,
Signatum clausit quod septima cera volumen.
Angelus exclamat fortis, quis soluere Librum
Dignus, & arcanæ reteget signacula chartæ?
Nec quisquam inuentus celsi super atria cœli,
Nec terræ in gremio, nec per regna infera subtus,
Soluere qui librum, possítque aperire sigilla.
Tum lacrymis maduêre genæ, fletúque profuso
Quæstibus indulsi, quòd nullus idoneus esset
Aut librum legere, aut mysteria pandere sacra.
Tum senior, ne fleto, inquit, Leo stirpis Iudæ,
Dauidicæque domus vicit, septémque Sigilla
Soluet, & arcano reserabit scripta libello.
Ecce inter solium, quatuórque animalia, & ipsâ
Maiestate senes, tanquam cecidisset ad aras,
Agnus, cuî septem findebant cornua frontem,
Septem lucebant oculi, sunt pneumata magni
Ista Dei, totum à Iouâ dimissa per orbem.

Tunc

Tunc Agnus solium accessit, dextrâque sedentis
Accepit librum, quatuorque animantia prona,
Procumbúntque senes agno, cytharæque sonabant
Ex auro laudes agni, phialásque replebat
Suffitus, sunt hi grati, libamina cordis,
Sanctorúmque preces: tandem noua carmina cantant
Non audita priùs: Tu librum soluere dignus,
Tu septem clausum ceris aperire volumen;
Nam tua mors cunctos nos tristi ex morte redemit,
Quamcunque incolimus gentem discrimine nullo;
Nósque Sacerdotum, decoras & nomine Regum,
Regali sceptro in terrâ regnabimus ipsâ.
Tum verò aspexi, vocésque his auribus hausi,
Circa ipsum solium, circáque animalia, circa
Spectatósque senes, Ionæ illic militat ingens
Angelicâ de gente cohors, numeróque teneri
Nescia; quid memorem decies centena canentum
Millia, vel millies centum millena recorder?
Et sic voce canunt, Ille est dignissimus agnus,
Mactatus quondam effuso qui sanguine viuit.
Illi debetur virtus, sapientia, robur,
Diuitiæque, & laus, benedictio, gloria cuncta.
Quinetiam audiui cunctas res ordine factas
In cœlo, aut facie terræ, aut tellure sub imâ,
Et quæcunque fouet spatioso gurgite pontus,
Omnia sessorem solij laudantia, & agnum.

Illi

Illi debetur benedictio, gloria, honoſque,
Et robur, cu nct per ſæcula cuncta diebus.
Tunc, Amen, quatuor recinunt animalia, proni
Procumbuntq; ſenes, viuentem in ſæcula adorant.

CAP. VI.

Aperit Agnus primum Libri ſigillum, ſecundum, tertium, quartum, quintum, & ſextum. Quibus apertis, cædes, fames, peſtis, ſanctorum querelæ, terræ motus, & varia cœli prodigia oriuntur.

TVnc demùm aſpexi, primúmque aperire ſigillum
vidi Agnum, primúmque animal me voce vocabat,
Ceu tonitru ingenti; niueo mox concolor ore
Prodit equus, toto exornat quem corpore candor.
Cuius terga premens intenſo fulminat arcu,
Geſtabátque ſuo victricem crine coronam,
Ipſe triumphanti ſimilis; victoria nanque
Certa fuit; tum vidi aliud reſerare ſigillum,
Exclamánſque, ſecundum animal me cernere iuſsit.
Inde rufus prodibat equus, qui inſederat illi
Suſtulit è terrâ pacem, bellúmque repentè
Miſcuit, & multo fœdauit ſanguine terras,
Accinxítque enſem femori magnum, atque cruentum.

Tertia

Tertia cera iterum reſeranti paruit agno,
Tertiáque admonuit me cernere beſtia, equúmque
Cerno nigrum, trutinam ſeſſoris dextra tenebat.
Vóxque audita mihi, pretium denarius eſto
Chænicis tritici, totidem mercabere nummis
Hordea, menſuriſque tribus; ſed vina caueto
Atque oleum lædas, horum tibi nulla poteſtas.
Iámque agnus quartæ pandit ſignacula ceræ,
Inuitátque animal quartum me, vt cernere poßim;
Pallidus exit equus, cui mors inſederat, illam
Infernus ſequitur, pars illis credita terræ
Quarta fuit ſæuo ſeu mallent perdere ferro,
Seu fame tabifica, vel peſtibus vrere nigris,
Seu prædam placeat rabido obiectare Leoni.
Poſtquam agnus quintam patefecerat ordine ceram,
Vidi illorum animas, qui ſacra oracula vitæ
Prætulerant propriæ, quos Sæuâ morte tyranni
Affecêre Dei cauſſâ, verbíque beati;
Altari ſuberant animæ ſic voce precantes;
Vſquené, Sancte Deus, mortem patieris inultam,
Iuſtáque ceſſabit noſtri vindicta cruoris?
Tunc ſtola cuique data eſt, prælonga & candida veſtis,
Et mandata illis requies, quæ tempore duret
Exiguo, donec ſimili quem victima morte
Grata manet, numerum perfecto impleuerit albo;
Conſeruos, fratréſque eadem mactauerit ara.

Hinc sextum patuit signum, caua viscera terræ
Dant fremitum, nutant terrâ titubante columnæ.
Sol niger obduxit tetrâ fuligine vultus,
Expauitque diem, saccus velut horridus atris
Contextus de more pilis, tum candida Phœbe
Sanguineâ rubuit facie, cecidêreq; cœlo
Sidera, ceu ficus ventorum turbine grossos
Abijcit, & teneros fructus violentia venti
Concutit; expansum conspexi abscedere cœlum,
Inque plicas volui compacti more libelli.
Tum montes cessêre loco, non insula ponti
Tuta fuit, Reges terræ, procerésque potentes,
Ingenui, & serui speluncis abdere sese
Montibus attoniti, & cæcis latuêre cauernis.
Affanturq; illos, in nos discendite montes,
Obruite ô Petræ, nos irâ abscondite ab Agni,
Sessorisque throni, nam tandem maximus ille
Terribilisque dies diuinæ apparuit iræ.
Et quis stare queat, quem non absorpserit horror?

CAP.

CAP. VII.

Graſſantes in Orbe Angeli inhibentur, donec Electi Domini ex omnibus Tribubus ſignentur. Deinde eorum qui Chriſti cauſa perſequutionem ſuſtinuerunt, fœlicitas & gaudium deſcribitur.

TVm quatuor ſtabant, totidèmque in finibus orbis
Angelicæ gentis, queis ventos ſiſtere tantùm
Cura fuit, terris flaret ne gratior aura,
Ne mare perflarent venti, prodéſſeque poſſent
Arboribúſque, ſatíſque, & terræ è viſcere natis.
Angelus ecce alter campis veniebat Eois,
Portabátque ſigillum illud, quo fronte notare
Aſſueuit, vitæ quoſcunque aſcripſerit albo.
Spiritibúſque, inquit, quatuor queîs lædere terram
Et mare veliferum fuerat conceſſa poteſtas;
Ne mare, ne terras, ne fructus lædite terræ,
Dum Iouæ electos patulâ ſignauero fronte.
Millia ſignauit centum Iſraële profectos,
Atque quaterdena, & quatuor duodenáque gentis
Singula ſignabat; Iudâ, Rubéneque nati
Gadditæ, ac Aſeris proles, & Nepthalis, atque
Manaſſæa domus, complebat millia Leui,

Et Symeon, totidem Zabulon, ſtirpiſque Ioſephi,
Iſſachar, & minimo gaudet qui Beniamin ortu.
Ponè ſequebantur cunctis è finibus orbis
Innumeræ gentes, populorum maxima turba
Ante thronum, ac agnum ſtabant, ſtola candida cunctis
Veſtis erat, palmas victricis gloria palmæ
Ornabat, ſicque ore canunt; Tibi, maxime Ioua,
Noſtra ſalus, ſolij ſublimi in ſede ſedenti
Debetúrque agno; tum quæ circa ordine cingunt
Angelicæ mentes ſolium, ſanctúmque ſenatum,
In facies cecidêre ſuas & numen adorant.
Ioua, tua eſt virtus, ſapientia, gloria, honóſque,
Robúrque, & grates, benedictio, ſæcula cuncta.
Inque æuum ſine fine, Amen, ſic omnia fiant.
Tum ſenior, qui ſunt isti quos candida veſtis
Circuit, vnde domo? cui pauco murmure rurſum
Reſpondi, me ſcire nihil, ſed poſſe latere
Te nil tale puto, qui ſic eſt ore loquutus.
Hi ſunt quos preſsit duris afflictio telis,
Erepti crucis è flammâ, veſtéſque lauabant,
Atque dealbarunt agnini in ſanguinis vndâ.
Iccirco ante thronum ſemper, noctéſque diéſque
Diuino inuigilant templo, quíque inſidet alto
Sublimis ſolio Ioua, vnas incolet ædes.
Non illos maleſana fames, non ſæua per æſtum
Vrgebit ſitis; æternæ nam ad paſcua vitæ

Agnus

Agnus, & ad viuos fontes deducet aquâi,
Et lachrymas omnes vdis absterget ocellis.

Cap. VIII.

Septimo sigillo aperto, offeruntur Sanctorum preces per suffitus. Procedunt septem Angeli cum tubis: & quatuor primis clangentibus, ignis decidit, mare turbatur, aquæ amarescunt, & stellæ obtenebrantur.

SEptima cera patet tandem, mediâque silebant
Fermè horâ in cœlo septem qui astare solebant
Spiritibus coram Iouâ, concessa potestas
Terribiles inflare tubas; Ecce Angelus alter
Thuribulum ex auro gestans, redolentia thura,
Suffitusque dati, precibus quæ iuncta piorum
Idque altare super puro quod fulgetrat auro,
Ante thronum offerret grati mox fumus odoris,
Sanctorúmque preces, summi subière parentis
Conspectum Iouæ, & placidum ascendêre tribunal.
Et iam thuribulum altaris repleuerat igne
Angelus in terram vibrans, tonitrúque tremendum
Insequitur, vocésque sonant, & fulgura flammas
Eijciunt, titubátque suo concussa tumultu
Tellus, nec propriâ potis est se sede tueri.

Clangere tum cæpere tubæ, primúsque canoro
Angelus ære sonat, mistus cum grandine sanguis
Atque igne, in terram cecidit; pars tertia adusta
Arboribus, fœnúmque omne, & viridantia prata.
Tunc alius clanxit, tanquam mons igneus altum
In mare præcipitat sese, pars tertia ponti
Sanguineo rubuit fluctu, quæque incolit vndas
Bellua, quæque cauæ pelagus secuere carinæ,
Tertia pars harum periјt: mox tertius ære
Angelus insonuit, vidi discendere cœlo
Permagnum flagrans ardenti lampade Sidus:
Tertia pars dulcis lymphæ, fontésque cadentem
Excepere vndis stellam, quas protinus omnes
Pestifero infecit gustu lethalis amaror.
Nanque dabant stellæ nociturum absynthia nomen.
Mox quartus clanxit, clari pars tertia solis
Inuoluit niueos cæcâ caligine currus,
Tertia pars lunæ latuit, pars tertia stellis,
Et lumen terris, noctúque diúque negarunt.
Angelus inde alter, mediúmque secabat Olympum
Clamabátque volans, væ, væ, mortalibus ægris,
Væ quàm dura manent, perituram afflictio gentem
Cùm clangent reliqui tres, & tuba septima cunctas
Finierit plagas, plausúque impleuerit orbem.

CAP.

CAP. IX.

Quinto Angelo clangente, locuſtæ vaſtatrice prodeunt. Sextus autem clangens, equites edicit humanum genus deuaſtantes.

VT primum magno quintus clangore refulſit
Angelus, en ſumno vidi de tegmine cœli
Præcipitem ſtellam in terras cecidiſſe patentes.
Cui claues imo putei qui ſtagnat abyſſo
Conceſſæ fuerant, reſeranti maximus exit
Fumus, vt ardenti fornax cùm exæſtuat igne.
Nigruit obductus tetrâ fuligine Titan,
Deſperátque diem, fumoq; obnubilus aër,
Nec ſolis radios, nec lucida ſidera vidit.
Exierant fumo numeroſâ gente locuſtæ,
Scorpius vt pungit, talis conceſſa poteſtas
Eſt illis, vetitumq; fuit ne gramina terræ
Depopularentur, virides ne lædere campos,
Arboribuſue nocere velint, ſed damna rependant
Tantùm homini, quicunque Dei ſignacula fronte
Non geſtat, verùm non illis tollere quenquam
Morte licet, cruciant menſes ſed quinque locuſtæ.
Vtque venenato lædit quem ſcorpius ictu,
Talis eis dolor eſt, optatæ funera mortis

Sæpè

Sæpè petent, sed mors illis optata, quietem
Non dabit, & surdâ clamantes negliget aure.
Qualis equus se ad bella parans cùm fortia voluit
Prælia, cum stimulos addit sub pectore Mauors,
Effigies talis, talisque figura locustis
visa est, hæque auro, gestabant crine coronas
Persimiles, facies humana expresserat ora;
Crinibus vt mulier, referebat dente leonem,
Loricámque humeris ex ferro aptabat, & alæ
Dant sonitum, tanquam currus in bella ruentes.
In cauda vis omnis erat, caudatáque tanquam
Scorpius, ingentes spirabat aculeus iras.
Quinque nocent menses, regali prædita sceptro
Angelus est, imo nequam qui præsidet Orco.
Nomen Abaddon habens Hebræo idiomate; Græco,
Nomen Apollyon, perdentis cuncta tyranni.
Væ nunc vnum abyt, duo adhuc ventura supersunt.
Tum sextus clanxit, quatuorq; è cornibus aræ
Illius ex auro, quam Iouæ aspectat ocellus,
Vox subitò mandat, vinctos Euphratis ad vndas
Solueret, Angelicâ quatuor de gente Ministros:
Illi autem partâ mox libertate, parati
Inq; horamque, diemque, & menstrua tempora lunæ
Semper erant, ternámque hominum disperdere partem.
Iàmque equites vidi, numerúmque his auribus hausi,
Millia bis milies centum, circum igneus illos

Ve-

Vestijt, & constans hyacintho ac sulphure thorax,
Assimilabat equus rabidi capita alta leonis,
Sulphureóque ferox vomit atra incendia ab ore,
Tertia pars hominum cæsa est, violentia flammæ
Sustulit, & fumus sulphurque quod exijt ore.
Ore nocent, caudáque simul, vis omnis in illis:
Caudâ serpenti similes, mortalibus istæ
Nil plagæ mouere animos, vt Dæmonis artes
Abijcerent, simulachra auro constantia, & ære;
Et ligna, & lapides, nostræ ludibria dextræ
Ne colerent, quanuis surda, & nil cernere possint.
Sed neque latrones effuso sanguine quicquam
Pænituit, nec quæ saga imis manibus instat,
Nec mollis qui se stupro oblectabat adulter,
Nec fur peruerso flexere è tramite calles.

CAP. X.

Alius apparet Angelus amictus nube, libellum apertum tenens, inclamat: & Ioanni Oraculi iussu, deuorandum tradit.

ANgelus ecce alter fortis discendit olympo,
Nubis ei velamen erat, pacatior Iris
Insedit capiti, facies solaria vicit

Lumina, flamma pedes, ignitæ more columnæ
Effigiat, librúmque manu gestabat apertum;
Inq; mari dextrum vidi, terrâque sinistrum
Imposuisse pedem, magnâque hæc voce profantem,
Clamantémque simul, rabidi vox visa leonis:
Insequitur fulmen, septémque tonitrua, voces
Emisere suas, quas omnes scribere nobis
Cura fuit, sed vox memori committere chartæ
E cœlo vetuit, iussítque includere signis.
Angelus ille idem, sua qui vestigia fixit
Inque mari, & terrâ, tollens ad sidera dextram,
Iurauítque Deum viuum, & quæcunque creauit,
Per cœlum, & terras, & vastis æquora campis,
Quæque illis insunt, tempus non amplius vllum
Fluxurum mundo, sed cum tuba septima clanget,
Accipient tandem Iouæ mysteria finem,
Quæcunque à sanctis fuerant prædicta prophetis.
Tum vocem audiui, quæ me affabatur, eandem
Dicentem; vade, & librum quem cernis apertum,
Angelicâ deprome manu; nec segniter ibam,
Poscentíque dedit librum, iussítque vorarem.
Dulcis in ore, inquit, nec mel tibi dulcius vllum,
Venter amarus erit: subitò mandata peregi,
Exhausíque librum; mihi dulcor melleus ore
Magnus erat, sed ventrem ingens torquebat amaror.
Tum dixit, quanuis magnis defuncte periclis,

Te

Te grauiora manent, nam coram Regibus ipsis,
Et populis, linguis, & gentibus, ire necesse est:
Vulgabisque iterum nostri præconia verbi.

Cap. XI.

Templum metiri iubetur. Dominus testes duos excitat, quos à bestia laniatos, nemo terræ mandat. Deus autem in vita reuocatos, ad cœlum euocat. Terrentur impij, & septimi Angeli tuba, resurrectionis, & iudicij nuntia, describitur.

TVm calamum accepi, quiq; adstitit Angelus, inquit,
Ocyus exurge, & sacri penetralia templi,
Cultorésque illic, qui cœli numen adorant,
Mensura, sacrámque iubet dimetiar aram,
Atria mensurare caue, nam gentibus illud
Attribui, sanctam calcabunt insuper vrbem,
Pérque quater denos menses, lunisque duabus.
Ast subitò eripiens, binis dabo testibus illam,
Quique prophetabunt bis centum, mille diebus
Atque duodenis lustris, & corpora vili
Præcincti sacco, vrgebunt resipiscere gentes.
Hi sunt illæ oleæ binæ, & candelabra bina,
Illius ante oculos, terræ qui sceptra gubernat.

Si quis eis noceat, tum protinus ignis ab ore
Exit, & hostiles consumet flamma cateruas.
His indurandi cœlum concessa potestas
Ne pluat in terras, hi lymphas reddere possunt
Sanguineas, plagásque velint quascunque nocentes
Inferre in terras, dum vatum munera præstant.
Ast vbi finierint, imo mox bestia abysso
Exiliet, bellumque geret, victósque necabit.
Inque vrbis magnæ plateis inhumata iacebunt
Corpora, quam possis AEgyptum dicere verè,
Et Sodomam; nam noster ibi Seruator Iesus,
Affixúsque cruci fuerat, mortémque subiuit.
Spectabunt ternis populi, linguæque diebus,
Dimidiâque necem, nec cæsa cadauera condi
Tellure, aut vllos tumuli patientur honores.
Gaudebunt homines, & mutua munera mittent,
Vatibus occisis, qui tristibus vndique plagis
Afflixere orbem nequam, Iouæq; rebellem.
Sed cùm condiderit sese lux tertia mundo,
Et medium alterius cernas abysse diei,
Spiritus ecce Dei rediuiuos corporis artus
Restituet, rectósque pedes incedere vates
Cernere erit, gelidus mortalia pectora terror
Pulsabit, timidúmque animum, & trepidantia corda.
Tum vox audita è cælo conscendere vates
Iusserat, accepit nubes, hostésque videbant

Diuinos

Diuinos testes cælesti in sede locari.
Insequitur terræ motus, motúmque, ruina
Vrbis, parte sui decimâ cecidisse recordor.
Et terræ oppresßit motus, septena virorum
Millia, sed reliquis concusßit pectora terror,
Et celebri Iouæ cecinere encomia laude.
Væ superest vnum tantùm, duo transiuerunt.
Septimus insonuit clangor, vocésque supernè
Auditæ in cœlo, capiunt terrestria finem
Imperia, & solus rerum potietur habenis
Omnipotens, Christusq; eius per sæcula cuncta.
Protinus in facies, viginti quattuor vnà
Procubuere senes, & proni numen adorant.
Dicentes, grates; imo de pectore grates
Nos agimus, tibi celse Deus, qui semper es idem,
Qui fueras, & quem venturum oracula pandunt.
Namque potestatem magnam, regnúmq; perenne
Victor inis, tumidas tempus compescere gentes,
Iudicij tempus, quo sanctis læta prophetis
Præmia, quo cunctis nomen metuentibus almum,
Paruisque, & magnis, æquali lance rependas.
Et perdas cunctos, cupiunt qui perdere terram.
Tum patuit templum in cœlo, tum fœderis arca
In templo visa est, vidique micantia flammis
Fulgura, & audiui voces, tonitrúque tremendum,
Et terræ motum ingentem, cum grandine magnâ.

Cap. XII.

Mulieris parturientis signum apparet, cuius partui insidiatur Draco, qui à Michaële deuictus, deijcitur. Et quo magis vincendus excluditur, eò acriùs pijs imminet.

IAmque aliud signum cœlo apparebat aperto;
Fæmina quæ claro solis radiabat amictu,
Sub pedibus Lunam calcans, capitíque coronam
Bis senæ stellæ aptabant, vterumque ferebat;
Exclamans, multo, prolem paritura, dolore.
Tunc aliud vidi signum, magnúsque, rufusque
Ecce Draco, cuî longa decem sunt cornua fronti
Et septem capita; inque illis diademata septem.
Stellarum ternam partem caudâque trahebat,
Inque ipsam proiecit humum, nec destitit vnquam
Horridus ille Draco pariture assistere, donec
Prolem absorpsisset, carissima pignora matri.
Illa enixa marem, cui ferrea sceptra, rebelles
Pacabunt gentes, subitóque ad sydera raptus,
Adque thronum Iouæ, serpentis fugerat iras.
At mulier loca sola petit, sedémque paratam,
Tutò vbi pascatur bis centum, mille diebus,
Et sexagenis, rabidi secura Draconis.

Tum

Tum magnum in cælo vidi incrudeſcere bellum:
Ex vnâ celſus pugnabat parte Michaël,
Angelicæque eius gentes quæ caſtra ſequuntur:
Ex alia Draco magnus erat, quique incolit Orcum
Spiritus immundus, latis multa agmina campis,
At ſubito Draco deuictus, cæleſtia nunquam
In loca ſucceſsit, ſed magno pondere victus
Preſsit humum, comitéſque vnà cecidere rebelles.
Hic ille eſt Satanas, mundi ſeductor, & ipſum
Illecebris totum vanis qui faſcinat orbem.
Tum vox audita in cœlo, partam eſſe ſalutem;
Virtutem, regnúmque Dei, Chriſtique perenne
Imperium, pulſo Satanâ, qui nocte, diéque,
Detulerat fratres in crimina ficta fideles.
Aſt illis Agni victoria ſanguine parta eſt,
Et veri fuerant conſtanti pectore teſtes,
Prætulerántque ſuæ diuina oracula vitæ.
Propterea capiant læti noua gaudia cœli,
Quique colunt cœlos: ſed væ qui terrea tecta
Incolitis, væ qui degit vagus incola ponto.
Ad vos deſcendit Satanas, atque æſtuat irâ.
Et quoniam exigui nouit ſibi temporis vſum
Conceſſum à Ioua, feruentiùs inſtat in iras.
At Draco deiectus, ſequitur veſtigia ſemper
Fæminea, illius nuper cui maſcula proles
Edita, cui binæ conceſſæ cælitus alæ,

Per-

Pernicisque aquilæ, quibus in deserta viarum
Auolet, illa petens solis arua inuia campis,
Et propriam repetens sedem, diuinitùs escam
Pascitur ad tempus, per tempora, dimidiúmque
Temporis, & rabidi viuit secura Draconis.
Tum Draco delusus, flumen post terga volantis
Eiecit vomitu, rapidis vt mergeret vndis.
Sed miserata illam tellus, tota æquora siccis
Faucibus excepit, gremióque absorpsit aperto;
Et magno serpens irarum fluctuat æstu,
Deseruitque illam, semper cum semine Sancto
Bella gerens, quicunque Dei mandata verentur,
Et pelagi extremis vestigia fixit arenis.

Cap. XIII.

Describitur bestia illa multiceps, quæ maximam mundi partem in idololatriam seducit, quæ ab alia bestia ascendente confirmatur.

Bestia tunc ingens pelagi ascendebat ab vndis,
Hæc septem capitum fuit, & bis quinque ferebat
Cornua, dena super vidi diademata, cornu
Quodq́ suo; capitique inerat Blasphemia nomen.
Vrsinis animal pedibus fuit, ore leonem
Prætulerat, reliquo similabat corpore pardum.

Illi

Illi virtutem ſæuus Draco detulit omnem;
Imperium, ſceptrúmque ſuum, viréſque, thronúmque.
Tunc vnum ex denis lethali vulnere vidi
Afflictum caput, at ſubitò de vulnere tanto
Conualuit, totúſque orbis miracula cernens
Attoniti coluere animal, magnumque Draconem,
A quo ſuſcepit tam magnas Beſtia vires.
Dicebántque, pari num quis ſe robore iactet,
Aut animali auſit magni certare Draconis?
Oſque datum eſt illi, magna & blaſphema loquendi,
Pérque quater denos menſes, luniſque duabus.
Beſtia mox ore in numen baccatur aperto,
Inque tabernaclum Iouæ conuicia iactat,
Inque pios, qui tecta colunt cæleſtia ciues.
Cum ſanctis fera bella geret, quos vincere ferro
Ioua dedit, latè & toti dominarier orbi.
Inque tribus, linguas, gentes, populoſque potentes.
Et cuncti coluêre illam, quicunque volumen
Ignorant vitæ, quorumque oblita libello
Nomina ſunt Agni illîus, qui cæſus ab orbis
Principio, primus mundi cùm ſurgeret axis,
Humanam proprio ſeruauit ſanguine gentem.
Audiat auritus; quiſquis captiua triumphat
Agmina, ſeruili patietur vincula collo.
Sanguine qui gaudet fuſo, humanóque cruore,
Non aciem ferri, aut cædem vitabit acerbam.

Hic pietas, hic se in Sanctis patientia monstrat.
Bestia tunc alio ex terræ ascendebat hiatu
Cornua bina ferens, Agnique simillima fronte.
Sermo Draconis erat; vires, regnúmque prioris
Coram exercebat, mandat cultoribus orbis
Vt pelagi monstrum pro cæli numine adorent,
Cuius lethalis curata ex vulnere plaga est.
Edidit hæc multis miracula maxima signis,
Fecit & ardenti flammas discendere cœlo,
Seduxitque homines, primique animalis imago
Condita, quod nuper lethali à vulnere vixit.
Quinetiam in factâ inspirauit imagine vitam,
Effecitque loqui, cultum quicunque negasset,
Non aliter tantum facinus quàm morte piabat,
Atque characterem magnos paruosque coëgit,
Ditésque ac inopes, seruos ac libera colla
Frontibus accipere, & dextrâ præferre patenti.
Edicto cautum, ne quis diuendere posset
Aut emeret, nisi signa gerens hæc fronte, notásque.
Si nomen numerúmque eius tu forte requiras,
Et sapere exoptas, primum sexcenta recense,
Sexaginta addas & sex, sic Bellua constat.

CAP.

CAP. XIIII.

Agno stante super montem Sion: vná cum castis suis cultoribus, Angelus vnus Euangelium nunciat: Alius Babylonis causam prædicit: Tertius bestiam vitari monet. Vox è cœlo beatos illos pronunciat, qui Domini causa moriuntur. Mittitur posteà falx Domini in messem, & in vindemiam.

ECce Agnum vidi, stantemque in monte Sionis,
Centum illi astabant, decies quatuorque piorum
Millia bisque duo, patris signata sigillo.
Tum vox audita è cœlo, ceu flumina ripis
Multa fremunt, tonitrúque ingentia murmura miscet.
Audiui & cœlo cytharas, & plectra canora
Ante thronum, lectósque senes, animaliáq; ipsa,
Psallebant q; nouum carmen, quod discere quisquam
Haud possit, nisi dena quater, queis millia centum,
Ac duo bis iungas sancto qui monte manebant.
Fæcibus è terræ cunctos hos emerat Agnus;
Castáq; virginitas, ac inuiolata remansit
Nullius polluta thoro; nec fœmina cuiquam
Nota fuit, Christumq; Agnum quácunq; sequuntur
Primitiæ Iouæ, ac Agni gens inscia fraudis

Atq; doli, gens nullius malè conscia culpæ.
Angelus inde alius medium sulcabat Olympum,
Promulgans verbum æternum, & sic voce profatur.
Discite mortales, Iouæ laudé, que, metúmque,
Iudicij aduenit non euitabilis hora.
Mox alium audiui, cecidit, quæ maxima nuper
Præcipuas inter Babylon caput extulit vrbes.
Vrbs Babylon cecidit, nam vinum præbuit iræ
Gentibus, expreßit fædo quod corpore scortum.
Angelus insequitur sic tertius ora resoluens;
Si quis adorarit, quod prodijt æquore monstrum,
Effigiémq; eius cultu obseruauerit amens,
Quique characterem dextrâ, vel fronte patenti
Gestârit demens, hic pocula plena furoris
Ebibet, & Iouæ immensâ se proluet irâ.
Perpetuus cruciatus erit, nec nocte quietem
Nec luce inuenient, sed torrida sulphure flamma
Torquebit miseros, fumúsq; ascende ad auras.
Hîc se Sanctorum constans patientia monstrat,
Hîc Iouæ seruat quisquis mandata, probatur;
Hîc probitas, hîc alma fides, pietásq; patescit.
Tunc vocem ex cœlo me compellasse recordor
Dicentem, scribas; ô terq; quaterque beati
Qui Domini caussâ vitam cum funere mutant
Spiritus affirmat; requies nam parta laborum,
Et benefacta illos, faciunt quæcunq; sequentur.

Aspexi,

Aspexi, & subitò visa est mihi candida nubes,
Ac homini similis, qui nube insederat albæ,
Læta corona caput multo redimiuerat auro,
Atq; manu dextrâ falcem gestabat acutam.
Angelus inde alius, templi è penetralibus exit,
Alloquitúrque illum qui nubi insederat albæ.
Nunc age, tempus adest, terræq; immittito falcem,
Aruit omnis ager campis, maturáq; messis
Pondere succumbens grauidis flauescit aristis.
Nec mora, demessa est Cereali munere tellus.
Cælesti è templo tunc Angelus exijt alter,
Falciger ille etiam, quem sacrâ aduectus ab arâ
Angelus alloquitur, qui maximus imperat igni:
Tempus adest, nam iandudum maturuit vua,
Falce metas botros, & culti iugera Bacchi:
Paruit extemplo, facta est vindemia terræ,
Vinea falce cadit, magnæ lacus excipit iræ
Calcandas vuas, procul extra mœnia sacræ
Calcatus lacus vrbis erat, multóq; cruore
Diffluxit, sanguisq; ad fræna ascendit equorum,
Per spatium sanguis stadiorum mille cucurrit
Et sexcentorum, sic torcularia sudant.

Cap. XV.

Apparent ſeptem Angeli habentes plagas ſeptem vltimas. Victores beſtiæ Deum laudant. Angelis ſeptem dantur ſeptem diuini furoris phialæ.

DEinde aliud ſignum valde admirabile vidi
In cælo, ſeptem Angelicâ de gente Miniſtri
Poſtremas plagas completæ cælitùs iræ
Attulerant, vidi vitrei tanquam æquora ponti
Mixta igne, aſtanteſq; illos quicunq; triumphum
Rettulit ex monſtro, vel monſtri nomine, ſiue
Nominis ex numero, pſallebant carmina Moſis
Ad cytharas, carménq; Agni: Tua maxima Ioua
Sunt opera omnipotens, & mirabilia cuncta:
Sunt iuſtæ rectæq; viæ, Rex inclyte Regum,
Quácunq; incedis, quis non tua magna timebit
Numina, quis Iouæ laudémq; decúſq; negabit?
Solus enim es Sanctus, cunctæ tua numina gentes
Sacra colent, tandem nam ſunt tua cognita terris
Iudicia, egregióq; regi moderamine mundum.
Deînde tabernaclum cœlo apparebat aperto,
Fæderis æterni teſtis, temploque recluſo
Cum plagis ſeptem Angelici exiuere Miniſtri.

Can-

Candida vestis erat puri de stamine lini,
Ex auro zonæ cingebant pectora, mammis.
Tunc animans vnum ex quatuor mox tradidit illis
Ex auro phialas, quas Iouæ impleuerat ira.
Fumabat templum, tanta est præsentia Iouæ,
Maiestas, virtúsq; eius, nec limina templi
Ingressum dederant, dum finiuere Ministri
Angelici plagas, cælestisq; ira quieuit.

CAP. XVI.

Effundunt Angeli septem commissas sibi diuini furoris phialas, quibus effusis, variæ plagæ in orbe terrarum exoriuntur, ad terrendos improbos, & magnæ vrbis incolas.

TVm vox Angelicos è templo affata Ministros
Ite, ait, & phialas in terram effundite septem,
Diuinæ phialas iræ: primúsq; repentè
Effudit phialam, quæ noxia vulnera fecit
Besticolis, cunctisque, eius quos terret imago.
Altera diffusa in pelagus, tota æquora putri
Compleuit sanie, ceu pus quod mortua reddunt
Corpora, nec quicquam ponti sub marmore vixit.
Tertius in fontes, & flumina mitia terræ
Diffudit phialam, manabant sanguine riui,

Clamauitque ipsis qui præsidet Angelus vndis,
Iustus es, ô Ioua, & iudex æquissimus Orbi,
Qui fueras, sempérque idem es, tua sancta veremur
Iudicia in terris; gauisi sanguine vatum
Sanguineos potant latices, & plena cruore
pocula; quem subitò sequitur qui sancta tenebat
Angelus, & fatur, Deus ô cui summa potestas;
Iudicia in terris tua iusta & vera fatemur.
Angelus hinc phialam quartus diffudit in Orbem
Soliferum, sequitúrque ingens ac torridus æstus;
Igneus æstus erat, blasphemáque verba loquuti
Sunt homines, propter missam diuinitùs iram:
Sed mentem in melius non mutauêre rebellem,
Nec laudem, vt par est, dignam tribuêre Tonanti.
Tum regnum super atque thronum, quo bestia sedit,
Angelus effudit phialam, tenebræq; repentè
Inuasêre thronum, & regnum caligine cæcâ;
Compulerátque dolor tacituras mandere linguas,
Et Iouæ maledicta dabant, sic vlcera fæda
Excruciant miseros, vix è mortalibuss vnum
Pænituit, fugitque malæ commercia vitæ.
Effudit phialam sextus, qui decidit ingens
Flumen in Euphratis, siccisq; exaruit vndis.
Vt via quos oriens mittet tranquilla paretur
Regibus; aspexi, vidiq; ex ore Draconis,
Et monstri illius magni falsique prophetæ,

Pneu-

Pneumata, ceu ranas tres exiuisse palustres.
Hæc sunt dæmonia, his signorum mira potestas,
Miraclisq; valent, Regésq; in prælia cogent,
Illius magni, quem fixit Ioua, diei
Aduenian, furisq; instar, quater ille beatus
Qui vestitus erit, ne nudum tegmine corpus
Aspiciant, videantq; pudendæ opprobria carnis.
Monte Mageddonio, campis vbi Sisara victus
Occubuit, celebris cernent certamina pugnæ.
Septimus effudit phialam, vastóq; resedit
Aëre, vox sequitur temploq; audita, thronóq; :
Factum est, & tandem ceperunt omnia finem.
Fit sonitus fulgúrq; ingens, tonitrúq; tremendum,
Et terræ motus magnus, non sæcula talem
Vlla recordantur primæui ab origine mundi.
Dirupta in ternas tunc est vrbs maxima partes,
Et cecidere omnes habitatæ gentibus vrbes.
Ac animum subijt memorem Iouæ omnipotentis
Illa ferox Babylon, cui pocula præbeat iræ.
Disparent montes, non insula credere ponto,
Diffugítq; petens latebras, magnæq; talenta
Grandinis, in cunctos terræ qui tecta colebant
Deciderant, tantæq; homines mouere procellæ,
Vt blasphemarent cœli terræq; parentem.

Cap. XVII.

Describitur meretrix illa magna, cum qua Reges terræ scortantur, ebria piorum sanguine: & bestia quæ portat illam: mysterium vtriusque & exitium. Postremò Agni victoria.

Tunc vnus, phialam in terræ qui effuderat orbem
Angelus accessit dixítque, huc ocyus adsis,
Monstrabóq; tibi meretricis fata superbæ,
Quæ tumido fastu multis superinsidet vndis.
Vile illud scortum, cunctis se Regibus orbis
Prostituit, vino temulentos reddidit omnes
Cultores terræ, meruit quod corpore fœdo.
Haud mora, ab humano procul in loca dissita cultu
In deserta feror, subitò me spiritus illuc
Transtulerat, mulier visa est, quam rubra vehebat
Bestia, nominibus Blasphemis plena, decémque
Cornua erant fronti, & septem capita alta ferebat.
Purpureo mulier corpus velabat amictu,
Coccina vestis erat, puri non defuit auri
Copia, gemmarúmq; aderat pellucidus ordo.
Aurea pocla manu fœdo scortatio vino
Polluit, immundis replens, quod abominor, vuis.
Inscriptum fronti Babylon, *mysteria disce,*

Scorto-

Scortorum mater, meretrix primaria terræ.
Ebria erat mulier Sanctorum pota cruore,
Nec me cernentem parua admiratio cæpit.
Angelus hinc, inquit, cur te admiratio tanta
Corripuit, nam cuncta tibi mysteria pandam?
Bestia visa tibi, non est, sed vixerat olim,
Atq; iterum ex imo veniens ascendet abysso,
Exitiúmq; petet, mirabitur incola terræ,
Nomina qui nescit vitæ descripta libello
Huc aduerte animum tibi si sapientia curæ est,
Si septem capitum numerum, & mysteria quæras;
Sunt septem colles, quos muro circuit vno
Impura hæc meretrix, quæ montibus insidet illis.
Sunt etiam septem Reges, fatalia quinque
Debita soluerunt, vnus nunc sceptra tuetur,
Nondum alius venit; sed postquam aduenerit, illum
Ostendent tantùm terris crudelia fata:
Bestia quæ fuerat, non est, hunc esse notabis
Octauum, quamuis è septem dicere possis.
Cornua fronte decem, totidem sunt sceptra tenentes
Regia, sed nondum regno, sceptrísq; potiti.
Acceptumq; vnà regnum cum bestia inibunt
Concilia, & vires iungent; mens omnibus vna,
Cedere iure suo, & regnum concedere monstro.
Contra agnum fera bella gerent, sed prælia vincet
Agnus, & electi cuncti, sanctiq; vocati.

Nam dominus noster Reges supereminet omnes.
Angelus hinc, inquit, meretrix quibus insidet vndis
Sunt populi, & gentes, linguæq́, & maxima turba;
Cornuáque illa decem, tandem dignum in meretricem
Concipient odium, desolatamq; relinquent,
Et nudam, crudis nec parcet carnibus esca,
Assabúntq; etiam, & calido torrebitur igne.
Sic placuit Iouæ, Reges sua subdere monstro
Sceptra semel, sed cùm cepêre oracula finem,
Tum demum iussit rapidis exurere flammis.
Fæmina visa tibi, totius maxima terræ
Vrbs est, quæ Reges supra caput extulit omnes.

CAP. XVIII.

Horrendum Babylonis excidium proponitur. Lugent negotiatores terræ, quæ ex pompa & luxu eius ditati sunt. Exultant verò omnes electi, ex tam iusta Dei vltione.

TVm cœlo in terram discendit nuntius alter,
Magna cui virtus, totus resplenduit orbis
Maiestate viri, magnâq; hæc voce profatur:
Nunc cecidit Babylon, *prauisque est hospita facta*
Dæmonijs, nequamq; hæc spiritus incolit antra,
Immundæque simul volucres, nam Regibus illa

Cun-

Cunctis mæcha fuit, mercatorésque beauit
Diuitijs, vinúmque dedit, vinúmque biberunt
Omnigenæ gentes, irati ob crimina Iouæ;
Crimina adulterij meretricis crimina fædæ.
Mox alia è cœlo vox est audita, popelle
Mi procul egredere in terram, Babylone *relictâ;*
Ne scelere illîus, plagísque ob crimina multa
Participes, cumulata eius peccata luatis.
Nam creuit scelerum numerus, cœlestia tangens
Atria, Ioua memor meretrici digna rependit
Supplicia, *& pœnas sceleratâ à gente reposcit.*
Reddite ei duplum, quæ vobis noxia cunque
Fecerat, eiusdem date mutua pocula vini
Mensurâ duplâ, quantum sese extulit illa,
Quantum luxuriæ tribuit, tanto omnia luctu
Impleat, & misero cruciatu gaudia penset.
Nánq; animo hæc secum tumido, Regina per orbem
Præsideo, vidui nec noui tædia lecti,
Nec dolor alterno vertet mea gaudia luctu.
Ergo vnâ venere die luctúsque, faméque,
Et mors, & mortis comites, exustáque flammis
Igne luit pœnas, iustus sic omnia vindex
Constituit scorto, sic stat sententia Iouæ.
Tum timidi flebunt Reges, & mollis adulter
Ingemet ad clades, cùm fumum ascendere in auras
Viderit, & dicent, Babylon *vrbs maxima terræ*

Vah cadis, & subitâ premeris depressa ruinâ,
Iudicióque Dei, meritas qui exarsit in iras.
Quin mercatores etiam spes perdita lucri
Incitat ad luctus, quum merces ampliùs illas
Nullus emat, merces auro, argentóque refertas,
Quas merces gemmæ, & pretiosis serica villis,
Purpuraque, & rubri commendat gratia cocci:
Omne thymum, lignum, vasa omnia eburnea, vasa
Ex ære & ferro, & pario de marmore facta,
Suffitus, cinnamomum, & redolentia thurâ,
Vnguenta, & vinum, ac oleum, triticum, similámque,
Iumenta, & pecudes, & equos, rhedásque sequentes,
Mancipia, ac animas hominum, non amplius in te
Inuenient opera, aut maturo tempore fructus
Delitias facient, procul à te cuncta recedent
Egregia, hinc istis ditati mercibus, eheu
Clamabunt, vrbs magna perit, cui byssina vestis,
Purpuraque & coccus velabant tegmine corpus,
Totáque conspicuis gemmis radiabat, & auro.
Quomodò diuitias tot, paruâ aboleuerit horâ.
Necnon & nautæ, qui nauibus æquora sulcant,
Quique mari quæstum faciunt, incendia cernent
Illa procul, dicéntque, vrbs magno talis in Orbe
Num fuit, aut nautas pretijsque, opibúsq; beauit?
Fædabúntq; caput cineres, luctúmq; ciebunt.
Exulta O cœlum, Sancti exultate Prophetæ,

Exul-

Exultétque Sacer quem Christus misit in Orbem
Ille chorus, vestro sumit de sanguine pœnas
Nunc Deus, & tumidos vindex vlciscitur hostes.
Angelus inde alius dextrâ saxum arripit ingens,
In mare proijciens, magni mola ponderis illa
Visa mihi, ac inquit, Babylon tanto impete magna
Corruet, & nunquam posthâc caput efferet Orbi.
Non tuba, nec cytharæ, nec musica tympana posthâc
In te festiuâ resonabunt carmina voce.
Artificum ignorabis opus, mola nulla minutam
Confringet Cererem, non in te lampadis vsus
Vllus erit, nulli celebrabunt festa hymenæi.
Nanque tui quondam, vel magnis Regibus æqui
Mercantes fuerant, per te seductáque tellus
Præstigijsque tuis, sanguis super omnia, sanguis
Sanctorum vatum, & quisquis mactatus in Orbe
In te est inuentus, Iouámque accendit in iras.

CAP.

Cap. XIX.

Laudant cæleſtes Deum, quod vindicarit ſanguinem ſuorum è manu meretricis. Beati ſcribuntur, qui ad cænam nuptiarum Agni vocati ſunt. Angelus adorari ſe prohibet. E cœlo ſummus ille Rex regum apparet. Bellum oritur, in quo apprehenditur beſtia, & in ſtagnum ardens deijcitur.

TVm vox ingentis turbæ reſonabat Olympo,
Eiá Deum laudate omnes, nam gloria; honóſq;,
Virtus, atque ſalus, Domini ſunt omnia noſtri:
Nam quæcunq; facit ſunt iuſta, & vera per Orbem
Iudicia, infamis lata eſt ſententia ſcorti,
Cuius veſana eſt corrupta libidine tellus;
Móxq; iterum laudate Deum per ſæcula cuncta,
Exuſtæ aſcendit meretricis fumus ad auras.
Tum proni in faciem viginti quattuor vnà
Procubuere ſenes, quatuórque animalia Iouam
Seſſorem ſolij, magnâ laudantia voce.
Vóxque throno audita eſt, Iouam laudate, timetis
Quicunque illius nomen, ditéſque, inopéſque;
Et vocem audiui, tanquam quæ flumina murmur
Multa cient, vel quæ ſonitum procul ære canoro

Dat

Dat tuba, vel fulmen, quod cælo detonat alto.
Eia Deum laudate omnes, nanque imperat Orbi,
Et Dominus noster rerum molitur habenas
Omnipotens, læto celebremus gaudia cantu;
Nanque Agnus ducet, cui longo tempore, sponsam
Accepitque, deditq; fidem, se ad coniugis illa
Aspectum ornauit, sponsæ data byssina vestis;
Hæc sunt, quæ sanctos homines benefacta sequuntur.
Tum dixit, scribas; ô terq; quaterq; beati,
Acciti ad thalamos agni, & conuiuia læta.
Hæc veri sunt verba Dei, cecidìque repentè
Ante pedes, culturus eram, verùm Angelus ipse
Me vetuit, dicens, sum tantùm seruus Iesu,
Conseruúsque tuus, testísque ex fratribus vnus
Veridici Christi, quo cuncta oracula tendunt,
Fac Iouam metuas, & Iouæ numen adores.
Tum cœli patuere fores, albúsque repentè
Exit equus, nomen, verax simul, atque fidelis
Sessori fuerat, pugnat qui, & iudicat æquè,
Lumina flammabant oculis, diademata multa,
Ornamenta aderant capiti; nec nomina norat
Præter eum quisquam, rubicundo tincta cruore
Vestis erat, sermóque Dei pro nomine dictus.
Poné sequebantur cælestes ordine turmæ,
Vestibus ex bysso puro, niueisque vehentes
Semper equis, gladius prodibat acutus ab ore

Quo feriat gentes, ipse est qui ferrea sumet
Sceptra manu, gentésq; reget, vincétq; rebelles,
Calcabitq; lacum magnum, cui vina furoris,
Iratíq; inerunt Iouæ, Iouæ omnipotentis.
Vestibus inscriptum fuerat, fæmoríque recluso
Insculptum nomen, Regum Rex maximus, atq;
Supra omnes Dominos: clamabat solis ab Orbe
Angelus hic, volucri quæ finditis æthera pennâ
Huc adsitis aues, vos ad conuiuia magni
Inuito festiua Dei, nam Regia præstò
Fercula erunt, Regum carnes, hominúmq; potentum,
Bellatoris equi carnes, quiq; insidet illis,
Libérque & seruus, vobis præbebitur esca;
Bestia, tum terræ Reges in bella coëgit,
Illum aduersus, equo pugnans, qui insederat albo;
Sed captiua fuit, captus quoq; pseudopropheta,
Qui vanum, fictis signis, eluserat Orbem,
Besticoläsque, & quos monstri terrebat imago.
Hi duo in ardentem coniecti sulphure flammam,
Occisi reliqui ferro, quod sessor acutum
Ore gerit, volucres illis saturantur abundè
Carnibus, & lautis celebrant conuiuia mensis.

Cap. XX.

Angelus, Satanam vinculis constringit ad mille annos, quibus solutus Gog & Magog, hoc est, occultos, & apertos Ecclesiæ hostes, in Sanctos Dei concitat. Sed Domini vindicta coërcet illorum insolentiam. Aperiuntur libri, ex quibus iudicantur mortui.

DEinde alium celso vidi descendere cœlo
Angelicæ gentis, clauem portabat abyssi,
Inque manu validæ gestabat vincla catenæ,
Antiquum serpentem illum (delator iniquus
Dicitur, ac Satanas hostis) dextrâque prehensum
Nexuit, ac imo nexum conclusit abysso
Ne miseras posset Satanas seducere gentes,
Mansurum per mille annos; tum postera soluent
Sæcula, & exigui concedent temporis vsum.
Mox vidi sedes positas, stabilitaque cœlo
Iudicia, hæc Sanctis fuerat concessa potestas,
Ac animas hominum vidi, quicunque securi
Percussi fuerant, dum sacra oracula vitæ
Prætulerant propriæ, & mundi ludibria spernunt.
Hi neque bestícolæ fuerant, neque Bestiæ imago
Culta illis, nullus dextrâ, vel fronte character.
Viuent cum Christo, & regnabunt mille per annos;

Cætera turba tamen, cognato in puluere, somnum
Dormiet, haud victura, priùs millesimus annus
Quàm completus erit, hæc est surrectio prima.
O ter fælices homines queis portio in istâ
Contigit; haud illos vnquam mors altera lædet;
Pontifices, Regésque Dei, Christique, per annos
Millenos: quos vt currens absoluerit ætas
Carcere soluetur Satanas, totúmque per Orbem
Cardinibus terræ è quatuor Gogum atque Magogum,
Innumeras gentes populosque in prælia coget
Qualis Arena maris numerari nescia ponti
Spargitur in campos, & latè littora complet.
Castraque metati, sacram Iouæque per vrbem
Obsidio firmata fuit, sed cælitùs ignis
Depluit, ac hostes flammanti absorbuit æstu:
Seductor Satanas, in sæui sulphuris ignes
Coniectus fuerat, pænas ibi pseudopropheta
Ille luit, patitúrque immanis Bestia flammas.
Ecce thronum magnum, & niueo candore nitentem,
Et cœlum, & tellus, faciem fugére sedentis,
Machináque antiqui subitò disparuit Orbis,
Ingentes populi astabant, & mortua turba
Ante Deum, magnique aderant, simulátque pusilli.
Iudicijque liber patefacto tegmine lectus;
Quemque reum, ex dictis proprijs, factísque peregit.
Ast alij patuére Libri, vitæque volumen

Ad-

Adfuit, & Christi electos seruauit Iesu.
Quos mare veliuolum tumidis absorbuit vndis:
Quos mors abripuit, quos infera regna profundo
Excepêre sinu, cunctos sub iudicis ora
Constituent, vt pro meritis condigna reportent.
Mors in stagnantes damnata est igne paludes,
Infernúsque simul; mors hæc est illa secunda.
Et cuius vitæ non est in codice nomen,
Ille, locis pœnas soluit stagnantibus igne.

CAP. XXI.

Nouam Ierusalem descendentem è cœlo, sponsam, Vxorem Agni, ac illius structuram describit, pretiosis lapidibus ornatam, cuius templum est Agnus.

MOx cœlum & tellus, (nam primus vanuit Orbis,)
Sunt noua visa mihi; nec vasto gurgite Nerêus
Amplius extabat, totisque abcesserat vndis.
His oculis vidi Solymæ noua mænia sanctæ,
Comptæ instar sponsæ, summo descendere cœlo.
Voxque audita polo, nunc Ioua habitacula ponit
Humanos inter populos, hominúmque vocari
Vult Deus, & populum rursum appellabit amicum;
Abstergétque oculis lachrymas, non amplius horror

Mortis erit, tristi cessabit nænia luctu.
Nec dolor extabit, nec mæsto clamor in ore.
Nam prima interiere, throno qui insederat albo
En noua nunc, inquit, facio quæcunque per Orbem
Extiterant, iussitque hæc verba fidelia scribam.
Actum est; ille ego sum, qui primus, & vltimus, & qui
Principium & finis, súmque Alpha & Omega solus.
Qui sitit, accipiet viuæ de fontibus vndæ,
Et gratis dabo, nec pretio mercabitur vllo:
Cunctorum possessor erit, qui vicerit hostem.
Propitius Deus illi adero, mihi filius ille
Charus erit, sed gens timida, ac incredula turba,
Gens execranda, ac effuso sanguine gaudens:
Dedita gens scortis, vetitas quæ inquirit in artes,
Quique idola colunt, fictâ mendacia fronte
Quique tegunt, illis stagnanti portio in igne
Dicta est, & morti suberunt post fata secundæ.
Tunc vnus, phialam in terræ qui effuderat Orbem,
Accessit, dixitque mihi, tibi protinus Agni
Vxorem ostendam, casto quam ducere nexu
Decreuit, sociámque thori, propriámque dicauit.
Spiritus inde Dei, celsi me in culmina montis
Transtulit, ostenditque vrbem, quæ maxima visa est,
Sanctam, inquam, Solymen, manantem à tegmine cœli:
Gloria Iouæ inerat, monstrabat lumen Iaspis
Chrystalli splendens instar ter maxima sanctam

Mœnia

Mœnia cingebant vrbem sublimia, muris
Bis sex portæ inerant; in quâq; erat Angelus vnus,
Atq; Israëlis descriptæ nomina stirpis:
Tres oriens vidit rediuiuo lumine portas,
Tres medio caluere die, tres sole cadente
Hesperus aspexit, Boreas tres terruit alis.
Bis sex vallati fuerant fundamina muri,
Et sacer ille chorus per Christum emissus in Orbem
Nominibus descriptus erat, mox ille loquelam
Qui mihi contulerat, calamum gestauerat auri,
Mensurúsque vrbem, portásq; & mœnia sancta.
Vrbs quadrata fuit, longi, lati, atque profundi,
Æqualis mensura cubi, duodenáque ritè
Angelus explorans stadiorum est millia mensus.
Centenis murum cubitis, deciesq; quaternis
Quattuor est mensus, mensuráque funditus vna est
Angelica, ac hominis; sed murus Iaspide constat,
Vrbs puro constructa auro, vitróque nitente.
Fundatus murus pretiosis vndique gemmis;
Fundamentum vnum viridis ponebat Iaspis,
Sapphirus sequitur, lapis à Chalcedone dictus
Tertius, at quarto Smarragdus in ordine, quintus
Sardonichi similis fuerat, sextúsque locatur
Sardius, & nomen puro qui ducit ab auro
Chrysolitus sequitur, numeróque Berillus in illo

Octa-

Octauus, nonum redditque Topazius, atque
Chrysoprasus decimum, lapis vndecimúmque Hyacinthus,
Postremúsque Amethistus erat, fundamina complens.
Bis sex è gemmis portæ, gemma vnica totam
Complebat portam, purum fora fecerat aurum.
Templum nullum inerat, Ioua is, cûi summa potestas
Omnipotens Agnus, templi vice munia complet.
Nil Lunâ, nil Sole opus est, sic gloria Christi
Eminet; atque Agnus clarâ sic Lampade fulget.
Inque illâ incedent seruatæ lampade gentes.
Adque ferent Reges illi, laudémq; & honorem.
Tempore nec stridens claudetur porta diurno,
Nec nox obscurâ tinget caligine terras.
Et cunctæ gentes magnarum encomia laudum
Vsque ferent, nil hâc pollutum, aut vrbe prophanum,
Aut mendax inerit, sed quorum inscripta libello
Nomina sunt Agni, qui vitæ continet album.

CAP.

CAP. XXII.

Ostenditur aquę viuę fluuius, & arbor vitę, sequitur prophetiæ huius conclusio, in qua Ioann. ostendit, verissima esse quæ hîc continentur, & iam tertiò repetit, dictata hæc omnia ab eo esse, qui est Α & Ω.

Deinde mihi ostendit, viuis manantia lymphis
Flumina, chrystalli puram referentia formam,
Et Iouæ è solio vidi procedere fontes,
Inq; fori medio, ac vtriusq; in margine ripæ
Arbor erat vitæ, per bis sex tempora lunæ
Fertilis, in menses cunctos sua poma ferebat,
Et frondes, poßint quæ gentibus esse saluti.
Nec maledictum inerit, sed Iouæ habitaculum & agni
Hic inerit, famuliq; suo seruire Tonanti
Contendent, vultúmque Dei, faciemq; videbunt.
Fronte patente gerent æterni nomen Iouæ,
Nec noctem agnoscent, nec cernent lumina solis,
Nec lucerna inerit, Iouæ præsentia clarum
Lumen erit, regnum per sæcula cuncta tenebunt.
Tum dixit, fida hæc sunt & veracia verba.
Sanctorum Dominus vatum, quem miserat, ille
Angelus admonuit, venturo tempore posthác
Quæ citò succedent, quæ proxima viderit ætas.
Ecce ego mox adero, istius quicunque libelli

Verba obseruarit, fælix erit atque beatus.
Ipse ego Ioannes hæc vidi, ac auribus hausi.
Et cecidi in faciem pronus, pedibúsq; volutus
Angelicis, culturus eram; verum Angelus ipse
Me vetuit, dicens, sum tantùm seruus Iesu,
Conseruúsq; tuus, Christiq; ex vatibus vnus;
Huius qui seruant diuina oracula libri,
Æternum solum, cultu dignabere Iouam.
Tum dixit, caue ne libri mysteria signes,
Nam breue tempus erit, quò cuncta hæc ordine fient.
Qui nocet, in noxâ pergat, cupidtq; nocere;
Qui sordet, sordescat adhuc; sed iustior vsq;
Iustus erit porrò, sanctus quoq; sanctior vsque.
Ecce citò aduenіam, & iustâ mercede laborum
Pensabo cunctos, cuiusque vt facta merentur.
Ille ego sum, rerum qui finis principiumque,
Vltimus & primus, sumque Alpha ac ωmega solus.
Quicunque illius seruant mandata beati,
Illi ius plenum remanebit in arbore vitæ,
Nec nisi per portas ipsam ingredietur in vrbem:
Ast incantator, stygio qui carmine gaudet,
Immundiq; canes, & vilia corpora scorti,
Ac homicida furens, fusi qui sanguinis auctor,
Quique idola colit, vel fraudem versat in ore,
Atque dolos nectit, procul extra mænia sacræ
vrbis erit, degétque foris, nec limina tanget.

Ipse

Ipſe ego, Dauidicâ Ieſus de ſtirpe creatus,
Et matutino reſplendens lumine ſidus,
Emiſi Angelicâ proprium de gente Miniſtrum;
Qui teſtaretur diuina oracula cunctis.
Spiritus inuitat, venias, & ſponſa venire
Ipſa iubet, quicunq; audit, ſitientia dicat
Labra, ſitim ſedent, viuæq; è gurgite Lymphæ
Libet aquas qui vult, gratis ſine pondere nummi.
Conteſtor, lecto quicunque volumine libri,
Addiderit quicquam, vano temerarius auſu,
Huic Deus adijciet ſcriptas hoc codice plagas.
Si quis diminuat, vel ſcripto verba libello
Auferet, illius ſacrâ radetur ab vrbe
Nomen, & è vitæ diſcerpet Ioua libello.
Hæc qui teſtatur, dicit veracia verba,
Aduentus citò noſter erit. Te, Chriſte, precamur
Aduentum accelera, & nos in tua gaudia transfer.
Gratia vobiſcum, ſit Chriſti, ſemper, Ieſu.
Amen.

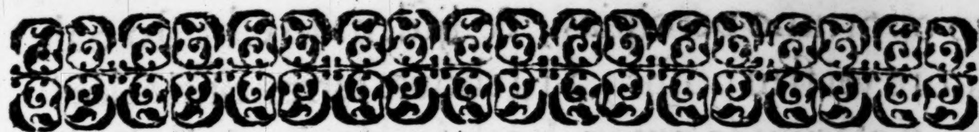
FINIS.

SERENISSIMI AC NO-bilissimi, Scotiæ, Angliæ, Franciæ, & Hyberniæ Principis, HENRICI STVARDI *Illustrissimi Herois*, *ac* Mariæ Reginæ amplissimæ filij, *Genethliacum.*

A Patricio Adamsono Scoto, Poeta or-*natissimo Parisijs conscriptum, & ibi-*dem Typis audaciùs commissum, 25. *Iunij, sexto à partu die.* 1566.

HONI SOIT QVI MAL Y PENSE
DIEV ET MON DROIT

INCLYTISSIMO, AC

Nobilißimo Heroi, Carolo Walliæ Principi, Duci Cornubiæ, &c.

GENETHLIACON istud Augustißimi nostri Regis, Inclytißime princeps, statim ab ipso partu Parisijs adolescens author conscripsit, & sub ijsdem quibus nunc titulis tunc typis audens commisit vicesimo quinto Iunij, salutis nostæ anno millesimo quingentesimo sexagesimo sexto; ex quo triplicis Coronæ jura paterna fidens asseruit, quin etiam pacificam Regnorum coälitionem diuino vaticinio apertè prædixit: at non sine vitæ & fortunarum magno discrimine, qui idcirco arcto carceri commissus fuit. Quare quum Genethliacon hoc paternum, secunda hac editione limatum, diuino celsitudinis tuæ oraculo fœlicissimo præuium sit, Iure tuo tibi vendicas, vt tandem aliquando, fructus vtriusque efficaces, & vberiores, tempore

ſuo oportuno percipias, & ijſdem in Chriſto Saluatore vti frui poſſis, ad Iehouæ termaximj Gloriam, noſtrum ſolamen, Eccleſiæ deniq; & Reipublicæ ſalutem perpetuam. Vale Princeps optime, veri principis Idæa. Edinoduno pridie Cal. Auguſti.

1617.

Inclytæ Celſitudinis veſtæ
obſeruantiſsimus.

THO. VOLVSENVS.

SERE-

SERENISSIMI AC NOBILISSIMI SCOTIÆ, ANGLIÆ, ET HYBERNIÆ PRINCIPIS,

Genethliacum.

Vale iubar solis, campis dum surgit eois
Esse solet, tenebris mortalia pectora cæcis
Eripiens, Roseaque illustrans Lampade terras:
Talis visa tui, Princeps, nascentis Imago
Scotorum populis: Sic te commendat auorum
Gloria, dum proprijs meritis æquabis olympum.
Iamque adeò passim grauidis pendebat aristis
Alma Ceres, sterilisque annj Ieiunia campos
Liquerunt, Martemque simul ciuilibus armis
Ardentem, in pacem rerum conuerterat auctor.
Miramur faciles auras, cœlique sereni
Propitium numen, positosque è littore fluctus
Aspicimus, vel nunc ferrj mitescit in aurum
Durities, redeuntque iterum Saturnia regna:
Aut magnum heroëm venturum in luminis oras
Præsentit Natura parens, qui dicere terris
Iura queat, dubijsque orbem componere rebus.
Sic placuit superis. Genus alto à sanguine regum
Nympha potens, Scotos Mauortia pectora frænat

Imperio: quondam thalamo sociata Iugali
Francisco Regi: Nunc forti pectore, & armis
Magnanimus tenet Henricus: Regumque potentum
Progeniem, Sponsam Regum, Regum esse parentem
Dij voluere; Etenim Scotorum fata vetabant,
Quos vis nulla prius, non ipsi euincere ferro
Romani poterant, quæ victis præmia belli
Esse solent, vnquam externi parere tyranni
Imperio: quippe æternum molimina regni
Dum spacium auricomus Titan percurrit olympi,
Et peragit natura vices, sub gente futuram
Stuarda, & Mariæ Diadema manere nepotes.
Ergo Merlini venit iam carminis ætas,
Qui senior, fatique Deum non futilis augur,
Regia nympha, inquit, Gallorum soluet ab aruis
Et pelagi permensa vias, ventoque secundo
Vecta, Caledonias tandem pertinget ad oras.
Atque illic, virtute patrum fundata resumet
Sceptra sibi: multosque reget fœliciter annos.
Illa virum virgo fœlicem fœdere lecti
Efficiet, sed plus generosa prole beabit.
O quantos animos paruæ cunabula molis
Pressa tegunt? Quum tu firmis adoleueris annis
Parue puer, validis tremefactum classibus æquor
Implebis, finesque tui producere regni
Fata dabunt, donec defuncti Marte Britanni

Addiscent

Addiſcent vni tandem coaleſcere regno.
Sic cecinit: nec mens illum præſaga fefellit.
Nam ſimul ac Regis nati rumore ſecundo
Fama volans, Regni lætas afflauerat vrbes
Tueda amnis, ſi vera fides memorantibus, ille
Qui liquido noſtros ſecernit limite fines
Parte ſui, attonitus rerum nouitate, putatur
In fontes rediiſſe ſuos: Pars altera fertur
Eoo commiſta mari. Tum protinus alueo
Tueda pater ſicco fluuialia numina Nymphas
Affatur. Non has ſuperi regnator Olympi
Perpetuas dederat ſedes, nec littora nobis
Hæc ſemper pulſanda: alio ſub ſole penates
Quærendi, vel quæ hybernis nunc accolit vndis
Vallia, vel quæ defeſſos Cornubia ſoles
Cernit, & occiduum ſeſe protendit in æquor.
Illic fas nobis placidis decurrere lymphis:
Scotorumque iterum noſtris metabimur vndis
Imperium. Nam ſic rerum moderatur habenas
Iuppiter, & ſtabili iuſſerunt numine Parcæ.
Ergo tot monitis Angli cœleſtibus acti
Depoſuere iras animis, ac Regia paſsim
Dona parant; Quicquid fului cumulauerat auri
Regibus Anglorum, ſubiectis Gallia rebus:
Et quæcunque auri peregrinis eruta venis
Pondera, & Eoæ varios telluris honores,

Genethliacum.

Ignotas olim Pelagi quæsita per vndas
Hispanæ intulerant tedæ. En qui proxima regni
Lora tenent proceres, fatis tibi debita diuûm
Et sceptrum & Diadema ferunt: Sat sanguinis illos
Pertæsum externi. Numerosi Saxonis armis
Libertas oppressa olim: Normannia pœnas
Satque superque etiam truculento Marte poposcit.
At tibi quem pariter vitreis enutriet vlnis
Alma Thetis, Regni æternos submittere fasces
Gaudent, & solum, cathedræ fatalis honore
Dignantur. Hos tu placido complectere vultu
Parue puer, caræ quo gaudes oscula matri
Iungere, & è mammis stillans educere nectar.
Neue animo veteris subeant discrimina belli
Mortalésque inimicitiæ, multóque tuorum
Martis opus crudele, vndantes sanguine campi.
Non illis impune fuit. Gens ardua bello,
Viuida quid possit Scotorum in prælia virtus
Sensere, & largo saturarunt sanguine manes.
Sat Marti, belloque datum: nunc fœdera pacis
Lætus ini, ac Regnis tandem prælate Britannis,
Scotum Anglumue tibi nullo discrimine habeto.
Dumque hæc cura tenet diuisos orbe Britannos,
Ecce oratores iam læta Subaudia donis
Instruit: & Galli delectæ corpora pubis
Expediunt comiti quo nec præsentior vllus
Consilio, aut fuluis quisquam conspectior armis.

Quid

Quid memorem gemmas, pretiosaque dona metalli,
Quas Tagus, & diues voluit Pactolus arenas?
Quidue Dioneæ referam velamina telæ,
Obductasque auro vestes, serpentiaque oris
Fila auri, & Phrygio distinctas pollice lanas?
Qualia si quondam infælix fecisset Arachne,
Pallas vel sese dixisset iudice victam.
Ergo illos postquam Regali Regia luxu
Accipiet, claris maiorum ornata triumphis,
Galli oratores, antiquæ fœdera pacis
Sub Carolo percussa petent. Ne sperne rogantes,
Neue illis metuas dextram coniungere dextræ.
Nostra illos iuuit virtus, sensitque paratum
Non semel auxilium labefactis Gallia rebus.
Illa memor si fortè hostes periuria gentis
Sollicitent, nec ius, nec fas, nec numina curent,
Spectatas vires, atque auxiliaria iunget
Arma tibi, vt citius poßis frænare rebelles.
Iamque vbi tu cæsa firmaris fœdera porcâ,
Mortales abeant curæ, cælestia solum
Volue animo: Tum te purâ baptismatis vndâ
Suscipient Proceres, vt sacri sanguine fontis
Ablutus, priscique exutus labe parentis;
Syncera pietate Deum, ceu dogmata verbi
Sacra docent, puræque colas vestigia vitæ.
Carpe ergo virtutis iter, fœcunda ministrant

Maiores exempla tui. Iam facta parentis
Cerne occulis, quam sit Diuinæ munere formæ
Prædita, quàm pulchræ fulgent in corpore dotes:
Quàm non mortalis vultus sub Iudice formæ
Priamida, inuisos pomi cepißet honores.
Præcipuè, quàm sit generoso pectore, quamque
Regia, quàm casti cingant præcordia mores:
Quàm sit cara suis, quàm iuste, & legibus æquis
Temperet Imperium, ac regni moderetur habenas.
Hæc tibi sint primis, ô Rex excelse, sub annis
Ætatis primæua tuæ. Nunc imbue pectus
Nectare cœlesti. Nam postquàm adoleueris, arma,
Arma tibi capienda, quibus proh tempora, clade
Ciuili, iam dextra rubet, Tu cæde madentes
Infanda, optata Turcorum strage piabis.
Ille, tuis atauis Lotarena ex gente, tyrannus
Marte furens, regnum Solymæ populatus opimæ
Abstulit & totum regni ius ponit in armis.
Sed quid ego tandem tecum priuata recordor?
Nonne vides, totum quantis terroribus orbem
Concutit, vt Christum sceleratis obruat armis?
Non illum æratæ turres, non mænia cœlo
Educta, aut largo fluitantes æquore fossæ
Arcere, aut tantum poßunt cohibere furorem.
Scilicet illi aquilæ cedunt, & lilia forsan
Æqua nimis, varijsque audax Hispania signis,

Surgentem

Surgentem poterit ne Iubis perferre Leonem?
Vtque vnum poßit, Nunquid quos Martia gignit
Scotia, tot vim poße putas tollerare leonum?
Illa quidem, longo collapsis tempore rebus
Imperij, & Franci in Gallos crescentibus armis,
Et dum barbaries domitos oppreßit Iberos,
Et dum præda fuit peregrinis Anglia terris,
Mutaretque suas nimium Germania sedes,
Incolumi stetit imperio, regnata per annos
Mille octingentos. Sed non sine numine diuum:
Vt regnum antiquum, teque inuiolata tuorum
Maiorum series rectorem educeret orbi.
Intereà dum nos speratæ gloria laudis
Læta manet, Regis nostri celebremus ouantes
Natalem, quo non illuxit pulchrior, ex quo
Leucothoes niueo Titan accensus amore
Oceani totis sese perlauerat vndis.
Ergo iam festâ velentur fronde per vrbes,
Et cuncti ducant choreas, & carmina dicant,
Sistra sonent, Lunamque vetent deducere cælo.
Quòd si non frustra ludit mihi pectus Apollo,
Atque aliquid nostræ poßunt in carmine vires,
Seu latio aut graio mauis te carmine dici,
Tum mea Stuardas laudes, & facta per orbem
Musa ferens, postquam memori sacrauerit æuo,
Forsitan arctoûm dicent me secula vatem.

CATECHISMVS LATINO CARMINE REDDITVS, ET IN LIBROS QVATVOR DIGESTVS,

Patricij Adamsoni Scoti, poetæ elegantissimi opera, atque industria:

⁂

AC NVNC DENVO PER THOMAM VOLVSENVM RECOGNITUS *& expolitus.*

LONDINI,
Apud IOANNEM BILLIVM.
Anno 1618.

IACOBI LAVSONII CARMEN.

SOL & Adamsonus perfundunt luce corusca
Æquor, tellurem, sidereúmque polum.
Ignita Phœbus, perlustrans lampade terras,
Vmbras corporibus pellit, at ille animis.
Ergo mare & tellus, & quas tenet igneus orbis
Cælestes animæ, & numina summa poli.
Iam gaudete nouum vobis lucessere solem,
Quodque duos soles quos ferat orbis habet.

Roberti Pontani Carmen in Catechismum.

INuentis facilè esse ferunt superaddere, rerum &
Fundamenta semel iacta labore sequi.
Vtilis illa tamen sæpe est industria, notum
Præsertim splendor si nouus ornat opus.
Ecce Catechæsis, primus quam prodidit auctor
CALVINVS, sacro magnus in eloquio.
Hanc Methodum ante alias, veræ pietatis amantum
Concio Christiadum publica, iure probat.
Hinc varijs variè visum est traducere, Græcè,
Hebraicè, linguis innumerísque alijs.

Hoc ex parte etiam tentarunt carmine fratres,
Atque ego perfectè iam prope finieram.
Vidit PATRICIVS *cum Constantinus, opellæ*
Admouitque manum noster ADAMSONIVS.
Omnia qui melius percurrens, penè retexit:
Non inuita dedit cui mea musa locum.
Quicquid id est operæ, docilis pietate iuuentus,
Et nos, & studijs dedicat ille tuis.

DE EODEM.

Cuncti olim vates Scotto cessere poetæ,
Scottia nunc palmam præripit ipsa sibi.

SERE.

SERENISSIMO PRINCIPI, IACOBO SEXTO SCOTORVM REGI INVICTISSIMO.

SCRIBIT Iosephus, Mosis parentes ex infantis forma coniecturam fecisse, liberatorem eum populi futurum, eamque ob caussam præceptum tyranni violasse. Id vt à vero alienum non putem, faciunt reliquarum gentium Historiæ, quæ in summis viris insignia virtutum seminaria, statim ab ipsis natalibus eluxisse, testantur. Atqui vt raræ in nonulliis dotes fuerint, id tamen verè affirmare possim, neminem neq; nostrâ, neq; patrum nostrorum memoria extitisse, ex cuius indole tanta spes Scotiæ nostræ, atq; adeo toti Britanniæ iamdiu afflictæ ac periclitanti affulserit. Certè qui Maiestati tuæ assistunt, facile vident nullam esse virtutem principe dignam, nihil à Iulio Polluce in præclara illa ad Commodum Cæsarem adhortatione in Rege desiderari, cuius viua effigies in herbescente ista tua viriditate non suppullulet. Accedit tam ingenua, & liberalis educatio, vt talpa sit cæcior, qui te salutare sydus huic insulæ exortum esse, non prospexerit: In qua ornanda, tametsi præceptores nactus sis multò eruditissimos, ego tamen auctor esse velim eis qui ingenio & doctrina nonnihil valent, vt certatim industriam suam ad eam promouendam conferant. Certè, is mihi scopus fuit, vt cum, ex Fabij præcepto, pueri tenerum os, à poeta figurandum sit, haberes pietatis rudimenta Latino carmine, quæ Maiestatis tuæ vocem tenellam Deo consecrarent: iuuentusq; te præunte salutaria hæc seminaria imbiberet. Neq; verò mihi multum in hoc scribendi genere tribuo, qui in hac arena iamdudum sim antiquarius, præsertim in hoc opere, quem mense vno perduxi ad vmbilicum. Scripsi quidem in Gallia in ipso belli ciuilis furore, in cænaculo

apud hospitem Biturigensem, quotidiano vitæ periculo septem Menses delitescens, Iobum, & tragædiam illius Herodis qui ab Angelo percussus teterrimè expirauit, misique Lugdunum ad Rouillium, sub M. Iacobi Macgillei, Senatoris tui prudentissimi, & mecænatis mei beneficentissimi nomine, ex quibus coniecturam facient eruditi, si grauiora studia me non abstraxissent, potuisse nonnullam in eo genere laudem consectari: verùm quantum ciuili scientiæ, & sacrarum literarum studijs impenderim nunquam me penitebit. Nunc equidem habeo in manibus sex de Politia Mosaica libros prosa oratione, ex quibus vtrumq́ue, ni fallor, eleucescet: Eorum partem iure sibi vendicabit vir omni laude maior Robertus Pitcarnius, Abbas Dunfermelensis, tuæ Maiestati à secretis, qui me indies nouis beneficijs, non alio quam literarum amore, ornare studet. Certè id mihi semper curæ erit, vt tuæ Maiestati quam enixissimè inseruiam, Christiq́ue Ecclesiæ, cui me totum consecraui, operam atq́ue industriam meam probem. Deus Maiestatem tuam diu seruet Regno, & Ecclesiæ incolumem. Vale, Sanctiandreæ

15. *Calend. Mar.*

1572.

Tuæ Maiestatis obseruantissimus

PATRICIVS ADAMSONVS.

LECTO-

LECTORI BENEVOLO.

CATECHÆSIN hanc, τα στοιχεια της πιστεως complectentem, Ecclesiæ bono, in pietatis studiosorum gratiam, Latino carmine redditam, In Scotia adolescens author conscripsit, & quadraginta quinque ab hinc annis, Augustissimo nostro Regi, ab infantia dicauit; vt ex Fabij præcepto tenerum pueri os, à poeta figurandum, haberet etiam Maiestas Regia pietatis rudimenta sic edita, quæ Maiestatis suæ vocem tenellam Deo consecrarent, Iuuentusque eâdem præeunte, salutaria hæc seminaria imbiberet. Quæ, quum pietatis etiam studiosis, non solum apprimè vtilia, verùm etiam Christianæ iuuentuti pernecessaria censeantur, vt multorum seriò instantibus votis satisfacerem; Ex re studiosorum visum est, eadem nunc rariora ac studiosis inprimis desiderata, typis denuò mandare, & se-

cunda hac editione, multò iam castigatiore emitttere, vt ijsdem in CHRISTO Saluatore nostro, vti frui possit studiosa Iuuentus. Vale pie Lector; & quæ simplicium causa, simplicius scripta sunt, quo decet candore animi lege. Edinoduno, pridie Calend. Augusti. 1617.

Tui studiosissimus

THO. VOLVSENVS.

CATE-

CATECHISMI LIBER PRIMVS

De fide, Latino carmine redditi,

Patricio Adamsono Scoto Poeta elegantißimo Auctore.

DOMINICA I.

MINISTER.

Væ vitæ humanæ prima est, ac vltima me- (ta?

PVER.

Noße Deum. M. *Cur nosse Deum?*
P. *Quia conditor ipse est*
Humani generis, nosque hac pater optimus alma.
Luce frui voluit, sese vt fontemque, caputque,
Et vitæ auctorem digno obseruemus honore.
M. *Quanam ergo fiunt homines ratione beati?*
P. *Si Dominum agnoscant, eius si gloria pectus*
Occupet, ac toto vitæ resplendeat vsu.
M. *Cur quæso hic vitæ statuis momenta beatæ?*
P. *Namque his sublatis brutis animantibus esset*
Sors hominis miseranda magis. M. *Qui numinis ergo*
Ignarus viuit, nil deploratius illo
Esse potest. P. *Equidem vt dicis certissima res est.*
M. *Quænam cognitio verè est germana tonantis?*

P. *Quum sic nouerimus diuinum numen, vt illi*
Sedulò præstemus qualem debemus honorem.

M. *Quænam recta via est venerandi numinis, atque*
Quas habeat partes edissere, & ordine perge.

P. *Prima est, vt soli fiducia nostra tonanti*
Incubet: vt recto legis sub tramite, quisque
Dirigat hoc vitæ stadium, pars altera: rebus
Suppetias petere afflictis, dominique potentis
Temporibus dubijs, certam implorare salutem,
Tertia: postremo vt non solum pectore ab imo
Nouerimus, fontem à Domino manare perennèm
Totius sine fine boni, confessio laudis
Accedat: Studiumque almi testetur olympi.

DOMINICA. II.

M. M*Acte esto: verum membra vt per singula porro*
Progrediar, tu quod primũ est puer ordine pande.

P. *Nimirum, vt soli fiducia nostra tonanti*
Incubet. M. *Id quanam fieri ratione putandum est?*

P. *Sese quum bonitas, & celsa potentia nobis*
Insinuant, summeque bonum, summeque potentem
Nouimus. M. *An nil præterea nouisse necesse est?*

P. *Plane inquã. Nec enim caussa est cur maximus ille*
Ferret opem generi impuro, mundoque rebelli
Explorata Dei bonitas foret: Amplius ergo

Poscimus,

Poſcimus, vt quiſque hoc perſuaſum mente reponat,
Se carum, acceptumque Deo, qui munia patris
Impleat, exitioque velit ſeruare fideles.
M. *Quinam id conſtabit?* P. *Sacri me oracula verbi*
Erudiunt, læſi pacatas numinis iras
Innocuis nati meritis, patremque benignum
Conſtitui, & pleno bonitatem effundere cornu.
M. *Ergo Deo niti qui vult, addicere Chriſto*
Se debet, patremque in caro agnoſcere nato.
P. *Omnino.* M. *Verum quæ ſumma eſt cognitionis,*
Illa Dei in Chriſto, paucis complectere, amabo.
P. *Symbolum Apoſtolicum eſt, ab eorum nomine dictum*
Chriſticolis, puris ſcripturæ è fontibus hauſtum,
Articulos fidei amplectens, hæc formula nobis
Expediet quæcunque pios ſperare neceſſe eſt.
M. *Quin edis noſtræ paucis quæ eſt ſumma ſalutis.*

¶Symbolum Apoſtolorum, ſeu Articuli Fidei.

P. *IN ſummum confido Deum Patrem omnipotentem,*
Auctorem Cœli, & terræ. Chriſtumq; in Ieſum,
Vnigenam illius ſobolem, dominumque piorum.
Qui ſacro conceptus erat ſpiramine, natus
Virginis ex vtero Mariæ. Tormenta Pilato
Iudice perpeſſus, crucifixus, mortuus, atque
Clauſus humo, triſtes Erebi deſcendit ad vmbras.
Luce reſurrexit terna rediuiuus, ad alti

Tecta poli ascendit victor: dextræque parentis
Assidet, in Cœlo, & terra cui cuncta potestas.
Inde olim aduenient cunctos vt iudicet, & qui
Viuent, & quotquot tam longa absorbuit ætas.
¶ *Confido in sacrum flamen, sparsumque fidelem*
In terris cætum credo & communia dona
Sanctorum, gratisque illis peccata remitti:
Experrecturam putri de puluere carnem
Spero, ac in cœlis vitam sine fine beatam.

DOMINICA. III.

M. *VT lucem admoueas rebus quot formula partes*
Ista capit? P. *Bis tota duas, quas ordine texam.*
Prima Deum Patrem spectat pars, altera Iesum
Christum solum eius natum, nostræque salutis
Historiam pauco contentam carmine claudit.
Tertia de sacro tractat spiramine: Quarta
Dona Dei in cætum censet, quæ Ecclesia dicta est.
M. *Cur tribus es patris, nati, & spiraminis vsus*
Nominibus, quum verè vnus simplexque Deus sit?
P. *Sunt in natura Iehouæ tria perpendenda.*
Nanque Pater rerum est auctor, cui fabrica tota
Esse suum debet, patris sapientia natus
Expers principij: vis atque potentia patris
Spiritus ille sacer, molem qui temperat orbis

Cuncta

Cunctafouens, in se constans plenissimus vno.

M. Ergo Dei vis in natura simplici, & vna,
Personas tres esse, nec vnam diuidi ab illa
Naturam triade, ac vnum consistere terno. (tem?

P. Hoc ipsum. M. Primam formæ complectere par-

P. In summum confido Deum Patrem omnipotentem,
Auctorem Cœli & terræ. M. Cur nomine Patris
Appellas? P. Christi haud dubie intuitu, ac ratione.
Ille Dei verbum æternum, ac ante omnia mundi
Sæcula progenitum, soboles suprema tonantis
Paruit in carne hac nostra, generique salutem
Attulit humano. Deus hinc ter maximus ille
Si seruatoris pater est, nostrum esse necesse est.

M. Quid vult omnipotens? P. Non quòd sine fine po-
Deliteat cœlis, sed quæ moderamine iusto (testas
Temperet hunc orbem, vt nutum tremefacta sequantur
Aequoraquè, & terræ, & conuexi pondus Olympi.

M. Ergo id vis. Deus ille potens non otia secum
Pigra colit, Sed mundi huius moderatur habenas
Imperio, totumque regit liberrimus axem.

P. Vera istæc.

DOMINICA. IIII.

M. SEd cur Cœli, terræque parentem (patris
Auctoremq; vocas? P. Nanque hoc se gloria

Insinuat pacto. Tanta ad mysteria noster
Sensus hebet, languetque animus, nisi fabrica mundi
Exprimeret, tanquam in speculo quod scire necesse est.
M Quid cœlo, & terra includis, Num cuncta creata?
P. Cuncta equidem. Nanq; aut terrena mole grauantur
Omnia, vel liquidum sese super æthera tollunt.
M. Cur solum auctorem vocitas, moderaminis expers
Num sedet, aut mundi fessas abiecit habenas?
P. Absit. Nanque istæc se semper lege sequuntur
Continua. Nam quod primi sub tempora mundi
Finxit opus, dextra stabili, curaque tuetur
Perpetua: Nec enim mundi subsistere moles
Momento posset, ni vires maximus auctor
Sufficeret: Deus ille idem seruatque, regitque,
Imperio, & bonitate orbem, qui condidit: illi
Naturæ obsequitur studium, pluuiæque monenti
Dant gemitus, feruet Cœlum, strident que procellis
Æquora, mox venti ponunt, Ieiunia campos
Dira premunt, fruges tellus fœcunda ministrat.
Et modo dat vegeto validas in corpore vires:
Mox ægro virtus sublapsa in pectore languet.
Quid multis? Cernis ne auctori vt fabrica tota
Militet, ac domino supplex obtemperet vni.
M. An vero inferni cætus, & sontica turba
Imperium agnoscunt? P. Quamuis spiramine sacro
Abstinet impuros, duris tamen ora lupatis

Inijcit,

Inijcit, vt sine se nihil vnquam auctore capessant
Consilij, factiue: sed & nolentibus illis
Imperat, arcani flectens moderamine fræni.
M. *Quorsum hæc scire iuuat?* P. *Magni solaminis instar.*
O infortunatum hominem si cæca libido
Satanæ abriperet! Nusquam secura quietem
Mens caperet: Verum duris religata cathenis,
Nil audet sine permissu, imperioque tonantis:
Cui sumus addicti, inque clientelamque, fidemque.
Hæc res solatur miseros, placidamque quietem
Impertit sanctorum animis, & gaudia nutrit.

DOMINICA V.

M. Q*Væ pars continuò sequitur?* P. *Christumq; in Iesum* (
Vnigenam patris. M. *Quid quæso vult sibi pars hæc?* (
P. *Nimirum natum patris peperisse salutem*
Humano generi, quaque id ratione peractum est.
M. *At peregrinum illud quid vult sibi nomen Iesus?*
P. *Sotera appellant græci, nos voce latina*
Paupertas linguæ prohibet, sed latius illum
Seruatorem appellamus, Quod nominis illi
Angelus imposuit, Domini præcepta sequutus.
M. *Hiccine momenti est aliquid?* P. *vel maxima certe*
Caussa subest. Nec enim nati nos nomine ludit
Omnipotens, voluitque illud veræ esse salutis

 Indicium

Indicium, nomen quod sese auctore recepit.

M. *Quid Christi nomen?* P. *Totum in se amplectitur* (*eius*
Officium, nimirum à caro unctum esse parente
In munus regale, sacerdotale, prophetæ.

M. *Quinam id nouisti?* P. *Sacri me oracula verbi*
Erudiunt, tres esse illos quibus vnctio quondam
Competeret, Christus quorum omnia munia complet.

M. *Sed quale hoc chrisma est?* P. *Non quod sub fæ-*
Patribus antiquo fuerat, sed gratia pleno (*dere quondã*
Diffusa in Christum cornu, à spiramine sacro.

M *Quid? quale est regnũ?* P. *Non his terrestribus vlla*
Ex parte affine est: verboque, & flamine sacro
Constat, iusticiæ studium, & noua gaudia vitæ
Continet æternæ, cœli quæ in sede reposta est.

M. *Quale sacerdotis munus?* P. *Se sistere coram*
Patre hominum caussa, nobis vt reddere possit
Propitium. Quid? Quod Christũ ipse est victima quæ
Conciliet, caro à sese ipso oblata parenti? (*nos*

M. *Cur vatem appellas?* P. *Nobis quia cælitus ipse*
Legatus patris accessit, mentemque parentis
Integram exposuit mundo, finemque prophetis
Attulit, atque sibi monet auscultarier vni.

DOMINCA. VI.

M. Q*Vidnam istæc ad nos?* P. *Christus sua dona fideli*
Largitur populo, quæque ipse à patre recepit

Participes

Participes sua membra facit. M. *Quin planius ista?*
P. *Ille sacro affatim perfusus pneumate, nobis*
Impertit quantum satis est, dotesque ministrat
Cuique suas, illo solum de fonte petenda est
Viua salus, & quæ sunt spiritualia dona.
M. *Commoda quæ regno tribuis?* P *Mens libera sese*
Iusticiæ addicit studio, & virtute supremi
Fulta Dei, Satanæ astum carnisque rebelles
Illecebras, mundique huius blandimina vincit,
Terribiles animi pestes, metuendaque monstra.
M. *Fare sacerdoti vires?* P. *Cum nomine nostro*
Se mediatorem præbet, patremque benignum
Conciliat, certe ad Dominum tutißima nobis
Facta via est, vt quisque illum spe plenus adire
Poßit, seque ipsum, quæ est casta oblatio, patri
Immolet, ac sua cuncta eius consecret honori.
M. *Restat quid nobis prosit Christum esse prophetam.*
P. *Pastoris Christum, & doctoris munere fungi*
Cum dico, id sequitur. Cælestis dogmata verbi
Sub ferula discenda eius, tantique magistri
Discipulos, semper caput ad cælestia rectum
Tollere, nec vani curis torpescere mundi.
M. *Num recte assumo? Christi tria munera nomen*
Continet, illa parens proli concessit amatæ,
Vt caput in proprios dona hæc diffunderet artus.
P. *Perspicuè.*

DOMINICA. VII.

M. SEd cur dicis Christum esse parentis
Vnigenam, qui nos natorum nomine censet?
P. Non id naturæ est munus, nam nascimur iræ
Progenies, sed nos patris clementia adoptat
Gratuito in natos. Christus sibi vendicat illud
Naturæ proprium, ex patria substantia, at expers
Principij genitus, proles verè vna parentis.
M. Vis ne hoc naturæ solius iure in Iesum
Competere, ac nobis eius simus quia membra?
P. Omnino: & quoniam nos hoc dignatur honore,
E multis primo prognatus fratribus esse
Dicitur à Paulo verbi præcone fideli.
M. Cur Dominũ appellas nostrum? P. Terræque, poliq;
Imperium à patre obtinuit, rebusque creatis
Præsidet, angelicas mentes, humanaque corda
Dirigit, & totum naturæ temperat axem.
M. Quid sequitur? P. Quo pacto vnctus spiramine
Seruator nobis fuerit, sumptaque figura (natus
Serui, opus exegit nostræ sub carne salutis.
M, Quidnam illud sacro conceptum ex flamine, natum
Intacta ex Maria? P. Certe, genitricis in aluo
Formatum, natura humana ex Virgine sumpta,
Dauidis vt magni nobis de semine Christus

Esset,

Eſſet, ſanctorum vt pandunt oracula vatum.
Nullæ hic ſunt ſponſi partes, myſteria tanta
Sacrum obijt flamen. M. *Sed quid veſtimine noſtræ*
Carnis opus? P. *Scelus humana ſub carne patratum,*
Æquum erat vt Chriſtus noſtra ſub carne piaret.
Nec vero Chriſtus mediator iungere patri
Nos poſſet, niſi naturæ communio adeſſet.
M. *Ergo ſalutifero defungi vt munere poſſet*
Factus homo eſt? P. *Plane, nobis nam mutua cuncta*
Ex eius ſumenda penu. Nec triſtis egeſtas
Depelli, niſi theſauro tam diuite poſſet.
M. *Sed quorſum hæc per pneuma ſacrum, non more ſueto*
Naturæ? P. *Ne quà Chriſti contagio corpus*
Pollueret, Nihil humano de ſemine cretum
Labe caret, primique omnes peccata parentis
Promeriti luimus. M. *Vindex noſtræ ergo ſalutis*
Immunis ſceleris, culpæque, & criminis expers
Eſſe omnis, matriſque Deo ſacratus ab aluo
Debuit, & noſtri labem ignoraſſe reatus.
P. *Sanè inquam.*

DOMINICA. VIII.

M. S*Ed cur poſt partum mentio mortis*
Continua, & totus vitæ obliuiſcitur ordo?
P. *Nimirum hic nihil eſt, niſi fundamenta ſalutis*

Præcipua. M. *Hic Ponti cur ergo est facta Pilati*
Mentio, Num nostræ seruit vox ista saluti?
P. *Historiæ seriem veram vox iudicis esse*
Arguit, & passum Romano præside signat.
Tum Christus solium terreni iudicis ante
Damnari voluit, nos vt patris ante tribunal
Solueret, ac noxæ sese supponeret omni.
M. *Atque illum, magna vulgi auscultante corona,*
Innocuum vera testatur voce Pilatus.
P. *Vtrunque admisit. Sed non sine numine iudex*
Sic titubat: culpæ expertem pronunciat esse,
Vt nostri solum pænas subijsse reatus
Sgnificet. Sed mox idem solenniter illum
Addicit morti, quo sponsorem esse salutis
Indicet humanæ, nostro qui nomine pænas
Pertulit, & plena iam libertate beauit.
M. *Egregiè. Nam si sceleris, sub labe fuisset,*
Qui ferat auxilium miseris pro sonte necesse
Censeri fuit, innocuos vt reddere posit
Quicunque in se plena speque fideque recumbunt.
P. *Sic habet.*

DOMINICA. IX.

M. A *N patuli suspensum in stipite ligni*
Momentum quoduis habuit? P. *Sententia diui*

Expediet

Expediet Pauli, crucifixum vt se Patris iræ
Subijceret, factus nostri execratio caussa:
Deuotum genus hoc, & detestabile cunctis
Mortis erat, docet vt repetitæ sanctio legis.
M. *Hoccine dedecori est Christo?* P. *Nil laudibus eius*
Imminuit quicquam. Namque hæc dum nomine nostro
Perpetitur, virtute eius maledictio facta est
Irrita, non illi quicquam de sorte beata
Decidit, & soboles patri dilecta remansit.
M. *Quid sequitur?* P. *Quoniam peccati præmia morte*
Pendimus, hanc subijt Christus, victorque triumpho
Duxit. Neue isthæc mortis simulata putetur
Effigies, tumulo est communi more sepultus.
M. *Quidnam isthæc ad nos? Christus certamine mortem*
Strauerit, iccirco ne suum cessamus obire
Quisq; diem, ac fati communem insistere legem?
P. *Non obstat. Mors nanq; pijs ad cælica regna*
Pandit iter, carnisq; statim compage soluta
Carpimus æternæ læti noua gaudia vitæ.
M. *Non igitur vanâ trepidant formidine mortis*
Christicolæ: Dux ille acri de morte trophæum
Rettulit, àque eius credentes vendicat armis.
P. *Certa adfers. Nam nos Christi victoria letho*
Eripiet, statuetq; æterna in sede salutis.

DOMINICA. X.

M. QVid sibi vult, tristes Erebi descendit ad vmbras,
Infernasq; adyt sedes? P. Hæc clausula nobis
Innuit, hunc diræ fregisse repagula mortis,
Tartaraq; aggressum, domito retulisse triumphum
Inferno, & Satana victo, vinctoq; superbum
Nequicquam tetri Furijs frendentibus Orci,
Victorem spolijs redijsse hunc constat opimis.
M. Sed cur attonitus mortem subiturus & Orcum
Substiterat Christus? P. Quoniam Patris ante tribunal
Pro nobis pænas luit, hoc terrore necesse est
Afflictum trepidasse animi, ac si conscius esset
Humani sceleris, hostisq; horresceret iras;
Hinc illud. Deus, alme Deus, cur tempore in isto
Linquis, & extremo natum sic deseris actu?
Atq; hinc Isaiæ affirmant oracula vatis,
Percussum dextrâ patriâ, & pro crimine nostro
Immeritum, pænasquè dedisse ac vulnera passum.
M. Quî poterat de diuino dubitare fauore
Ipse Deus. P. Christus tanto discrimine sese
Verè hominem monstrat: Deitas occulta latebat,
Atq; sequestrauit tacitas pro tempore vires
Quas subitò exeruit, victis quicunq; fremebant
Hostibus, incolumi victore per omnia Christo.

M. Hinc

M. *Hinc ergo in promptu est, quãto discrimine Christus*
Differat impuris, sæui qui ad iudicis iras
Occlusere aditus animi, Stygioq; tenentur
Carcere conclusi: namq; istic tempore paruo
Conflixit Christus, Satanamq;, Orcumq;, triumphans
Perdomuit victor, verùm illos tormina vexant
Perpetua, & nusquam furijs ardentibus expers
Fax animi. Christus primo quæ protinus ictu
Reppulit, ast illos— lethali vulnere perdunt
Sulphureis vstos flammis, fornace perenni.

P. *Vera quidem, ac Patrem semper fidenter amatum*
Inuocat. At nequam soboles spem protinus omnem
Abijciunt, reboantq; polo execrantia verba.

DOMINICA. XI.

M. N*Vnc quæso in sũmam confer, quæ cõmoda Christi*
Mors peperit? P. *Caro primùm est oblata parenti*
Victima pro sonti mundo, Patremque benignum
Reddidit, & sceleris nostri delicta piauit:
Deinde etiam in Christi cunctis est morte lauacrum
Propositum, quo vitæ omnis contagio nostræ
Eluitur: Demùm, sceleris nos nullius vsquam
Arguet: inducta est sic alta obliuio Patri
Pacato Christi merito, & nece suauiolente.

M. *Estne alia vtilitas?* P. *Sane, si ex corpore Christi*

Membra sumus, vetus in nobis crucifigitur Adam,
Carnisq; exuimur sordes, ne cæca libido
Imperet, aut mentem sceleratis polluat actis.
M. Quid sequitur? P. Terna rediuiuum luce fuisse
Subq; iugum misisse necem, domitasque furentis
Peccati vires, duras soluisse cathenas
Satanæ, ac Orcum captum abduxisse triumpho.
M. Confert ne hoc nobis? P. Equidem. Nam protinus (inde
Iustitiæ asserimur: Certo pro pignore seruit
Vitæ immortalis: demum quos munere tanto
Participat nouitas vitæ, ac mutata voluntas
Dirigit, egregium mandati insistere callem.

DOMINICA. XII.

M. PErge puer. P. Celsum victor conscendit Olympū.
M. Siccine Seruator sese in sublime recepit,
Cesserit omnino vt terris? P. Nil certius, omni
Mandato functus patrio, humanaque salute,
Quorsum his momento solo consisteret oris?
M. Quænam hinc vtilitas? P. Cœli nunc celsa patere
Atria, peccato primi obfirmata parentis.
Quinetiam Patri solum apparere patronum
Interea, & semper nostra intercedere caussa.
M. Num sic in cœlo est nobiscum vt desinat esse?
P. Nequaquam, fore se semper dum secula constent

Cum

Cum fido asseruit populo: sed corpore tantùm
Cælicola est, virtus mundum latissima complet.
M. Quid sibi vult, sedet ad dextram Patris omnipoten-(tis?
P. Formula, vulgata de consuetudine sumpta est:
Nanq; hic solennis, proceres qui proxima sceptri
Lora tenent, mos est, regali adiungere dextræ.
M. Hoccine diuus ait verbi sacra buccina Paulus,
In caput elatum populo Christum esse fideli,
Largitamq; potestatem, nomenquè, decusquè
Egregium, ac laudes quas non communicet vlli.
P. Rem tangis.

DOMINICA. XIII.

M. QVin nunc rectà te ad proxima confers?
P. Inde olim adueniet cunctos vt iudicet, & qui
Viuent, & quotquot tam longa absorbuit ætas.
Nam veluti in Cœlum quondam spectantibus iuit
Discipulis, etiam mundo spectante redibit.
M. Sed quinam in mundi poterit constare recessu
Vt quosdam offendat viuos, anne vnica cunctos
Mors manet, ac fati non euitabile telum?
P. Vas Domini electum Paulus, quo id soluere possim
Suppeditat. Quicunq; erit illo in fine superstes,
Immutatum iri subitò: immutatio, mortis
Instar erit. Nam quodcunq; est in carne caducum

Exuet, interitúq; procul nos asseret omni.
M. *An nulla vtilitas Christo de iudice manat?*
P. *Nimirum nostræ caussa apparere salutis.*
M. *Atqui terrifico plenum est horrore tribunal.*
P. *Non equidem, Nec enim se alius pro iudice nobis*
Ostendet, quàm qui patroni est munere functus.

DOMINICA. XIIII.

M. Q*Væ fidei est pars terna?* P. *In sacrum credere flamen.*
Nam veluti Pater in nato seruauit Iesu
Ascriptos vitæ æternæ, per pneuma salutis
Participes facit, ac sacro spiramine complet.
M. *Quinam istuc?* P. *Christi purgatio sanguine parta est,*
Atq; salutiferâ nos pneuma aspergine mundat.
M. *Planius enarra.* P. *Sacri spiramine flatus*
Cor patet, vt sese Christi ad mysteria tollat:
Deinde etiam partam Christo moriente salutem
Spiritus obsignat sacer, & vestigia vitæ
Munda facit, renouatq, animum ad cælestia regna.

DOMINICA. XV.

M. E*Narra quartum membrum.* P. *Sparsumq̃, fidelem*
In terris cœtum agnosco. M. *Quid nomine cœtus?*
P. *Electum passim populum, vitæq; beatæ*

Ascrip-

Ascriptum, rudis ante olim cunabula mundi.
M. *Hoccine credendum est etiam?* P. *Nisi passio* Christi
Incassum fuerit: Nam quorsum morte salutem
Attulerit, Patri si nulla Ecclesia parta est?
M. *Sic sentis. Formam hanc caussam, fontemq; salutis*
Partibus amplecti primis, qui deinde sequuntur
Effectus, tandem postremâ hac parte notari.
P. *Hoc ipsum.* M. *Sed quo sancta est Ecclesia sensu?*
P. *Nam quos arcano Pater ipse volumine vitæ*
Rettulit acceptos, renouat, iustosq;, piosq;
Efficit, atque suo totos consecrat honori.
Quinetiam cætum Christus *quem morte redemit*
Sanctificat, maculæq; expertem, ac labe carentem.
M. *Cur sparsum cætum appellas?* P. *Nam Ecclesia passim est*
Diffusa in terras, vnius corporis, vni
Morigerans capiti, At seiunctos interuallo,
Vna fides, spes vna, Deus complectitur vnus.
M. *Quænam communis sanctorum est vnio profer?*
P. *Hæc pars explanat, quo pacto Ecclesia Christi est*
Vnita in terris: Etenim per singula membra
Participat Christi donis, Communio tanta est.

DOMINICA. XVI.

M. A*Nne hic in terris perfectè Ecclesia sancta est?*
P. *Non equidem: Nanq; has vitæ dū carpimꝰ auras*

Pugna manet, semperq́; acri confligimus hosti.
Quinetiam *infirma est semper, dum mole laborat*
Corporea, *non illa prius contagio carnis*
Desinet, æterno capiti quàm Ecclesia iuncta
In Cœlis, Christo *similes exegerit annos.*
M. *Anne fide sola nobis Ecclesia constat?*
P. *Multa quidem paßim certò se signa fidelis*
Ostendunt populi, verùm hæc Ecclesia de qua est
Mentio, secreto electos conamine Patris
Significat, quam nos nullo compræhendere sensu
Possumus, & solis fidei spectamus ocellis.
M. *Quid sequitur?* P. *Credo nobis peccata remitti.*
M. *Explana.* P. *Nobis gratis delicta parentis*
Condonat bonitas, meritæq; à tormine pœnæ
Liberat. M. *An nostro merito hæc ascribere fas est?*
P. *Egregium meriti nomen: Nos scilicet illud*
Assequimur nexu sceleris! Sed gratia Christi
Sponte sua tanto dignatur munere: Nanque
Ille satisfecit Patri, & pro crimine nostro
Innocuus pœnas luit, absoluitq; reatu.
M. *Cur hic articulus sequitur?* P. *Non contigit vlli*
Hoc munus, Christi qui non cognouit ouile.
M. *Ergò hoc seiunctos cætu spes nulla salutis*
Certa manet. P. *Verum, Quum quisquis scismate fœdus*
Tàm sacrum abrumpit, spem vitæ protinus omnem
Proijcit, excelsique aditum præcludit Olympi.

DOMI-

DOMINICA. XVII.

M. QVin finem imponis? P. Corpus de puluere surget,
Et nos æternæ potiemur gaudia vitæ.
M. Quorsum hæc conducunt? P. Certe, nihil esse beati
Omnino in terris, longe extra hæc mœnia mundi
Fœlices regnare animas: hic degimus æui
Exiguum, extorres: illuc nos tendere vela
Conuenit, haud vani scopulis hærescere mundi.
Interea ne mens nobis sub mole fatiscat
Corporea, meditari istæc noctesque, diesque,
Conuenit, & mundi insultus superare ferendo.
M. Quonam surgemus pacto? P. Gens mortua, corpus
Quisque suum arripiet, mutata conditione
Natura remanente. Etenim coruptio sola
Desinet, haud vlli posthac obnoxia fato.
At verò, quicunque extrema in tempora mundi
Inciderint, illis subita immutatio mortis
Instar erit, Christo vt venienti occurrere possint.
M. Annon cum iustis simul impia turba resurget?
P. Plane omnes inquam: Verùm cultoribus æqui
Cælesti in patria non enarrabile munus
Propositum est, illos tormenta æterna fatigant.
M Cur hic sub finem solius mentio Cœli
Facta fuit? P. Fidei succincta hæc formula tantum

Pertinet electum ad populum, concessaque gratis
Dona Dei, procul à cætu seiuncta prophano.

DOMINICA. XVIII.

M. *Ex fundamento hoc, fidei finitio quæ sit*
Collige. P. *Diuini persuasio certa fauoris,*
Nixa Dei verbo, quo se pro Patre recepit,
Ac seruatorem dilecta in prole futurum.
M. *Estne Dei donum?* P. *Omnino, spiramine sacro*
Perficitur, sic me diuina oracula passim
Erudiunt, doctique ipso cognoscimus vsu.
M. *Quinam istuc?* P. *Nec enim fidei ad mysteria qui-*
Infirmo penitrare animo, diffidere nobis (*mus*
Ingenitum est, nisi quòd stolidos fiducia nostri
Efferat, aut vano spes ficta à numine pendet.
At vero vt primum sacra aspirauerit aura,
Diffugiunt mentis nebulæ, penitusque sub imo
Corde fides, sese Christi ad mysteria tollit,
Obsignatque animum spes non infirma salutis.
M. *Quænam est vtilitas fidei?* P. *Nos reddere iustos*
Ante Deum, & vitæ hæredes sine fine beatæ.
M. *Annon id factis tribuis vestigia recta*
Quum sequimur, nulli prorsum confinia labi?
P. *Non equidem. Nec enim perfectum insistere callem*
Concessum est homini: Semper sub mole laborat
Corporea, fideique vno fulcitur asylo.

DOMI-

DOMINICA. XIX.

M. NIl factis tribuis meriti? P. *Gens perdita tantum*
Proficimus factis æternæ ad tormina pœnæ.
M. *Sic sentis nihil à nobis procedere iusti,*
Acceptumue Deo, sacra dum afflauerit aura
Spiritus, & Christi bonitas coniunxit ouili
Membra suo: Quis enim viuum fætente lacuna
Exhausit laticem? Quis praua ex arbore fructus
Egregios, putriue vnquam turgescere trunco
Viderat insignes, mala ad redolentia gemmas?
P. *Sane inquam, & quanuis facta excellentia sæpè*
Perstringant oculos hominum, sordescere certum est
Ante Deum, Mentis qui imo penetralia fundo
Discutit, & mundum sibi cor ante omnia poscit.
M. *Falsum ergo est meritis nos conciliare fauorem*
Numinis. P. *Haud dubiè talis præsumptio, plane est*
Impia, solius bonitas æterna parentis
Id Christi tribuit meritis, quanquam omnia nobis
Imputet, ac nulli peccatum ascribat auitum.
M. *Quonam igitur pacto fidei nos munere iusti*
Reddimur? P. *Vt primum fiducia nostra recumbit*
Pollicitis Euangelij, nos protinus arram
Iustitiæ arripimus, quam verbi oracula nobis
Læta ferunt, fideique almo comprǽhendimus vsu.

DOMINICA. XX.

M. NOsne iterum ex flatu geniti, Christique fidelem
Transcripti in numerum, quæ sunt accepta tonãti
Perficimus? P. Bonitas Patris sua dona fauore
Prosequitur: sed sic nostræ contagio carnis
Polluit, vt meritis nil quicquam ascribere fas sit.
M. Qua ratione placent ergo? P. Nos munere tanto
Sola beat fidei virtus, contendere summo
Iure Deum nobis nolle, ac peccata remitti
Gratuitò, Christique aboleri sanguine crimen.
M. Cur rectè facimus, si non ascribimus illis
Iustitiam, aut vitæ meritum sine fine beatæ?
P. Magna quidem est operi merces, quæ tempore vitæ
Percipitur: Maior Cœli quæ in sede reposta est.
At non hæc operi tribuo: Clementia Christi
Sontibus ignoscit, propriæ sub tegmine velat
Iustitiæ, laudemque omnem sibi vendicat vni.
M. Estne fides factorum expers? P. Clementia Christi
Non homines solùm Satana ex hoste recepit,
Mortisque edomuit furias, patremque benignum
Reddidit, & læsi pacauit numinis iras:
Quinetiam nostras sacro spiramine mentes
Imbuit, vt legis nusquam recta orbita nobis
Excidat, atque pios vitam formemus in vsus.

Certe

Certe hæc diuelli nequeunt, qui facta, fidemque
Separat, haud illi Christus dignoscitur vnus.
M. *Ergo boni est quicquid fidei ex radicibus imis*
Pullulat, P. *Accedo, atque istæc primaria caussa est*
Cur Euangelium in binas diffindere partes
Sueuimus, in fidei donum, ac veram metanoeian.

DOMINICA. XXI.

M. QVænam est hæc? P. *Cum nos sceleris formidine (vera*
Ducimur, & miro recti flagramus amore.
Inijcimus carni frænos, nos, nostraque cuncta
Abijcimus, mentem vt sacro moderamine flectat
Spiritus, inque Dei totam, transformet amorem.

LIBER SECVNDVS DE LEGE, PATRICIO Adamſono auctore.

M. HÆccine diuini quæſo eſt pars altera honoris?
P. Sic inquam: Monitis ſummi parere tonantis.
Non equidem quæ nos vani phantaſma cerebri
Edocet: At quæ lege ſua teſtata reliquit.
M. Quid lex contineat profer? Diſtincta duabus
Eſt tabulis, ſic magna Dei prudentia Moſi
Tradidit. In prima, qua ſit ratione colendus
Quattuor exponit monitis: pars altera ſenis
Præſcribit, quæ ſint vicinis mutua iura.
Inde ſolent rectè iſta decem præcepta vocari.
M. Commemora, & dena hæc mandata ex ordine profer.

DECEM MANDATA.

P. ADuerte Iſrael, memorique hæc mente repone.
Sum Dominus, Deus ille tuus, qui Ægyptia ſolui
Vincula, qui Pharij eduxi tellure tyranni:
Ante oculos aliena meos ne numina habeto.
¶ Sculptile ne faxis vllum, ſimulacraue rerum
Quæ ſunt in Cœlo ſupra, aut tellure premuntur
Inferius, liquidoue animans ſub marmore ſerpit.
Ne coram inclines, nullo dignabere cultu.

Nanque

Nanque ego ſum æternus veſter Dominuſque Deuſque,
Zelo ardens, Patrum in natos delicta rebelles
Viciſcor. Quæ me Soboles pro more parentum
Oderit, interno, & quarto luet ordine pœnas.
At quem cæpit amor noſtri, legiſque lubenter
Obſequitur monitis, eius milleſima cernet
Progenies, quàm larga adſit clementia nobis.
¶ Ne ſume incaſſum Iehouæ venerabile nomen:
Nam contemptorem Dominus non linquet inultum.
¶ Sabbata ſanctificato memor, ſex ritè diebus
Indulgeto operi, Iehouæ lux ſeptima magni eſt
Sacra quies, nullos illa exercere labores
Fas eſto, tibi, nec nato, natæ, famuloue,
Ancillæue, Bouiue, Aſinoue, aut iure recepto
Hoſpitij: Nam ſex terræque, polique diebus
Machina conflata eſt, ſeptena luce quieuit,
Sacrauitque diem ventura in ſæcla beatum.

SECVNDA TABVLA.

PAtrem proſequere & matrem reuerenter honore,
Longæuam vt fælix poſsis traducere vitam,
In ſancta, Iehouæ conceſſa munere, terra.
¶ Ne quenquam occidas, alieni fœdera lecti
Ne violes, furto abſtineas, ne teſtis iniquus
Vicino ſis innocuo: Nec tecta propinqui

Concupias, iunctamue thoro, famulumue ministrum,
Ancillamue, Bouem, aut Asinum, aut quod dicere posit
Iure suum, nullo illius flagrabis amore.

DOMINICA. XXII.

M. E*Xplana nobis primum.* P. *Præfatio legi*
Præposita est: Nam dum Domini se voce potenti
Nominat, haud dubiè laudem sibi vendicat vni
Figendi leges, nosque his parere lubenter
Inuitat, nobis sese cum prædicat almum
Esse Deum, sæuique iugo seruasse tyranni.
M. *Atqui hæc, quæ dicis, Pharij in ditione tyranni*
Hebræo acciderant populo, Quidnam attinet istud
Ad nos, Iudæi qui non censemur appellæ?
P. *Non equidem inficior: verùm nos durior olim*
Oppressit Pharao, quanto mens corpore distat.
Ille sua nobis virtute repagula fregit
Infera, captiuasque animas é carcere sæuo
Eripuit peccati, & libertate beauit.
M. *Quid caussæ est cur primo istæc in limine legis*
Commemoret? P. *Nos vt Domini præcepta lubentes*
Amplectamur, Certè indignus munere tanto est,
Vltrò qui Domino nolit parere monenti.
M. *Quid primo poscit monito?* P. *Obseruemus honore*
Se solum. M. *Quidnam quæso deposcit honoris?*

P. *So-*

P. *Solus adorandus Deus est, fiducia solum*
Nostra petat, nomen Domini est in vota vocandum,
Non aliud, laudisque sibi quod vendicat vni
Præterea, haud vlli fas est ascribere cuiquam.
M. *Cur ait ante occulos?* P. *Quoniam penetralia cordis*
Ima patent illi, externos impendere cultus
Non satis est, animi toto conamine amandus
Est Deus, & nobis integra mente colendus.

DOMINICA. XXIII.

M. P*Erge puer. Quænam est primi lex altera saxi?*
P. *Sculptile ne faxis vllum, simulacraue rerum*
Quæ sunt in Cœlo supra, aut tellure premuntur
Inferius, liquidoue animans sub marmore serpit.
Ne coram inclines, nullo dignabere cultu.
M. *Anne omnis præcepto isto probibetur Imago?*
P. *Non inquam. Sed nè effigies delineet vlla*
Arte Deum, idoloue eius simulemus honorem.
M. *Quinam istuc?* P. *Nec enim cuiquam componere (fas est*
Mortali æternum, quodq; omni est labe remotum
Pollutæ numen non corruptibile massæ.
M. *Num sentis quòd nulla illum reuerentia tangat*
Diuinæ maiestatis, qui fictile quicquam
Comparet, ac rebus similem putet esse caducis.
P. *Hoc ipsum.* M. *Quemnam vetuit concedere cultum?*
P. *Ne precibus coram inuigiles, ne poplite flexo*

Prætereas, ſignoue vllo digneris honoris.
M. *Haccine ſculptorum, & pictorum induſtria lege*
Cauta fuit, ne quis naturam effingere fuco
Audeat: An potius ſacros ne proſtet in vſus
Effigies, cultuue vllo ſimulacra feramus?
P. *Hoc ſolum. Nanq; vt ſolidum ſibi poſcit honorem*
Mandato Dominus primo, ſic regula cultus
Hæc ſequitur. Nam nos mentem ad celeſtia rectam
Tollere: Nec factis animum proſternere rebus
Conuenit, aut ſummum extra ſeſe quærere numen.

DOMINICA. XXIIII.

Q*Vid ſequitur? Terret minitanti voce rebelles.*
Nanque ego ſum æternus veſter, Dominuſq;, Deuſq;,
Zelo ardens, patrum in natos delicta rebelles
Vlciſcor, quæ me ſoboles pro more parentum
Oderit, in terno, & quarto luet ordine pœnas.
M. *Cur nomen ſumit Domini?* P. *Vt ſe eſſe potentem*
Significet, ſibi qui ſoli nomenque, decuſque
Aſſerat, & digna plectat mercede rebelles.
M. *Zelotypum appellat?* P. *Riualem agnoſcere hono-*
Non patitur, qui nos ſacrato fœdere iunxit *(ris*
Connubij, menteſque ſibi diſponderit vni.
M. *Cur addit patrum in prauos delicta nepotes*
Vlturum? P. *Vt nos à cultu deterreat iſto.*

Si

Si nostri sumus immemores, spes cara nepotum
Commoueat, nostro pœnas ne crimine pendant.
M. *Hæccine iustitiæ quadrant, sicne arbiter æquus*
Est Deus, vt patrum in natos delicta rependat?
P. *Conditio est spectanda hominũ, quos primitus omnes*
Diuinæ scelus admissum subiecerat iræ.
Hos si naturæ patitur sordescere fæce
Omnipotens, Quis iure illum contendat iniquum?
Nam veluti quosdam corruptæ ex agmine massæ
Liberat, & patrio sobolem dignatur amore:
Sic alios odit ventura in sæcula iustus
Arbiter, & merita in natos accenditur ira.
M. *Num terret solum Dominus?* P. *Promissa sequuntur.*
At quem cæpit amor nostri, legisque lubenter
Obsequitur monitis, eius millessima cernet
Progenies, quàm larga adsit clementia nobis.
M. *Hoccine iustorum quisquam pietate meretur*
Vt sobolem possit, quanuis seruare rebellem?
P. *Non equidem. Verùm bonitas immensa tonantis,*
Quo patres semel est ipsos amplexa fauore,
Prorogat in sobolem: Nec eos terrestribus auget
Muneribus solum: sed sacri afflaminis aura
Sanctificat, Domino vt possint parere monenti.
M. *At non hoc semper pacto succedere certum est.*
P. *Agnosco. Nec enim sese liberrimus auctor*
Obstrinxit nobis. Quin sæpe ex fæce parentum

Electam ſtatuit ſobolem, ac de ſemine iuſto
Reijcit: arcana eſt eius reuerenda voluntas.
At non incaſſum nobis promiſſa, minaſque
Accidere, aſsiduo rerum cognoſcimus vſu.
M. *Cur in mille Deus bonus eſt: generatio finit*
Quarta minas? P. *Certè in partem propenſior illam eſt,*
Tardior ad pœnas: ſic ſacro carmine vates
Pſalmographus, Domini bonitatem ad ſidera tollit.

DOMINICA. XXV.

M. P*Erbellè, Nunc ad mandatum accedito ternum:*
P. *Ne ſume incaßum Iehouæ veneraabile nomen.*
Nec vero hac ſolum Dominus periuria nobis
Lege vetat, ſed verba etiam temeraria damnat.
M. *Num ſemper iurare nefas?* P. *Quandoque licebit,*
Vt veri conſtare fides, cum temporis illud
Expoſcit ratio, & firmari fœdera amoris
Læta queant, caroſque inter pax duret amicos.
M. *An ſolùm mandato iſto iurare prophanum eſt?*
P. *Non equidem: Quouis diuino nomine abuti*
More vetat, caſtumque illi depoſcit honorem,
Ne verbis temere effuſis contemnere nomen
Tam ſacrum, & paruo duci videamur amore,
Exemplique ad vicinos contagio ſerpat.
M. *Quinam id continget?* P. *Toto ſi pectore numen*
Accipimus,

Accipimus, linguamque eius ſacramus honori.
M. *Quid ſequitur?* P. *Dominus contēptum haud linquet*
M. *At qui diuinis monitis parere recuſant* *(inultum.*
Non impunè ferent. Cur iſti clauſula legi
Appoſita eſt, leges ſpectans communiter omnes?
P. *Vt doceat quàm magna ſuum reuerentia nomen,*
Poſtulet à nobis, vltorem ſe fore dicit
Eius, ſacrilego quicunque id polluit auſu.

DOMINICA. XXVI.

M. E*Dictum legis ſequitur nunc ordine quartum.*
P. *Sabbata ſanctificato memor, ſex ritè diebus*
Indulgeto operi, Iehouæ lux ſeptima magni eſt
Sacra quies, nullos illâ exercere labores
Fas eſto, tibi, nec nato, natæ, famuloue,
Ancillæue, Boui, aut Aſino, vel iure recepto
Hoſpitij: Nam ſex terræque, polique diebus
Machina conflata eſt, ſeptena luce quieuit,
Sacrauitque diem ventura in ſæcla beatum.
M. *Num mandat ſex continuas ex ordine luces*
Inſudare operi. P. *Certè, conceſſa facultas*
Eſt faciundi operis: Tantùm lux ſeptima cauta eſt.
M. *Ergo putas vna mandatam luce quietem?*
P. *Lex, ſi corpoream modo vis ſpectare quietem,*
Hebræi eſt ſolum populi, veteriſque figura

Faderis: At Christo veniente euanuit vmbra
Protinus, & pompa externum disparuit agmen.
M. *An nil praeceptum hoc deleta continet vmbra?*
P. *Tres eius caussas numero. Nam spiritualem*
Significat primò requiem: Mox, ordinis ergo
Iu cætu colitur sacro: postrema, labores
Assiduos, fessi vt possit lænire ministri.
M. *Qænam est hæc requies quam dicis spiritualem?*
P. *Quum carnis cessant artes, domitæque facessunt*
Illecebræ, ac sancto clauum moderamine flectit
Spiritus, atque animi studium sibi dedicat omne.
M. *An lucem requies solùm hæc depostulat vnam?*
P. *Perpetuò est celebranda homini, dum terminus æui*
Venerit, ac fati suprema accesserit hora.
M. *Quì fit vt vna dies diuturna hæc otia nobis*
Significet? P. *Satis est his si respondeat illa,*
Nec simile ex omni quadrare est parte necesse.
M. *Septima cur typica est?* P. *Perfectio sæpe notatur*
Hoc numero: Toto nimirum tempore vitæ
Duratura quies. Nec vero tempore finem
Accipiet, tandem non cessatura colemus
Sabbata, & optati requie potiemur Olympi.

DOMINICA. XXVII.

M. C*Vur sese in medium adducit?* P. *Sex ipse diebus*
Paulatim hunc orbem statuit, lux septima nobis
Proposita

Proposita est, in qua vasti miracula mundi
Contemplemur, & ipsius memorata sequamur
Exempla artificis: Quid enim plus poscere votis
Quis possit, conformem illi quam degere vitam?
M. Hebdomadæne istæc vna meditatio solùm
Est contenta die? P. Certe, noctesque, diesque
Postulat, & nostri cursum sibi vendicat æui.
At, quale ingenium nostrum est, obliuia mentem
Corripiunt, curaquè nimis torpemus inerti.
Ergo vnam solers Domini prudentia lucem
Constituit nobis, in qua solùm istud agamus.
Atquè hic est, de quo supra prædiximus, ordo.
M. Quisnam est illius quem narras ordinis vsus?
P. Vt credens Christo populus reuerenter in vnum
Conueniat, verbo vt diuino aduertere possit,
Et precibus nauare operam, fideiquè latentis
Indicia, externo testata relinquere cultu.
M. Vltima quæ caußa est? P. Vt quos sub iure potestas
Detinet alterius, lucis solamina sacræ
Expectent, operum immunes: Lex commoda spectat
Publica: Quì famulis diuturna ad munia vires
Suppeterent? Verum illius spes certa quietis
Sex operi cogit promptas impendere luces.
M. Nunc restat num quo pacto lex pertinet ista ad
Christicolas. P. Dudum Christo cessisse figuram
Diximus, is solidum est corpus, præsentia cuius

Diſcuſsit typicas veteri ſub fædere nubes.
M. *Quidnã ergo remanet?* P. *Certe, quem diximus ordo*
Vt ſacros celebrent cœtus, verbique fideli
Præconi auſcultent, communia vota frequentes
Concipiant, fidei adiungant ſignacula verbo.
M. *An nulla eſt vmbræ vtilitas?* P. *Nos tramite recto*
Dirigit ad Chriſtum, cuius iam munere, carne
Perdomita, puræ ſemper læta otia mentis
Excolimus, requiémque illam ſperamus Olympi.

DOMINICA. XXVIII.

M. *ALtera diuinæ ſequitur modo pagina legis.*
P. *Patrem proſequere & matrem reuerenter honore.*
M. *Quidnam hoc mandato tibi vox deſignat honoris?*
P. *Scilicet vt patrum natos reuerentia tangat*
Debita, mandatis Patrijs parere neceſſe eſt,
Auxilóque iuuare inopes, humilique parentes
Obſeruare animo. M. *Pergas.* P. *Promiſſa ſequuntur,*
Longæuam vt fœlix poſsis traducere vitam,
In ſancta, Iehouæ conceſſa munere, terra.
M. *At quonam pacto longæuæ tædia vitæ*
Muneribus numeras? Heu quanta incommoda ſecum
Vita trahit, Quantos aufert mors vna dolores!
P. *Non ibo inficias, verum productio vitæ*
Electo populo, Domini manifeſta fauorem

Indicat.

Indicat. An nihil est tàm longo tempore præsens
Sensisse auxilum: Ad vitam quodcunque necesse est
Ex eius fluxisse penu: atquè incommoda mundi
Spe vitæ alterius sancto contemnere fastu?
M. *An valida est contra ratio, quos stamina vitæ*
Parca necant, iratum illos sentiscere numen.
P. *Absurda omnino est, sæpe ex hoc corpore caros*
Euocat imprimis famulos, ne sordibus istis
Assuescant, patrioque statim potiantur Olympo.
Atqui hoc promisso pugnat. P. *Quacunque recepit*
Facturum Deus, hac semper sub conditione
Accipio, nostræ terrestria dona saluti
Si prosint, cuius Domino primaria cura est.
M. *Quid? Num nulla manent natos tormenta rebelles?*
P. *Æterna haud dubiè: Nec verò tempore in isto*
Impunè est illis, Quosdam mors abripit atra
Ante diem, quosdam meritis dignissima finis
Accipit, & vitam probrosa morte relinquunt.
M. *Hiccine de sola sermo est Cananitide terra?*
P. *Iudaico certe populo, Nos latius illam*
Accipimus: Quacunquè etenim tellure moramur,
Tota Dei est, soloquè eius nos munere habemus.
M. *Nilne hac in lege est aliud?* P. *Fit sola parentum*
Mentio, sed simili reges ratione colendos
Discimus, & quoscunque aliquo præcellere honore,
Ille dedit, cuncta est à quo stabilita potestas.

DOMINICA. XXIX.

(quam.
M. MAndatum exponas sextum. P. Ne occidito quen-
M. Si iugulo abstineas ensem, si dextra vacarit
Sanguine, num satis est? P. Mentem sibi postulat auctor
Integer, integram: fraterni nominis osor
Ante Deum, si facta absint, hac lege homicida est.
M. Estne odio caruisse satis? P. Dilectio nobis
Est opus, alterius semper quæ commoda spectet.
M. Quæ lex septena est? P. Alieni fœdera lecti
Ne viola. M. Quænam est huius sententia legis?
P. His verbis impura omnis scortatio nobis
Interdicta fuit: Nec vero pellicis artes
Ferre potest legis nostræ castissimus auctor.
M. An nil præterea in lege est? P. Ante omnia cordis
Munditiam, & rectam purgato in corpore mentem
Postulat: Ille sacer flatus qui corpora nostra
Incolit, haud vlla patitur sordescere fæce.

DOMINICA. XXX.

(ueto.
M. QVodnam mandatum octauum est? P. Furtoq; ca-
M. An solum hac Dominus manifestas lege rapinas,
An fraudis vetat aucupium? P. Quæcunque paramus
Illicitè, seu vi spolium tentamus aperta,

Seu

Seu fraude aggredimur, vel iniquas teximus artes,
Et quicquid legis nostræ non approbat auctor.
M. An tantum alterius res contrectare vetamur
Inuito Domino, vt iuris scripsere periti?
P. Mens semper primas poscit, ne fraudibus vllis
Aspiret, fratrumque velit ditescere damno.
M. Quid faciundum ergo? P. Contentus viuere discat
Quisque suo, & proprio vitam perferre labore.
M. Mandatum nonum sequitur. P. Ne testis iniquus
Vicino sis innocuo. M. Num iudice coram
Non aliâs, testis periuria damnat iniqui?
P. Qui famam alterius minuit, nomenque, decusque
Vellicat, & maledicendi studio vsque tenetur,
Peccat in hanc legem: Nam qui rumoribus vllis
Vicinum lædit, fœda ad periuria tandem
Prouolat: & Dominum perfricta fronte negabit.
M. Num mentem sanam poscis? P. Vel maxime, & eius
Hæc paucis vis est: Non solùm lædere verbis
Abstineas, caue ne ducat te praua voluntas.
Quinetiam famam semper tueare memento
Alterius, teque illius ne subtrahe laudi.

DOMINICA. XXXI.

M. VEntũ ad postremam est legem. P. Nec tecta pro-(pinqui
Concupias, iunctamue thoro, famulumue ministrum,

Ancillamue, Bouem, aut Asinum, aut quod dicere possit
Iure suum, nullo illius flagrabis amore.

M. *Cum lex tota animum spectet, cur vnica tandem*
Clausula in effrænes animi est dilata furores?

P. *Responsum in promptu est: Nam tota lege voluntas*
Perfecta à nobis petitur: Nunc motio quæuis
Irrita, consensus expers, & nescia facti
Damnatur. M. *Num si qua leuis tentatio mentem*
Punxerit, ascribes vitio? P. *Corruptio certe*
Naturæ hanc peperit, cuius scintillula nulla est
Quæ non cum Domini sacrata lege repugnet.

M. *Sic sentis, tres esse gradus. Tentatio prima est,*
Consensus mentis sequitur, quem perficit actus.
Hos suprà damnant leges, Tentatio tandem
Hic vetita est, Tanta est sacræ perfectio legis.

P. *Non alijs certè cupijssem exponere verbis.*

M. *Num potis es totam paucis compræhendere legem?*

P. *Non id difficile est: Nam toto pectore amandus*
Est Deus, atque pari nobis vicinus amore.

M. *Quisnam amor ille Dei est?* P. *Caro quum noscimus illum*
Solum pro Domino, pro Seruatore, parente,
Prosequimurquè humiles cultu, & confidimus vni.

M. *Pectore cur addis toto?* P. *Ne affectio praua*
Implicet, aut mentem à Domini seducat amore.

DOMI-

DOMINICA. XXXII.

M. *ALtera pars sequitur.* P. *Miro vt flagramus amo-*
Quisq; sui, certè quæ sunt nocitura cauemus (re
Commoda sectamur: Sic nobis regula vitæ
Vicini in caro debet consistere amore.
M. *Quisnam proximus est?* P. *Non solum sanguine, &*
Iunctus amicitiâ, peregrinis incola terris, (arcta
Atque adeò hoc sæuus nomen sibi vendicat hostis.
M. *Copula quæ est?* P. *Firma haud dubiè quàm nulla*
Impietas, certis naturæ astricta catenis. (resoluet
M. *Sic sentis, si quis fraterni nominis osor*
Extiterit, scelus esse eius, sed vincla manere,
Communis tamen à nobis seruanda fauoris.
P. *Hoc ipsum.* M. *Num quisq; suam componere vitam*
Debet ad hanc normam? P. *Certe: sed ferre recusant*
Infirmi pondus humeri: Non extitit vsquàm
Sincerus legis custos, perfectio tanta est.
M. *Cur quæso petitur plena obseruatio legis*
Quæ fieri nequeat? P. *Certè ad præcepta tenemur*
Omnia: Nam nostri est sceleris quòd simus inepti.
Verùm, si studium nobis, & prompta voluntas
Adfuerint, totóque illuc conamine mentis
Nitimur, haud dubiè quanuis perfectio longè
Abfuerit; nullo astrictos nos crimine censet.

 M. Hiccine

M. *Hiccine de cunctis sermo est, solúmue fideles*
Respicit. P. *Haud ullus poterit sine flamine sacro*
Impleri vel legis apex. Quid si unica posset
Clausula? Nimirum diuinæ subiacet iræ
Quem minimus calle à recto subduxerit error.

DOMINICA. XXXIII.

M. *Hinc non difficille est sacræ duo munera legis*
Colligere, ex hominum distincta conditione.
P. *Non equidem: Nam qui legi parere recusant*
Arguit insidos sceleris, prætexere culpæ
Nil patitur, caussasque aufert, sic mortis odorem
Ac instrumentum, verbi pia buccina Paulus
Nominat: Ast alios longè se pandit in usus
Credenti populo. Primum, nos lege magistra
Ducimur ad Christum, lex nescia reddere iustos
Ad Seruatoris fontes nos tota relegat.
Tum carnis reprimit fastum, dum crimina ponit
Ante oculos, humilique monet contendere voce
A Domino veniam, & vires, ut quisque monenti
Pareat, & vitam ad rectos accommodet usus:
Postremò fræni est instar, ne colla capistro
Libera, dediscant Domini perferre timorem.
M. *Non ergo frustrà nobis perfectio legis*
Proposita est, instar metæ quo tendere quisque

Debeat,

Debeat, ac aucto semper procedere passu,
Gratia cuique sua est, verùm meta omnibus vna.
P. *Sic est.* M. *Sed nunquid perfecta est regula legis?*
P. *Omnino, certe facienda, cauendaque cuncta*
Continet: haud illi nostri phantasma cerebri
Assuere integrum est: Domino neque gratior vlla est
Victima, morigerum quàm se præbere monenti.
M. *Si lex perfecta est, quorsum non rara Prophætis*
Concio, quæ monitis constet, solamina crebra
Misceat, an reliquus scripturæ euanuit vsus?
P. *Absit: Nam legis concepta est formula paucis,*
Quæ sese reliqua scriptura interprete pandit
Latius. M. *An legem officium præscribere sentis*
Cuique suum? P. *In genere: at nobis scriptura relicta est,*
Ex qua quisque suum possit dignoscere munus
Planius, & vitam ad rectam componere normam.

LIBER TERTIVS DE ORATIONE, PATRICIO Adamsono auctore.

DOMINICA. XXXIIII.

M. *S**At multis tibi diuini pars altera honoris* (*gas*
Tractata est: Nunc ad ternam discendere per-
P. *Suppetias Dominum afflictis deposcere re-*
Atque vnum nostræ fontem implorare salutis. (*bus,*
M. *Num solum votis petimus?* P. *Sibi vendicat vni*
Hanc laudem, Haud tali quenquam dignatur honore.
M. *Num fas est hominum, si res modo tristior vrget,*
Implorare fidem? P. *Quidni: At discrimine longo*
Hæc distant, Dominum quoties in vota vocamus,
A solo auxilium petimus, fiducia solum
Respicit: ast homini quando est concessa facultas
A Domino, vt nostris possit succurrere rebus,
Non homini id tribuo, Certe Deus ipse ministrat
Cælitus, humanæ tantum moderamine dextræ.
M. *Num grates referendæ illis qui hæc munera nobis*
Suppeditant? P. *Certè naturæ lege tenemur.*
At vero quos hoc Dominus dignatur honore
Vt sua dispensent dona, obseruare profectò
Imperat, & vinclo nobis magis alligat arcto.
M. *Hinc planè apparet, quod nemo in vota vocandus*

Angelus

Angelus est, nullus vitai munere functus.
P. Certa adfers: Nec enim mandata prouincia cuiquã
Sanctorum à Domino est, nobis vt pondere pressis
Ferret opem, Satis est illis defigere vultus
In Iehouæ decus immensum, laudésque parentis
Ætherei, gratis animi percurrere plectris.
Nec vero angelicos flatus seruire saluti
Humanæ inficior, iustorum sistere vota
Ante Deum agnosco, sed laudem respuit illam
Nuntius, insignem Domini quæ spectat honorem.
M. Sic statuit fateor, Sed si quid protinus istis
Non quadret, nunquid Domini est violata voluntas?
P. Omnino: Nec enim quicquam gens credula poscit,
Arbitrium præter Domini: Quicunque creatis
Nititur, & voti Iehouam defraudat honore,
Seu Sanctos vocet, aut flatus in vota ministros,
Perditus idoli est cultor, laudémque tonantis
Destruit, & vani capitis noua numina fingit.

DOMINICA. XXXV.

M. QVis rectus votorum vsus? Num lingua sonare
Sola preces, debentue alto procedere corde?
P. Cor semper primas poscit, nec munere linguæ est
Semper opus, purus Deus ipse est Spiritus, & vult
Corde coli puro, quum certe tempore in omni,

Præcipuè, quando coram nos sistimus, atque
Præsentem affamur precibus, promißio facta est
His solùm, vero Dominum qui corde vocarent:
At linguæ blatero non ventis irrita solùm
Verba dat, irati deposcit numinis iras.

M. Quæ cordis quæso in votis affectio grata est?

P. Cum nostri propter delicti tædia, mente
Angimur, hæc sceleris vero depressa dolore
Ingemit, & veniæ non ficto flagrat amore.

M. Haccine debemus nobis, an numinis illud
Est opus? P. Haud dubiè dona hæc Pater ipse ministrat
Cælitùs: indignum, nobis quam segnia torpent
Pectora, ni sancti flatus accenderit ardor.

M. Num sequitur, resides nequaquam in vota parandos
Esse animos flatumque illum debere supinos
Expectare sacrum? P. Certè cum corda laborant
Frigore, poscendus Deus est vt flamine sacro
Imbuat, ac puro torpentes concitet æstu.

M. An nullus linguæ in precibus sese exerit vsus?

P. Haud pauci, retinet vocis prolatio mentem,
Ne facile à Domino meditatio nostra fatiscat:
Tum lingua auctoris laudem, ac præconia magni
Testatur, gratæque canit modulamine vocis,
Sæpè etiam linguam vehemens affectio pulsans
Pectoris, in verba haudquaquam meditata resoluit.

M. Num prosunt quicquā peregrinæ murmura linguæ?

P. Ridicula

P. Ridicula haud dubiè, Ceu personata theatri
Actio, quam ficto mimus simulauerit ore.

DOMINICA. XXXVI.

M. PEndemus ne animi, an certa spe vota paramus?
P. Spe certa. Nobis esto hæc certissima semper
Regula, iustorum surda non negliget aure
Vota Deus, tribuetque illis quodcunque putarit
Vtile. Sic Paulus fidei procedere puro
Fonte preces scribit, fidei persuasio certa est.
M. Qui titubat, dubioque animi qui fluctuat æstu,
Assequiturne aliquid precibus? P. Sunt irrita certè
Vota eius, quæ nulla Dei promissio fulcit.
At Christus quicquid Patrem credendo petamus
Se concessurum sacrata voce recepit.
M. Vnde homini quæso manat fiducia tanta
Mancipio sceleris, Domino se vt sistere coram
Audeat, ac illum certa spe in vota vocare?
P. Infirmas primum mentes promissio verbi
Occupat, hoc Domini sancit clementia fædus,
Non nostri ratio meriti, promissio postquam
Accepta est animis, tum sanctus anhelitus ipsum
Ad Patrem propius recto nos tramite ducit.
At vero horrendum ne mens sibi conscia numen
Esse putet, Christus nobis occurrit Iesus:

Ille genus nostrum, putris modo reptile terræ,
Conciliat Patri dilecti nomine Nati.

M. *Sunt ne eius solum facienda in nomine vota?*
P. *Omnino. Quæcunque pijs promissio facta est*
A merito pendet dilectæ munere prolis.
M. *Non ergo fastu nimium se tollit inani*
Fidentisque animi est, Christo qui fretus Iesu
Cælestem votis Patrem compellat amicis.
P. *Haud penitus: Nanque ipsius velut ore precamur*
Qui nobis patefecit iter, qui vota parenti
Grata facit, nostroque illi se nomine sistit.

DOMINICA. XXXVII.

M. N*Vm præscripta vlla est orandi formula, vel nos*
Quod cupidam venit in mentem deposcere par est?
P. *Mens humana quidem cæcis occlusa tenebris*
Quid petat, ignara est, at praua affectio mentis
Frænanda est, arctis ne quò deflectat habenis.
M. *Quid faciendum ergo?* P. *Domino parere monenti*
Conuenit, is certe nobis quodcunque necesse est
Conscius, oblata dextra nos tramite recto
Dirigit, vt solum præeuntis verba sequamur.
M. *Quodnam præscriptum est eius?* P. *Qui oracula sa-*
Voluerit, haud illi votorum incognitus vsus *(cra*
Esse potest. Verùm nobis vt certa maneret

Formula,

Formula, vel pauco verborum carmine claudit.
M. *Quin effers.* P. *illam Christo didicere Magistro*
Discipuli. Hæc inquit vestris sit formula votis.

ORATIO DOMINICA.

ALme Parens noster celsi super atria Cœli,
Sanctificata tui Maiestas nominis esto.
Adueniant tandem sperati gaudia Regni:
Vtque tibi Cœli gaudent parere cohortes,
Sic tua per terras fiat sacrata voluntas.
Da nobis hodie diuturni pabula victus:
Debita condona nobis, debentibus ipsi
Ex animo cunctis ceu condonare solemus.
Ne nos in cæcas Satanæ inducito fraudes,
Sed serua à prauo: Regnum sine fine perenne
Est tibi, cuncta potestas, cunctaque gloria, fiat.

M. *Vt facilè expedias, dic quot comprehendere possis*
Articulis? P. *Bis ter: Tantum tres ordine primi*
Ad Domini laudem spectant, qui deinde sequuntur
Nostra quidem sese paulatim ad commoda flectunt.
M. *An quicquam petimus quod nobis vtile non sit?*
P. *Quod Domini laudem spectat, sic omnia versat*
Infinita Dei bonitas, ad nostra redundat
Commoda: Nam quoties sancto celebratur honore

Diuinum nomen, nos eius munere Sancti
Reddimur, aduentu regni nos læta coronat
Gloria, sed mera nunc nobis obliuia debent
Nostri esse, vt solum Domini spectemus honorem:
Ac etiam quamuis illi qui deinde sequuntur
Articuli, nobis prosint, ante omnia laudem
Respiciunt, celsique decus sublime tonantis.

DOMINICA. XXXVIII.

M. AD formam accedo, Cur sese voce parentis
Nominat? P. Haud dubiè cari vox plena fauoris
Intrepido iubet esse animo, & formidine pulsa
Non secus ad Patrem caros quàm accedere natos,
Fidentésque magis: Si nos ab origine praui
Consulimus propriæ soboli, Quæ cura parentis
Ætherei, nostros se prouida didit in vsus?
M. Num quod conclusum est supra, vota omnia Christi
Inniti merito, euinces ex voce parentis? (set
P. Firma quidem ratio est: Nec enim nos nomine cen-
Natorum omnipotens, nisi Christi ex corpore membra
Simus, & in caros nati coälescimus artus.
M. Cur nostrum Patrem appellas, quem quisq; vocarit
Iure suum? P. Certè nostrum non conuenit vlli
Priuato duci studio, communia fratrum
Commoda, debemus nostris proponere votis.

M. Quid

M. *Quid sibi vult quod ais, celsi super atria Cœli?*
P. *Incōprehensibilem, atq; æternum, ac omnipotentem.*
M. *Quorsum istuc?* P. *Sursum nostras attollere mentes*
Instruimur, ne de Domino carnalia fingant
Somnia, vel nostro pendamus numina captu.
Quin illum cuncti Cœli, terræque penates
Obseruent, Dominumque humili vereantur honore.

DOMINICA. XXXIX.

M. *QVid primò petimus?* P. *Iehouæ laudemq; decusq;*
Per cunctas passim mundi splendescere partes.
M. *Num capit augmentum, aut decrescit celsa tonantis*
Gloria? P. *Non in se, Verùm vt perfectio cuncta*
Laudis inest illi, sic omni nube remota
Optamus toti decus illucessere mundo.
M. *Quid regni nomen sibi vult?* P. *Constare duabus*
Partibus agnosco. Primùm, spiramine sacro
Imperat electis: Tum gens malè credula, sceptri
Sentit onus, Nihil vt fastu prodesse superbo
Numinis inuictæ virtuti obsistere discat.
M. *Quid petimus regni aduentu?* P. *Incrementa fidelis*
Vsque gregis, numeroque auctum ditescere donis
Cælitùs: vtque adsit totum quæ terreat orcum
Iustitia, & gentem perdat sine fine rebellem.
M. *Num fiunt, hæc, inque dies?* P. *Quadam tenus il-*

Haud fieri ignoro. Verùm perfectio regni
Non prius extremo cani quam in limine mundi
Adueniet: celsus iudex sublime tribunal
Ingrediens, sibi subijciet terramque polumque,
Atqui illi tum cuncta gerent obnoxia morem,
Vt sit perfectè Deus omnia in omnibus vnus.

DOMINICA XL.

M. *QVo sensu petis vt fiat diuina voluntas?*
P. *Nimirum vt totus naturæ pendeat ordo*
A Domino, atque eius se vltrò submittat habenis.
M. *Num sentis illi fieri nil posse repugnans?*
P. *Non petimus solùm vt fiant arcana tonantis*
Consilia, & quicquid secum decreuerat olim,
Quin illi dura quicquid ceruice resistit,
Conterat, vt Domino nemo parere recuset.
M. *Num sic orando, proprijs affectibus vltrò*
Cedimus? P. *Omnino, nec solùm vota rogamus*
Irrita sint, quæcunque animis affectio prauis
Suppeditat, verùm vt sacro spiramine mentes
Imbuat, vt nostra ex renouato pectore semper
Vota fluant, normæ & pietatis consona fiant.
M. *Quid sibi vult hic cum terras componit Olympo?*
P. *Non aliud studium est illis qui cælica longè*
Templa colunt, Domini ad nutum noctesque, diesque
Morigeræ

Morigeræ Cœli gaudent parere phalanges:
Tale ego per terras ſtudium mortalibus opto,
Vt Domino penitus ſe quiſque addicat, & vltro.

DOMINICA. XLI.

M. *ALtera pars ſequitur, quæ ſeſe ad noſtra remittit*
Commoda, Quid tibi vis panem poſcendo diurnum?
P. *Non nudum ſolùm victum, & vox panis amictum*
Significat, verùm vitam quodcunque quietam
Reddit, & à Domino noſter depoſtulat vſus.
M. *Cur victum petis aſsiduo ſudore parandum?*
P. *Cura Deo grata eſt, ſed quorſum cura niſi adſit*
Gratia, perpetuò humano diuina labori?
Nec vero nos pane alimur, ſed prouida nutrit
Dextra Dei, panique ſuos accomodat vſus.
M. *Cur noſtrum appellas, vel cur depoſcimus illum*
Si eſt noſter? P. *Summi certe bonitate parentis*
Fit noſter: Verùm nos iſta voce monemur
Viuere contenti noſtro, non quærere quæ ſunt
Alterius, fuciue aliorum incumbere rebus.
M. *Cur hodie panem petis, adiungiſque diurnum?*
P. *Vocibus his geminis frugales eſſe docemur,*
Quod ſatis eſt petere, & certo moderamine victum.
M. *Num diues cuius multas induſtria brumas*
Deſpicit, annonamque in tempora longa reponit,

Postulat, inque dies victum? P. Nec pauperis horti
Agricola, aut cui lauta domi est prouisa suppellex
Ex rebus capiunt fructum, nisi dextra bearit
Omnipotens, vires illis infensior omnes
Eripit vt visum est, iterum virtute potenti
Imbuit, vt Dominis prosint qui munera norunt
Esse Dei, & grato auctorem reuerentur honore.

DOMINICA. XLII.

M. Q*Vidnam contineat iam quinta petitio fare?*
P. *Vt clemens nobis Dominus, delicta remittat.*
M. *Nemone tam iustus veniâ quin indiget ista?*
P. *Nemo vsquam, forma hæc Christo præscripta magi-*
Discipulis, populo est passim mandata fideli: (stro
Nec vero sacrum Christi cognouit ouile
Qui veniæ vocem ignorat. Num oracula passim
Sacra canunt? Quicunque vno se à crimine mundum
Dixerit, is multis reus est in millibus, ante
Iudicium illius trutina qui examinat æqua.
Sola ergo nobis Domini clementia asylum est.
M. *Quonam condonat nobis dic crimina pacto?*
P. Sic *vt verba sonant voti: Nam debita Christus*
Nostra vocat, Quoniam peccato debita mortis
Præmia sunt, tetrique manent nos tormina regni,
Quæ Domini nobis bonitas immensa remittit.

M. Num

M. *Num gratis nobis isthæc clementia præstat*
Sola Dei? P. *Certè, Nec enim nos soluere quicquam*
Pauperies ingrata sinit: Nos cedere oportet
Porro bonis, veniæque vnam sperare salutem.
M. *Quænam hinc vtilitas?* P. *Caros nos esse parenti,*
Non secus ac omni si crimine vita careret,
Nec pænæ solùm expertes, sed certa manere
Gaudia, cælesti nobis in sede reposta.
M. *Verùm quod sequitur, nos condonare solere*
Num meriti est instar? P. *Solus nos crimine Christus*
Liberat, à merita solus nos morte redemit:
Verùm cum nobis illatæ obliuio noxæ
Serpserit, haud dubiè tum mansuetudine Christum
Exprimimus, cuius populum nos esse fidelem
Testantur, firmatque animos ea tessera nostros.
Sic contra innuitur, summo contendere iure
Velle Deum, & rigidam nobis exponere litem,
Ex animo offensas ni deponamus inulti.
M. *Num sentis quoscunque animi vindicta furentis*
Exagitat, fratrum vt nequeant ignoscere culpæ,
Ætherei prorsum natos non esse parentis.
P. *Arbitror, & certè vera est sententia Christi,*
Quæ mensura tua est, eadem te iure manebit.

DOMINICA. XLIII.

M. QVid porro sequitur? P. *Satanæ abducere fraudes*
Vt velit, atque astu mentes seruare maligni,
Nec vero seiungo isthæc: pars vltima primam
Explicat, & iure optato concluditur vno.
M. *Quæ vis illius est?* P. *Sceleri ne laxet habenas*
Omnipotens, ne de nobis infirma triumphent
Agmina, neu carnis sese victoria iactet:
Quin adsit potius nobis, vt vindice dextrâ
Protegat, & contra tàm sæuos muniat hostes.
M. *Quinam id perficitur?* P. *Sacri moderamine flatus.*
Illius auspicijs freti fidenter in hostem
Irruimus, tergum trepidè fugientis auerni
Cædimus, & scelus, & carmen calcamus inermem.
M. *An cunctis dux ille opus est?* P. *Certamina cunctos*
Dura manent, cunctos rugientis more leonis
Circuit horrendus dæmon, sine viribus vllis
Vtque imbelle pecus, Ni nos Deus instruat armis
Ad pugnam, propriâque manu fulciret inermes.
M. *Quid tibi significat nomen, tentatio?* P. *Fraudes*
Dæmonis, insidiasque omnes quas nectere nobis
Assolet, haud dubiè nos illuc prona voluntas
Dirigit, vt nullo flabello accenderit hostis.
M. *Cur Domino fraudes tribuis, quas perditus ille*

Sata-

Satanas, imis Orci sudauerat antris?

P. *Vt Dominus populum Satanæ ex iure fidelem*
Vindicat, haud vlla patiturque labascere fraude,
Sic quos exodit, non illis abstrahit auram
Cælestem solùm, quæ nobis gratia dicta est,
Luminibus captos reddit, ne cernere poßint
Rectum iter, inferno reprobos punire tyranno
Tradit, & ad cunctas Cacodæmonis obijcit artes.

M. *Quid sibi vult tandem quæ adiecta est clausula, Regnum*
Est tibi, cuncta potes, tibi cunctaq; gloria fiat.

P. *Hic iterum instruimur, nostris fundamina votis*
In solo quærenda Deo, nec fidere nostris
Viribus: ac veluti primas sibi postulat auctor.
In precibus, postrema eius sic clausula laudes
Prædicet, ac sanctum resonet super omnia nomen.

M. *An nil præterea nobis deposcere fas est*
Quàm quod succinctus formæ præscripserit ordo?

P. *Non opus est ijsdem verbis, nec more precandi*
Perpetuò, sed nulla Deo est oratio grata
Quæ non huc velut archetypum referatur ad vnum:
Regula namque pijs hæc est certißima votis.

LIBER QVARTVS DE SACRAMENTIS, PATRICIO Adamsono auctore

DOMINCA. XLIIII.

M. TRes modo diuini cultus ex ordine partes
Emēsus, Nunc quartā auibus fælicibus adde.
P. Vt nos auctorem, fontem, causamq́, salutis
Esse Deum, Non solùm ima de pectoris arca
Nouerimus, verùm externæ confessio laudis
Accedat, Dominique palam testemur honorem.
M. An nulla hic norma est? P. Certè præconia laudum
Omnia, quæ sancti quondam cecinere Prophetæ.
N. An nulla huc Domini concepta petitio tendit?
P. Prima quidem: Nam cum sancto vt celebretur honore
Diuinum petimus nomen, Facta omnia laude
Prosequimur: Iudex si sontes vindicet æquus
Iustitiam efferimus, si crimina nostra remittat,
Quàm gratum dictat nobis clementia carmen!
Si seruat promissa Deus, seruata fidelem
Pacta docent, veraxque eius constantia laude
Digna sua est: Demum vastus quod continet orbis
Diuinæ præ se fert passim encomia laudis:
M. Quidnam ex prædictis infers? P. Vitā esse perennem
Nosse Deum viuum, & Christum quem misit Iesum,

Nos-

Noſſe, inquam, vt ſemper merito obſeruemus honore,
Vt Seruatorem, Dominum, Patremque benignum.

DOMINICA. XLV.

M. *Q*Viſnam aditus recto nos illuc tramite ſiſtet?
P. *Hac fini, nobis ſacri myſteria verbi*
Tradidit omnipotens, hæc certè ianua vera eſt,
Limina qua Cœli nobis auguſta pateſcunt.
Nec vero obſcurum eſt verbum, ſpiramine ſacro
Imbuti, paucis vates clauſere libellis.
M. *Quì verbo vtendum eſt, Vt fructum carpere poſsis?*
P. *Debemus primum amplecti ceu cælica magni*
Dona Dei, tum nos humiles ſubmittere mentes
Conuenit, & pectus ſacrata ardeſcere flamma:
Poſtremò penitus noſtris infixa medullis
Vox Domini vitæ fructus producat amænos.
M. *Hæccine ſunt noſtri ingenij?* P. *Nullatenus inquã,*
Sed Deus in nobis ſacro ſpiramine complet.
M. *Num noſtrum eſt aures doctrinæ aduertere ſacræ*
Aſsiduò, & legis ſacratum euoluere corpus?
P. *Omnino, ſeu nos priuati tegmine muri*
Claudimur, imprimis cum Chriſti Eccleſia in vnum
Cogitur, vt verbi cæleſtes imbibat hauſtus.
M. *Non ſatis eſt ergo ſi quem meditatio paſcat*
Grata domi, ſacros cætus celebrare neceſſe eſt.

P. *Omnino, si libertate Ecclesia Christi*
Gaudeat, aut crudus nos non detterreat hostis.
M. *Quæ ratio est?* P. *Christo nobis parere monenti*
Conuenit, vt cætum populus reuerenter in vnum
Se sistat, verbique simul mysteria discat:
Sic etenim crescit sacrati gloria Templi,
Puraque cælestis retinemus dogmata verbi.
M. *Ergone pastorum nobis opus esse labore*
Atque ministerio sentis? P. *Vel maximè, ab ore*
Veriloquo illorum nobis pendere necesse est:
Nam qui despicit hos, Christum contemnit Iesum
Pastorum caput, & sacro seiunctus ouili est.
M. *Num satis est semel hanc doctrinam hausisse salutis?*
P. *Non rectè est cæpisse satis: Nos pergere porro*
Conuenit, & Christi nunquam tædere magistri.
Porrò illum fidis munus mandasse ministris
Nouimus, vtque suo cunctas in nomine gentes
Instituant, subeatque vices doctrina magistri.

DOMINICA. XLVI.

M. *AN solo verbi Dominus se dogmata monstrat?*
P. *Sacramenta pio coniunxit mystica verbo.*
M. *Quid Sacramentum est?* P. *Diuini externa fauoris*
Indicia appello, verbum nunc molliijt vsus,
Visibili signo quæ spiritualia adumbrant

Munera,

Munera, & obsignant nostræ promissa salutis.
M. *Atqui hæ sunt flatus partes, nos reddere certos*
Ante Deum, & solida spe confirmare salutem.
P. *Agnosco. Verùm magno hæc discrimine distant:*
Solus enim Dominus sacro torpentia flatu
Corda mouet, cæcæque hominum illucescere menti
Est eius solius opus, firmare salutem
Non alius poterit dubio ne fluctuet æstu:
Sacramenta autem quid sunt nisi inania tantum
Symbola, ni Christus vires accommodet auctor,
Ac instrumenta hæc ad sacros applicet vsus.
M. *Cur ergo instituit Dominus?* P. *Quò fulcra mane-*
Infirmæ nobis fidei, si terrea abesset (rent
Congeries, Qualesue animi cælestibus essent,
Vana rudimenta hæc fierent: Nunc corpore pressi
Talibus omnino, mentem ad sublimia fulcris
Tollimus, & Cœli dotes comprehendimus altas.
Atque adeo est, Domini quasi persentiscere fœdus
Vtile, quo melior mentes fiducia firmet.

DOMINICA. XLVII.

M. C*Vm Sacrementa in nostros prouiderit vsus*
Hoc exercitium num prætermittere fas est?
P. *Non equidem: Nam qui fastu contemnit inani*
Auctorem spernit Christum, veniæque recusat
Spem stolidus, sacrique extinguit flaminis ignes.

M. *Quomodo nos animi reddunt mysteria certos*
Quæ ſumunt etiam praui communiter omnes?
P. *Quamuis gens expers fidei ſibi Symbola reddat*
Irrita, & oblatæ ſpernat promiſſa ſalutis,
At qui participat verè, Chriſtumque requirit
In Sacramentis vis effectuſque ſequuntur.
M. *Quomodo in his Chriſtus nobis quærendus Ieſus?*
P. *viſibili primum mentes defigere ſigno*
Non patitur, quaſi vis illic occulta lateret,
Clauſaue in externis eſſet virtus elementis:
Sunt fulcra hæc tantum fidei, quibus aduolet alis
Ad Chriſtum, viuoque eius de gurgite libet
Fontis inexhauſti laticem, lymphaſque ſalutis.
M. *Sacramentorum verus ſi poſtulat vſus*
Rite fidem, Cur hæc fidei munimina dicis?
P. *Non ſatis eſt primum fidei contingere limen,*
Pergendum eſt porro, fidei incrementa petenda
Ex Sacramentis. Diuus ſignacula Paulus
Illa vocat, noſtræ firmant quia pacta ſalutis.
M. *Hoccine diuinis prorſum eſt diffidere pactis*
Externi nobis fulcimina quærere ſigni?
P. *Infirmæ eſt fateor fidei, perfectio verùm*
Non hominum cuiquam mortali in corpore conſtat,
Corruptæ inſedit ſic diffidentia carni.
At nos his contra fulti contendimus armis,
Inque fide ſemper paſſu procedimns aucto.

DOM-

DOMINICA. XLVIII.

M. QVoi Sacramenta in credenti Ecclesia habemus?
P. Omnino duo, quæ cunctis communia Christus
Instituit, Baptisma inquam, sacrámque synaxin.
M. Quid simile est illis, quonam discrimine distant?
P. Baptismo Christi nobis reseratur ouile
Occlusum prius, extorres admittimur albo
Seruorum, atque manu propria in penetralia ducit.
At nobis postquam sacrata in tecta recepit
Suppeditat victum assiduò, quem mystica cœna
Exhibet, æternæ præbens pia pabula vitæ.
M. Verùm hæc vt pateant melius, Baptisma seorsum
Aggrediar. Quidnam sibi vult Baptisma? P. Duabus
Partibus id constat. Nanque & peccata remitti
Nosque iterum sancto nasci spiramine signat.
Nec vero caret hoc caussa: Nam vt corpore sordes
Eluimur cunctas mundæ purgamine lymphæ,
Sic animi est veluti quædam quoque lotio, Christi
Sanguine, quæ veniæ peccatum oblitterat amne.

DOMINICA. XLIX.

M. QVo pacto similis lympha est, iterum geniture?
P. Quòd caput immersum tegitur stillantibus vndis

Id ſceleris prorſum labi nos eſſe ſepultos
Significat: verùm ſubitò quum ſe exerit vndis
Forma nouæ vitæ eſt: Certè hic quem diximus ortus
Partibus his conſtat, tota vt corruptio ceſſet
Mortua, & integræ carpamus gaudia vitæ.
M. *Num noſtras purgat mentes reſperſio lymphæ?*
P. *Nequaquam, ſolo Chriſti perfuſa cruore*
Pectora deponunt maculam, reſperſio flatus
Eſt munus, nobis illud Baptiſma figurat.
M. *An nihil in lympha niſi vis externa figuræ eſt?*
P. *Effectus certè ſequitur, promiſſa fidelis*
Irrita non ſinit eſſe Deus, peccata remittit
Protinus, & recto moderatur tramite vitam:
Nam quamuis ſibi non fidi myſteria reddant
Irrita, credenti rectus ſentiſcitur vſus.
M. *Vndè nouus nobis partus?* P. *Quia mortuus olim*
Ipſe reſurrexit Chriſtus, mors eius Adamum
Affixitque cruci veterem, clauſitque ſepulchro.
Quòd vero vitæ nouitas non ficta ſequatur,
Id nobis tribuit rediuiui gratia Chriſti.
M. *Quînam hæc contingunt?* P. *Chriſti veſtimur amictu*
Et ſacrum induimus flamen, niſi corde prophano
Oblatum ſigno Domini aſpernemur amorem.
M. *Quid ſupereſt ergo Baptiſmo vt rite fruamur?*
P. *In vtraque fide, reſipiſcendique recumbit*
Toto animi ſtudio, rectus Baptiſmatis vſus.

Primùm,

Primùm, certa animos firmat fiducia Christi
Sanguine, nè scelerum infirmos perterreat horror;
Tum sacrum flamen vitæ moderatur habenas,
Et fidei educit gratos è palmite fructus.

DOMINICA. L.

M. *CVm res sic habeat, cur lymphis parua lauamus*
Pignora, cur teneris infantes tingimus annis?
P. *Non opus est semper præeat fiducia præsens,*
Et resipiscendi studium Baptisma: sed illa
Rite petuntur ab his qui sunt ætate capaces:
At pueris postquàm veniens adoleuerit ætas,
Baptismi vim nosse sui satis esse putamus.
M. *An nihil hic esse absurdi ratione probabis?*
P. *In promptu ratio est: Nam circumcisio signum*
Fœderis antiqui fuerat, quod protinus omnes
Infantes primis Domino sacrauerat annis.
Quid? quod diuinus Paulus fidei esse sigillum
Patribus affirmat veteris sub tegmine legis?
M. *Estne eadem ratio?* P. *Certè, Promissio facta*
Israeli olim, Nunc Christi munere toto
Orbe valet, mundique plagas complectitur omnes.
M. *Par nè igitur signi est vsus?* P. *Conclusio certa est:*
Sic texo. Populo quondam promissio facta
Israelitico, Nunc Christi munere nobis

Auctior est: Verùm, soboli ni signa paterent,
Esset conditio renouato fœdere peior,
Et Christi aduentus minuisset dona salutis.
Atque equidem non parua animos fiducia fulcit
Cum nostros illi infantes curæ esse videmus.
M. *Sic populi Hebræi, sentis, infantibus olim*
Corporis impresso testatum stigmate fœdus,
Æquum igitur Christo exhibito quoque pignora nostra
Diuini externum sentiscere pignus amoris.
P. *Sic prorsus, Nam cum Baptismi munia certum est*
Vimque eius teneris communem infantibus esse,
Iniusta est certè externi priuatio signi.
M. *Cur ergo teneros sacro libamine natos*
Tingimus? P. *Hæredes eius testemur vt esse*
Quem nobis Domini bonitas promisit amoris:
Vtque ipsi matura olim quum venerit ætas
Percipiant, promantque sui Baptismatis vsum.

DOMINICA. LI.

M. N*Vnc super est nobis sacram tractare synaxin,*
Quidnā significet? P. *Christi nos corpore pasci, ac*
Sanguine, vt illorum nostras communio mentes
Educet in vitæ spem, solamenque beatæ.
M. *Cur panis corpus signat vinumque cruorem?*
P. *Quòd panis carni confert, è corpore Christi*

Mens

Mens capit, æternæ nimirum pabula vitæ.
Ac veluti nobis grati vis læta lyei
Corda fouet, pectusque hilari libamine firmat:
Sic animis quoties virtus sublapsa resurgit,
Effuso vires Christi de sanguine manant.
M. *Num sentis verè nos corporis, atque cruoris*
Participes fieri? P. *Nil quicquam certius illo est.*
Nam cum de Christo nostræ spes tota salutis
Pendeat, ac eius nobis accepta feratur
Iustitia, integrum mentes apprehendere Christum
Est opus, vt solidæ carpamus pabula vitæ.
M. *Sed nunquid Christus nobis est munere mortis*
Traditus? P. *Haud dubiè, sed quorsum passio prodest*
Ni fructum latebris animi sentiscimus imis?
M. *Num fidei hoc tribuis?* P. *Non solum quatenus eius*
Credimus in mortem, & rediuiui munera Christi
Speramus nobis vitam allatura perennem:
In nobis habitat Christus, nos membra subimus,
Ille caput, firmaque sibi compagine iungit
Quoscunque æternæ dignatur munere vitæ.

DOMINICA. LII.

M. *NVm solùm extremæ hoc præstat communio cœnæ?*
P. *Non equidem. Certè sacrati concio verbi*
Nos Christo adiungit, nos ossa ex ossibus eius
Reddit, & in carnem verè coälescimus vnam.

Quin vitæ ſeſe, verbi hoc fit munere, panem
Nominat, ac Cœlo dicit veniſſe ſupino.
Atque alibi, fidos ſecum coaleſcere in vnum,
Æthereo velvti coniungitur ipſe parenti.
M. *Num quid præterea Cœnæ communicat vſus?*
P. *Baptiſmo, Chriſti, fateor, veſtimur amictu,*
Vox Euangelij nos vno corpore iungit.
Verùm hæc vberius ſacræ communio Cœnæ
Exhibet, ante oculos mortis myſteria pandens.
M. *Dic ergo in ſacro quid pignore panis habemus?*
P. *Vt Chriſti æterno ſemel eſt oblata parenti*
Victima, ſic eius nobis communicat eſum
Vt Credenti parta reconciliatio proſit.
M. *Quid vero in vini patera?* P. *Demonſtrat Ieſum*
Crimine pro noſtro largum fudiſſe cruorem
Potandum nobis, fructum vt ſentire queamus.
M. *Hinc facilè apparet ſacræ myſteria Cœnæ*
Nos veluti dextra, ad Chriſti deducere mortem.
P. *Omnino, Siquidem ſola hæc æterna ſaluti*
Victima ſuffecit noſtræ, Nihil amplius ergo
Nunc ſupereſt, tanto niſi dono vt rite fruamur.
M. *Num Chriſtum fas in Cœna eſt offerre parenti?*
P. *Non ita: perpetuo Chriſtus ſe iure Sacerdos*
Obtulit, haud alias iterum mactandus ad aras.
Ille ſuæ nobis eſum tantummodo carnis
Imperat, atque fide ſacrum potare cruorem.

DOM-

DOMINICA. LIII.

M. *Cur duo signa adhibet?* P. *Certè sic mentibus ægris*
Consuluit, panemque simul vinumque ministrat,
Vt plenam à Christo norint sperare salutem.
M. *Num calicis cunctos spectat communiter vsus?*
P. *Haud dubiè, Christus proprio sic imperat ore,*
Cuius mandatis scelus est immane reniti.
M. *Num Cæna istarum rerum est vmbratile signum,*
An verè, nobis præstat quodcunque figurat?
P. *Non vana verax nos Christus imagine ludit,*
Vimque adhibit signis, nosque eius corpore vero
Vescimur, & sacri potamus sanguinis vndam.
M. *Quì fieri hoc poterit, Christus quum cælica Patris*
Regna colat, longè peregrinis dissita terris?
P. *Hæc sacri vis est flatus quam nulla capedo*
Separat, vt spatio iungat distantia longo.
M. *Non ergo Christi sentis sub pane latere*
Corpus, nec viuum calicem præferre cruorem.
P. *Non equidem, Sursum nostras attollere mentes*
Conuenit in Cælos, vbi Christus regnat Iesus,
Vndè etiam adueniet iudex æquissimus olim.
Nos illuc ferimur fidei pernicibus alis,
Et Christi haurimus sudantem vulnere costam.
M. *Sic sentis, binas Cænæ mysteria partes*
Amplecti: primam externo constare elemento
Pane inquam & vino: cælestis gratia, pars est
Altera, & oblati nobis pia munera Christi.

P. *Certa adfers. Quin & nobis hoc pignore constat*
Experrecturum tandem de puluere corpus,
Quatenus æternæ percepta est arra salutis.

DOMINICA. LIIII.

M. Q*Visnam germanus Cœnæ præscribitur vsus?*
P. *Diuinus monstrat Paulus: tentetque, probetque*
Quisque inquit sese, Cœnæ qui pabula sacræ
Expetit, ac epulis vult dignè accumbere tantis.
M. *Quinam id constabit?* P. *Si nos viuacia Christi*
Membra sumus, fidei primum tentanda latentis
Vis est, num tota ad Christum fiducia tendat.
Tum, num pœniteat scelerum, veniæque parata
Spes animo fixa est: cari postrema propinqui
Pars etiam inuidiæ expertem deposcit amorem.
M. *An perfecta fides, & par dilectio nobis*
Poscitur? P. *Integram certè, fucoque carentem*
Quærimus: at longe nostras perfectio vires
Exuperat, Nec eam Cœnæ depostulat vsus.
Quin etiam incassum Christus mysteria Cœnæ
Instituit, si quem perfectio tanta bearet.
M. *Non ergo à sacro Cœnæ depellimur vsu*
Imperfecto animi vitio? P. *Nam mentibus ægris*
Subsidium est, fulcitque pio medicamine vires.
M. *Non alios seruire putas mysteria in vsus?*
P. *Sunt equidem externi nobis insignia cultus,*
Queis soli nomen Christo tribuisse Magistro
Testamur, fictosque orbis contemnere diuos.

M. *Quo*

M. *Quo tandem numero est, hæc qui mysteria temnit?*
P. *Non ego christicolam credo, sacræue dicatum*
Militiæ, qui Sacramento astringere sese
Nolit, & egregijs fidei vestirier armis:
Exauctorandus certè est, qui signa negabit
Sacra sequi, atque pio clam sese surripit albo.
M. *Num toto semel hæc sumpsisse in tempore vitæ*
Sufficiet? P. *Semel imbutum suffecerit vndis,*
Nec fas est iterum sacro Baptismate tingi.
At sacræ non hoc poscunt mysteria Cænæ.
M. *Quæ ratio est?* P. *Aditus nobis Baptismate Christo*
Panditur, inque eius tincti censemur ouili:
At semel admissis, diuturni pabula victus
Suppeditat, crebróque suis alimenta ministrat.

DOMINICA. LV.

M. *QVisnam ille est fidis qui Sacramenta ministrat?*
P. *Cui mandata palam est Sacri prouincia verbi:*
Nanque hæc continua secum compage cohærent.
M. *Hæccine Scriptura nobis testante probabis?*
P. *In promptu est. Proprio Christus sic imperat ore*
Ite, Salutifera hæc toti præconia mundo
Pandite, credentes quicunque aduerterit aures,
Et sacri tinctus fuerit libamine fontis
Saluus erit: quid quod postremæ munere Cænæ
Defunctus, sua nos memores vestigia mandat
Pone sequi: Ast illic Christus se rite ministrum
Præbuit, & caris Cænam diuisit amicis.

M. Num qui sacra pij pastores symbola tractant
Non habito quosuis delectu admittere fas est?
P. Infantes quoniam solos Baptismatis vnda
Tingimus, haud vllum fas est secludere lymphis.
At sacrum caueat pastoris cura synaxin
Polluat, aut cunctis prostent mysteria Cænæ,
Quos praua impietas Christi secluserit albo.
M. Atqui ipse in Cæna non dedignatus Iudam est?
P. Vt verum fatear, tamen haud eruperat eius
Impietas, Christus tectum quod corde latebat
Conscius, At reliqui nil cognouere ministri.
M. Quonã igitur numero est nobis simulator habendus?
P. Non est arcendus Cæna dum tecta patescat
Impietas, verùm sacros ne illudere cætus
Pergat, poscendus Deus est vt detrahat ori
Personam, scelus vt toti se proferat orbi.
M. Quid si ipsi tandem sit non ignota ministro
Impietas, quid si monitus resciuerit ante?
P. Non equidem satis est, certè res testibus ista
Indiget, & sacri iusto moderamine cætus.
M. Sancta igitur Christi num debent ordine certo
Templa regi? P. Quidni. Totius nomine cætus
Insignes pietate viri censoria sumant
Munera, ne sceleris quoquàm contagio serpat.
Hij procul à sacris epulis arcere prophanos
Debent, Christicolas inter qui noxia gignunt
Scandala, & irritant supremi numinis iras.

FINIS.

DE PAPISTARVM SVPERSTITIOSIS INEPTIIS.

Patricij Adamsonij Scoti,
Poetæ carmen.

MATTH. 15.
Omnis plantatio, quam non plantauit Pater meus Cœlestis, eradicabitur.

LONDINI
Apud Ioannem Billium,
Anno 1618.

¶AD LECTOREM PIVM.

SVperioribus his diebus, quum in Septentrione peregrinarer, promouendi Euangelij gratia, ne in summo ocio nihil agerem, Papismi crassiores aliquot abusus carmine descripsi. Ea verò ne clam apud Papistas Abirdonenses latêrent, in lucem ædenda curaui, néue tantillũ fructus qui ex his versibus prodire poterit, alijs eiusdem sectæ hominibus, inuiderem. Tuum autem erit candide lector, beneuolo hos versus animo amplecti, donec cultiora de rebus grauioribus in manus tuas veniant. Datum Sanctiandreæ 4. Calendas Septembris: Anno 1564.

Ex pædagogio.

Vale.

AD PAPISTAS ABIRDONENSES.

DEmiror quæ vos Papistæ insania vexet, Papistæ insani.
Aut quo transuersæ rapiantur turbine mentes:
Vt spreto Domini verbo, iussisque tonantis,
Humanas alto figatis pectore leges.
Papa caput cœtus vestri est, qui temperet orbem, Dist. 40. can. si Papa.
Iura ferat, cœlum pendat, dominetur Olympo,
Exoluat que animas pœnis, atque imperet Orco.
Scilicet id monstri tetro quod Tartarus ore
Expuit, ac atris ructauit faucibus, ille Apoc. 9.
Perditus, & quo non Christo capitalior hostis,
Tantus erit Christumque suo spoliabit honore.
At vero vobis quæcunque est forma colendi
Numinis, & quicquid pro relligione tenetis,
Fluxit ab hoc monstro, & cæcum manauit in orbem.
Parturijt nanque hoc monstrum, peperitque per orbem
Idola, erexitque omnes veneranda per aras: Pepererunt Papæ masculi.
A que illis falso fieri miracula finxit,
Vt genus humanum mira deluderet arte.
Atqui id lege Deus vetuit. Scelerisque nefandi Exod. 20.
Artificem, terrena ausum simulacra tonanti Deut. 4.
Ponere, vel formam rebus finxisse creatis, Psal. 115.
Vt Satanæ in laqueos princeps turba inscia veri
Irruat, vtque colat sculptum de marmore numen,

Iesa. 44.
Idolum magis portentosum quam peperit Ioanna Papa fœminini generis. dist. 23. cap. prohibet.

Talem inquam artificem Deus execratur, opusque.
Præ reliquis verò horrendum, ac mirabile visu
Idolum, plena postquam intumuisset ab aluo
Emisit: quod passim omnes pro numine adorent.
MISSA *illi nomen, quam non nisi vertice raso*
Bellua, Papalique oleo perfusa celebrat.
Res arcana quidem, sed qua non aptior vlla
Fabula, si ridere velis, spectanda theatro.
Sternitur altare, attonitus longo ordine circum

Missa, Theatricum spectaculum.

Stat populus, pergit tum personatus ad aram
Histrio se inclinans terræ, tum pectora planctu
Tacta gemunt, mœret populus, templumque remugit.
Tum verò innumerum crucibus signare recuruis

Sacerdos est incantator.

Altare, & crebro videas dare frigida saxo
Oscula, seu magicas incantamenta per arteis.
Nam modò qui vidit, clausis conniuet ocellis,

Simiam emulatur sacrificus.

Quique prius vasto repleuit templa boatu
Subticet, & presso canonem dimurmurat ore.
Et modò distendit latè, modò brachia nectit,
Et modò ad hanc partem altaris, modò vergit ad illam:
Et modò se ad populum, modò se conuertit ad aram.
Pendula tum cauda, & dimisso syrmate lambens

Cauda sacrifici erecta.

Tellurem, ad clunes, paucis tinnitibus æris
Erigitur, populumque ad seria sacra frequentem
Conuocat, ille autem tensis ad sydera palmis,
Numinis aduentum fixisque expectat ocellis.

Tum

Tum verò geritur res auguſtiſſima, nanque — Sacrifici hac ratione ſuperant Angelos.
De modico fit pane Deus, Chriſtùmq; relicta
Sede poli, pauco verborum murmure, cœlis
Euocat, & panis tereti concludit in orbe. — Figura rotunda eſt capaciſſima.
Iamque nouum numen ſupra caput altius effert,
Et calicem, ſonitu quem coniurauit anhelo.
Turba autem ſeducta, Deum ſub pane latentem,
Prona colit, trepidanſque illi largitur honorem.
Indè ſuo myſtes colludit numine, tanquam
Quem catus apprendit murem, prius ordine certo — Sacerdos Cato comparatur.
Circuit, & geſtit prædæ colludere, quem poſt
Deuorat, atque auidè ſubtus præcordia condat.
Non aliter myſtes ſeſe oblectatur in iſto
Numine, dum varijs imitatur protea formis.
Et modò veſte tegit munda, modò veſte retecta
Effert, & patulas educit numen ad auras.
Hiſque vbi defunctus curis, dat membra quieti,
Vt ſomno feſſos paulatim emolliat artus.
Vidi ego quondam infans, primæque ætate iuuentæ — Dormit ſacrificus. Dur. rat. lib. 4. Rub. de ſeru. thurif.
Ad muſas quum me puerum miſere parentes,
Sacrificum poſtquam ſomno deſtertuit, alta
Voce, ſuam lænam paſſim ingeminare per aras.
Quin & odoriferi efflauit crepitacula thuris,
Et ſacro ſacras aras perfudit odore.
Quis crepitus mihi tunc animis dixere leuamen — Crepitus ſacrifici refrigerat animas in Purgatorio.
Eſſe pijs, vexat quas Purgatorius ignis.

Quas flatus iuuat, ingentemque refrigerat æstum.
At postquam somno satis, & se gestibus istis
Indulsisse videt, seque expleuisse choreis:
Tum crucibus calicem signat, tum fissile numen
Partitur, pars vna iacens submersa falerno,
Sulphureo manes mersos solatur in igne.
Quæ restant, conuexa poli, & terrena, colentes
Significant animas, quas omnes dente tenaci
Deuorat, atque auida mystes ingurgitat aluo.
Tum lambit digitos, digitis tunc obserat aures,
Ne collisa crepent Christi quæ conterit ossa.
Iam vero ad finem properant mysteria: tanquam
Quem canis in campis leporem venaticus vrget,
Elusis tandem cunctis ambagibus, ore
Corripit, & nactus leporem, prædâque potitus
Desinit, atque illic capiunt spectacula finem.
Non aliter mystes quum longa indagine cinxit
Altare, & plenis velis per munda cucurrit
Atria, iam nactus numen, lingensque cruorem,
Concludit Missam, toto se corpore vertens
Ad populum, pocloque illis * valedicit inani.
Se vero populus qui scænica sacra frequentat,
Quot graditur passus tantum meruisse salutis
Credit, totque animas purganti absoluere ab igne:
O cæcas hominum mentes, O pectora dira
Tacta lue! quisnam tenebroso Dæmonis antro

Diuisio Dei missatici prohibetur de cons. dist. 21. ca Quũ omne.

Os non comminuetis ex illo Exod. 12.

* alias maledicit.

Papa prodijt ex inferis.

Exijt,

Exijt, infecitque istis erroribus orbem?
Natus erat Christus pura de virginis aluo,
Pro mundo passus semel est, nunc incolit astra:
Num fiet de pane iterum mactandus ad aras, Matth. 1. Hebr. 7.
Eque Sacerdotis fœdo exhalabitur ore?
Ergo Creatori nulla est obnoxia lege
Turba istæc: quos ille semel seu cætera cuncta
Fecit, vitalesque semel produxit in auras.
Hij vero cunctis Christum de pane diebus
Efficiunt, redduntque vices, vincuntque creando.
Omnia præclarè; nisi quod gens effera, numen
Quod fecit, coluitque, voraci absorbeat ore;
Et cacet, & paruo momento in stercora vertat. Crudelitas Papistarum in suum Deum.
Absit, & à vobis procul hæc commenta facessant.
Nanque sua in cœna Christus charissima mortis Matth. 26.
Pignora, panem illum, nobis vinumque reliquit.
Non vt cœlestem induerent mortalia Christum,
Non vt pro populo mystes offerret ad aras,
Non vt pro scabie sacraret ouilia missis;
Non etiam vt magna vulgi comitante caterua
Compita lustraret numen: vel pyxide clausum
Contraheret vermes; vt post altaria tandem
Hæretico vitam miseram finiret in igne. Concilia Aureli. cap. 5.
Cur ergo corpus vocitat? quia mystica signa
Sæpe à signatis desumunt nomina rebus.
Nec nos nuda tamen vobis sic signa fatemur: Corpus Christi in cena.

Sed verbo coniuncta Dei quodcunque figurant
Efficiunt, & nos ſacrato corpore Chriſti
Confeſſio Berengarij. Veſcimur, atque fide in corpus coaleſcimus vnum.
Vos illic ſtomachum, dentes, atque ora paratis.
Noſtra fidem, purumque animum doctrina requirit.
Ieſaiæ 56. Matt. 22. Carne inopis veſci princeps, populique cruorem
Pauperis ebibere arguitur, quum ſæua Tyrannis
Illius, premit anguſto ſub tegmine plebem
Emungitque bonis, & opes exhaurit egenti.
Non aliter, ſi praua licet componere rectis
Chriſtum edimus, quum nos inopes ditiſsima Chriſti
Munera, cœleſtem vitam patriſque fauorem
Placati accipimus, tranquilla & pace beamur.
Ergo abeant nugæ quas turba Scolaſtica finxit
Et Sorbona loquax tumido delitigat ore:
MISSA abeat, repetat Romam: tuque aurea Papæ
Progenies, ſcelerum excoctrix, & crimina purgans
Flamma vale: quoniam carnis compage ſoluta
Luc. 16. cap. Scandimus in cœlum, aut tenebris inuoluimur atris.
Nam meritis noſtris patet atri ianua ditis.
Nec nos noſtra tamen ſublimis ad æthera virtus
Euehit, aut meritis patet alti ianua cœli.
Rom. cap. 3. Sic etenim Chriſtus gratis veniſſet in orbem,
Mortuus & fruſtra paſſus tormenta fuiſſet.
Vaticinium Lutheri. Bergenſi, ſi vera fides memorantibus, augur
Colle ſedens, ſigna obſeruans coëuntia ſignis,

Et

Et totum pluuiæ cœlum concurrere nexu,
Imbriferis orbem periturum dixit ab vndis.
Qualis erat terræ facies, quum tempore Noah,
Iuppiter ex altis iaculatus nubibus imbrem,
Perdidit humanam gentem: niſi ſemina mundi
Arca animas octo tumidis ſeruaſſet in vndis.
Iamque dies funeſta aderat, pars culmina montis
Scandere, pars curuis committere vela carinis
Credere ſe pelago, & latum volitare per æquor.
Abdere ſeſe antris alij, mens omnibus vna
Venturam ſperare necem, tum callidus ille
Papæ hoſtis, rimam occultam Lutherus in vnda
Perforat, illa autem laxis decurrit habenis,
Sternit iter curſu, tum ſubter lapſa meatus
Terreſtres, curſum purganti: ſiſtit in igne.
Sulphuris extinguit venas, flammamque calentem
Obruit, illa autem vi circumfuſa paludis
Algebit ſemper glaciali frigore vincta:
Nec miſero manes poſthac aſſabit in igne.
At bellè vobis iſta ratione triumphum
Occinitis. pleno cur fuſa eſt copia cornu
Sanguinis è Chriſti venis, quum guttula mundum
Vna redemiſſet? paſſa eſt cur turba piorum
Martyrium propria qui plus meruere ſalute?
Cur? niſi Papali ſint exuperantia facta
Credita theſauro, poſt diſpenſanda per orbem?

Achillea Papiſtarum vnde parta indulgentia.

Scilicet intererit Chriſtus nil Martyre, cuius
Sanguine placatus Pater eſt, mundoque rebelli
Pax data, & æterna ſancita eſt fœdere, quique
Non gutta ſeſe, ſed pleni ſanguinis vnda,
Morigerum ad mortem voluit præſtare parenti.
Apoc. 4. Illi autem Chriſti quos longa, & candida veſtis
Circuit, haud ſeſe meritos quid tale fatentur.
Sed ſtrati ante pedes agni poſuere coronas,
Et prece nocturna laudant, laudantque diurna.
At te Papa ferox, monſtrum crudele, tuamque
Apoc. 6. ca. Deuouet exitio gentem, pia turba ſub ara
Degens, & pœnas effuſi ſanguinis à te
Poſtulat, & lachrymis Dominum compellat obortis.
Quin Deus exurgis noſter, quin vindice dextra
Deprimis hoſtiles turbas, gentemque rebellem
Conteris, an ſemper mortem patieris inultam
Sanctorum, rabies quos ſuſtulit Antichriſti?
Ille tuas leges, ſacri dictamina verbi
Spernit, dumque tuus vult eſſe vicarius, ecce
Vt totum proprias ſub leges miſerit orbem.
Arma papiſtarum. Quas nec Scriptura, nec vult ratione tueri,
Sed ferro: ſæuoque parat defendere marte.
Quin Deus exerces iram, celſumque tribunal
Conſcendis iudex, vt tandem pondere eodem
Accipiat quo menſus erat: munduſque peroſus
Iuſtitiam, ſanctoſque tuos intelligat illos

Eſſe

Esse tibi curæ, quorum tua dextra causam
Vindicet, ac hostes æterna nocte sepultos
Mittat ad infernum, ac Erebi detrudat ad umbras.
Sed tua fraus recto Phariæos agmine patres
Insequitur, cæsis qui Mausolæa Prophetis Matth. 23.
Erigere, & damnare patrum sic facta solebant:
Cum tamen ad sese missos gens impia vates
Mactaret, vatumque maderent sanguine dextræ,
Non aliter passim sacras simulacra per ædes
Extruis, atque calent altaria thure Sabæo
Sanctorum, miris quorum monumenta decoras
Portentis, quorum afflictis vis nomina rebus De cons. dist. 2. cap. Semel.
Auxiliumque, & opem populum implorare per aras.
Scilicet illorum cædem execraris, & illos
Carnifices, ausos manibus violare nefandis
Corpora sanctorum, & crudeli tradere morti:
Cum tibi gens nulla est, fera bestia nulla, nec vllum Papa Immanis bellua.
Portentum, cuius non est cessura Tyrannis.
Non tot clara micant Hyberna sydera nocte,
Nec tot alit pisces æquor, nec copia arenæ
Tanta, per vndosi dispersa est littora ponti:
Quot tua dextra animas crudeli morte peremit
Æterna, ingentem turbam, qui dogma sequuti
Pestiferum, fictis Dijs libauêre per aras,
Proque Deo vero panem & simulacra colebant.
At quanuis lentis sanctorum corpora flammis Mat. 10.

Tradita ſunt, animæ, fœlici pace fruuntur,
Vtque tuæ tandem videant ſpectacla ruinæ,
Voce vocant Dominum cœlóque erebóque potentem.
Ille autem quanuuis lentè irritetur ad iram
Cùm furor ardebit, penſabit pondere pœnæ, &
Supplicij grauitate moram: tum celſa peribit
Gloria quæ multis, Babylona, euexerat annis.
Apoc. 18. *Inſtar erit Sodomæ, quæ prauus ſpiritus antra*
Incolet, & luſtralis aquæ ſi mille culullos
Diſpergas, latebris non coniurabis ab illis.
Ergo omnes propriæ quos tangit cura ſalutis
Aufugite à Sodoma, & procul, O procul eſte profana
Agente: & ſolùm conuerſo pectore Chriſtum
Seruatorem orbis, fontem, autoremque ſalutis
Credite, qui mundi per cuncta pericula ſaluos
Ducet, & æterna tandem vos ſede beabit.

VALETE.

CONFESSIO FIDEI, ET DOCTRINÆ, PER ECCLESIAM REformatam Regni Scotiæ receptæ; Exhibitæ ordinibus Regni eiusdem in publicis Parliamenti (vt vocant) comitijs, & eorum communi consensu approbatæ, vti certissimis fundamentis verbi Dei innixæ, & consentaneæ,

Per Patricium Adamsonum descripta,

Anno salutis nostræ millesimo quingentesimo septuagesimo secundo.

1. Cor. 3.

Fundamentum aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est: Quod *est Christus Iesus.*

LONDINI
Apud Ioannem Billium.
Anno 1618.

ORDINES AC STATVS Regni Scotorum qui Christum profitentur, cæteris Scotis, Regnis item & Nationibus exteris eundem Christum Iesum

profitentibus, gratiam, miserecordiam & pacem à Deo Patre Domini nostri Iesu Christi, vnà cum Spiritu Iustitiæ, ac recto Iudicio.

IAmpridem optabamus, fratres Charissimi, vt eius quam profitemur, ac propter quam ignominiæ & periculis toties obiecti fuimus doctrinæ ratio (si fieri posset) orbi terrarum clara existeret. Sed is fuit Sathanæ furor, non modo aduersus nos, sed aduersus ipsum Iesum Christum, & æternam eius nuper hîc renatam veritatem, vt ad hunc vsq; diem non licuerit (id quod vnicè optabamus) nostram vobis hisce de rebus dilucidè explicare sententiam. Maior enim (vt arbitramur) Europæ pars non ignorat, quibus toto superiore anno fuerimus afflicti calamitatibus. Nunc autem cum immensa Dei bonitate (qui sæpe premi, nun-

quam penitus opprimi ſuos patitur) tranquillitatis, & libertatis non nihil illuxerit, non potuimus nobis temperare, quò minus hanc breuem, & dilucidam ederemus Confeſsionem eius doctrinæ, quæ nobis promulgata fuit, quamque nos & perſuaſam habemus, & profitemur: partim vt medicaremur fratrum noſtrorum animis, in quibus adhuc proculdubio inhærebant veſtigia vulnerum, quæ ex eorum qui nondum rectè loqui didicerunt, ſcurrilibus acceperant conuitijs: Partim vt os obſtrueremus quibuſdam impudenter blaſphemis: qui, quæ nec audierunt vnquam, nec ſatis intellexerunt, ea confidenter damnare non erubeſcunt. Neque tamen id eò facimus quòd aliquando fore ſperemus, vt inueterata illa peſtis, hac noſtra ſimplici, & nuda confeſsione ſanari poſsit. Præſertim cùm non ignoremus ſuauem Euangelij odorem, filijs perditionis litiferum futurum: ſed quòd fratrum infirmorum rationem habendam duceremus: cum quibus ſententiam noſtram, velut ex intimis animi penetralibus prolatam, communicandam eſſe putauimus, ne videlicet perturbarentur, aut etiam auferrentur variorum rumorum ventis, quos Sathan aduerſus nos excitarat, vt noſtrum illud ſanctum, ac pium eluderet conſilium. Denunciamus igitur, omneſque adeò rogamus, ſi quis aut caput aliquod, aut etiam ſententiam cum ſancto Dei verbo pugnantem hîc animaduerterit,

uerterit, vt pro pro sua humanitate, proque eo amore, quo Christum, Christique gregem prosequitur, nos per literas admoneat. Id qui fecerit, sanctè ei repromittimus, nos eidem aut ex ore Dei, hoc est, ex sacræ Scripturæ oraculo satisfacturos, aut quod secus à nobis dictum demonstrauerit, emendaturos. Deum enim nostrorum consiliorum consciū attestamur, quòd ab omni praua hæresi, atq; adeò erroneæ aßertionis authòribus, animo abhorremus: quod cum summa humilitate Euangelij Christi puritatem amplectimur, qui vnicus est nostrorum animorum cibus: atque ideò eò vsque carus, vt decreuerimus omnia quæ possunt humanitus euenire potius experiri, quàm vt nos eo cibo fraudari patiamur. Persuasissimum enim id habemus, quod quemcunq; Christi puduerit, aut qui eum coram hominibus negauerit, hunc ille coram Patre, sanctisque eius angelis negabit. Atque ideò eiusdem Domini nostri omnipotentis Iesu Christi præsenti ope freti, in animo habemus, in huius nostræ fidei, cuius Capita sequuntur, confeßione perseuerare.

CONFESSIO FIDEI.

De Deo.
CAP. I.

Onfitemur, atq; agnoſcimus vnicum Deum: cui vni adhærere, vni ſeruire, quem vnum colere debeamus. In quo vno collocemus omnem ſpem ſalutis. Eundem etiam credimus æternum, infinitum, immenſum, incomprænhenſibilem, omnipotentem, inuiſibilem, eſſentiâ quidem vnum, in tres autem diſtinctum perſonas, Patrem, Filium, ac Spiritum Sanctum. Per hunc Deum aſſeueramus atque etiam credimus, quæcunque viſibilia aut inuiſibilia Cœlo terraque continentur, creata eſſe, conſtare, & inſcrutabili eius prouidentia regi & gubernari: Omniaq; eó referri, quò eius æternæ ſapientiæ, bonitati & iuſtitiæ viſum eſt: Nempe ad gloriæ Maieſtatiſque ipſius illuſtrationem.

Deut. 6. Iſai. 44. Deut. 4. Matth. 25. Prou. 16.

De creatione hominis.
CAP. II.

CRedimus item & confitemur, ab hoc noſtro Deo, hominem, id eſt humani generis primum

Gen. 1,2,3. primum parentem Adamum ad imaginem & similitudinem ipsius fuisse creatum. Item ab eodem, sapientia, imperio, iustitia, libertate arbitrij, & perspicua ipsius cognitione donatum: adeò vt in vniuersa hominis natura nihil animaduerti posset, quod non omni ex parte foret absolutum. Ab hac autem dignitate, & naturæ perfectione, vir mulierque exciderunt: vir à muliere, mulier à Serpente decepta: vir, mulieris voci obtemperans, vterque coniuratione inita aduersus Dei Maiestatem, qui aperte antea mortem eis comminatus fuerat, si de arbore vetita gustassent.

De pecacto originali.

CAP. III.

HAc imperij contemptione, quod Originale Ephes. 2. Rom. 2. peccatum vulgò dici solet, imago Dei in homine penitus obliterata fuit, eaque contemptio, ipsum hominem totamque eius posteritatem ita Ioan. 3. Deo inimicam, Sathanæ mancipium, & peccato reddidit obnoxiam, vt sempiterna mors dominata fuerit, atque adeo in posterum dominatura Rom. 5. sit in omnes, qui non fuerint, sunt, aut erunt diuinitus regenerati. Hæc autem regeneratio, est actio Spiritus Sancti, qui in corda eorum, quos

Deus

Deus elegit, constantem inserit fidem de promissis, quæ Deus verbo suo nobis reuelauit: qua fide Iesum Christum, omnemque gratiam & beneficentiam in Christo nobis promissam apprehendimus.

De reuelatione promissorum.

CAP. IIII.

Constanter enim credimus, quod post formidabilem illam, atque horrendam hominis ab obedientia Dei defectionem, rursus Deus Adamum requisierit, vocauerit nominatim, accusauerit, conuicerit: denique promissione illa gaudij plenâ, eum sic consolans promisit, futurum vt semen mulieris caput Serpentis contereret, hoc est, vniuersa Diaboli opera destrueret, ac euerteret. Hæc promissio, vt alijs atq; alijs temporibus sæpe repetita fuit, ac dilucidius explicata, ita cum summa lætitia recepta, & constanter credita est ab omnibus fidelibus, ab Adamo ad Noam, à Noa ad Abrahamum, ab Abrahamo ad Dauidem, ac reliquis deinceps patribus, qui vixerunt sub lege fideles, vsque ad Incarnationem Christi. Hi, inquam, omnes iucundissimos Iesu Christi dies viderunt & gauisi sunt.

Gen.3.4. 12.15. Isai.7.8.

De perpetua succeßione, incremento & præseruatione Ecclesiæ.

CAP. V.

ILlud quoq; constanter persuasum habemus, quod Deus cunctis deinceps ętatibus, ab Ada-
Gen. 5. mo ad Iesu Christi aduentum in carnem, Eccle-
Gen. 12. siam suam præseruauerit, erudierit, multiplicauerit, honore affecerit, decorauerit, & à morte
Exod. 1. 2. ad vitam euocauerit. Euocauit enim Abrahamum è patria, ac maiorum suorum sedibus: Eum erudijt, semen eius multiplicauit, multiplicatum mirabiliter præseruauit: mirabilius etiam, è seruitute ac tyrannide Pharaonis exemit. His (po-
Exod. 20. steros Abrahami intelligimus) leges suas, insti-
Iosu. 1. 2. 17. tuta, & ceremonias dedit. Hos ad possidendam
1. Sam. 16. terram Canaan introduxit. His Iudices, his Saulem, his Dauidem Regem dedit: cui promisit è
2. Reg. 17. fructu lumborum eius futurum, qui perpetuò
2. Reg. 24. 25. super Regium eius Thronum sederet. Ad hanc
Deut. 28. ipsam gentem diuersis subinde temporibus mi-
Ierem. 28. sit Prophetas, qui eam in viam Dei sui reducerent: à qua sæpe ad idolorum cultus deflexerant, & quanquam ob proteruum iusticiæ contemptum, sæpe eos potestati inimicorum permiserat (quemadmodum antea per Mosen comminatus

erat)

erat) adeo vt sancta ciuitas euersa fuerit, templum incensum, ac vniuersa eorum regio per spacium septuaginta annorum in vastam redacta solitudinem: nihilominus misericordia adductus, eos Hierosolymam reduxit: ac ciuitate instaurata, templo restituto iuxta promissionem eis factam, aduersus omnes artes, atque oppugnationes Sathanæ, aduentum ibi Messiæ expectauerunt.

Esdr. 1.
Agg. 1. 2.
Zachar. 2.

De Incarnatione Iesu Christi.

CAP. VI.

CVm plenitudo temporis venisset, Deus Filium suum, æternam suam sapientiam, & gloriæ suæ substantiam misit in hunc mundum. Isque filius, cooperante Spiritu Sancto, humanam assumpsit naturam ex fœminæ, eiusdemque Virginis substantia. Atque ita editum est iustum illud semen Dauidis, Angelus ille magni consilij. Idē verus fuit Christus in lege promissus: quem nos agnoscimus & confitemur Emanuel, verum Deum, verum hominem, vnamque, quæ ex duabus perfectis naturis constet, personam. Hac itaque nostra confessione damnamus perniciosam & pestilentem Arrij, Marchionis, Eutychis,

Gal. 4.
Luc. 1. 2.

Nestorij, & aliorum id genus hominum, hæresim, qui aut æternitatem diuinitatis eius negant, aut humanæ naturæ veritatem: aut vtranque in eo naturam confundunt, aut separant.

Cur oporteat mediatorem & pacificatorem, verum esse Deum, & verum hominem.

CAP. VII.

AGnoscimus item & fatemur, hanc maximè admirabilem diuinitatis cum humanitate coniunctionem, ab æterno & immutabili Dei decreto profectam: vnde omnis nostra salus emanat, ac pendet. Idem enim sempiternus Deus, ac Pater, qui ex mera sua gratia nos in Christo Iesu Filio suo elegit, antequam mundi iacta essent fundamenta, eum nobis caput, fratrem, pastorem, ac magnum animorum nostrorum Pontificem designauit. Sed quia tam auersa, atque inimica peccatis nostris erat Dei Iusticia, vt nulla per se caro ad Deum peruenire posset, Deum filium oportuit ad nos descendere, & corpus è nostro corpore, carnem é carne, os ex ossibus assumere, atque ita idoneum Mediatorem & pacificatorem inter Deum & hominem fieri. Qui potestatem daret ijs qui in eum crederent, vt filij Dei

Ioan. 1. *Heb. 2.* *Ioan. 1.* *Ioan. 20.*

lij Dei fierent, quemadmodum ipſe teſtificatur: vado ad Patrem meum, & Patrem veſtrum, Deum meum, & Deum veſtrum, ac per hanc ſanctiſſimam fraternitatem, quicquid in Adamo amiſeramus, iterum nobis eſt reſtitutum. Ideoq; Deum Patrem noſtrũ appellare non dubitamus, non tam quod ab eo creati ſumus (id enim nobis cum reprobis eſt commune) quam quod indulſerit, vt vnicus eius filius, frater nobis fieret: idq; nobis gratificatus eſt, vt hunc vnum interpretem & pacificatorem, vt eſt ſuperius memoratum, agnoſceremus & amplecteremur. Præterea neceſſe erat, vt qui verus Meſſias & Redemptor eſſet futurus, idem verus homo & verus eſſet Deus: quippe qui pœnas eſſet penſurus, quas noſtro delicto commeriti eramus, & ante tribunal Patris ſeſe repræſentaturus eſſet, vt in pœna luenda pro noſtro delicto & inobedentia, noſtram ſuſtineret perſonam: ac morte ſua, mortis Authorem ſuperaret. Et quia nec ſola diuinitas pati, nec ſola humanitas vincere mortem poterat, vtranque in vnam coaptauit perſonam: vt alterius infirmitas, morti quam commerueramus, eſſet obnoxia: alterius, id eſt diuinitatis inuicta & immenſa vis, de morte triumpharet: nobiſq; vitam, libertatem ac perpetuã pareret victoriam. *Iſai. 53.*

De Morte, Paßione, & Sepultura Christi.

CAP. VIII.

Heb. 10. Isai. 53. ITem asseueramus, & pro certo persuasum habemus, quod Dominus noster Iesus Christus, Patri sese victimam vltrò pro nobis obtulerit: quod à peccatoribus coutumelijs sit vexatus: quod pro nostris peccatis vulnera passus, quod cum purus, & innocens Dei Agnus esset, ad tribunal terreni iudicis fuerit damnatus, vt nos ante tribunal Dei nostri absolueremur: quod non Deut. 21. Gal. 3. modò mortem in Cruce atrocem, & Dei ore execratam subierit: sed, quam peccatores meruerant iram Patris, ad tempus tulerit. Nihilo tamen minus asseueramus, quod in medio etiam dolore & Cruciatu, quos animo pariter & corpore pertulit, (vt peccata hominum plene lueret) semper v- Heb. 10. nicè charus & benedictus Patri filius esse perseuerauerit. Deinde, fatemur atque etiam affirmamus, nullum post illud pro peccato restare sacrificium. Si qui autem contra affirment, nihil dubitamus eos blasphemos aduersus Christi mortem, & æternam eius purgationem, ac satisfactionem, per quam sua morte Patrem nobis placauit, asserere.

De

De Resurrectione.

CAP. IX.

PRo certo etiam credimus, quod quatenus fieri non poterat, vt mortis dolores perpetuam haberent potestatem aduersus authorem vitæ, Dominus Iesus, qui Cruci affixus, mortuus & sepultus fuerat, quiq; ad inferos descenderat, iterum surrexit, vt nos iustificaret: & authore mortis (cui æque ac morti eramus obnoxij) deuicto, vitam nobis restituit. Scimus etiam Resurrectionem eius fuisse confirmatam acerbissimorum ipsius inimicorum Testimonijs. Item Resurrectione mortuorum, qui apertis sepulchris reuixerunt, ac in vrbe Hierosolyma compluribus se videndos exhibuerunt. Confirmata est etiam testimonijs Angelorum. Item Apostolorum, qui eum viderunt & contrectarunt: aliorum item complurium, qui post Resurrectionem, consuetudine eius vsi familiariter cum eo ederunt & biberunt.

Act. 2. 3. *Rom. 6.* *Mat. 27. 28* *Ioan. 20. 21.*

De Ascensione.

CAP. X.

NEque dubitamus quin idem corpus, quod ex Virgine natum, cruci affixum, mortuum, & re-

Act. 1.

& resuscitatum fuerat, in Cœlum ascenderit in eodem corpore, nostro nomine, & ad nostri consolationem, accepit omnium potestatem in Cœlo & in terra: & Regno suscepto sedet ad dextram
Matth. 28. Patris, patronus, & vnicus intercessor pro nobis.
1. *Ioan.* 2. 1. *Tim.* 2. Atque hanc gloriam, honorem & prærogatiuam, ille vnus è fratribus tenebit, donec ponat
Psal. 110. inimicos suos scabellum pedum suorum. Ibique credimus vsque ad vltimum iudicium, futurum: ad quod exercendum, credimus constanter eundem Dominum nostrum Iesum Christum visi-
2. *Thes.* 1. bilem, & qualis erat cum ascenderat, venturum: ac tum omnia instauratum, & redintegratum
Apoc. 20. iri, vsque adeò, vt qui tolerarant vim, contumelias, iniurias, iusticiæ ergò, beatæ illius quæ ab initio promissa est immortalitatis fient heredes.
Isai. 66. Contra proterui, inobedientes, crudeles, violenti, impuri, Idololatræ ac cætera impiorum genera conijcientur in carcerem tenebrarum exteriorum, vbi nec vermis eorum morietur, nec ignis extinguetur: Cuius iudicij exercendi dies, eiusq; memoria, non solum nobis pro fræno est, ad voluptates carnis coercendas: sed inæstimabilis etiam animi confirmatio, quæ nos ita corroboret, vt neque minis Principum terrenorum, neque mortis huius momentaneæ admoto metu, nec

præsentia

præſentia vlla periculi commoueamur, vt beatam illam dirimamus ſocietatem, quæ nobis vtpote membris conflata eſt cum capite noſtro, & vnico interceſſore Ieſu Chriſto. Quem nos profitemur & aſſeueramus eſſe Meſsiam in lege promiſſum, vnicum Eccleſiæ ſuæ caput, iuſtum noſtrum legiſlatorem, vnicum nobis ſummũ Pontificem, Patronum, & pacificatorem. Eius hos honores, atq; hæc munera, ſi quis hominum aut Angelorum arroganter & ſuperbè ſibi attribuat, eum nos aſpernamur, & deteſtamur velut blaſphemum aduerſus ſupremum noſtrum Rectorem, & Redemptorem Chriſtum Ieſum. Colloſſ. 1. Heb. 9. 10.

De fide in Spiritum Sanctum.

CAP. XI.

HÆc noſtra fides, eiuſque certitudo, non à Carne & Sanguine proficiſcitur. Hoc eſt à nulla, quæ in nobis eſt, vi & potentia naturali: ſed ab inſpiratione, & inſtinctu Sancti Spiritus, quem nos item Deum confitemur æqualem Patri, & Filio: qui nos ſanctificat. Qui omnem in nobis veritatem operatur. Sine quo perpetuò maneremus inimici Deo, & Ieſum Chriſtum filium eius ignoraremus. Natura enim ita ſumus Matth. 16. Ioan. 14. 15. 16.

mortui, obcœcati, deprauati, vt neque ſtimulis confoſsi quicquam ſentiamus, neque lumen oblatum videamus, neq; cum voluntas Dei reuelata eſt nobis, ei aſſentiamur: niſi Dei Spiritus & mortuos ad vitam reuocet, & à mentis noſtræ oculis tenebras diſcutiat, & contumaces flectat animos, vt ſanctæ ipſius voluntati pareamus. Et quēadmodum confitemur à Deo patre nos creatos, cùm antea nihil eſſemus, ab Ieſu Chriſto redēptos, cum inimici eſſemus: Similiter fatemur, nos à Spiritu ſancto renatos, & ſanctificatos eſſe, nulla ratione habita meritorum noſtrorum, ſiue quæ regenerationē præceſſerint, ſiue quæ ſequātur. Atq; vt hanc rem paulò explicatius dicamus, quemadmodum non inuiti, noſmetipſos omni Creationis & Redemptionis noſtræ gloria ſpoliamus: ita Regenerationis & Sanctificationis noſtræ, ne minimam quidem partem nobis noſtriſque meritis arrogamus. Nam naturæ noſtræ, ſponte, ne ad cogitandum quidem quicquam boni ſumus idonei. Sed is, qui bene operari in nobis cœpit, idem ſolus etiam opus continuat, ad gloriam & laudem nominis ſui: quippe qui ſua munera nobis gratis impartitur, non meritis vendit.

De Causa bonorum operum.

CAP. XII.

ITaque bonorum in nobis operum causam esse asserimus, non arbitrij nostri libertatem, sed Spiritum Domini nostri Iesu Christi, qui in cordibus nostris per veram habitat fidem: eaque edit opera bona, quæ à Deo præparata sunt, vt in eis ambularemus. Quamobrem blasphemum esse dictu constanter asseueramus, in cordibus eorum in quibus Spiritus Sanctificationis non est, Christum inhabitare. *Ioan.15.* Idcirco etiam non veremur affirmare, in Homicidis, in Violētis, in his *Ephes.2.* qui veritatem per vim opprimere contendunt, in Adulteris, in Fornicatoribus, aut alioqui impuris, in Idololatris, in Ebriosis, in Latronibus, alteriue cuiuis flagitio aut sceleri deditis, neque veram inesse fidem, neque vllam Spiritus Domini Iesu scintillam, quamdiu in sua nequitia obstinatè perseuerant. Quia cùm primùm Spiritus Domini nostri Iesu Christi (quem electi Dei filij per fidem accipiunt) hominis cuiuspiam cor *Gal.5.* possidet, eum continuò hominem regenerat, ac *Rom.8.* renouat, adeò vt quæ antea oderat, amare incipiat, quæ antea amauerat, odisse. Hinc autem in

Filijs Dei, perpetuum illud bellum Spiritus aduersus carnem proficiſcitur: dum caro, ac homo animalis, ſuæ corruptioni conſentiens, ſuæ naturæ conſentaneas appetit voluptates, rebus aduerſis contrahitur, ſecundis attollitur, ac ſingulis momentis pronus ad offenſionem diuinæ Maieſtatis inclinat. At quod inhoneſtis voluptatibus obſiſtimus, quod ante Deum ingemiſcentes, ab hac ſeruitute corruptionis liberari flagitemus, denique quod ita de peccato triumphemus, vt in hoc mortali corpore regnum non obtineat, id à Spiritu Dei eſt, qui Spiritui noſtro teſtificatur, quòd Filij Dei ſumus. Homines autem carni obnoxij qui Spiritu Dei carent, hoc etiam bello carent, vitioſitati ſuæ obſequuntur: & quò Sathan, & praua libido impellit, eò auidè ſine vlla pœnitentia ruunt. Filij vero Dei, vt ante dictum eſt, aduerſus peccatum pugnant, ſuſpirant, & ingemiſcunt, quoties vitiorum illecebris ſeſe titillari ac ſollicitari ſentiunt. Et ſi quando ca- *Ioan. 15.* dunt, per veram & minime diſſimulatam pœnitentiam reſurgunt: ac ne id quidem faciunt ſuis viribus, ſed Chriſti Ieſu Domini noſtri, ſine quo nihil omnino poſſent.

Quæ

Quæ opera apud Deum habentur bona.

CAP. XIII.

FAtemur item & pro certo tenemus, quod ſanctiſsimas, Deus, leges homini dederit, quæ non modo vetent opera omnia, quæ diuinam eius offendunt Maieſtatem, ſed ea iubeant quibus gaudet: quæque ſe remuneraturum pollicetur. Eorum autem operum duo ſunt genera: altera ad Dei referuntur honorem, altera ad proximi vtilitatem, vtraque fidem & authoritatem aſſumunt, ex voluntate Dei nobis reuelata. Deum venerari, honore proſequi, eum in omni labore & moleſtia inuocare, ſanctum nomen eius reuereri, verbum audire, audito parere, Communione Sacramentorum eius vti; hæc ſunt, quæ priore tabula præcipiuntur opera. At patrem, matrem, reges, magiſtratus, omneſque, qui ius & poteſtatem in nos habent, honore afficere, eos amare, eis opitulari, dictis, factis, audientes eſſe, quoties cum Dei præceptis non pugnant, vitæ bonorum adeſſe, tyrannidem opprimere, ab infirmioribus, vim improborum defendere, corpus noſtrum ſanctum ac purum ſeruare, ſobrieque, & temperanter viuere. In omnibus dictis, factiſq;,

Exod. 20. *Deut. 4.* *Ephe. 6.* *Ezech. 22.* *Ierem. 22.* *Iſai. 50.*

1. Thess. 4. iure æquabili cum omnibus vti, & omnem proximi offendendi libidinem cohibere, hæc sunt opera posterioris tabulæ, Deo imprimis grata ac accepta, vtpote ab ipso imperata: horum autem contraria, in vitiorum genere sunt, Deo inuisa, ingrata, eumque ad iram incitantia. Quale est, non eum solum inuocare cum res postulat. Nolle verbum eius reuerenter audire, aut etiam aspernari ac parui pendere. Idola aut venerari, aut apud se habere. Cultum Idolorum fouere ac tueri. Nomen Dei venerabile parui facere. Prophanare, abuti, aut contemnere Sacramenta à Domino instituta. Non parére, ac etiam resistere ijs, quibus authoritas data est diuinitus, præsertim, quamdiu intra iuris, & muneris sui terminos sese continent. Cædem facere, aut quò fiat coire, & consentire. Odium conceptum continere. Pati, vt innoxius fundatur sanguis, cum impedire possis. Ac breuiter quicquid aduersus præcepta prioris aut posterioris tabulæ committitur, id peccatum esse asseueramus: ac tale peccatum, quod iram odiumque Dei aduersus hominum ingratitudinem accendat. Itaque iuxta nostram sententiam, ea opera bona sunt, quæ ex fide proficiscuntut, ac fiunt iuxta præcepta Dei, qui lege lata quid fieri vellet disertè cauit. Contra,

tra, ea opera dicimus mala, non modo quæ apertè cum verbo Dei pugnant: ſed ea etiam quæ in rebus quæ ad pietatem ac Dei cultum ſpectant, nullum aliud habent firmamentum, niſi ab hominis opinione & commento. Huius enim generis opera, Deus, ab initio vſque ſemper reiecit, & aduerſatus eſt: vti ex Eſaia Propheta, & his Chriſti verbis edocti ſumus, fruſtra me colunt, docentes doctrinas & præcepta hominum.

Legem eſſe numeris omnibus perfectam, homines autem imperfectos.

CAP. XIIII.

LEgem Dei maximè iuſtam, æquabilem, & perfectam agnoſcimus & fatemur, ea iubentem, quæ ſi perfectè pleneque præſtarentur, vitam dare poſſent, & ad æternam nos perducere fœlicitatem. Sed noſtra natura adeò eſt corrupta & infirma, vt nunquam ad opera legis perfectè præſtanda ſimus idonei. Nam ſi peccatum nos habere etiam poſt regenerationem negemus, noſmetipſos decipimus, & veritas Dei non eſt in nobis. Propterea neceſſe erat, vt Chriſtum, qui legis eſt finis, & conſummatio, cum ſua iuſticia & ſatiſfactione appræhenderemus: qui in liber-

Rom. 7. 10. Pſal. 19. Deut. 5. Gal. 3. Ioan. 2. Ephes. 1. Rom. 4.

tatem nos asseruit, ne in execrationẽ, ac maledictionem Dei incideremus, etiamsi opera in lege iussa non omni ex parte plenè perfecteque faceremus. Deus enim Pater, in corpore Filij sui Iesu Christi nos intuens, imperfectam nostram obedientiam boni consulit, & pro perfecta habet: operibusque nostris, quæ multis maculis polluta sunt, filij sui iusticiam prætendit. Neque tamen ita nos emancipatos dicimus, vt nullam legi obedientiam debeamus. Obedientiam enim deberi supra, apertè sumus confessi. Illud autem affirmamus, neminem vnquam præter vnum Christum ita legi paruisse, parere, aut pariturum esse, quemadmodum lex exigit. Sed cum omnia fecerimus, procumbamus oportet, ac fateamur ingenuè, seruos nos inutiles esse. Quapropter quicunque operum suorum merita ostentat, aut in operibus supererogationis vllam collocat fiduciam, is se sciat id iactare, quod omnino nihil est, & spem salutis in Idololatria exitiabili collocare.

De Ecclesia.

CAP. XV.

Matth. 28. QVemadmodum credimus in vnum Deum Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, ita firmissimé

missimè tenemus, quod ab vsque rerum initio fuerit, nunc extet, ac futura sit vsque ad mundi finem vna Ecclesia, id est vnus cœtus & multitudo hominum à Deo electorum, qui rectè ac pie Deum venerantur & amplectuntur, per veram fidem in Iesum Christum qui solus est caput eius Ecclesiæ: quæ & ipsa Corpus est, & spōsa Christi. Eademque est Catholica, hoc est vniuersalis: quia omnium ætatum, Nationum, gentium, & linguarum electos continet, siue illi Iudęi sint, seu Gentes, ijsq; communio est, & societas cum Deo Patre, cumq; eius filio Iesu Christo per Sanctificationem Sancti Spiritus: atque ideò non hominum prophanorũ vocatur communio, sed Sanctorum, qui etiam Hierosolymæ cælestis sunt ciues, fruunturque bonis maximè inæstimabilibus, nempe vno Deo, vno Domino nostro Iesu, vna Fide, & vno Baptismo. Extra hanc Ecclesiam nulla est vita, nulla æterna fœlicitas. Idcirco plane ex diametro abhorremus ab eorum blasphemijs, qui asserunt cuiusuis sectæ, aut Religionis professores fore saluos, modo vitæ suæ actiones ad iusticiæ, & æquitatis normam conformauerint. Nam vti absq; Iesu Christo nulla est vita, nulla salus, ita salutis eius nemo erit particeps, nisi quem Pater dederit Filio suo

Ephes. 1. 5.
Coll. 1.
Apoc. 7.
Ephes. 2.
Ioan. 5.

Iesu Christo, quique ad eum dum tempus habet, aduenict, eius doctrinam profitebitur, & in eum credet. Cum adultis autem parentibus, pueros etiam comprehendi intelligo. Hæc Ecclesia inuisibilis est, vni Deo cognita, qui solus nouit quos elegerit. Hæc æque continet electos, qui iam decesserunt (quos vulgo Ecclesiam triumphantem appellant) ac eos qui nunc viuunt, & aduersus peccatum & Sathanam præliantur, eosque qui post nos futuri sunt.

De immortalitate animorum.

CAP. XVI.

Apoc. 14. ELecti qui iam decesserunt laboribus liberi, pace, & tranquillitate fruuntur, non quòd dormiant, aut obliuione sopiantur, vt fanatici quidam affirmant: sed quod ab omni metu, cru-
Apoc. 7. ciatu, & tentatione sint exempti, quibus nos ac cæteri omnes Electi Dei sumus obnoxij, quamdiu hac vita fruimur: ideòque nomine Ecclesiæ militantis censemur. Contra verò, reprobi & infideles, qui decesserunt, in ijs molestijs & cruciatibus degunt, quæ verbis exprimi non possunt. Neque enim aut illi ita sunt sopiti, vt omni sensu, aut hi vt sensu pœnarum careant: vt indicat

cat Iesu Christi parabola, quæ Lucæ 16. est. Item vt illa testificantur animorum verba sub altari clamantium, O Domine, qui Sanctus es & iustus, quoad vsque non iudicas, & vindicas sanguinem nostrum de ijs, qui habitant in terra? *Luc. 16.* *Apoc. 6.*

Quibus indicijs vera Ecclesia distinguatur à falsa, & quis in Ecclesiasticæ doctrinæ controuersijs sit iudex.

CAP. XVII.

QVia Sathan ab initio semper laborauit, vt pestilentem Synagogam, verę, Dei, Ecclesiæ titulo insigniret, animosque crudelium homicidarum accendit, vt veram Ecclesiam, eiusque membra premerent, turbarent, & infestarent (velut Cain, Abel: Ismaal, Isaac: Esau, Iacob: totusq; Sacerdotum Iudaicorum ordo, primum Christum ipsum, deinde Apostolos eius Capitali odio sunt persecuti) imprimis necessarium videtur, veram Ecclesiam ab impura Synagoga certis & manifestis distinguere indicijs: ne in eum incidamus errorem, vt alteram pro altera cum nostro amplectamur exitio. Notas autem, & indicia, quibus immaculata Christi sponsa, ab impura illa & abominanda Meretrice (Ecclesiam *Gen. 4. 21. 27.* *Matth. 23.* *Ioan. 11.* *Act. 3.*

ſiam impiorum intellige) diſcerni poſſit, aſſeueramus, neque ab iniquitatis prærogatiua repetendas, nec à ſucceſſione perpetua Epiſcoporum, nec à certi loci deſignatione, nec à multitudine hominum in eundem errorem conſentientium. Cain enim, ætate & primogenituræ prærogatiua, Abel & Seth anteibat. Item Hieroſolyma cætera totius orbis oppida. Huc accedebat in Sacerdotibus ab Aarone vſque, perpetua familiæ & ſucceſſionis ſeries: maiorque erat eorum numerus, qui Scribas & Phariſæos ſectabantur, quàm qui Ieſum Chriſtum, eiuſque doctrinam ex animo probabant. Neque tamen arbitramur quemquam cui purum & ſolidum ſit iudicium, commiſſurum vt vlli ex ijs, quas modo commemoraui, Eccleſijs, Dei nomen attribuat. Igitur quam nos veram Dei Eccleſiam credimus & fatemur, Ioan. 1. 16. eius primum eſt indicium, vera verbi diuini prædicatio, per quod verbum, Deus ipſe ſeſe nobis reuelauit: quemadmodum ſcripta Prophetarum & Apoſtolorum nobis indicant. Proximum indicium eſt, legitima Sacramentorum Ieſu Chriſti adminiſtratio, quæ cum verbo & promiſſionibus diuinis coniungi debent, vt ea in mentibus noſtris obſignent, & confirment. Poſtremum eſt Eccleſiaſticæ diſciplinæ ſeuerè, & ex verbi diuini

uini præſcripto, obſeruatio: per quam vitia reprimantur, & virtures alantur. Vbicunque hæc indicia apparuerint, atque ad tempus perſeuerauerint, quantumuis exiguus fuerit numerus, proculdubio ibi eſt Eccleſia Chriſti: qui iuxta ſuã promiſſionem in medio eorum eſt. Non illam dicimus vniuerſalem Eccleſiam, de qua ſuperius facta eſt mentio: ſed particularem. Tales erant Corinthia, Gallogræca, & Epheſina, aliæq; complures, in quibus verbi miniſterium, à Paulo fuerat plantatum, quaſque ipſe, Dei Eccleſias vocat. Huiuſmodi Eccleſias, qui in regno Scotorum nomen Chriſti profitemur, in oppidis, vicis, alijſque locis in quibus veræ pietatis cultus eſt reſtitutus, nos habere aſſeueramus. Ea enim in ijs doctrina traditur, quæ Dei verbo ſcripto continetur. Noui & veteris Teſtamenti eos intelligimus libros, qui ab infantia vſque Eccleſiæ ſemper habiti ſunt Canonici. Quibus in libris, omnia quæ ad humani generis ſalutem ſunt neceſſaria, aſſerimus ſufficienter eſſe expreſſa. Huius Scripturæ, interpretandi poteſtas, penes nullum eſt hominem, ſiue is priuatam, ſiue publicam gerat perſonam. Nec penes vllam eſt Eccleſiam: quacunque illa ſiue loci ſeu perſonæ prærogatiua ſibi blandiatur. Sed penes Spiritum

Rom. 4.
1. Cor. 5.
Act. 16. 18.
1. Cor. 2.
Act. 20.

Dei, cuius instinctu, illa ipsa Scriptura confecta est. Igitur cum de Scripturæ sensu, & interpretatione, aut loci alicuius, aut sententiæ quæ in ea contineatur, cõtrouersia oritur, aut cum de collapsæ disciplinæ emendatione agitur in Ecclesia, spectare debemus, non tam quid homines qui nos antecesserunt, dixerint aut fecerint: quàm quid perpetuò sibi consentiens Spiritus Sanctus in Scripturis loquatur: præthereà quid Christus ipse fecerit, aut fieri iusserit. Illud enim omnes vno fatentur ore, Spiritum Dei (qui & vnitatis
1.Cor.2. item est Spiritus) nunquam secum pugnare. Itaque si qua cuiusuis doctoris aut Ecclesiæ, aut concilij interpretatio, decretum aut opinio cum expresso Dei verbo, quod in alia Scripturæ parte continetur pugnauerit, luce clarius est, eam nec esse veram explicationem, nec mentem Spiritus Sancti: quantumuis eam concilia, regna, & nationes probauerint ac receperint. Nos enim nullam interpretationem recipere, aut admittere audemus, quæ pugnet aut cum aliquo ex præcipuis fidei nostræ capitibus, aut cum perspicua Scriptura, aut cum Charitatis regula.

De

De Scripturæ authoritate.

CAP. XVIII.

QVemadmodum credimus & confitemur, ex Scripturis diuinis Dei cognitionem abundè hominibus tradi, ita affirmamus atque asseueramus, à nullo hominum, aut Angelorum, sed à Deo solo Scripturæ authoritatem pendere. Igitur qui tantam esse Scripturæ authoritatem volunt, quantam illi Ecclesiæ concedunt suffragia, eos constanter asserimus, aduersus Deum blasphemos esse, aduersus veram Ecclesiam contumeliosos: quæ sui sponsi, suique pastoris vocem audit, eique obtemperat: neque tantum sibi assumit, vt Domina eius videri velit. 1.Tim.2. Ioan.10.

De concilijs generalibus, deque eorum potestate, authoritate, & causis cur cogantur.

CAP. XIX.

QVemadmodum quę ab hominib⁹ pijs legitimè ad generale Concilium conuocatis, nobis proposita sunt, ea non temerè, aut præcipitanter damnamus, ita nec sine iusta examinatione recipere audemus, quicquid generalis Concilij nomine nobis obtruditur. Quippe cum homines

eos fuisse constet, qui in manifestos inciderint errores, idque in rebus non minimi momenti. Itaque, sicubi Concilium, perspicuo verbi diuini testimonio sua decreta confirmat, statim ea reueremur, atque amplectimur. Sed si homines noua fidei dogmata, constitutionesue cum verbo Dei pugnantes edant, ijsq; interim nomen Concilij prætendant, ea nos penitus reijcimus, atque recusamus, tanquam doctrinam Diabolicam, quæ à Dei verbo, ad constitutiones & doctrinas hominum, animas nostras auocent. Causa igitur cur generalia Concilia cogerentur non ea fuit, vt leges, quas Deus non iussisset, velut perpetuò duraturas rogarent: neque vt noua de fide dogmata comminiscerentur: neque vt verbum Dei, authoritate sua confirmarent: multò etiam minus vt pro verbo Dei, aut verbi diuini interpretatione nobis obtruderent, quod neque Deus antea voluisset, nec per Scripturas suas nobis indicasset. Sed cogebantur Concilia (de ijs loquimur quæ hoc nomine censeri merentur) partim vt hæreses confutarent, partim vt publicam fidei suæ confessionem, ad posteros transmitterent. Atque horum vtrunque faciebant, ex verbi diuini scripti authoritate. Non autem quod putarent huius conuentionis causa, hac se prærogatiua

1. Tim. 4.

tiua

tiua donatum iri, vt errare non poſſent. Atque hanc præcipuam illis fuiſſe cauſam exiſtimamus publicorum conuentuum. Erat & altera illa ad diſciplinam ordinandam: vt in Eccleſia (quæ Dei familia eſt) omnia honeſtè, atque ordine gererentur. Nec hoc tamen in eum ſenſum accipi volumus, vt credamur exiſtimare vnam aliquam legem, & Ceremoniarum ritum præſcribi poſſe, qui omnibus & locis, & ſæculis conuenire poſſit. Nam vt Ceremoniæ omnes ab hominibus excogitatæ, temporariæ ſunt, ita cum temporum momentis mutari poſſunt, & mutari etiam debent, quoties earum vſus ſuperſtitionem potius alat, quam Eccleſiam ædificet.

De Sacramentis.

CAP. XX.

QVemadmodum Patres qui lege viuebant, præter eam veritatem quæ Sacrificijs repræ- *Gen.17.*
ſentabatur, etiam duo præcipua habebant Sacramenta, nempe Circumciſionem, & Paſcha: quæ *Exod.12.*
quicunque ſpreuiſſet, in populo Dei non cenſebatur: ita nunc quoque Euangelij tempore nos *Mat.26.28*
duo quidem Sacramenta, eaq; ſola agnoſcimus, atque à Chriſto inſtituta fatemur: vſumque ho-

rum omnibus imperatum, qui inter corporis eius membra censeri volunt, ea sunt, Baptismus & Cœna, seu mensa Domini Iesu, quæ & communio Corporis & Sanguinis eius nuncupatur. Hæc autem Sacramenta tam veteris quam noui Testamenti, instituta credimus à Deo, non modò vt visibile discrimen essent, quo populus Dei ab ijs discerneretur, qui fœdere nobiscum inito non continebantur: sed etiam vt filiorum suorum fidem erga se Deus exerceret: & per horum Sacramentorum participationē obsignaret in mentibus nostris promissionum suarum fiduciam: eius item coniunctionis, vnionis, & societatis, quæ est omnibus electis cum capite suo Iesu Christo. Itaq; manifestissimæ vanitatis eos damnamus, qui affirmāt Sacramenta nihil aliud esse, præterquam nuda signa. Sed persuasissimum habemus, per Baptismum nos in Christum inseri: Christi iusticiæ participes fieri, per quam peccata nostra tegantur: propter quam, veniam & gratiam impetremus. Item quod in cœnæ rectò & legitimo vsu, Christus ita nobiscum sese iungat, vt fiat animarum nostrarum verus victus, verum alimentum. Neque confestim vllam naturæ panis, in Corpus Christi, aut vini in eius Sanguinem, transubstantiationem imaginamur: quem-

1.Cor. 10. *Tit. 3.* *1.Cor. 11.*

quemodmodum Papistæ perniciosissimè docuerunt, & crediderunt. Sed hanc vnionem & coniunctionem, quæ nobis est ex vero Sacramentorum vsu cum Christi corpore, Spiritus sanctus in nobis operatur, qui nos veræ fidei alis euehit, vltra omnia corporea & terrena, aut quæ oculis cerni possint: nobisque proponit epulandum verum Corpus Christi, quod semel pro nobis fractum est, & verum sanguinem qui pro nobis fusus est: illud inquam corpus, quod pro nobis in Cœlis ante Patrem nunc apparet. Id autem corp⁹ ipsum iam gloriosum & immortale, quod nunc in cœlis est, quanquam tanto distet à nobis interuallo, qui nunc mortales in terra degimus, hoc tamē constanter tenemus, panē quem frangimus, Communionē esse corporis Iesu Christi, Ioan. 6.
& Calicem cui benedicimus, Sanguinis eius item esse Communionem. Itaq; confitemur, & proculdubio credimus, quod fideles in recto cœnæ Dominicæ vsu, ita corpus Domini Iesu edant, & sanguinem bibant, vt ipsi in Christo maneant, & Christus in eis. Quin & caro de carne eius, & os ex ossibus eius ita fiunt, vt quemadmodum carni Christi, quæ suapte natura mortalis erat & corruptibilis, diuinitas vitam & immortalitatem largita est, ita cum carnem Iesu Christi e-

dimus, & bibimus eius ſanguinem, eiſdem & nos prærogatiuis donamur. Quas vt non eo ſolùm tempore nobis donari fatemur, neque vi ſolum & poteſtate Sacramentorum, ſic in recto cœnæ dominicæ vſu, talem fidelibus cum Chriſto coniunctionem eſſe affirmamus, qualem humana mens capere nequeat. Quin illud quoque affirmamus, quanquam fideles aut negligentia, aut infirmitate conditionis humanæ impediti, in ipſo actionis eius momento, eum quem vellent fructum è Cœna Domini non percipiant, verum tamen, velut vitale ſemen in vberem terram iactum, aliquando in frugem erumpet. Spiritus enim Sanctus, qui à vera Chriſti inſtitutione nunquam poteſt excludi, non committet, vt huius myſticæ actionis fructu, fideles fruſtrentur. Hæc autem omnia manare dicimus è veræ fidei fontibus, per quam Ieſum Chriſtum apprehendimus: qui vnus Sacramentorum ſuorum effectum in nobis producit. Itaque quicunque nos calumniantur, tanquam Sacramenta dicamus, aut credamus nuda modo ſigna eſſe, non modò aduerſus nos, ſed aduerſus veritatem, ſunt contumelioſi. Illud autem ingenuè confitemur, nos magnum diſcrimen facere, inter elementa ſignorum Sacramentalium, & æternam Ieſu Chriſti

ſub-

ſubſtantiam. Neque enim eum ſignis exhibemus honorem, qui rei quæ per ea ſignificatur, eſt exhibendus: neque rurſus ea contemnimus, aut vana & inutilia eſſe arbitramur: ſed poſt diligentem noſtri examinationem, illis reuerenter vtimur. Perſuaſum enim habemus ex verbis Apoſtoli, quicunque ex illo Pane edit, aut ex illo Calice bibit indignè: eum eſſe reum corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti. 1.Cor.11.

De recta adminiſtratione Sacramentorum.

CAP. XXI.

AD rectam Sacramentorum Adminiſtrationem, duo arbitramur eſſe neceſſaria: alterũ, vt ea miniſtratio per legitimos fiat miniſtros. Legitimos autem eos eſſe aſſerimus, quibus verbi prędicatio commiſſa eſt: in quorum ora, Deus exhortationis indidit Sermonem, modo legitimè ab aliqua electi ſint Eccleſia. Alterum autem, vt ſub ea elementorum forma, & in eum morem adminiſtrentur, quem Deus inſtituit. Alioqui enim, vera Chriſti Sacramenta eſſe deſinunt. Eaque cauſa eſt, cur in Sacramentorum participatione, à Papiſticæ Eccleſiæ Communione abhorremus. Primùm, quòd eorum miniſtri Chriſti miniſtri non ſunt, & (quod longè deteſtabilius eſt) fœminis, quas Spiritus Sanctus ne

docere quidem in Ecclesia patitur, illi permittunt, vt etiam Baptismum administrent. Deinde, quod vtrunque Sacramentum ita suis commentis adulterarint, vt eius Ceremoniæ, quæ à Christo peracta est, nulla pars antiquam & genuinam suam retineat puritatem. Nam oleum, sal, sputum, cæteraque id genus in Baptismo, mera sunt hominum commenta. Panis veneratio, adoratio, per vrbes & vicos gestatio, in pixide conseruatio, non est Sacramentorum Christi vsus, sed prophanatio. Christus enim dixit comedite, &c. Hoc facite in mei memoriam. His verbis atque hoc mandato, Panem & Vinum in Corporis & Sanguinis sui Sacramenta sanctificauit, vt alterum ederetur, alterum biberetur ab omnibus: non autem vt seruarentur ad venerationem, vtque instar Dei adorarentur: quod hactenus à Papistis est factum. Ijdem quoque Sacrilegio se alligarunt, cum alteram Sacramenti partem, hoc est sacrum Calicem populo substraxerunt. Præterea, ad rectum Sacramentorum vsum, illud quoque est necessarium, vt intelligatur quem ad finem tam minister, quàm qui Sacramenta accipit ea referant. Nam qui Sacramentum accipit, si secus atque oportet de fine eius senserit, ibi Sacramenti quoque vsus & fructus cessat: quod

Isai.1.

quod & in Sacrificiorum reiectione est euidens. Psal. 50.
Item si doctor falsam doctrinam palàm obtrudat, quanquam Sacramenta sint à Deo instituta, tamen quia impij alio, quam quò Deus voluit ea referant, ei sunt ingrata & detestabilia. Id autem vsuuenire asserimus, in Sacramentis Ecclesiæ Papisticæ. Tota enim Ceremonia à Christo instituta, tam in forma exteriore, quam in fine, & fructus opinione, penitus est adulterata. Quid Iesus Christus egerit, quid fieri præceperit, id perspicuum est ex Euangelistis, & Paulo. Quid Sacerdos agat ad aram nihil opus est commemorare. Finis & causa cur Christus ea instituerit, & cur nos item eisdem, & eodem modo vti debeamus, his verbis disertè exprimitur: hoc facite in mei memoriam: quoties de hoc Pane ederitis, & de hoc Calice bibetis, annũciabitis, hoc est, efferetis, vulgabitis, prædicabitis & prosequemini laudibus mortem Domini donec veniat. Sed quid Sacerdotes missando spectent, quam opinionem de Missa velint haberi; ipsa Missæ verba, ipsi doctores eorum iudicabunt: quippè qui tanquam conciliatores Ecclesiæ, cum Christo Sacrificium offerant Deo propitiatorium pro peccatis viuorũ & mortuorum, hanc nos eorum dictrinam velut contumeliosam aduersus Iesum

Chriſtum reijcimus, & deteſtamur: quippe quæ vnico Sacrificio ſemel ab eo, pro omnibus qui ſanctificabuntur ablato detrahat, & velut parum efficax in eum vſum coarguat.

Quibus communicari Sacramenta debeant.

CAP. XXII.

BAptiſmum exiſtimamus, non minus Communicandum infantibus fidelium, quàm ijs, quibus eſt rationis & iudicij vſus. Itaque damnamus errorem Anabaptiſtarum, qui ante fidem, & rationis vſum, negant ad pueros pertinere Baptiſmum. Cœnæ autem dominicæ participes eſſe debere eos modo credimus, qui in familia fidei contineantur: quique ſeſe ipſi probare & examinare poſſint, non modo in ijs quæ propriè ad fidei cauſam ſpectant, ſed etiam quæ ad officium erga proximum pertineant. At qui edunt & bibunt ex hac ſacra menſa, interim fidei vacui, aut à fraterna charitate alieni, hi indignè edunt. Hanc igitur ob cauſam, in noſtris Eccleſijs Miniſtri & publicè & priuatim de fide & vita eorum cognoſcunt, qui ad menſam Domini Ieſu Chriſti accedunt.

De

De Magistratu Ciuili.

CAP. XXIII.

AGnoſcimus item & confitemur, Imperia, Regna, Dominatus, & Ciuitates, diuiſas & inſtitutas eſſe à Deo. Item Imperatoribus in ſua imperia, Regibus in regna, Ducibus & Principibus in Dynaſtias, aliiſque Magiſtratibus in ſuas Ciuitates, ius & poteſtatem eſſe ex ordinatione & inſtituto Dei, ad gloriæ ipſius manifeſtationem, & ſingularem humani generis vtilitatem, & commoditatem. Itaque quicunque id agit, vt iam diu corroboratum inter homines ciuilem ordinẽ aut tollat, aut conturbet, eum nos aſſerimus non modò humani generis eſſe inimicum, ſed aduerſus expreſſam Dei voluntatem, impium gerere bellum. Præterea aſſerimus atque affirmamus, ijs qui authoritate iuſta funguntur, omnem laudem, honorem, & reuerentiam eſſe deferendam: propterea quod, cùm vices Dei inter homines gerant, in eorum concilijs, Deus ipſe aſsideat: ac de ipſis iudicibus & principibus (quibus gladium dedit vt bonos tueantur, & in noxios animaduertant) ipſe iudicabit. Præterea affirmamus, Regum, Principum, aliorumque Magiſtratuum, vel præcipuum eſſe munus, vt Rom. 13. 1. Pet. 2.

religionem puram tueantur, adulteratam maculis purgent. Neque enim ad ciuilis modò ordinis conseruationem, sed ad religionis etiam tutelam sunt instituti, vt Idololatriam, omnemq; superstitioné in ea oborientem opprimant. Quod in Dauide, Iosaphat, Ezechia, Iosia, alijsque regibus intueri licet, qui ob vehemens studium in puritate Religionis tuenda, singularem consequuuti sunt laudem. Ideoque profitemur, & palam affirmamus, quicunq; Magistratui in mora est, quóminus suum exerceat munus, is ordinationi Dei resistit, neque à scelere excusari potest. Prætereà affirmamus, quicunque auxilium, consilium, operamq; suam negat Migistratui, ad officium vigilanter & ex fide faciendum, Idem suum auxilium, consilium & operam Deo negat, qui per Magistratum, (qui vices eius in terris explet) ea ipsa à nobis èxposcit.

De beneficijs liberaliter Ecclesiæ concessis.

CAP. XXIIII.

QVanquam verbi diuini syncera prędicatio, Sacramentorum legitima ministratio, & disciplina, conuenienter verbo Dei exercita, sint certa & minime fallacia veræ Ecclesiæ indicia, non continuò tamen, quicunq; in hunc cœtum nomen dedit, fit electum Iesu Christi membrum. *Matth. 13.*

Scimus

Scimus enim lolium,zizania,aliasq; id genus frugum pestes,vnà cum tritico seri, copioséq; posse crescere. Hoc est, impios posse in eundem cum Electis cœtum coire, & assiduè cum eisdem, verbi & Sacramentorum beneficijs vti: verùm huiuscemodi homines, qui ad tempus, neq; id quidem ex animo veritatem profitentur, retrò abeunt,neq; ad finem vsque perseuerant. Ideóq; nullus ex morte,Resurrectione & Ascensione Christi,fructus ad eos pertinet. At qui & animo persuasum habent, & ore constanter confitentur Dominum Iesum Christum, eo, quo superius diximus modo,hæc haud dubiè recipient beneficia. Primùm, in hac vita peccatorum condonationem: idque duntaxat in Sanguine Christi. Adeò vt quanquam peccatum remaneat,& continenter habitet in hoc mortali nostro corpore, non tamen imputabitur nobis: sed condonabitur,atq; operietur Christi iusticia. Deinde in generali illo iudicio rediuiuum cuiq; suum restituetur corpus.Mare enim suos reddet mortuos,terra item quos sinu suo clausos tenet,ac sempitern⁹ ille noster Deus, manum suã super puluerem extendet, surgentq; mortui in eo ipso quod quisq; tulerat corpore, sed iam immortali & incorruptibili, vt recipiant iuxta opera sua, aut gloriã, aut pænam. 1.Cor. 15.

Matth. 25. pænam. Nam crudeles, flagitiosi, Idololatræ, quique rerum partim inanium, partim etiam impiarum studio in hac vita tenebantur, ad ignis inextincti supplicium damnabuntur: ibique sempiternis cruciabuntur pænis, non modò corpora, sed etiam animæ, quas in seruitutem Diabolo, in omnem immunditiæ & nequitiæ vsum addixerant. At qui in bonorum operum exercitio, ad finem vsq; perseuerabunt, Christumq; fidenter profitebuntur, eos persuasissimum habemus, in gloriam, honorem, & immortalitatem assumptum iri: vt viui perpetuò regnent cum Christo: cuius corpori glorioso, omnes electi eius conformabuntur, cùm is rursus in iudicio comparebit, regnumque Deo Patri tradet, qui tum erit & in perpetuum perseuerabit in omnibus & per omnia Deus in æternum benedictus: Cui cum Filio & Spiritu Sancto, omnis honor, & gloria, & nunc & in æternum. Amen.

Exurge Domine, & confundantur inimici tui. Fugiant à facie tua qui oderunt sanctum nomen tuum. Da seruis tuis virtutem, vt cum omni fiducia verbum tuum eloquantur, omnesque Nationes veritatem tuam agnoscant, & amplectantur. Amen.

FINIS.

Aſſertiones quædam,

Ex alijs eiuſmodi innumeris erroneæ, per Andream Meluinum, nouam & inauditam Theologiam profitentem, in ſuis prælectionibus de Epiſcopatu, pro certis & indubitatis in medium allatæ, ac palàm affirmatæ, in Scholis Theologicis ſani Andreæ, Regni Scotiæ metropoleôs: vnà cum orthodoxis cenſuris, & impugnationibus doctiſſimi Præſulis Patricij Adamſoni, eiuſdem ſedis Archiepiſcopi digniſſimi, ibidem ex tempore, doctè quidem, piè & grauiter exagitatæ, ac in ipſius Præſulis prælectionibus Scholaſticis, in vtranque Apoſtoli ad Timotheum, fuſiùs delineatis.

1. *Aſſertio.*

Veteres omnes Doctores, ſenſerunt Epiſcopatum, humanum eſſe inſtitutum, Deique verbo, non inniti præſidentiam.

Cenſura.

Aſſertio temeraria, & tàm verbo Dei ſcripto, quàm veterum Doctorum & Patrum auctoritati, ex diametro pugnans.

2. *Aſſertio.*

Par eſt, omnium Paſtorum & Miniſtrorum poteſtas & iuriſdictio; Neque ordinis & diſciplinæ gratia, vllum eſt diſcrimen.

Cen-

Censura.

Temeraria assertio, & anabaptismo affinis.

3. *Assertio.*

Actorum 13. Manus Paulo & Barnabæ impositę fuerunt à Presbyterio Antiocheno, non solenni precandi formula, & symbolo eos commendandi Diuinæ gratiæ; sed officij, & Apostolatus ergò.

Censura.

Apostolos ab hominibus, aut per homines auctoritatem vocationis accepisse, erroneum est.

4. *Assertio.*

Subscriptio Epistolæ posterioris ad Timotheum, primum Ephesi electum Episcopum, eiusdem fidei est, qua Domini Ioannis Missa Biblijs præfixa: Neque illi magis, quàm huic fides adhibenda.

Censura.

Impudens assertio, Sacræ Scripturæ auctoritatem, atq; Ecclesiæ orthodoxæ, Patrum, ac Doctorum sententias, funditus conuellens.

5. *Assertio.*

Gregorius Nazianzenus, Præsidentiam damnat, in oratione contra Maximum; dum ait, Vtinam non esset præsidentia.

Censura

Censura.

Scilicet, qui Constantinopolitanæ sedi præerat, Præsidentiam damnat: & non potius pathetice hæc loquitur, Iobi more, (vtinam natus non fuissem) Quod ex orationis serie certum est.

6. *Assertio.*

Epiphanius, & Augustinus, Aërium damnantes hæreseôs, quòd paritatem in ministerium primus introduxisset, & Episcopum Presbytero dixerit ęqualem: Ipsi potiùs hæretici dicendi sunt.

Censura.

O præclarum, & diuinum Iudicem, ac vitulâ dignum, si cum quopiam certaret; qui tantos & tam orthodoxos Ecclesiæ approbatos Patres, suo temere iudicio, hæreseôs damnare non erubuerit!

7. *Assertio.*

Aërius, vir fuit frugi, & austeræ sanctimoniæ: Qui autem eum hæreticum esse putant, falluntur: & Aërij nomen pro Aëtio legunt, cùm affines literæ, R & T sint, & facilis ab vna in alteram sit lapsus.

Censura.

Aërius, multarum hæreseon antesignanus fuit, Arrianus syllabicus damnator nuptiarum, qui aliquid poßiderent, non recipiebat in communionem. Aëtius fuit Eunomianus: Aërium autem tueri, crassa est, & supina

veteris historiæ ignoratio. O antiquitatis insignem & reconditum inuestigatorem!

8. *Assertio.*

Aërius, rectè orationem pro mortuis reprehendit, Epiphaniúsq; hoc nomine meritò damnādus est, quasi superstitionis illius fautor & propugnator, quæ in Papismo obtinet.

Censura.

Eucharisticas tantùm preces, pro mortuorum martyrū cōstātia intelligit Epiphanius; &, pro, propter significat, Petrusq, Viretus, Epiphanium sic explicat.

9. *Assertio.*

Doctores, separatum habent à Pastoribus munus, non functione solùm, sed etiam personis disiunctum: Pari sunt cum Pastoribus potestate: Procurationem habent disciplinæ Ecclesiasticæ, pari cum Pastoribus authoritate: & in Ecclesijs docere, & verba ad populum facere possunt suis auspicijs, nullâ Pastorum veniâ.

Censura.

O ridiculæ & temerariæ assertiones, nullis scripturæ testimonijs, nullis fulcris, nullis orthodoxis innixæ scriptoribus: delyria somnia. Cur nō addit iste Doctor eorum esse munus, scismata gignere, vt & ipse, qui nouam docet & inauditam Theologiam.

10. *As-*

10. *Assertio.*

Deus, in mundi exordio, cum Adamo, Doctorem & catechisten egit. Quî enim sciret ea, quæ eum diebus quinque antecesserant, nisi Deo docente? Et quomodo fæminam, ex ossibus & carne suâ scire potuit, nisi Deo docente et instruente, aut matrimonij leges nouisse?

Censura.

Rudem hominem initio creatum, qui creationis beneficio hæc non amplecteretur, nouâq; doctrina tum opus habere, Cabbalisticum est, & Thalmudicum.

11. *Assertio.*

Quum serpentem Deus alloquitur, et ei maledicit; eum attestatur contra homines, quemadmodum in Prophetis, cœlum et terram.

Censura.

Cœlum & terra, cùm sua munera obeant Deo mandante, rectè testes à Creatore compellantur, quod nihil affine habet cum serpentis anathemate.

DILECTIS IN Christo fratribus suis,

D. D. Roberto Pontano, & Nicolao Dalgleschęo, Ecclesiæ Scoticanæ Pastoribus, Ac Ecclesiastico Comitiorum Publicorum *Edicto, In Septentrionales Scotiæ Regni partes emissis, ad Papismi facem ibidem Re-* stinguendam, Prudentissimum & Saluberrimum authoris consilium *complectens, de Ecclesiæ eiusdem politia & moderatione.*

REdditæ sunt mihi vestræ Literæ, Ex quibus intellexi vos profectionem instituere in Septentrionem, Synodj mandato; ad colligendas illic Ecclesiarum reliquias, & Papismi facem, quæ nunc ibidem exardescit restinguendam: Vtinam prosperè vobis, vestra cedat legatio, adeò vt non radices solùm, sed omnes renascentis Papismi fibras præcidere possitis; Meum autem hac in re Consilium vltrò

DILECTIS IN Christo fratribus suis,

D. D. Roberto Pontano, & Nicolao Dalgleschęo, Ecclesiæ Scoticanæ Pastoribus, Ac Ecclesiastico Comitiorum Publicorum ***Edicto, In Septentrionales Scotiæ Regni partes emissis, ad Papismi facem ibidem Restinguendam,*** **Prudentissimum & Saluberrimum authoris consilium** ***complectens, de Ecclesiæ eiusdem politia & moderatione.***

REdditæ sunt mihi vestræ Literæ, Ex quibus intellexi vos profectionem instituere in Septentrionem, Synodj mandato; ad colligendas illic Ecclesiarum reliquias, & Papismi facem, quæ nunc ibidem exardescit restinguendam: Vtinam prosperè vobis, vestra cedat legatio, adeò vt non radices solùm, sed omnes renascentis Papismi fibras præcidere possitis; Meum autem hac in re Consilium vltrò

Magiſtratus ciuilis authoritas pernecessaria, in omni Ecclesiæ regimine & moderatione.

vobis offero, vt præter Synodi mandata, Diploma Regium impetretis: Sic enim fiet, vt maiore authoritate, minore etiam periculo, in ijs Regionibus verſari poſſitis. Mihi verò altius repetenti, longè melius conſultum Chriſtianæ Reipublicæ videtur, ſi probi & eruditi viri, Eccleſiaſticæ inſpectionis munera, non extraordinariâ legatione, ſed perpetuâ & conſtanti functione tuerentur, quique herbeſcente Lolio, id ſtatim in ipſo ortu extinguerent. Verùm cùm Epiſcoporum legitima & Orthodoxa authoritas, Synodorum veſtrorum decretis labefactata ſit, Et nunc inueterato malo qualitercunque tandem ſubueniendum ſit. Gratulor eam vobis prouinciam obtigiſſe, qui ætate, grauitate, conſilio, & eruditione ſic muniti eſtis, vt aduerſarij ſint primo congreſſu clypeos abiecturi: Quod fælix fauſtumque. Ite ergò auſpice Chriſto. Quod autem remoram vobis iniectam ſcribitis, partim exiguitate pecuniæ ad ſumptus tollerandos, partim difficultate conflandi æris, niſi à me repreſentetur nomine tertiæ: Sic habete; Pudere me mirum in modum, Quum Papiſtis & Ieſuiſtis abundè ſuppetat, ad ſuas ſuperſtitiones augendas, ad corrumpendam Iuuentutem, & occulta belli

belli ſemina ſerenda, eò rem Eccleſiaſticam in Scotia deuenisse, vt præ inopia, hoſtium conatibus obuiam ire non poſsitis. Ad me verò quod attinet, ſi priuato impendio vtendum eſt, tametſi nummoſus non ſim, tàm neceſſario operi, tempore tàm oportuno minimè deeſſem. Tertiæ autem nomine quod petitis, penes me non eſt Tertiæ partis procuratio, niſi Patricij filij natu minimi nomine: Eam ego penſionem redemi, plus quatuor mercarum millibus, alioqui mihi meiſque malè vertat; præter eam pecuniam quam Glencludonius, ærarij Eccleſiaſtici præfectus, nuper eodem nomine, adulto Rege extorſit. Hæc autem ad vos ſcribo, vt intelligatis quanta mihi meiſq; liberis iniuria fiat. Quum Scaccarij moderatores, veſtra pietate, & prætextu ſanctæ legationis, ad eos ſpoliandos abutantur; Præſertim, quum in vobis amicis & propinquis meis ſummum præſidium ad eos tuendos ſemper poſuerim. Hac de re tota, ſum acturus cum Sereniſſimo noſtro Rege, poſt biduum aut triduum; Quod vbi fecero, intelligetis quid à me ſperare poſsitis, ſperare autem poteſtis quæcunq; iuſta, aut ęqua ſunt, omniaq;

quæ ab amiciſsimo fratre præſtari debent eo-
que qui ne vitam quidem ipſam tanti putat, vt eidem non præferat pietatem, & huius cauſæ, ad quam vos athletæ comparati eſtis, victoriam. Bene valete. *Id. Maijs.*
1586.

Dilectus veſter frater & cooperarius in Chriſto Ieſu

PATRICIVS ADAMSONVS.

SE.

SELECTIORA QVÆDAM EX ALIIS PERMVLTIS, Authoris Epigrammata.

VALTERI MILLEI MARTYRIS in Scotia Epitaphium.

NOn nostra impietas, aut actæ crimina vitæ,
Armarunt hostes in mea fata truces.
Sola fides Christi, Sacris signata libellis,
Quæ vitæ causa est, est mihi causa necis.

DOCTISSIMI PRÆSVLIS, AC VIRI Vndequaque ornatissimi, D. *Ioannis Iuelli*, Episcopi Sarisburiensis, Epitaphium.

CAltha, velut flores, tenebris sub noctis opacæ
Occulit, & tristi nubilat ore caput.
Læta sed optatos Phœbi se pandit ad ortus,
Et folia auricomi flectit ad ora Dei:
Sic te, dum Mariæ Regnum Caligo teneret,
Externo, fama est, delituisse solo.
At raras dotes, patriæ in, Regina, theatrum
Produxit, radijs, Elizabetha, suis.
Tu Christum, Præsul, verum es Titana, sequutus,
Voce salutiferum, testificante, iubar.

At veluti Sol iste tuus, non occidet vnquam,
Sic, nunquam pietas interitura tua est.

IOANNIS LYNDESII, AB EOdem Comarchæ, Epitaphium.

FVnde pias lachrymas, funus qui hoc triste videbis,
Et pudeat siccis præteriisse genis.
Lyndesiæ flos ille Domus, & nobile pignus,
Morte citâ, at famâ nunquam obiturus, obit.
Rarus frontis honos, & amæni gratia vultus,
In celso nusquam corpore næuus erat.
Mens pia, & inscriptum generoso pectus honesto,
Iunctaque cælesti cum pietate fides.
At nunc, sydeream cœli conscendit in arcem,
Inter honoratos excipiendus auos.
Nunc cinis, & tristi, mortis de carcere, liber;
Sub pedibus, terras spectat, & astra suis.
Et Domino fruitur, mortem qui extinxit, Iesu,
Nam via iam vitæ est, quæ via mortis erat.

CARMINA PAPAM LAVdantia non incusantia.

ITaliæ decus est quouis nec tempore Papæ
Gloria decrescet quæ modo splenduerat.
Eximia illius vanascet gloria nunquam
Maxima laus crescet ac decus egregium.

Impe-

Imperium ſtabile & conſtans teneas nec inane
Nomen vel paucas ſub pede diuitias.
Clauigerum Ioua non Dæmon te fecit haberes
Limina cœli non ditis vt Imperium.
Clauigerum ſibi te Chriſtus non peſſima mundi
Gloria te ſeruum iam ſibi conſtituit.
Promeruit tua laus regnum nunquam quod abibit
Gloria ſit ſtabilis nec citò diſpereat.
Lex pia non mala fraus Chriſti non propria fecit
Subdere te mundum ſic tibi morigerum.
Propterea tibi ſit Cœlum non Tartara ſedes
Sydera non Orcus ſint tibi delitiæ.

SACRIFICORVM LAVS non vituperium.

SAcrificos pia lex Chriſti non perfida Papæ
Sanctio Miſſaſtas tot ſibi conſtituit.
Progenies pia non Papali ex fæce creata
Sorde ſine eſt vlla non ſine munditie.
Concelebrant ſacra nec peruertunt myſtica cœnæ
Symbola nam Chriſto non ſibi crediderant.
Artifices tamen hij nouerunt condere numen
Flabile nec fruſtra vel male Sacrificant.
Erigitur Deus hic turbis ſpectandus honore
Dignus latriæ non dape dedecoris.

Relligio sacra nos docuit non fabula nasci
Numina verborum vi Cruce murmuribus.

EPITAPHIVM ABBATIS CROSSAGVEL. 1564.

VÆ mihi quòd Papæ dederam nomenque fidémque,
Væ mihi quod Christi strenuus hostis eram:
Væ vobis Papistæ omnes, nisi tempore vitæ
Vos Christum amplexi Pontificem fugitis.

AD FRATRES SOCIETATIS IESV ementito nomine nuncupatos, qui se omnia gratis facere iactitant, Adhortatio, vt Regnis discedant gratis, vt & inde cædes & prælia regnis migrent.

DIscere qui gratis *soliti,* gratisque *docere;*
Ædificare domos, fucorum aluearia, gratis;
Iustitiæ sanctam gratis *corrumpere dextram;*
Edicta intrepidi contemnere Regia gratis;
Testamenta senum captare, & prædia gratis;
Pauperibus docti legata auertere gratis;
Qui populi mores turbatis, & otia gratis;
Insidias struitis, renuentes munera gratis;
Cum tactæ nares, lucri maioris odore;
Cantatis gratis, gratis *plorare iubentes,*

Sedibus

Sedibus antiquis mira quos pellitis arte:
Fas quibus est gratis *pueris orbare parentes:*
Vos ego adoro libens, O Seruatoris Iesu
Fœlices socij, & fatui noua numina Sæcli,
E nostro vt migrent cædes, & prælia regno;
Omnia qui facitis gratis, *discedite* gratis.

AD ILLVSTRISSIMVM ET SERENISSIMUM Principem, Iacobum sextum Scotorum Regem, Adhortatio, quâ se audiri postulat, grauissimis aduersariorum odijs & iniquis calumnijs lacessitus author, alloquens Musam.

AVspicijs i musa bonis, pete limina Regis,
Difficiles aditus non habet ille locus.
Inuenies illic castas, tua vota, sorores,
Musarum Princeps præsidet ipse choro.
Cùm te lugubrem, cùm tristia viderit ora,
Inquiret subitæ, quæ tibi causa viæ est.
Tu veniam præfata prius, pedibusque voluta,
Pro Domino lachrymas dixeris esse tuo.
Abiecit musas, spretisque Heliconida lymphis,
Et luctu & lachrymis vix superesse putes.
Nescio quid toto suspirat pectore Regem,
Regem *sole nouo, sole cadente vocat.*

Ne

Nec petit ille nefas, iusta libramine lancis
Postulat imperij iura, fidemque tui.
Siue illum occultis technis gens subdola vexet,
Seu premat opprobrijs Meluiniana *cohors.*
Audi illum, Rex, audi, inquam, si vera recordor,
Haud vnquam causæ defuit ille tuæ.
Cùm quondam assereret, triplicis tua iura Coronæ,
Parrisijs arcto carcere vinctus erat.
Et quum dissereret, tua magna encomia laudans
Londini, applausus læta Theatra dabant.
Tempora quid memorem, quorum pars magna fuisti
Inuidiosa, quibus fidus athleta fuit.
Sic proprias exhausit opes, impendia nulla
Rettulit: hæc aulæ gratia sola fuit.
Quod te per musas, geniumque, & debita fatis
Regna tuis, nostri nunc miserere precor.
His dictis, postquam surgentes ordine musas
Viderit ad lachrymas ingemuisse tuas,
Et tristi aspiciens BARTASSIA NVMINA *vultu,*
Haud dubiè votis annuet ille tuis.
Tu voti compos, caueas ne deside pennâ
Segnior in laudes repperiare suas.

AD EVNDEM REGEM INVIctissimum, Iacobum sextum, Scotorum Regem, Iani Calendæ. 1588.

SVm tibi, sum, Princeps, redeuntis tempore Iani,
Heroo Iobum carmine pollicitus.
Squalet adhuc pauper, nec fædos exuit artus,
Et toto regnat corpore dira lues.
Nec ficti, vt par est, miseri solantur amici,
Bellaq; crudeli sæuiùs hoste gerunt.
Impia nec coniux, verbis desistit amaris,
Illita lethifero pocula felle bibit.
Non tibi tristitiam, sub Iani offerre Calendis
Ausim, non iræ iurgia fæmineæ.
Non fictos socios, nec territa membra pauore;
Lætitiam & ludos Ianus amare solet.
At mox Ioua, iterum Iobo sua pignora reddet,
Et dupla faciet prosperitate frui.
Tum tua, Rex, forsan non dedignabitur ora
Melpomene, Heroam percutiente lyram.
Crede mihi, cùm penè suo Sol decidit axe,
Inferniq; ruens terruit arua poli;
Exiguâ noster Helicon exaruit vnda,
Nec poteram in numeros sollicitare lyram.
At nunc quum rediens rediuiua lampade Phœbus,
Suppeditatq; suam promptus Apollo chelyn;

Comptior vt Iobus metro, quàm diuite gaza,
Conspectum subeat, Rex IACOBE, *tuum.*
Intereà, fœlicem annum, fœlicius æuum,
Et vitæ, & Sceptri gaudia longa precor.
Et fortunatas in sæcula multa Calendas,
Quas vicibus Ianus fertq; refertq; suis.
Detq; Deus quodcunq; velis, quodcunq; peroptas,
Et mihi det, vatis te meminisse tui.

AD EVNDEM REGEM INVICTISsimum, in Threnos Ieremiæ carmine redditos, Iani Calendis. 1590.

ACcipe Iirmyæ, Princeps, lamenta Prophetæ,
Fatidico vates quæ pius ore canit.
Accipe quas patriæ lachrymas, vrbiq; parentat,
Flebile diuini carmen oloris habe.
Cùm Solymem cecidisse vides, mortalia nulla
Crede, diu stabili posse manere loco.
Cùm peryt Solyme, scelerati rudera mundi
Mirum est peccati mole perire sui?
Altera sed Solyme est, quæ Christi Ecclesia fertur,
Sæua procelloso quam quatit vnda mari.
Quam contra insidys, sinuosus dimicat anguis,
Regnaq; Tartareo commouet ima lacu.
Illam inuicta fides, clypei munimine sacri
Protegit, & galeam crista salutis amat.

Thorax

Thorax iustitiæ est, veri sunt cingula lumbis,
Verbi acies sacri, bellicus ensis adest.
Gestantur pedibus lætæ sandalia pacis,
Quæ Crucis in ligno cuderat arma Deus.
His Satanæ furias, his iras despicit Orci,
His semper victrix in sua castra redit.
Hanc, Regem nutrire æquum est, dextrâque tuéri,
Regno propitium qui cupit esse Deum.
Huc contende, Heros, solida hæc, en gloria sola est,
Quæ dederat Christo subdere Sceptra Duci.
Est etiam Solyme, sublimibus alta columnis,
Quâ, via stelliferum lactea sulcat iter.
Hanc tibi ne optarem vetuit fausto omine Ianus,
Tempora qui retrò, quique futura videt.
Dum famâ impleris terras, virtutibus astra,
Iunctaq; sint Sceptris vtraque regna tuis.
Dum fœlix soboles numerosa gestiat aula,
Et spes perpetui longa nepotis erit.
Dum numeres multos generoso Marte triumphos,
Nestorijque æques tempora longa senis.
Dum Solymæ vindex quæ terræ militat oris,
Cœlestis Solymæ ciuis adesse velis.
Sic Bifrons, Phœbique nouæ fulsêre Calendæ,
Et flamma exarsit candidiore dies.

IN PARPHRASIN APOCALYPseôs, à Serenissimo Rege IACOBO Magnæ *Britaniæ, Franciæ, & Hyberniæ Rege, fideiq;* defensore, &c. Doctissimé & accuratissimè Editam.

ECce alas senas Cherubin, solioque vehentem,
Vt reserat Iudæ, mystica signa Leo.
Clangentesque tubas septem, tonitruque tremendo
Perdita regna hominum, perdita regna Dei.
Exulat vt Cælo serpens, Ecclesia pugnam
Sustinet, & victrix sub Cruce bella gerit.
Imperium Romanæ vrbis, veterisque, nouæque,
Hæc Agnum simulat, sed simulachra colit.
Vox Euangelij resonat, Babylonque repenté
Corruit, exhaurit pocula plena furor.
Funduntur septem phialæ, quos bestia signat
Hos ira, & Iouæ tristia tela manent.
Hæc illa est meretrix, septem quæ collibus vrbis
Insidet, infami mollis adulterio.
Hæc Regum domitrix sanctorum imbuta cruore,
Facta est immundis hospita spiritibus.
O ter fælices, quos Agni accumbere mensæ,
Et sacris sponsæ contigerit thalamis.
Corpora quæ tellus, quæ vastum absorbuit æquor,
Iudicio sistet mors rediuiua Dei.

Tellu-

Tellurem, cœlumq; nouum, gemmisq; micantem
Sponsam Agni, & Solymæ mœnia celsa piæ.
Hanc vrbem viui latices, flumenque perenne
Irrigat, hanc vitæ fertilis arbor alit.
Nil templo, nil sole opus est, sic gloria Christi
Eminet, & celsa fundit ab arce iubar.
Magnus Ioannes, rapido de fulmine natus,
Æthereo immensum sic tonat axe Deum.
Quemque nouo vidit radiantem lumine Christum
Monte Tabor, Cœlo hîc splendidiore videt.
Quippe sinu Christi recubans, mysteria suxit
Ardua, & arcani mystica regna poli.
Hæc, hominem superans, hæc, ipsum ingressus Olympum
Explicat, hanc laudem Rex IACOBVS *habet.*
Fulminis hic etiam natus, sed fulmine maior,
Fulgetra cœlesti splendida luce ferens.
Hic Rex auricomi capitis si sceptra teneret,
Nil opus ariolis, nil Daniele foret.

ILLVSTRISSIMÆ AC ORNATISSIMÆ Heroinæ MARIÆ D. O. M. Gratia Scotorum Reginæ Epitaphium.

ORnarant Mariam triplicis Diademata Regni;
Scotica iure soli, Gallica iure tori.
Anglica restabant, tantæ mors æmula laudis
Obfuit, vt soboli ius cluat imperij.

EIVSDEM PIENTISSMI AC DOctissimi Præsulis moribundi, Apostrophe ad suam Animam.

O Anima, aßiduis vitæ iactata procellis,
Exilij pertæsa grauis, nunc lubrica tempus
Regna tibi, & mundi inuisas contemnere sordes:
Quippe parens rerum, cæco te corpore clemens
Euocat, & verbi crucifixi gratia, Cœli
Pandit iter, patrioque beatam limine sistet.
Progenies Iouæ, quò te cælestis origo
Inuitat, fœlix perge, æternumq; quiesce.
Exuuiæ carnis, cognato in puluere vocem
Angelicam expectent; sonitu quo putre cadauer
Exiliet rediuiuum, & totum me tibi reddet.
Ecce beata dies: Nos Agni dextera, ligno
Fulgentes Crucis, & radiantes sanguine viuo
Excipiet; Quàm firma illic, quàm certa capesses
Gaudia, fœlices inter, nouus incola, ciues.
Alme Deus, Deus alme, & non effabile Numen,
Ad te vnum & trinum, moribundo pectore anhelo.

EIVS-

EIVSDEM PIENTISSIMI Præsulis Epitaphium.

QVisquis ab extremo veniens oriente viator
Pergis ad Occeani, qua Sol cadit aureus, vndas:
Seu procul à medij calidis humoribus austri
Tendis, hyperboreo rigidum contingere littus
Frigore, & insano ventos aquilone furentes,
Excîtus fama ingenti, quæ tanta sub auras
Fertur, & immensum latè circumuolat Orbem
Magna sonans, magnum aßiduo vigil aëra cantu
Dum stridens mouet, atq; solo expatiata repentè
Sublimem excelso tollit super æthere magnum
Regni Primatem doctum, proh, funere ademptum,
Mutasse & roseum pallenti morte colorem:
Hîc consiste. Vides atro de marmore limen
Vicinum, tumulumq; grauem, quo membra sepulchro
Mortua conduntur, magni post funera Patris:
Liuida proh hominem mors corripit, occidit vnâ
Occidit Aonidum clarum decus: ipsaq; acerbo
Fleuit inexpletum mæstißima Scotia casu:
At paßim errantes lachrymas fudêre Camænæ,
Et genus Aonidum vates & quisquis amænum
Facundo volucris fontem bibit ore Caballi.

Nec minus attonitæ gemuit pars maxima plebis:
Indeploratum non hunc in nocte supremâ
Relligio pietásq; sinunt, & numina Diuûm.
Sic humana Erebi rapit implacabilis atra
Omnia nocte lues, sic altum exangue soporem
Corpus humo carpit gelida, manesque sepulti:
Fama sed æternum durat, multóque superstes
Viuit inextincto per sæcula nomen honore.

THO. VOLVSENVS

parentauit.

EIVS-

Eiusdem aliud,

De vita & morte Authoris.

NAturâ Orator suadens, suauisque Poëta,
Mystica diuini defungens munia verbi
Sex & vicenis annis, ac munere sacro
Præsulis Andreiæ fani sacratus, in alti
Immortale decus Iouæ, populique salutem.
Multa hic perpessus Christi sub marte cruenta:
Decubuit mœrore animi: quique omnia pridem
Pertulit inuicto constantis robore sensus,
Non tulit immites mystas: hinc lenta sequuta est
Tabes, lethifico carpens præcordia morsu.
Occidit: haud facilè æqualem cui nostra tulerunt
Secula, degeneri sensim euanentia prole.
Agnoscunt docti iacturæ vulnus acerbæ;
Præsulis & funus, proh incassum, lumine lugent.

Eiuſdem in eundem.

EHeu, quàm varijs ſors caſibus omnia mutat,
Quàm fœlix aliquid non ſinit eſſe diu.
Terra quoque & cœlum modò rident, & modò lugent,
Forma nec in rebus permanet vna ſuis.
Eheu quale decus mors abſtulit inuida, vatem
Quem genitum doctâ Pallade nemo neget.
Atqui vbi in humanis nulla eſt conſtantia rebus,
Quid ſpe fallaci paſcere vota iuuat?
Quò vigor ille animi? quo ſtrenua corporis illa
Dexteritas abijt? quo nitor ille tuus?
Hæc ſimul inuoluit crudelibus Atropos vmbris,
Nullaque ſunt de tot ſigna futura bonis.
Te venerande parens, animæ documenta ferentem
Optima, diuino ſenſimus ore loqui.
Nunc tecum occubuit trinæ præſtantia linguæ,
Et cecidit priſcâ cum pietate fides.
Græcia te luget lachrymis, Heber, atque Latinus,
Interitumque gemit terra Britanna tuum.
Illa tamen nobis reſtant ſolatia, quod te
Erepto, ſupereſt pars quoque magna tui.
Viuit enim, viuetque diu tua gloria, cuius
Viuida ſcriptorum ſurgit honeſta manus.

Mul-

Multos prisca viros insignes, protulit ætas,
Extincto quorum corpore, fama iacet.
Mortalique manu totum quæcunque per Orbem
Sumptibus immensis structa fuere cadent.
Hoc facit annorum series, nisi temporis atros
Exuperent morsus, scripta diserta virûm.
At tibi si nequeo vitæ immortalis honorem
Non permansuris tradere carminibus.
Si mea iam notis sparsere liquoribus ora,
Cum Musis *Nymphæ quæ loca sacra colunt.*
Qualiscunque mihi libato venit ab amne,
In laudes surget spiritus ille tuas.
Et memor officij semper, gratusque, piusque,
Incidam tumulo talia verba tuo.
Hîc iacet ANDREIÆ *Præsul meritissimus Orbis,*
Adami Sobolis, Patriciæque notæ.
Cuius recta fides, ingens prudentia, fidum
Consilium, grauitas digna Catone fuit.

Eiusdem.

Patricius iacet hîc, Adami: cætera norunt
Et Tagus, & Ganges; forsan & Antipodes.

Eiusdem.

Hîc situs est vates, cuius si cuncta perissent,
Virtutum septem vix sat erunt tumuli.

D. ELIZABETHÆ Arthuræ, Chariſſimæ ac Lectiſſimæ olim Coniugis eiuſdem Patricij Adamſoni, Sanctiandreæ Præſulis, Quæ eo ſtatim demortuo, nimio dolore fracta, conceſſit Olympo.

EPICEDIVM.

Ecce virum Angelicæ, iam iam rapuere cohortes,
Turba eheu, letho, ſegnis inerſque meo.
Quin potius noſtræ rumpantur ſtamina vitæ,
Sit mea cumque meo, vitáque morſque viro.
Cur mea fata ſinunt, tanto ſupereſſe dolori?
Cur tua ſumme Deûm, dextera ceſſat iners?
O me vtinam letho, comitem tibi fata dediſſent,
Heu vitæ quondam, ſpéſque, ſalúſq; meæ.
Ne quam iunxit hymen, diuelleret Atropos à te,
Sed coniuncta forent funera noſtra tuis.
Nunc ſæuos inter gemitus, lachrymáſque relinquor,
Nec ſine te grata eſt vita futura mihi.
Ipſa dolore graui nimium confixa reſeruor,
Fortunamque timent iſta ſubire meam.
Et mihi vir tecum moriendi iura negantur,
Parcaq; non gratam prorogat vſque diem.
Vos precor, ô ſuperi, ſi quid pietatis & æqui eſt,
Si flectunt vllæ Numina veſtra preces;

Ante oculos vestros inter penetralia mortis
Sint coniuncta suis funera nostra rogis.
Icta manu, iurata fide, rata numine teste
Fædera coniugij, rupta fuere mei.
Quàm procul & Dominum miseræ seiunxit amanti,
Cùm patrios adijt nobilis vmbra polos.
Et quoniam prohibent aliter me viuere fata,
Et de me certa est alea iacta manu:
Ecce vocat quocunque, viam dux præuius: ecce
Vsque sequor coniunx; vxor, & vsque comes.
Seu cœli secat astra super, seu deuia terræ,
Distrahor, & terram versus & astra super.
Lætitiæ, luctusque, locus communis, & vnus;
Cùmque meante meo, cùmque cadente cado.
Contiguúmque latus lateri sit, dextera dextræ,
Cippus, & vna quies, vnus, & vnus amor.

Charissimæ Socrui,

Tho. Volusenus,

æternâ, mærens, mactat amicitiâ.

IACO-

Iacobi Adamſoni, filij eiuſdem D. ELIZABETHÆ ex Preſule primogeniti, virtutis & expectationis magnæ, qui ſtatim parentibus vitâ functis, fæliciter expirauit.

EPITAPHIVM.

MAtris imago patri, genitoris imago parenti
Vnus eram, talis forma, vigorque fuit.
Atropos eripuit, genitoris ne domus olim
Me creſcente, alijs inuidioſa foret.
Sed mihi quos rapuit, ſecat illa parentibus annos,
Vita erat vnde mihi, mors ſit & inde, iuuet.

Eiuſdem, in eundem

EPICIDION.

NOn quiſquam ingenio melior, non promptior ore,
Gratior aut vultu, non vi præſtantior, altos
Se celerem ſuper edere equos, iaculumque, ſudemque
A mento, atque agili procul exturbare lacerto,
Altaque vibratum per nubila condere diſcum,
Spartanæque artes verſare, doloſque paleſtræ.
Et foueam ingentem ſaltu tranſmittere, & vndis
Inſurgentem amnem volucri ſuperare natatu.
Cretenſi de more alter non rectius arcum

Ten-

Tendit, & in gyrum baleares torquet habenas,
Sulphureóque graues longè iacit impete glandes;
Artibus & diuersa nouis, nemo acrius arma
Tractat, & hostiles fallit magis impiger ictus.
Te renuente tamen, non vlla resistere virtus
Eualeat, licet ipsi omnes tua numina contrà
Tendamus superi, totusque repugnet Olympus:
Tu genitor da posse, tuam cùm fata minantur
Imploremus opem, tu res amplectere nostras.
Ille diu vixit, qui dum cælestibus auris
Vescitur, implet onus laudis, cœlúmque meretur.

Tho. Volusenus

mærens sacrauit.

EIVS-

Eiusdem.

In obitum Viri verè probi, pij & docti, *Roberti Rolloci* Gymnasiarchæ Edinburgeni, ac ibidem Pastoris, Epitaphium.

TVnunc exuuias liquisti corporis huius
Rolloce, ast summo lux noua iuncta polo.
Fulsisti inter nos lumen radiantius, at nunc
Astra tuo aspectu languidiora micant.

Eiusdem in eundem.

VIxisti Christo, vixti Roberte Camænis,
Téque vetat Christus, téque Camæna mori.

Eiusdem.

In pientissimi, ac Doctissimi senis obitum, *Roberti Pontani* Pastoris Edinburgeni, Epitaphium.

QVæ te stante stetit sacrorum curia, tecum
Heu! Pontane, cadit, téque iacente iacet.

Eiusdem

IN AVGVSTISSIMI ET INVICTISSIMI PRINCIPIS, IACOBI Magnæ Britanniæ, Galliæ, & Hyberniæ Regis, fideiq; defensoris, In Scotiæ Regnum reditum 13. *die mensis Maij.* 1617.

QVæritis vnde nouo diffusum lumine Cœlum
Rideat, inuisas quidue fugarit aquas?
Cur liquidus nullis agitetur flatibus aër?
Cur placidum tacitis stet mare littoribus?
Almáue cur posito tellus squallore virescat,
Et se purpureis floribus induerit?

X Quid

Quid quæque exultet ramis frondentibus arbos,
Cur ſolitum repetat garrula carmen auis:
Non hic cauſa fuit, mutato ſydere Phœbus,
Nec vaga roriferis Cynthia luminibus.
Sed modò cùm rediit Rex noſtras magnus ad oras,
Reddidit aſpectu cuncta ſerena ſuo.
Quin Rex humanos meritis ſuperauit honores,
Miranturque nouum ſæcula noſtra Deum.

Ad Eundum Sereniſs. Regem, Edinodunum, Regni Regiam ingredientem, 16. Maij 1617. eiuſdem.

DEſeruit ſolito formoſior æquora Titan,
Illuxit votis ſæpè petita dies;
Quâ tu Scottigenæ gentis moderator & auctor,
(Cui dedit omnipotens ſceptra verenda frui,)
Dirigeres noſtras iter expectatus ad oras,
Regiáque intrares hoſpita tecta Patrum.
Quid potuit noſtris contingere gratius oris?
Quidue tuo maius numine terra dare?
Interea, lætis clamoribus inſonat æther,
Et tibi fert patrios obuia turba Deos.
Vndique concurrunt: in te ſua lumina paſcunt,
Exoptat longos & tibi quiſque dies.
Augurijs ſibi quiſque animum fælicibus implet,
Et ſuſcepta tuo nomine vota facit.
Vnum omnes pariter te poſcere fata loquuntur,
Quo duce, Papalis fæx ſcelerata cadat.

Nulla

Nulla tuis poterit maiorum gloria rebus
Æquari, & cedent cuncta trophæa tibi.
Viue diu fælix, Superi tua vota secundent,
Vt subeat solidum terra Britanna iugum.

INCLYTISSIMO AC NOBILISSIMO HEROI,
Carolo Valliæ Principi, Duci Cornubiæ, Salutatio
Tho. Voluseni.

Salue magne puer, stellis fœlicibus orte,
Fatidicis vatum nobilitate modis.
Cui bene disposito coëuntia sydera cursu,
Promittunt sceptris omnia læta tuis.
Tu genus à prisca qui ducis origine Regum,
Imperioque refers aurea secla tuo.
Quò te fata vocant pergas, tibi lata parantur
Imperia, & generi nomina magna tuo.
Salue magne puer, Regis magni inclyta proles,
Brittanni ac magni spesque decusque soli.
Chare nepos Regum, toto quos orbe potentes
Ac meritis claros cernimus esse suis.
Nulla tibi generis potuit contingere maior
Gloria, ni Cœli missus ab arce fores.
Eid age, cresce puer, certißima cura Deorum;
Blanditiæ magni deliciæque patris.
Qui propriâ gaudes virtute excellere, cuius
Gloria nullius crescere laude potest.
Quo nihil à superis optet Brittannia maius,
Tradere quo melius nil potuere Dei.

Restat adorato Ioue, Numina cuncta precari,
Vt longos viuas, secula multa, dies.
Sanguinis vt vestri crescat numerosa propago,
Inclytaque illustres turba sequatur auos.

Vaticinium de Carolo, ex Sanguine Caroli Magni, & Regum Galliæ oriundo, nunc verò Numine bene propitio, tandem fœliciter orto.

REgibus è Gallis orietur Cæsar, & ex te
Carole: déque tuo nomine dictus erit.
Hesperiam Latiúmque reget, rigidosque Britannos,
Addet & imperio Gallica regna suo.
Sacra per hunc olim rursus victura resurgent,
Et vetus Imperij restituetur honos.
Tunc populus veniet, duce nullo, cui caput vsquam
Non erit: hinc luctus damnáque sacrificis.

Eiusdem in diem Natalem Inclytissimi ac Nobilissimi Herois Caroli Valliæ Principis, Ducis Cornubiæ, &c.

SPargite Io flores, ter Io, ter dicite carmen,
Ter sonet auratâ casta Thalia fide.
Spargite Io magni redolentia munera Phœbi,
Lætáque cum sancta fundite verba prece.
Iam procerum gaudete cohors veneranda Britannûm,
Natalem nostri Principis ecce diem.
Dicit Io, iam dicit Aue, blandoque precatu,
Dirigit ille tuos, Carole, ritè pedes.
Temperat ac motus varios, arcana recludens
Fata, Sibyllinis nobiliora notis.

Iam lætare ſacris Soboles Brittannica verbis,
Te penes eſt magni gratia pacta Dei.
Rideat omnis ager, tibi rideat omnis Olympus,
Et patris, & Matris gaudia magna puer.
Fœlix matre puer, fœlix patre, & altera, & alter,
Prole, thoro, vobis terra beata tribus.
Hîc caſtæ Aonides, caſtâque & Pallade Phœbus,
Sceptriferâque habitat Iuno verenda manu.
Dulcia ſepoſitis agitemus gaudia curis,
Carole macte, tuum nomen vbique ſonet.
Natalem cuncti mecum celebrate coloni,
Et poſitis ſulcis vndique ceſſet opus.
Hunc nitidi, ſeruate diem, vincliſque ſolutis
Demant ſeruitio libera colla boues.
Nunc agitate choros, & carmina dicite læti,
Nec nitidum ſacro ſtet ſine flore caput.
Tibia nunc hilaret bifori conuiuia cantu,
Atque habeant nullum verba ioco ſa modum.
Nunc proferre decet quos miſit Eous odores,
Quoſque Hiſpana nouo puppis ab orbe tulit.
Tu quoque qui magni nunc incolis ora Britanni,
Carole, natali munera ſolue tuo.
Viue diu, ſimiliſque tui generoſa propago
Finiat extremum non niſi ſera diem.

Eidem Illuſtriſſimo ac Nobiliſsimo Heroi, Carolo Valliæ Principi, Duci Cornubiæ, &c. Iani Cal. 1618.

Eiuſdem.

QVæ mihi ſunt Muſæ comites, vatumque Camenæ,
Quæ fallit dulci carmine Pallas iter:

Quique ſuis nondum radijs vada cærula ſoluit
Delius, aſtricto continuata gelu:
At fauet, & claro nitidus me ſpectat Olympo,
Dum Phäetontæos acrius vrget equos.
Hi ſaluere nouis cupiunt te menſibus anni,
Carole, Brittanni gloria magna ſoli.
Hinc, dijs ſi qua fides, ſi vera oracula Phœbi,
Laudibus eſt ingens Gloria parta tuis.
Te manet, O Cœlo Princeps digniſſime, munus
Ætherei in terris imperiale Iouis.
Hoc obeas, ſubſintque tuæ magnalia curæ
Altiùs, auſpicijs læta futura tuis.
Nec mihi dux Pallas, nec qui vix æquore vultum
Extulit, & claro Cynthius ore nitet:
Nec mihi ſint Muſæ comites: Helicona Thalia
Deneget & ſacras fons Heliconis aquas:
Ipſe bifrons Ianus geminam ſub tempora frontem
Contrahat, & menſi nolit adeſſe ſuo,
Si tibi, qui motu aſtrorum nouus incipit annum
Fælicem, auſpicijs non precer eſſe bonis.
Hic tibi lætus eat: noſtris ea numina votis
Nec deſint, quorum te ſibi iunxit amor.
Omnia ab ætherea qui dat Pater optimus arce,
Quique iubet clarum te decus eſſe tuis.
Annuat ille precor, Iani tibi, magne, Calendis
Carole: (nec vanum hoc menſibus omen eat.)

Vt

Vt Rex, *vt Proceres, quorum tua gaudet amore*
Virtus, ipsa vt te Patria, semper amet.
Læta diu terris seruent te sæcula, Cœlum,
Donec in extincto lumine sydus ames.

Eidem.

Inclytissimo Heroi, CAROLO VALLIÆ Principi, Duci Cornubiæ, &c. Carmen eiusdem.

O *Prima nostri gloria seculi,*
Stirps alta Regum, Carole, qui prior
Assurgis inter digniores
Conspicuus pietate R*eges.*
Te missum Olympo, dulce sororibus
Solamen ipsis, præsidium, decus:
Fautore passim te, canora
Læta sonanda lyra poëtis.
O viue fælix, optime Principum:
Te fata seruent incolumem, cui
Semper Camænarum patrono
Dulce canat mea musa carmen.

In Eduardi Farfaxi, viri Patritij, Eboracensis, ac Poëtæ insignis, Satyras; Censura Tho. Voluseni.

E*T Phæbum, castasque doces Farfaxe, sorores,*
Salsa verecundo verba lepore loqui.
Vlla nec in toto prurit lasciuia libro,
Pagina nulla minus, quàm tibi vita proba est.

In obitum D. Margaritæ Fouleiæ, Lectissimæ coniugis D. Tho. Hamiltonij, à Binnie Domini Carmen Lugubre.

I*Mpia te postquam, duri violentia fati*
Eripuit charo, chara Fuleia viro.

Hanc

Hanc voluit, tecum licuisset ponere vitam,
Morte vel in lucem se reuocare suâ.
Coniugio fælix sponsus, fælicior olim;
Nunc sine te mæstis linquitur in lachrymis.

Eiusdem in Bathsuæ Reginaldæ Virginis Londinensis Philologæ, & Philoglottæ Raræ, 16. ætatis suę anno, Encomium.

AEmula Pieridum, & magnæ certißima cura
Palladis, en patriam virgo quæ tollis ad astra,
Eximiâ virtute tua, cui non tulit ætas
Nostra parem, Reginalda, O quid Bathsua, dicam?
Te chorus Aonidum secreta per auia ductam
Pierios haurire lacus, vmbrasque subire
Lauriferi nemoris, sedesque habitare beatas
Permittit, comitemque sacri iubet agminis ire.
Hinc fluit ingenuus vigor, hinc sublime videmus
Ingenium, hinc nitidi facundia prouenit oris.
Siue libet faciles numeris includere versus,
Libera seu pedibus componere verba solutis,
Siue quid ipsa paras Graiæ non inscia linguæ;
Quòd si Pegasidum vestigia clara sequenteis
Miramur, colimusque viros; quàm iusta puellam
Gloria, tale aliquid meditantem ad sydera tollet?
Perge puellarum decus, & quâ dextera monstrant
Numina, carpe viam; atque animi bona, (quod facis) alto
Imperio, atque opibus Regum potiora superbis,
Et niueo, roseoque magis pretiosa colore
Esse puta; & musas, pulchrosque amplectere honores
Palladis, hæc tristeis nobiscum ferre Procellas
Fortunæ poterunt, quoties contraria surget;
Illa citò effugiunt, nec qui certamina segnes
Prospiciunt, sed qui pugnant, meruere coronas.

VIRI

VIRI, SVA ÆTATE LITERATISsimi, ac verè pij, Florentij Voluseni, Scoti, de Tranquillitate Animi.

Ode Dicolos Distrophos, priore versu Glyconico, posteriore Asclepiadeo: vt illa Horatij.

Sic te diu potens Cypri,
Sic fratres Helenæ lucida sydera.

Nihil esse in hac vita requietis, præter id, quod à Sapientia & pietate proficiscitur.

Carmen cultum, doctum atque pium.

QVid vos, O superi boni,
Quid rerum genium criminor amplius
Falsò? sum dubio procul
Infælix opifex ipse mihi mali.

Frustrà quærito, qui sciens
Haurire ex tenebris lucem, & in horridæ
Mortis regno habitans miser,
Vitam, vel solidas delicias moror.

Mella, absynthia non dabunt,
Vuas nec tribulus: sic mala gaudia
Vitæ qui sequitur breuis,
Is fructum petit ex arbore non sua.

Formarum iste decor fugax,
Auri qui nitor effulget in ædibus
Altis, stemmata regum, opes:
Luxus, delitias, insuper addito:

Quicquid luminibus vides,
Et quicquid manibus tangis amabile,
Cuncta hæc puluis & vmbra sunt,
Et noctis breuis huius, mera somnia.

Quod iam præteriit, nihil.
Est ventura voluptas citò transiens,
Mox ad præteritum venit:
Et tu, quod nihil est, tàm cupidè petes?

I nunc, I miser, & leui
Vento tende plagas (quodq; alius, nisi
Demens Hercule non velit)
Vmbram, quæ fugit, amplectere, si vales.

Nolenti quod abit tibi,
Id tu linquere debes etiam volens:
Et prudens ea quærere,
Nolenti nequeant quæ tibi præripi.

Quid prodest homini, rogo,
Lucrum totius orbis cum opibus suis:
Si post hoc breue temporis
Punctum, spes animæ nulla relicta sit?

Quanto

Quantò nunc ſapientius
Is vitam inſtituit, qui ſtudijs pijs,
Et vita innocua ſibi
Munit, cùm migrat hinc, ad ſuperos viam?

Guſtum ſi intereà cupis
Veræ lætitiæ, vel bona tempora,
Liber ſollicito metu
Componas modicus voti animum tuum.

Gyrum ſi ſinis egredi
Hunc extra rationis, tibi quos ciet
Æſtus, quos ſtrepitus parit?
Et viues miſer, & turpiter inquies.

Si plenam requiem voles,
En, compendia tàm difficilis viæ
Dat ſacræ ſtudium Crucis.
Fælix eſt, animi quem ſtudium hoc iuuat.

Non hunc diuitiæ tenent,
Curæ degeneris vulgi, & amor grauis:
Sed recti decus, & viris
Quæ magnis ſolet æther dare præmia:

Quas nos appetimus, velut
Commoti furijs delicias, fugit:
Sanè, non ſecus ac cruces,
Et mentis remoras, ſcandere dum volet.

Quæ nos prima velut bona
Miramur, penitus spernit: & omnia,
Tanquam stercora, negligit:
Vnum quò valeat Christum adipiscier.

Quod vulgus graue iudicat,
Hic perfert alacris: nec solidum putat
Vllum (vt cætera suppetant)
Huic, cui Christus abest, affore gaudium.

Tantum Christe, Crucem tuam
Lætus cogitat, in qua sub imagine
Mortis, conspicit abditam
Et vitam, & superum perpetuum decus.

Sic (quod non temerè solet
Aut multis dare Cœlum) mel hic ex petra
Ipsa sugit, & ampliter
Duro ex saxo oleum, cùm lubet, elicit.

Huic soli meritò datum
Vitæ tempus, & æuum placidè fluit
Clausum pectore, qui tenet
Cunctorum instar & hoc pondus habens, bonum.

Extra se quid enim volet
Quidquam, qui pretiosum illud, & omnium
Per dispendia quærere
Quod solum deceat, margaritum tenet.

Quantis

Quantis hei mihi fluctibus
Iactantur reliqui, sæpè quibus sua
Et vota exitium afferunt,
Et curas rediuiuas sine termino?

Summum sæpè vocat diem
Illum, degeneris qui generis timor
Est communis: & exitus
Ingratas lacrymans increpitat moras.

O Nunc, O vtinam furor
Hîc me corripiat: sic cupiam libens
Illò pergere, quò velim
Nolim, perbreue post tempus eundum erit.

Præsens auolat, altera
Instat vita: viam non aliam Pater
Ducentem huc docuit, nisi
Quæ chari posita est in Cruce Filij.

Quî nunc luminibus queas
Siccis aspicere hæc impia vulnera,
Auctor quorum es, & è quibus
Ingrato tibi, tam grata fluit salus?

Tu, qui sollicitus fugis
Quod durum est, celer in mollia diffluens:
Qua communia præmia
Poscis fronte, laboris subiens nihil?

Si non tanta potes pati,
Id ſaltem effice, ne diſsimilem ſui
Prorſus cernere te queat
Is, quo cum petis olim fore particeps.

Quod Phœbum propius refert,
Verè lucidius dixeris: & niuis
Quæ ſunt alba modò, locum
Inter candida primum ſibi vendicant.

Hæc rurſus mage dulcia
Sunt, quæ mella imitantur redolentia.
Et plus illa volucria,
Quæ contendere cùm auris leuibus queant.

Ergo diſpeream, niſi
Quò CHRISTO *fueris conſimilis magis,*
Hòc præſtantior exeas.
Is princeps decoris totius eſt typus.

Perſuaſum quibus eſt ita,
Cùm res difficiles acriter opprimunt,
Hoc ſolamen habent pium,
Quod CHRISTVM *referant hoc melius modo.*

Rari ſunt genus hoc viri,
Excellens animi quos vigor eximat
Ex vulgo: quia pulchra res
Semper rara erit, & difficilis ſimul

Sed

Sed nobis stolidis venit
In mentem propè nunquam pietatis, &
Quod sint omnia vanitas,
Donec mors inopina impulerit fores.

Tum primum sapere incipis,
Damnans præteritam vitam, & inania
Serò gaudia, quæ quidem
Toto pectore paulò antè adamaueras.

Tum CHRISTVM *pauidus vocas:*
Cuius tu, incolumi dum tibi res tuæ
Florerent, meminisse vix
Dignabare, Quid hic sit meriti, vide.

Isthuc cùm facias metu,
Hunc nunquam (bonitas illius est ea)
Frustra amplecteris: attamen
Id multò satius, quò citius facis.

Si quâuis aliâ studes
Vndâ extinguere flammas sitis, aut via
Diuersa requiescere
Quæras: vnà opera omnis cum oleo perit.

EIUSDEM FLOR. VOLUSENI.

AD EGREGIUM ET SINGULAREM virum, Antonium Bonuisium, virum Patricium Londinensem, Prosopopeia; de virtute & laude.

Dum totam erraret, fortè incommitata per vrbem
Virtus, nec laudum præmia iuncta forent,
Hospitium multos & supplex sæpè rogauit:
Qui daret hospitium, non tamen vllus erat.
Adfuit haud multò post laus, (res mira) repentè
Laudis in amplexus, vrbs furibunda ruit.
Non secus illa tamen, nuper quæ exclusa manebat,
Atque iterum in solum est ire coacta nemus.
Verùm vbi laus, Dominam virtutem sensit abesse,
Ad Dominam ingratâ rursus ab vrbe venit.
Vtraque post veniens Bonuisi tendit ad ædes:
Hîc virtus, pulsa laude recepta fuit.
Nam fraudem ille timens, blanda sub fronte, recede
Laus (ait) hinc, studijs insidiosa bonis.
Illa refert, frustrà me Antoni excludere curas,
Quandoquidem virtus hîc generosa manet.
Consequor inuitam Dominam quócunque mearit,
Nec nisi virtuti sum bene fida comes.

EIUS-

EIVSDEM.

LAVDES ET COMMODA INSVLÆ Britannię, deque lana eiusdem insulę quàm optima & plurima, cunctis exportata gentibus, cum deploratione status Christianismi, cuius intestinâ discordiâ hostis publici potentia obfirmatur.

Regna foret nimium longum memorare propinqua:
Hac se vestit Arabs, & cui rigat arua quotannis
Nilus, ab excelso delapsus vertice montis:
Qui Libyam longo tractu diffindit adustam.
Vtitur hac pariter veteris gens culta Damasci,
Et Cilicum pubes, Cydno perfusa nitente:
Se tegit hac Thracum genus, & quicunque tyrannum
Agnoscunt Scythicæ fæcis, cui dudum orientis
Imperium nostri discordia contulit orbis.
Nunc ne sit simplex dementia, rursus eundem,
Qui genus excindat nostrum, nostrosq; penates,
Viribus armamus nostris, vltróq; vocamus,
Haud secus ac si ensem strictum quis porrigat hosti:
Protinus hoc, dicens, ferrum in mea viscera conde.
Securi intereà, nos inter stringimus enses,
Et placet in bellum plus quàm ciuile geratur.

Nec nos ſacra mouent communia, nec pudor vllus,
Non ſociæ duræ clades, & funera gentis,
Non temerata Dei templa, heu, cultuſque, ſed omnis
Chriſti extinctus honos: quodq; eſt vel dicere tantum
Grande nefas: pietas miſerè peſſundata ſenſim,
Ingenuæq; artes expulſa, & præmia laudis.
Ille vbicunq; fuit victor, rerumq; potitur.
Nec lacrymæ quondam, quos iam deuicta datura eſt
Poſteritas, fruſtrà queritans pertæſa tyranni
Crudele imperium, necnon paſſura libido
Barbara, quicquid erit ſæui quod iuſſerit hoſtis.
Heu quoties cupient, vt belli authoribus huius
Sit malè, per quos non venienti occurrere damno
Eſt licitum, & primi curſus frænare furoris.
Impia tunc dicent hæc arma fuiſſe, viróſque,
Nóſq; ſibi nimium malè proſpexiſſe nepotes.

EIVSDEM.

AD AMICVM IVVENEM, IN AMORES prolabentem, vt ſe contineret,

ADMONITIO.

ECquid amas, qui corpus amas, niſi putre cadauer
Quod tegit in paucos blanda figura dies?
Negligis infælix animum, licet omnis in ipſo
Sit poſitus noſtræ nobilitatis honos.

Hic

Hic ſapit, hic potis eſt rerum cognoſcere cauſas,
Et terris poſitus ſe ſuper aſtra vehit.
Nec leuis hæc, quam adfert animo ſapientia, laus eſt,
Si rerum expendas callidus ingenium.
Non habet hoc quicquam, quanuis habet omnia, maius
Aurea qui cœli dirigit aſtra Deus.

FLORENTII VOLVSENI CONcluſio, de animi Tranquillitate.

FLorentius Voluſenus in ſuo opere de animi Tranquillitate. Hæc (inquit) quæ verè bona ſunt, ſapientia, moderatio, & magnitudo animi, etſi inter ea alia alijs præſtent: omnia tamen ob id vnum bona & excellentia ſunt, quia illorum poſſeſſione, atque vſu, proximè referimus illud ſummum, atque vnum bonum, Deum: talemque ipſa animo noſtro, ſtatus dignitatem conferunt, vt ille interim nihil euariet ab illa, quæ in Deo ineſt, immò quæ ipſe Deus eſt, bonitatis forma, quæ ἰδέα dicitur. Ad hunc quò propius vnum quodque tanquam pulchri atque boni πρωτότυπον acceſſerit, hoc venuſtius eſt, atque amabilius. Ex hac autem notione, quæ in promptu eſt, eueſtigio conſequitur, illa etſi magna, immò ingentia bona ſunt, non tamen prorſus & abſolutè, eſſe propter ſe ipſa expetenda,

sed referenda esse ad Deum ipsum. Nisi fortè tam vecordes simus, vt hic imaginem potius, quàm rem, (quod quidem sine summo scelere non fit) complectendam putemus. Seneca & Plutarchus grauissimis in isto argumento tractando, vtuntur sententijs, sed fortassis minus distinctè ac distributè collocatis. Cicero, qui sibi laudem aptè, distinctè, ornatéque dicendi, suo iure, nec sanè immerito vendicat: etsi distributius ijs, quos commemoraui, in Tusculanis quæstionibus disputat: cogitur tamen in eosdem denuo locos incidere, quos (verbo absit inuidia) ornatius sæpè, quàm acutius tractat. Non sine voluptate vidi Lugduni, Guilielmum Pagetum, potentissimi Anglorum Regis legatum, ætate quidem Iuuenem, sed ingenio atq; sapientia maturrimum: fuit ille totus demersus in lectionem Senecæ, eò vnicè delectabatur: quod certè argumentum est solidissimi iudicij: quandoquidem Seneca autor est vndecunque grauissimus. Sed immensi operis esset de singulis quid sentiam pronunciare. Omnia cùm lustraueris, ex solis sacris literis est solida lectionis vtilitas. Fac tibi esse sexaginta Reginas, octoginta concubinas, & adolescentulas quarum non sit numerus: hoc est vt tibi sint omnes & eruditionis & facundiæ opes, quas profani scriptores suppeditant: vnica tamen sacrarum literarum com-

Seneca, Plutarchus.

Cicero.

Seneca.

commentatio debet esse, columba tua, perfecta tua, vnica matri suæ, & electa genetrici suæ. O fœlices eos, quorum ea est vitæ ratio omnis, vt ea lucem non reformidet. Verùm illud longè splendidius est, eam tibi cogitationum puritatem, & dignitatem esse perpetuam, vt vel fronte pingi quicquid cogites non recuses, qui pectoris tui arcanis patefactis, admirabilior existeres, interim Sileni in morem neglectus. Cùm contrà alij sint, qui foris niteant: animus, qui verus homo est, si acutis & puris luminibus cerneretur, conspueretur ab omnibus. Salutares sanè sunt hæ, & magnificæ cupiditatis frænandæ rationes. Sed ea est præstantissima, quam religionis suppeditat doctrina, de vitanda turpitudine, ob eam præcipuè causam, ne illi (hoc est, Deo) displiceamus, à quo vno nobis est omne quod placet. Huc pertinent & autores, qui nobis legendi sunt. Si de his, qui extra Religionem sunt, sit sermo: si non tàm linguam expolire, quàm animum virtute collocupletare cupias, nostra quidem sententia ex Græcis legendi sunt, Plato, Plutarchus, Xenophon: ex Latinis, Cicero, & Seneca: Naturas rerum, arte & methodo tradit Aristoteles. Plinius naturæ Historiam,

Græci legendi. *Latini legendi.*

riam, & citra illam doctrinæ methodum copiosè conscripsit. Sed morum disciplinam quærenti; ex nostris, veterum scripta sunt anteponenda: spirant enim germanum quiddam in Christianismo, & erudita quadam simplicitate nituntur. Methodum tamen sæpè in eisdem desidero. Recentioribus, qui sunt innumeri, & methodus quædam est, & acuminis sanè plurimum: sed magna est rerum ieiunitas, & sæpissimè in ludicris & friuolis, ambitiosè ostentant ingenium. Si quando illis sacra tractantur, nullæ sunt flammæ, nullus impetus orationis, quó accendatur ad rerum amorem lector. Ex vno propè Aristotele barbaré intellecto, omnis illorum commentatio est composita. Placent sanè & illi, Augustini de Ciuitate Dei, libri. Erasmus Roterodamus, vir fuit fœlicissimi ingenij, tenacis memoriæ & plurimæ lectionis, doctissimus vtriusq; linguæ, qui si plusculum Philosophię imbibisset, & paulò accuratior fuisset in Romani sermonis puritate, nihil neq; nostra, neq; superiora secula vidissēt, quod sit cum illius scriptis (vt equidem arbitror) conferendū. Singularis planè est, & in Ciuilibus, & in Christianis moribus fingendis artifex. Atque de his hactenus Flo-

Authoris iudicium de Erasmo.

rentius

rentius noster. De quo plura videre volens, legat accuratè in opere suo, de animi Tranquillitate, in formam dialogi redacto, Lugduni conscripto, eo fortassis doctrinæ acumine, nitore, stilo, ac linguæ puritate, iuncta etiam syncera pietate, quâ suæ ætatis rariores, & nostræ ætatis recentiores perpaucos, eundem æquasse putem. De quo videre licet testem auctoratum, omni exceptione maiorem, virum sua ætate doctissimum ac disertissimum, Iacobum Sadoletum, Cardinalem, & Episcopum Carpentoractensem, Italum, Epistola sua 16. lib. Epist. 6. ad Lotharingium Cardinalem, de eodem Florentio Voluseno, eiusq; doctrina & & virtute incomparabili. Et Epistola sua, 13. Româ scripta ad eundem Florentium Volusenum, libro Epist. 16. Et Epist. 3. & 6. ad Paulum Sadoletũ; vbi de prima notitia, & congressu primo Florentij Voluseni cùm Iacobo Sadoleto, Italię. Cuius prudentiam, modestiam, singularem humanitatem, ac doctrinam admiratur, & prędicat; cuius sermonem, latinitatem, & ingenium vndique redolere affirmat: præter singularem pietatem, supra quam in homine perfecto, nihil desiderari potuit; adeò vt in Italo homine vix talem expectare potuerat. Accedit etiam & Iulij Cuspij Calabri, eximij, grauis & docti viri, de Elorentio nostro authoritas,

& iudicium, in opus suum, de Animi Tranquillitate, præfixum, hoc carmine sic inscripto.

IVLII CVSPII CALABRI, Ad Lectorem, Decastichon.

Pauca tibi, Lector, dicam, quæ pauca notato:
Me certè inuenies non nisi vera loqui.
Magna quidem, vt nosti, res est, facundia, maior
Doctrina est, pietas vincit vtranque tamen.
Hæc simul, vt cernis, tria per se singula magna
Hoc licet exiguum quàm bene iungit opus.
Singula sic magnâ cùm sint dignissima laude,
Sat liber hic laudis quid mereatur habes.
Sed quia vix habitant tria, quæ modò diximus, vnà:
Vix erit & iudex qui queat esse libri.

De quo hæc tria verè hoc carmine prædicantur, quæ in vnum rarò cadunt; facundia, Doctrina, & Pietas: quæ tria completum & perfectum hominem reddunt, doctum, pium, & prudentem. Quàm verò honorificè & condignè, de ipsa Britanniæ Insula, Australisque eiusdem partis incolis, & de vtriusque gentis coälitione, hæc ipsius verba perspicuè declarant. Popularibus

ribus meis, hoc est Scotis, quos Latinè Caledonios populos dicas, non possum non benè cupere. Nihil enim patriâ dulcius, vt est apud Homerum. εἴπερ καί τις ἀπόπροθι πίονα οἶκον γαίῃ ἐν ἀλλοδαπῇ ναίει. Anglorũ verò semper in me singularis fuit humanitas, & eorum plerisq; beneficijs, non vulgarib⁹ sum deuinctus. Prætereo florentissimi Regis gratiam, per quem sanè non stetit, quò minus ipse iandudum omnibus eis ornamentis, quæ à fortuna proficisci possunt, sim ampliter collocupletatus. Impia illa atque intestina bella, quibus Insula, omnium quas sol (quod satis constat) videt, siue soli genium, siue gentium præstantiam spectes, longè princeps & clarissima, assiduè concutitur, non prius, quantum coniecturâ arbitror, finẽ inuenient, quàm ex duobus Regnis vnum confletur: aut certè gentes eæ, vtrinque in eam, quę Christianos decet, hoc est, in sanctam, atque indissolubilem quandam adducantur concordiã, aut coälitionem. Quod faustum fœlixq; sit, & suo tẽpore oportuno faxit Deus.

FLOR. VOLVSENI ORTVS, *Vita, & mors.*

HIc noster, Florentius Volusenus, Natione Scotus, parentibus ingenuis, Morauiæ pro-

uinciâ nat⁹ ad Lossæum amnem, amœnissimum, disciplinis liberalibus in Patria educatus; Qui vbi complures annos Philosophiæ operã dedisset, in Gymnasio Abredonensi, deinde lutetiæ est eruditus, ibique Eboracensis Cardinalis Voluseni, fratris filium in disciplina habuit; à quo multis beneficijs honorificè cumulatus fuit. Post, cùm patrui mors, à puero illo Florentium distraxisset, ad Bellaium Parisiensem Episc. se contulit: Cùm quo, itinere in Italiam, Romam versus proficiscens, Iacobum Sadoletum Episcopum Carpentoractensem, visendi studio ductus, & ab eodem humaniter exceptus; haud multo post tempore, pręsul ac consules Carpentoracti, ob singularem viri virtutem accensi sunt omnes desiderio retinendi hominis, ad publicam liberalium artium professionẽ obeundam: Res pacta est, tanta ciuium voluptate & gaudio, (teste pio præsule) vt omnes nouam felicitatem, vrbi exortam esse putent. Quin circumferuntur sermones, quos cum consulibus habuit, ita liberales atq; ingenuj, vt nil possit supra. Hic vbi complures annos in Italia, Gallia, alijsq; Europæ nationibus exteris, transegisset, tandem in patriam rediens, ad Rhodanum, eiusue ripam, fatis superisque fæliciter concessit. De quo sic noster

noster Buchananus, oloris consecrat carmen, & eidem sacrum, piumque parentauit, his verbis.

FLORENTIO VOLVSENO SCOTO, Georgius Buchananus.

Hic musis Voluseno iaces, carissime, ripam
Ad Rhodani, terrâ quàm procul à patriâ?
Hoc meruit virtus tua, tellus quæ foret altrix
virtutum, vt cineres conderet illa tuos.

Et Vt ait Gregorius ille Nazianzenus,

Αὐτὸ δ' ἐὸν πνεῦμα ...

Vbi, de vitæ nostræ defectione celeri loquitur: Quod sic reddi posse arbitror:

Spiritus hic rapidæ, nihil est nisi transitus vndæ.

Homerus, hominum genus φύλλοις, hoc est, folijs, aut frondibus simile esse ait: in quam eandem cogitationem inciderat præclarissimum illud tolerantiæ exemplum, Iobus, cùm illud scriberet, contra folium quod vento rapitur, ostendis potentiam tuam. Dauid Hierosolymorum Rex, & Esaias, natum longè nobilissimi hominem florem agri, dicunt; atq; omnem eius quæ ex carne est gloriam, perinde ac fœnum subitò exarescere. Pindaro poetæ σκιᾶς ὄναρ est homo, hoc est, vmbræ somnium. Iobus, fugere eundem Iob.c.13. v.25.

ait, velut vmbrá. Et Hesiodo ἄνθρωπος ἐστι σκώληξ καὶ σκιὰ μόνον, Homo, est vermis & vmbra solùm. Sed quid opus est, citandis quibuscunque huiusce veritatis testibus, tempus extrahere, cùm oculis videamus, quàm citò nobis pereat hæc rerum facies? Quare in dies, ac horas, fixè ac seriò expectandū illud vitæ momentum, in quo misella hæc anima est efflanda, vt tandem aliquando, ad optatam illam æternitatis Ianuam fœliciter aspiremus, in vnico Saluatore nostro Iesu Christo.
Cui cùm Patre, & flamine Sacro, sit
omnis honos & gloria,
in æternum.
Amen.

FINIS.

ERRATA.

In Prologo Iobi.

	Corrige.
Pag. 1. lin. 21. Etenim ex recta	Etenim vt ex recta.
5. 3 Prologum	Prologo,

In epist. ad Lectorem.

2. 15 insequi	imitari
ibid antepenult. φιλονο λαν	φιλοσόφων
11 2. μεγα πονηρα	μεγαλόψυχα

In lib. Iob.

3. 13 Holocaustaque	holocaumata.
13. 8. quicquid	quisquam
14 9 fidens	findens
15. 16 perrennem	perennem
20. 4. ireque	iræque
25. 11. querimonias	querimonias
26 21 quærimoniarum	querimoniarum
ibid. 22. responsionis & pars	responsionis pars
ibidem ead. ἐνδοτε	ἐνδοτε
31. 5. committit	committere
ibid. 18. amicos	amico
43. 13. adducitque	obducitque
ibid. 21. seruandum	sternendum
47. 5. Tum his	Tunc his
ibid. 32. dolosa	doloso
50. 8 lethei	lethæi
ibid. 22. discendit	descendit
54. 17. accipitis	admittitis
56. 3. felices	felicis
57. vlt per amenas	peramenas
59. 18. occulos	oculos
62. 16. in iustos	iniustos
63 18 loquitur	liquitur
70 4 nec ipse Topaz	non ipse
73. penult. vipreta	vepreta
76. 18 quæstibus	questibus
77 19 diffideret	diffideret
80. 15 muteque	mutæque
89. 19 in quis	iniqui?
92 vlt experta tuas	tuos
93 14 nunc cana	num cana
98 11 stumulo	stimulo,

Lib. Threnor.

1. 1. quærimonias	querimonias
7 vlt. dimisso	demisso
8 15 nimis	furens
13 13 arrescent	arescent
13 23 laco	lacco, metrice, gem. c litera.
14 16 rideant	videant
19 1 furui	furni,

Apo-

(*)

Pag. lin.		Corrige.
	Apocalypseos Prologi.	
[1. 28 scrutentur		exquirantur
	Libri.	
2. 8. percipere		perciperem
13 18 millies		milies
15 13 verere		vrere
21.1 vastatrice		vastatrices
36. 19 regi		regis
48. 5. fæmorique		femorique
50. 10 populoque		populosque
59. 19. illi		illis.
	Catecheseos.	
5. 11. sacerdoti		sacerdotis
ib. 39. desertis		deseris
8. 25 sæca		cæca
10 antepenult. quum		quin
11 34 penitrare		penetrare
13 6 metanoeian		metanoian
14 4 interno		in terno.
Dom. 16. 17. nexu sceleris		nexi sceleris
Dom. 46. 1 dogmata		dogmate.
	Confess. fidei.	
2 18 litiferum		lethiferum
Cap. 3 titulo capitis, pecacto		peccato
4 2 horrendum		horrendam.
	Assertione Meluin. 6.	
puritatem		paritatem.
	Epigrammatum Authoris.	
Fol. 67. pag. 2. l. 3. Britaniæ		Britanniæ.
ibidem 14. Euangeli		Euangelij.
	Epigram. Tho. Voluseni, Epitaphio tertio in authorem, litera V. vers. 5.	
inuidia		inuida.
	Conclusione operis.	
76 9 neglectis		neglectus
ibid. 37. accendat		accendatur
78 1 Calydonios		Caledonios
ibid. 11 impio		impia
79 9 vt ait		Et vt ait
vlt. 6 expectantes		expectandum.

